

HALLITUSKAUTEEN VARAUTUMINEN OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLITUSOHJELMAKORTIT 2023

Opetus- ja kulttuuriministeriö

28.4.2023

Sisällys

Sisällys.....	2
Koulutusasteiden yhteiset teemat	6
Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen oppijoiden hyvinvoinnin kehittämisohjelma	7
Vahvistetaan maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielen taitoa, osaamis- ja koulutustasoa ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia kouluttautua, työllistyä ja osallistua yhteiskuntaan	12
Selvitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle	21
Jatkuvan oppimisen uudistaminen.....	23
Katsomusaineiden opetuksen uudistaminen	28
Tutkintokoulutukseen valmentavan (TUVA) koulutuksen kehittäminen	29
Ruotsinkielisen koulutuksen kehittäminen	32
Digitaalisen sivistyksen, taitojen ja osaamisen kehittämisohjelma.....	36
Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö.....	41
Esi- ja perusopetuksen perusrahoituksen tason nostaminen	42
Tuetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja vähennetään segregatiota vakiinnuttamalla varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tarveperusteisen rahoituksen riittävä taso	44
Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus.....	47
Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetukseen väestöpohjaiset järjestämiskriteerit.....	50
Käännetään oppimistulokset nousuun ja vahvistetaan perustaitoja lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen opetukseen (lukutaito, laskutaito) kahdella vuosiviikkotunnilla	53
Vahvistetaan varhaiskasvatuksen asemaa sivistyksellisenä oikeutena ja huolehditaan yhdenvertaisesta mahdollisuudesta osallistua varhaiskasvatukseen	56
Laajennetaan esiopetus kaksivuotiseksi.....	60
Aikuisten perustaitojen vahvistamiseksi käynnistetään Perustaito-ohjelma.....	62
Englanninkielisen perusopetuksen järjestämisen edellytyksiä parannetaan ja mahdollistetaan lyhytaikainen englanninkielinen perusopetus työperäisen maahanmuuton tarpeisiin.....	64
Esi- ja perusopetus: Saamenkielinen ja saamenkielisten opetus	67
Selkeytetään työelämäpainotteisten perusopetusjärjestelyiden asemaa ja rahoitusta.....	69
Varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus: Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen turvataan maan kaikissa osissa	72
Päivitetään perusopetuksen laatukriteerit tukemaan perusopetuksen järjestämisen laatua ja tasa-arvoa	74
Osa-aikaista varhaiskasvatusta koskevan henkilöstömitoituksen kumoaminen	76
Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus - Digitaalisen osaamisen yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma ...	79
Tietopohjan ja digitalisaation strategisen ohjauksen kehittämisohjelma.....	81

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus.....	83
Oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa	84
Eryyisen tuen sekä erityisopetuksen selkiyttminen ja kehittminen nivelvaiheen ja toisen asteen koulutuksissa	86
Parannetaan ammatillisen koulutuksen jrrjestmisen edellytyksiä ja vaikuttavuutta	89
Ammatillisen koulutuksen rahoitusjrrjestelmän kehittminen	92
Suunnataan jatkuvaa oppimista ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tutkinnon osiin.....	94
Ammatillisen koulutuksen tutkintokoulutuksen myynti tilauskoulutuksena.....	96
Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta	98
Varmistetaan lukiokoulutuksen toimintakyky ja saavutettavuus	100
Ulkomaalaisten opiskelijoiden tuonti lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen	103
Laajennetaan lukiodiplomien suorittaminen kaikkiin lukioihin	105
Toteutetaan englanninkielinen ylioppilastutkinto	107
Lukiokoulutuksen erityisten koulutustehtävien seurannan toteuttaminen	110
Toteutetaan ylioppilastutkinnon tekninen ja sisällöllinen uudistaminen	112
Nykyistä kattavamman lukiokoulutuksen jrrjestminen rangaistuslaitoksissa	114
Toisen asteen digitalisaation kehittmisohjelma	117
Elinikäisen ohjauksen palveluiden kehittminen	119
Osallisuus ja demokratia lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten toiminnassa	122
Katsomusaineiden opetuksen uudistaminen	124
Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus	125
Yleisten kielitutkintojen (YKI) kehittminen	128
Korkeakoulutus ja tiede.....	131
Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan keskeiset valmisteluteemat hallituskaudelle 2023 – 2027:	132
Koonti hallituskauden 2019 – 2023 keskeisistä toimista korkeakoulu- ja tiedepolitiikan sektorilla.....	133
KTPO – kori 1	135
Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen kasvattaminen	136
Korkeakouluille suunnattavan tutkimukseen ja tutkijankoulutuksen kehittmiseen ja uudistamiseen suunnatun rahoituksen lisääminen	139
Tutkimusinfrastruktuurien ja EuroHPC-toimintaympäristön vahvistaminen.....	141
Tutkimus- ja innovaatiopolitiikan koordinaation johtamisen rakenteiden uudistaminen, mukaan tutkimus- ja innovaationeuvoston toiminnan uudelleen organisoiminen	144
Tutkijan, tutkimuksen ja tutkimusorganisaatioiden vastuullinen arviointi ja sitä tukevan regulaatioympäristön uudistaminen	146
KTPO – kori 2	148
Koulutustason nosto.....	149

Rakennetaan korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä osaamistason nostamiseksi, osaajapulaan vastaamiseksi sekä mahdollistamaan välttämätön työelämän uudistuminen tutkintokoulutusta nopeammin	153
Säänneltyihin ammatteihin ulkomailla pätevöityneiden laillistusprosessia/tutkinnon tunnustamisprosessia tukevien koulutusten vakinaistaminen ja resursointi	156
Opiskelijahyvinvoinnin parantaminen opiskelukykyä, ohjausta ja tukea vahvistamalla.....	160
Opettajatarpeet, opettajatieto ja opettajankoulutusten tutkimusperustainen kehittäminen korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyössä.....	162
LUMA(TE)-strategian ja -toimenpideohjelman toteutus.....	167
KTPO – kori 3	170
Lukuvuosimaksujen muuttaminen lainsäädännöllä täyskattoiseksi kolmansien maiden kansalaisille .	171
Kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisätään ja heidän työllistymistään Suomeen parannetaan	173
KTPO - poikittaisteemat.....	176
Korkeakoulujärjestelmän rakenteellinen kehittäminen.....	177
Jatketaan digitaalista muutosta korkeakouluissa laadukkaan koulutuksen ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamiseksi kaikille oppijoille.....	179
Tutkimuksen digitalisaatio: investoinnit tutkimusinfrastruktuuriympäristön päivittämiseen ja ylläpitoon kansainvälisen yhteistoiminnan ja kaiken tutkimuksen turvaksi	182
Globaalin osaamisen vahvistaminen toimintaympäristön muutoksessa	184
Kansallisarkiston toimipaikat, massadigitoinnin rahoitus sekä kansalliset tietovarannot –hanke	187
Opintotuki.....	191
Opintotuen kehittäminen osaamistason nousun edistäjänä	192
Kulttuuri- ja taidepolitiikka.....	194
Kulttuuribudjetin nostaminen yhteen prosenttiin valtion talousarvion menoista	195
Taiteilijoiden aseman vahvistaminen	198
Taidealojen kehittäminen (visuaaliset taiteet ja kirjallisuus)	202
Elokuva- ja av-kulttuurin kehittäminen ja rahoitus.....	205
Luovien alojen sisältöjen ja kasvun ja kulttuuriviennin kehittäminen sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen	208
Yhdenvertaisuuden edistäminen kulttuurialalla	211
Lastenkulttuurin vahvistaminen ja taiteen perusopetuksen kokonaisuudistus.....	215
Digitaalisen sivistyksen, medialukutaidon ja mediakasvatuksen edistäminen	218
Kulttuuriperintöpolitiikkaan liittyvien toimien toteuttaminen	220
Vihreän siirtymän edistäminen kulttuurialalla	223
Henkisen kriisinkestävytyden vahvistaminen ja Ukraina-toimintaohjelma kulttuurialalla	226
Uskonnollisuuden ja henkisyyden uudet muodot.....	228
Nuoriso- ja liikuntapolitiikka.....	230
Etsivä nuorisotyö	231

Harrastamisen Suomen malli	233
Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö.....	235
Nuorten hyvinvoinnin ja nuorisopoliittisen koordinaation vahvistaminen.....	238
Nuorten työpajatoiminta.....	241
Nuorten hyvinvointi keskiöön – kohti vaikuttavaa valtakunnallista nuorisotyön ja politiikan ohjelmaa (VANUPO) 2024-2027	244
LIKKUVAT-kokonaisuus väestön liikkumisen lisäämiseksi	246
Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) jatkamaan valtioneuvoston yhteistä liikkumisen edistämistyötä	249
Vastuullinen, kestävä ja turvallinen liikunta ja urheilu - kokonaisuus	252
Huippu-urheilujärjestelmän kehittäminen.....	255
Ministeriön tai hallinnonalojen yhteiset	257
Valtion aluehallinnon virastorakenteen uudistaminen VN ja alueet -yhteistyössä	258
Vahvistettavat sivistyssektorin rakenteet ja toimintamallit kunta-hyvinvointialue -yhteistyössä ja yhdyspinnoilla.....	260

Koulutusasteiden yhteiset teemat

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen oppijoiden hyvinvoinnin kehittämisohjelma

Valtakunnallinen kehittämisohjelma vahvistamaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen hyvinvointityötä ja yhteisöllistä opiskeluhoitoa sekä korkeakoulutuksen hyvinvointityötä.

1) Tiivistelmä

Tulevalla vaalikaudella tulee suunnitelmallisesti vahvistaa oppijoiden hyvinvointia sekä siihen liittyvää varhaiskasvatus-, opetus- ja koulutushenkilöstön osaamista, millä samalla tuetaan myös henkilöstön hyvinvointia osana koko oppilaitosyhteisöä.

Esi- ja perusopetuksen osalta toimiva opiskeluhoito kokonaisuus tulee varmistaa kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöllä. Valtakunnallisella kehittämisohjelmalla pyritään vakiinnuttamaan valtakunnallinen tuki hyvinvointityön ja yhteisöllisen opiskeluhoito kokonaisuuden toteuttamiselle ja yhteistyölle.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osalta tulee varmistaa toimiva ja ehyt opiskeluhoito kokonaisuus kuntien, hyvinvointialueiden ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä. Opiskelijoiden hyvinvointia ja terveyttä tukeva opiskeluhoito parantaa opiskelijan opintojen sujumista ja koulutuksen tai tutkinnon suorittamista sekä työllistymistä. Matalan kynnyksen varhaisilla interventioilla ja tarvittavan tuen tarjoamisella sekä moniammatillisella yhteistyöllä siirrytään vähitellen korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään työhön. Valtakunnallisella hyvinvoinnin ja yhteisöllisen opiskeluhoito kehittämisohjelmalla pyritään vakiinnuttamaan valtakunnallinen tuki opiskeluhoito kokonaisuuden toteuttamiselle ja yhteistyölle.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelukyvyn, ohjauksen ja tuen vahvistaminen on edellytyksenä opiskelijoiden hyvinvoinnin parantamiseksi, niin että opiskelijoiden on mahdollista edetä opinnoissaan, valmistua tavoiteajassa ja siirtyä työelämään osaavina ja toimintakykyisinä.

2) Johdanto ja tausta

Yksilön hyvinvointi on kokonaisuus, joka muodostuu psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Lasten, nuorten ja aikuisten hyvinvointi on heikentynyt huolestuttavasti. Myös pitkään kestäneellä koronakriisillä on ollut hyvinvointiin sekä välittömiä että pitkäaikaisia vaikutuksia. Osa vaikutuksista saattaa tulla esille viiveellä. Samalla hyvinvointiin liittyvät tekijät ovat eriytyneet: iso osa oppijoista eri koulutusasteilla voi hyvin, mutta huonosti voivien osuus on kasvanut ja he pärjäävät entistä heikommin. Ennaltaehkäisyllä, matalan kynnyksen tuella ja läsnäololla sekä yhteisöllisyyden lisäämisellä voidaan vahvistaa eri ikäisten oppijoiden hyvinvointia ja vähentää mielenterveyspalveluiden tarvetta.

Esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa oppijoiden hyvää oppimista, hyvää psyykkistä ja fyysistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä edistetään ja ylläpidetään opiskeluhoitolla. Opiskeluhoito kokonaisuuteen sisältyvät koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman perusteiden tai ammatillisen koulutuksen määrärahan mukainen opiskeluhoito sekä hyvinvointialueiden järjestämät opiskeluhoito palvelut eli psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto palvelut. Ensisijaisesti opiskeluhoitoa toteutetaan ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona, jota

toteuttavat kaikki opiskeluhoollon toimijat. Ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista on oppilaitoksen henkilökunnalla. Lisäksi oppilailla ja opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon.

Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa hyvinvointia tuetaan turvallisilla toiminta- ja oppimisympäristöillä ja vahvistamalla koko yhteisön hyvinvoinnin kokonaisuutta sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Kouluissa hyvinvointia tuetaan ja edistetään yhteisöllisenä opiskeluhoollona.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden hyvinvointia tuetaan ja edistetään osana yhteisöllistä opiskeluhoolltoa. Opiskelun henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon opiskelijan hyvinvointiin liittyvät tekijät sekä tarvittava tuki ja ohjaus, joilla osaltaan mahdollistetaan opiskelijan tavoitteellinen ja suunnitelmallinen opiskelu toisen asteen koulutuksessa.

Opiskelijoiden määrän kasvu korkeakoulutuksessa johtaa sosioekonomisen ja koulutustaustan moninaistumiseen. Heidän tarpeisiinsa vastaaminen edellyttää myös korkeakoulutuksen monipuolistumista. Korkeasteen koulutusmallit, jotka toimivat, kun vain pieni osa ikäluokasta valitaan korkeakoulutukseen – usein hyväosaisista taustoista – eivät enää riitä, kun tavoitteena on, että yli puolet nuorista aikuisista suorittaa korkea-asteen tutkinnon (OECD 2022). Korkeakoulutuksen on muututtava myös toimintatavoiltaan.

Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia voidaan tukea vahvistamalla opiskelijoiden opiskelukykyä. Tähän liittyy olennaisesti opiskelijoiden tuen ja ohjauksen parantaminen sekä opiskelutaitojen tukeminen. Riittäväällä ja oikea-aikaisella tuella ja ohjauksella voidaan merkittävästi tukea korkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemistä sekä ehkäistä mahdollisia myöhempiä ongelmia ja haasteita. Myös yhteisöllisyyttä vahvistamalla parannetaan hyvinvointia. YTHS vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluista, ml. yhteisöllinen opiskelijahuolto.

Ennaltaehkäisevän yhteisöllisen opiskeluhoollon yhteisöllisen työn lisäksi lapset ja nuoret tarvitsevat myös riittävät opiskeluhoollon palvelut sekä toimivia mielenterveyspalveluita. Monet varsinaiset mielenterveyshäiriöt ilmaantuvat ensi kertaa nuoruudessa. Nuorilla mielenterveyshäiriöt, esimerkiksi ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt, masennusoireilu ja masennustilat, ovatkin melko yleisiä. Vuonna 2021 kouluterveyskyselyssä 8. ja 9. luokkalaisista 19,4 % kertoo kokeneensa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta ja lähes 24 % vähintään kaksi viikkoa kestänyttä masennusoireilua. Kyselyä edeltäneen vuoden aikana mielialastaan huolissaan oli ollut 35,9 % vastaajista ja 81,5 % kertoi saaneensa koulun aikuisilta tukea mielialaansa liittyviin asioihin.

Vuonna 2021 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan yhä useampi lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opiskelija koki itsensä yksinäiseksi ja oli huolissaan omasta mielialastaan. Erityisesti tyttöjen osalta ovat ahdistuneisuus, masennusoireilu ja sosiaalinen ahdistuneisuus lisääntyneet merkittävästi.

Esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen oppilaitoksen työntekijän on ohjattava opiskelija opiskeluhoollon palveluihin, jos arvioi tämän niitä tarvitsevan. Tämän velvollisuuden täyttämiseksi edellytetään toimivaa monialaista yhteistyötä, joka samalla antaa opettajille paremmat mahdollisuudet keskittyä heidän tehtäväänsä olevaan kasvatukseen ja opetustyöhön.

Korkeakouluopiskelijoiden kokemus kuormitus lisääntyi koronan myötä. THL:n vuonna 2021 toteuttaman Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (KOTT) mukaan koronapandemia ja sen

rajaamistoimet vaikuttivat korkeakouluopiskelijoihin voimakkaasti. Tutkimuksen mukaan poikkeusolot vaikuttivat erityisesti yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskeleviin naisiin, joista 40 prosenttia kertoi ahdistuksen ja masennuksen oireista. Poikkeustila lisäsi tuen tarvetta erityisesti oppijoilla, joilla oli jo muutenkin haasteita oppimisessa ja opintojen etenemisessä. Koronapandemian aiheuttama oppimisvaje näytetään myös korkeakouluopinnot aloittavien opiskelijoiden heikentyneinä valmiuksina.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Varmistetaan, että oppijoiden hyvinvointi vahvistuu varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, lukio- koulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa sekä korkeakoulutuksessa ja että varhaiskasvatus- ja opetus- henkilöstöllä on riittävä osaaminen tukea lasten ja nuorten hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa, esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa varmistetaan toimiva opiskeluhoollon kokonaisuus kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyöllä. Varmistetaan koulutuksen järjestäjien, kuntien ja hyvinvointialueiden välinen toimiva yhteistyö niin, että opiskeluhoollosta muodostuu toimiva ja yli koulutusasterajojen ehyt kokonaisuus, joka tukee oppilaan ja opiskelijan hyvinvointia koko koulutuspolulla. Tavoitteena on pitkällä aikavälillä vakiinnuttaa valtakunnallinen tuki hyvinvointityön ja yhteisöllisen opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiselle, yhteistyölle ja osaamis pohjan vahvistamiselle kunnissa ja hyvinvointialueilla.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskeluhoollon tavoitteena on parantaa opiskelijoiden hyvinvointia, opintojen sujuvuutta ja tutkinnon suorittamista. Hyvinvoinnin tukemisella vähennetään koulutuksen keskeyttämistä, tuetaan tutkinnon suorittamista ja osaamista sekä edistetään jatkuvaa oppimista. Hyvinvoinnin parantuminen koulutuksessa edistää toimintakykyisten ammattilaisten parempaa työllistymistä ja työvoiman saatavuutta. Lisäksi se lisää yhdenvertaisuutta, yhteiskuntaan integroitumista ja osallisuutta.

Korkeakouluissa opiskelijoiden hyvinvointia parannetaan opiskelukykyä, ohjausta ja tukea vahvistamalla niin, että opiskelijoiden on mahdollista edetä opinnoissaan, valmistua tavoiteajassa ja siirtyä työelämään osaavina ja toimintakykyisinä.

4) Keinot perusteluineen

Käynnistetään valtakunnallinen kehittämisohjelma vahvistamaan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen hyvinvointityötä ja yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja turvallista oppimisympäristöä sekä niiden kansallista kehittämistä, asiantuntijuutta, ohjausta sekä toimeenpanon tukea. Painopisteenä kehittämisessä on vahvistaa hyvinvointia tukevaa toimintakulttuuria ja ennaltaehkäiseviä toimintatapoja.

Kehitetään edelleen moniammatillista yhteistyötä ja vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoolltoa korona-ajan aiheuttamien lasten ja nuorten hyvinvointivajeiden ja henkisen kuormittumisen vähentämiseksi. Tämän lisäksi perusopetuksessa vahvistetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja, vähennetään digitaalisen median käytön haittavaikutuksia ja vahvistetaan näihin liittyvää varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön osaamista. Hyvin toimiva yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa on edellytys ennaltaehkäisevän työn toteutumisella.

Lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskeluhuollon kokonaistavoitteena on edistää matalan kynnyksen palvelua opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä, turvallisuutta ja osallisuutta tukevilla yhteisöllisyyttä ja yksilöllisiä palveluja tukevilla toimintatavoilla, joilla mahdollistetaan opiskelijoiden edellytykset esteettömälle oppimiselle ja opiskelulle.

Tehostetaan oppimisen vaikeuksien ja muiden tuen tarpeiden varhaista tunnistamista ja tukitoimien oikea-aikaista toteutumista sekä seurantaa ja vaikuttavuuden arviointia. Varmistetaan koulutusten nivelvaiheiden sujuvat siirtymät ja tuen tarpeiden varhainen huomioon ottaminen toisen asteen koulutuksessa. Erityisesti kiinnitetään huomiota oppimisvaikeuksien, mielenterveys- ja päihdeongelmien sekä neuropsykiatristen ongelmien edellyttämiin tukitoimiin. Hyödynnetään henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelmaa systemaattisemmin pedagogista suunnittelua ja opiskelijan hyvinvointia tukevana apuvälineenä.

Lisätään opiskelijoille korkeakouluissa annettavaa ohjausta ja tukea sekä parannetaan ohjauksen ja tuen laatua. Laaditaan korkeakouluopiskelijoiden oppimisen tuen, laadukkaan ja saavutettavan ohjauksen ja hyvinvoinnin kansallinen strategia/viitekehys, jossa määriteltyjä tavoitteita edistetään tavoitteellisesti ja seurataan säännöllisesti. Strategia/viitekehys laaditaan opetus- ja kulttuuriministeriön, korkeakoulujen, sidosryhmien ja asiantuntijoiden yhteistyönä niin, että korkeakoulut ja muut olennaiset tahot sitoutuvat siihen. Sen tulee antaa selkeä kuvaus tavoitteista, seurattavista osa-alueista ja tekijöistä, hälyttävistä merkeistä ja suuntaviivat toimenpiteiksi, joilla oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Päätoimisen opiskelun taloudellisista edellytyksistä huolehtiminen opintotuella on jatkossakin tärkeää opiskelijan hyvinvoinnin kannalta. Taloudellisen hyvinvoinnin näkökulma huomioidaan tarkemmin (NUOLIn) hallitusohjelmakortissa Opintotuen kehittäminen osaamistason nousun edistäjänä.

5) Vaikutukset

Oppijoiden hyvinvointi vahvistuu.

Hyvinvointityö ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kokonaisuus esi- ja perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa toteutuvat monialaisessa yhteistyössä ja osaamis pohja niiden toteuttamiselle sekä kunnissa että hyvinvointialueilla on vahva.

Lisäämällä korkeakouluopiskelijoiden saamaa ohjausta ja tukea sekä parantamalla niiden laatua parannetaan korkeakouluopiskelijoiden opiskelukykyä ja hyvinvointia, jolloin opiskelijat etenevät opinnoissaan ja valmistuvat tavoiteajassa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hyvinvoinnin edistämistä esitetään rahoitettavan seuraavalla tavalla:

	2024	2025	2026	2027
Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen valtakunnallinen kehittämisohjelma (valtionavustuksina)	12 000 000€			
Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen kehittämisohjelma (valtionavustuksina)	12 000 000€			

Korkeakoulujen strategian/viitekehyksen vaatima asiantuntijatyö, selvitykset ja ko-keilut	0,6 milj.€			
Korkeakouluopiskelijoiden tuen ja ohjauksen lisääminen sekä ohjauksen ja tuen laadun parantaminen*	2,55 milj.€	2,55 milj.€	2,55 milj.€	2,55 milj.€

*) Lisäykset esitetään tehtäväksi korkeakoulujen perusrahoitukseen, jotta korkeakouluopiskelijoiden ohjausta ja tukea voidaan lisätä määrällisesti osana tutkintoon johtavaa koulutusta. Laskennallisena perusteena on käytetty FTE-opiskelijalukumäärää (yhteensä n.255 000) ja ohjauksen ja tuen kustannusperusteena yksi tuki-/ohjaustunti (ä 50 €)/opiskelija/lukuvuosi. Ohjausta ja tukea ei ole välttämätöntä toteuttaa henkilökohtaisena toimenpiteenä, vaan se voidaan toteuttaa yhteisöllisyyttä hyödyntäen, jolloin myös opiskelijakohtaiset kustannukset pienenevät. Tästä syystä laskelmassa on kustannusperusteena käytetty tuki-/ohjaustunti on jaettu viidelle.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi (Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus)

Ylijohtaja Petri Lempinen, puh. +358 295 330 180, petri.lempinen@gov.fi
(lukiokoulutus, ammatillinen koulutus)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, puh. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi
(korkeakoulu- ja tiedepolitiikka)

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Vahvistetaan maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielen taitoa, osaamis- ja koulutustasoa ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia kouluttautua, työllistyä ja osallistua yhteiskuntaan

1. Tiivistelmä

Maahanmuuttotasaisten lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden suomen ja ruotsin kielen taidon vahvistaminen on olennaista sekä onnistuneen kotoutumisen, koulussiirtymien että aktiivisen yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistamiseksi. Opetuskielen riittävä hallinta on edellytys koulutuksen tasa-arvolle ja koulu- menestykselle. Kielen oppimisen tueksi tulee luoda yhtenäinen ja toiminnallinen jatkumo varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetuksen kautta läpi eri koulutusasteille ja työelämään.

Ehdotettavat toimenpiteet:

- Lasten kielellisiä valmiuksia tuetaan nykyistä systemaattisemmin jo varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen järjestäjille turvataan resurssit lasten kielellisten valmiuksien vahvistamiseen. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista tulee vahvistaa.
- Perusopetuksessa vahvistetaan maahanmuuttotasaisten oppilaan oikeutta riittävään kielelliseen tukeen. Luodaan perusopetukseen yksilöllisten tarpeiden mukaan räätälöityjä ja joustavia ratkaisuja mahdollistava kielellisen tuen polku siten, että opetuksessa voidaan tarjota yksilön tilanteen huomioivaa joustavaa tukea oppimiseen ja panostaa erityisesti riittävän suomen ja ruotsin kielitaidon saavuttamiseen esi- ja perusopetuksen aikana. Varmistetaan perusopetuksen valmistavan opetuksen yhdenvertainen saatavuus säätämällä valmistava opetus velvoittavaksi.
- Toisella asteella parannetaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia saavuttaa opinnoissa ja työelämässä tarvittava suomen/ruotsin kielen taito osana tutkintokoulutukseen valmistava koulutusta (TUVA), lukiokoulutusta ja ammatillista tutkintoa.
- Aikuisten maahanmuuttajien osalta mahdollistetaan kaikille suomen/ruotsin kielen tai luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tarvitseville yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua vapaan sivistystyön maksuttomaan kielikoulutukseen.
- Korkeakoulutuksessa lisätään, laajennetaan ja vahvemmin resursoidaan kotimaisten kielten oppimismahdollisuuksia sekä toteutetaan niitä myös digitaalisesti. Suomen houkuttelevuuteen opiskelijajamaana ja Suomeen jäämiseen valmistumisen jälkeen voidaan vaikuttaa apurahajärjestelmillä ja taloudellisilla kannusteilla. Ohjataan korkeakouluja rahoitusmallikannusteilla panostamaan kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä edistäviin toimiin. Laajennetaan ammattikorkeakouluissa vuodesta 2010 toteutettua maahanmuuttajien valmentava koulutusta myös yliopistoihin.

Johdanto ja tausta

Suomen väestörakenne muuttuu nopeasti ja vieraskielisten osuus väestöstä kasvaa. Suomessa asui vakituisesti vuoden 2022 lopussa 495 992 äidinkieltään vieraskielistä henkilöä. Määrä on kaksinkertaistunut 11 vuodessa. Vieraskielisten osuus koko väestöstä on yhdeksän prosenttia.

Suomi/ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen tilannekuvaa varhaiskasvatuksesta korkeakouluopintoihin selvitettiin opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta vuosina 2021-2022. Selvityksen tulokset julkaistiin helmikuussa 2022¹. *S2-opetuksen kehittämistyötä on tehty kaikilla koulutusasteilla. Yhtenäisten käytänteiden ja toimivien rakenteiden aikaansaaminen edellyttää vielä varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjiltä yhteistyötä ja kansallista ohjausta.* Erityisiä haasteita liittyy myöhään maahantulleiden ja aikuisten opetuskielen taidon kehittymiseen.

Varhaiskasvatus

Lasten kielellisiä valmiuksia tulee tukea nykyistä systemaattisemmin jo varhaiskasvatuksessa. Etenkin varhaislapsuudessa lapsella on hyvät edellytykset omaksua äidinkieltänsä lisäksi suomen tai ruotsin kieli. Varhaiskasvatusta ei ole säännöksiä S2-opetuksesta eikä siihen liittyvistä henkilöstön kelpoisuuksista, eivätkä kunnat saa perusopetusta vastaavasti mitään erillistä valtion avustusta, jos kunta järjestää S2-opetusta varhaiskasvatuksessa. Kuitenkin maahanmuuttotaustaisten lasten ja oppilaiden koulutuspolku tulisi toteutua suunnitelmallisena jatkumona ja yhtenäisenä kokonaisuutena jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Varhaiskasvatuksen järjestäjille tulisi turvata resurssit sille, että varhaiskasvatuksessa voidaan nykyistä systemaattisemmin tukea lasten ja erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten kielellisiä valmiuksia. Varhaiskasvatuksessa tulee huolehtia siitä, että henkilöstöllä on valmiudet ja osaaminen tukea ja edistää lasten suomen/ruotsin kielen oppimista.

Perusopetus

Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden määrä kasvaa esi- ja perusopetuksessa koko ajan. Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden heikompi koulumenestys matematiikan PISA-kokeissa vastaa kahta vuotta verrattuna muiden oppilaiden koetuloksiin. Ero on yksi OECD-maiden suurimpia. Erot kantaväestön ja maahanmuuttotaustaisten oppilaiden välillä ovat säilyneet PISA-kierroksesta toiseen ja lukutaidon, matematiikan sekä luonnontieteiden keskimääräiset tulokset ovat pudonneet vuodesta 2009. Karvin arvioinnin Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020 mukaan suomea tai ruotsia toisena kielenä opiskelevat S2-oppilaat, jotka ovat usein maahanmuuttotaustaisia, olivat jääneet kehityksessä muista jälkeen. Tutkimusten mukaan maahanmuuttotaustaisten saama kieliopetus on liian niukkaa. Maahanmuuttotaustaisten oppilaiden mahdollisuuksia oppimisen ja kielen tukeen sekä perusopetuksen maahanmuuttotaustaisten opetukseen liittyviä pedagogisia käytänteitä on kehitettävä edelleen tutkimustiedon pohjalta. Kieli on keskeinen väline ja mahdollistaja oppimiselle, ja puutteellinen kielitaito voi luoda haasteita oppimiselle. Kielen oppiminen on myös aina yksilöllinen prosessi.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti kansallisen arvioinnin perusopetukseen valmistavan opetuksen ja oppilaan oman äidinkielen opetuksen tilasta ja vaikuttavuudesta vuonna 2022. Arviointi kohdistui erityisesti opetuksen tavoitteiden toteutumiseen ja opetuksen järjestämistapoihin. Arvioinnin perusteella valmistavan opetuksen oppilaiden integrointikäytänteitä sekä kontakteja suomen- ja ruotsinkielisiin oppilaisiin tulee vahvistaa muun muassa integroimalla oppilaita alkuvaiheessa perusopetukseen esimerkiksi

---

¹ Suomi/ruotsi toisena kielenä –opetuksen nykytilan arviointi. Owalgroup 2022. https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2022/03/S2-opetuksen_arviointi_170322.pdf

taito- ja taideaineissa. Integroinnin tueksi tulisi laatia vaihtoehtoisia malleja koulun henkilöstön käyttöön. Oppimisen tukemiseen ja oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioimiseen tulee kehittää erilaisia uusia keinoja. Opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta ja keinoja oppilaiden tukemiseen ja oppimisvaikeuksiin. Myöhään maahan tulleet on huomioitava nykyistä paremmin valmistavassa opetuksessa. Karvi ehdottaa kansallisessa arvioinnissa valmistavan opetuksen aseman vahvistamista. Kunnat ja opetuksen järjestäjät tarvitsevat pysyvää lisäresursointia yksilöllisten tukitoimien järjestämiseen sekä valmistavassa opetuksessa että esi- ja perusopetuksessa.²

Toinen aste

Maahanmuuttajataustainen opiskelija voi tällä hetkellä vahvistaa suomen/ruotsin kielen taitoa tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (TUVA), lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa järjestettävässä suomi tai ruotsi toisena kielenä opetuksessa sekä kielitietoisien opetuksen kautta. Ammatillisessa koulutuksessa kielitaidon parantamista voidaan tukea myös opiskeluvaihtoihin tukevien opintojen avulla (OPVA-opinnot) sekä monikielisen opetuksen avulla.

Syksyllä 2022 käynnistyneessä TUVA-koulutuksessa tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen. Koulutuksen yhtenä tavoitteena on vahvistaa opiskelijan opiskelu/tutkintokielen taitoja, eri tiedonalojen tekstitaitoja sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja siten, että hänellä on riittävät edellytykset opiskella toisen asteen koulutuksessa.

Ammatillisen koulutuksen OPVA-opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista hänen tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua ammatilliseen tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa. OPVA-opinnot voivat sisältää suomen tai ruotsin kielen koulutusta, esim. ammattisuomea.

Ammatillisen koulutuksen tutkinnon osia voidaan järjestää myös monikielisenä. Järjestämisluvassa määrätyn opetuskielen lisäksi koulutuksen järjestäjä voi siis antaa opetusta toisella kotimaisella kielellä, saamenkielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai vieraalla kielellä. Monikielisen opetuksen avulla voidaan madallata maahanmuuttajataustaisten kynnystä suorittaa tutkinto ja parantaa samalla heidän suomen ja ruotsin kielen taitoa.

TUVA-koulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja lukiokoulutuksessa opiskelijan opetuskielen taito kehittyy kielitietoisien opetuksen kautta. Kielitietoisien opetuksen onnistumisen edellytyksenä on, että koulutuksen järjestäjä luo puitteita kielitietoiselle oppimisympäristölle ja opetushenkilöstöllä on osaamista kielitietoisien opetuksen toteuttamiseen.

Haasteena ammatillisessa koulutuksessa on, että opintojen henkilökohtaistaminen ei käytännössä aina tapahdu lain edellyttämällä tavalla. Ammatillisen koulutuksen OPVA- opintoja ei hyödynnetä riittävästi koska koulutuksen järjestäjät eivät osaa hyödyntää po. koulutusta tai kokevat rahoitusjärjestelmän monimutkaiseksi. Lukiokoulutuksen haasteena on opinnoissa tarvittava hyvä opiskelukielen hallinta, minkä hankkimiseksi ei ole selkeää koulutusväylää, kun lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) on poistunut. Lisäksi haasteena on maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vähäinen kiinnostus lukiokoulutusta kohtaan.

---

² [Valmistava opetus ja oppilaan oman äidinkielen opetus \(VOMA-arviointi\) - Karvi.fi](#)

Yleinen haaste sekä TUVA-koulutuksissa että toisen asteen kielen opetuksessa on S2-opettajien puute sekä vähäinen kielitietoisuuden opetuksen tarjonta. Kielitietoisuuden opetuksen käyttöönoton haasteina ovat opetushenkilöstön osaaminen ja oppilaitosjohdon sitouttaminen. Monikielisen opetuksen haasteena taas se, että koulutuksen järjestäjät eivät kattavasti hyödynnä mahdollisuutta monikieliseen opetukseen.

Aikuiset maahanmuuttajat

Aikuisten maahanmuuttajien kohdalla maksuttoman koulutusjärjestelmän ulkopuolelle jäävät nykyisellään ne henkilöt, joille ei heti maahantulon jälkeen ole tarjottu suomen/ruotsin kielen opintoja tai jotka erilaisista syistä johtuen eivät ole kotoutumisajalla ollessaan ehtineet oppia riittävästi suomen/ruotsin kieltä edetäkseen toisen asteen opintoihin tai työllistyä. Näille maahanmuuttajille kielen puutteellinen osaaminen muodostuu umpiperäksi, josta ei löydy tietä eteenpäin kohti osallisuutta yhteiskuntaan ja työelämään. Tähän kohderyhmään lukeutuu esim. työperäiset maahanmuuttajat maatalouden ja puutarhatalouden sekä muissa matalan palkan työtehtävissä, lapsia kotona hoitaneet vanhemmat, sota-alueilta saapuneet traumataustaiset, joiden mahdollisuudet keskittyä oppimiseen maahantulon alkuvaiheissa ovat olleet vajavaiset, henkilöt, jotka saapuvat maista, joissa kaikki eivät pääse osallistumaan koulutukseen, englannin kielellä tutkintoja opiskelleet, joiden suomen/ruotsin kielen taito ei riitä työllistymiseen Suomessa sekä muut työelämän ulkopuolella olevat.

Korkeakoulutus

Korkeakouluissa opiskelee (v. 2021) 20 000 kansainvälistä opiskelijaa, uusia aloittaa vuosittain noin 6700. Tavoitteena on kansainvälisten uusien opiskelijoiden määrän nostaminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä ja Suomeen työllistyvien valmistuneiden opiskelijoiden määrän nostaminen 75 prosenttiin. Laajempaan tavoitteeseen vuoteen 2035 mennessä on se, että vähintään puolet kaikista Suomessa asuvista 25 – 34 -vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon.

Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen

Täydennyskoulutus

Selvityksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajat ja muissa koulutusmuodoissa toimivat opettajat tarvitsevat täydennyskoulutusta S2- opetukseen ja kielitietoiseen opetukseen liittyen sekä myös keinoja oppilaiden tukemiseen ja oppimisvaikeuksiin.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö tarvitsee lisäkoulutusta, jotta henkilöstöllä olisi nykyistä paremmat valmiudet tukea varhaiskasvatuksessa olevien eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten oppimista, kehitystä ja hyvinvointia sekä toimia yhteistyössä lasten huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksen puolella ei ole erillistä varhaiskasvatuksen S2-opettajan tutkintoa tai kelpoisuutta, mutta varhaiskasvatuksen opettajat voivat halutessaan suorittaa täydentäviä opintoja.

Toisella asteella kielitietoisuuden opetuksen käyttöönoton haasteina ovat opetushenkilöstön osaaminen ja oppilaitosjohdon sitouttaminen. Monikielisen opetuksen haasteena taas se, että koulutuksen järjestäjät eivät kattavasti hyödynnä mahdollisuutta monikieliseen opetukseen.

Opettajakoulutus

Opettajakoulutuksessa on tarve huolehtia siitä, että kaikki tulevat opettajat saavat riittävät valmiudet kielitietoisuuden opetuksen toteuttamiseen jo opettajankoulutuksessa. Äidinkielen ja kirjallisuuden opettajiksi opiskelijoiden sekä luokanopettajien tulisi saada riittävät S2-opetuksen valmiudet. Opettajankoulutuksia on tärkeää kehittää korkeakoulujen kanssa yhteistyössä tutkimusperusteisesti, jotta turvataan riittävä S2- ja kielitietoisuusosaamisen kehittyminen opettajien peruskoulutuksen aikana. Kehitystyössä on tarpeen kiinnittää

erityisesti huomiota harjoittelun toteuttaminen siten, että opetusharjoittelun aikana kohdataan mahdollisimman heterogeenisiä oppilaita.

2. Poliittikatavoitteet

Vahvistetaan maahanmuuttotasaisten oppilaiden ja opiskelijoiden suomen ja ruotsin kielen taitoa. Opiskelijoiden yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä toisen asteen koulutukseen ja työelämään paranevat. Toimenpiteiden yhteiskunnallisena tavoitteena on parantaa Suomen hyvinvointia ja taloudellista kasvua vahvistamalla maahanmuuttajataustaisen väestön osaamista. Samalla edistetään maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallistumista jatkokoulutukseen. Tavoitteena on myös parantaa toisen asteen koulutuksen asemaa ulkomaalaisen työvoiman houkuttelussa ja työllistymisen edistäjänä.

Suomen/ruotsin kielen kehittämisen polku alkaa varhaiskasvatuksesta. Jotta lasten kielen kehittymistä voitaisiin tukea, keskeistä on, että maahanmuuttajataustaisen lasten osallistumista varhaiskasvatukseen lisätään ja huolehditaan siitä, että henkilöstöllä on tarvittavaa osaamista. Huolehditaan siitä, että varhaiskasvatuksen rahoituksessa otettaisiin huomioon nykyistä paremmin vieraskielisten lasten osuus varhaiskasvatuksessa. Yhtenä mahdollisena ratkaisuna voisi olla se, että laajennetaan vieraskielisten opetukseen myönnettävää erillisrahoitusta koskevan säännöksen soveltamisalaa koskemaan myös varhaiskasvatuksessa järjestettävää suomen/ruotsin kielen opetusta. Näin voidaan vahvistaa varhaiskasvatuksen järjestäjien resursseja kielitietoisuuden opetuksen toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Huolehditaan, että varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisi mahdollisuus lisätä osaamistaan kielitietoisesta varhaiskasvatuksesta sekä eri kieli- ja kulttuuritasaisten lasten oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemisesta.

Varmistetaan, että perusopetuksessa voidaan panostaa riittävän suomen ja ruotsin kielitaidon saavuttamiseen esi- ja perusopetuksen aikana. Pyritään siirtämään maahanmuuttotasaisten oppilaat koulun opetuskielen mukaiseen äidinkieli ja kirjallisuus -opetuksen piiriin nykyistä nopeammin ja varmistetaan, että kielellinen tuki oppimisessa toteutuu. Vahvistetaan lapsen oikeutta opetukseen kaikkialla Suomessa riippumatta asuinpaikasta siten, että perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestäminen säädetään opetuksen järjestäjille velvoittavaksi.

Aikuisten maahanmuuttajien osalta varmistetaan vapaan sivistystyön maksuttoman luku- ja kirjoitustaidon ja kotouttavan suomen/ruotsin kielen koulutuksen mahdollisuus myös pidempään Suomessa olleille maahanmuuttajille, joille kielen osaamisen puute on este muuhun opiskeluun, työllistymiseen ja asioimiseen yhteiskunnassa. Muutoksen johdosta maahanmuuttajiin kohdistuva koulutusjärjestelmän umpiperä saadaan poistettua.

Mahdollistetaan kansainvälisille opiskelijoille riittävä kotimaisten kielten tarjonta, jolla osaltaan parannetaan kansainvälisten opiskelijoiden integroitumista ja valmistumisen jälkeistä työllistymistä, jotta työelämä saa kaipaamiaan korkeasti koulutettuja osaajia. Kansainvälisten opiskelijoiden työllistymis- ja uramahdollisuuksilla on myös suora yhteys Suomen houkuttelevuuteen opiskelu- ja työskentelymaana tulevaisuudessa sekä kansalliseen tavoitteeseen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksen käytöstä ja 4%:n tavoitteen toteutumiseen.

3. Poliittikakeinot perusteluineen

Varhaiskasvatus

Selvitetään, miten varhaiskasvatuksen resurssoinnissa voitaisiin nykyistä paremmin ottaa huomioon vieraskielisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen vaatimat lisäresurssitarpeet. Yhtenä mahdollisena keinona voisi olla se, että muutetaan opetusministeriön asetusta vieraskielisten sekä saamenkielisten ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteita (1777/2009) siten, että asetukseen lisätään säännös varhaiskasvatuksessa järjestettävästä kielitietoisesta opetuksesta varhaiskasvatuksen toimintakäytäntöihin soveltuvalla tavalla. Muutos edellyttää rahoitusta valtion talousarvioon. Osana korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategian toimeenpanoa pyritään informaatio-ohjauksen kautta siihen, että korkeakouluilla olisi tarjolla opintokokonaisuuksia, jotka vahvistavat valmiuksia toteuttaa kielitietoista varhaiskasvatusta ja vahvistaa lasten suomen/ruotsin kielen oppimista.

Perusopetus

Luodaan uudenlainen yksilöllisten tarpeiden mukaan räätälöityjä ja joustavia ratkaisuja mahdollistava tukimuoto maahanmuuttotaustaisille esi- ja perusopetuksen oppilaille siten, että opetuksessa voidaan tarjota yksilön tilanteen ja tarpeet huomioivaa, joustavaa kielellistä tukea oppimiseen ja panostaa erityisesti riittävän suomen ja ruotsin kielitaidon saavuttamiseen perusopetuksen aikana.

Uudistetaan myös S2/R2 –opetus ja valmistava opetus, jotta kielenopetuksen jatkumo toteutuu. Yhtenäistetään ja selkeytetään opetuksen järjestämisen normipohjaa, rahoitusta, tavoitteita, oppilaaksiottamisen kriteereitä ja käytänteitä. Varmistetaan, että opetus järjestetään vain sellaiselle oppilaalle, jolla on opetukselle selkeä, arvioitu tarve. Maahanmuuttotaustaisen oppilaan osalta opetuksen lähtökohdaksi tulee asettaa oppilaan siirtyminen koulun opetuskielen mukaiseen äidinkieli ja kirjallisuus - opetuksen piiriin riittävän nopeasti perusopetuksen aikana, toimiva kielenopetuksen polku läpi varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen sekä kielenoppimista tukevat toimivat yhteydet muuhun kouluyhteisöön. Vahvistetaan lapsen oikeutta riittävään oppimisen tukeen kaikkialla Suomessa riippumatta asuinpaikasta siten, että perusopetuksen valmistavan opetuksen järjestäminen säädetään opetuksen järjestäjille velvoittavaksi.

Toinen aste

Käynnistetään kehittämishanke suomen ja ruotsin kielten vahvistamiseksi TUVA-koulutuksessa, ammatillisessa tutkintokoulutuksessa ja lukiokoulutuksessa. Hankkeessa luodaan kansallisten kielten oppimispolku jatkumona perusopetuksesta tai TUVA-koulutuksesta toisen asteen tutkintokoulutukseen tehostamalla henkilökohtaistamista, tukemalla nivelvaihetta sekä luomalla valtakunnallisia malleja S2 -opetukseen. Tämä parantaa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden edellytyksiä saavuttaa riittävä suomen/ruotsin kielen taito suomalaisen yhteiskuntaan ja työelämään integroitumiseksi.

Hankkeen toteutuksessa huomioidaan oppivelvollisuuden laajentamisen seurannan tuloksia, aikaisempien S2/R2 kehittämishankkeiden tuloksia ja olemassa olevia hyviä käytänteitä. Tutkintotavoitteisten koulutusten ja TUVA-koulutuksen lisäksi toimilla voidaan parantaa kielikoulutusta lyhyemmissä suomalaisille työmarkkinoille pätevöittämissä koulutuksissa ja jatkuvassa oppimisessa.

Aikuiset

Aikuisiin maahanmuuttajiin kohdistuva muutos toteutetaan muuttamalla vapaan sivistystyön lakia siten, että maksuton koulutus ja täysimääräinen valtionosuus ei enää olisi sidottu kotoutumissuunnitelmaan, vaan sen sijaan Opetushallituksen antamiin Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin tai Lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen. Muutoksen mahdollistaminen vaatii lisärahoitusta julkisen talouden suunnitelmaan.

Korkeakoulutus

Toteutetaan maahanmuuttaneiden työllistymisohjelma korkeakoulujen, työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Työllistymisohjelman kautta vahvistetaan edelleen kansainvälisten opiskelijoiden työelämäyhteyksiä ja palveluita sekä suomen- ja ruotsin kielen opetusta ja oppimista.

Ohjataan korkeakouluja suuntaamaan ja kehittämään koulutustarjontaansa erityisesti työvoimapulan aloilla siten, että englannin kielisenä alkava koulutus tuottaisi vahvan suomen tai ruotsin kielen osaamisen ja voisi johtaa myös kotimaisella kielellä suoritettuun tutkintoon. Vahvistetaan kotimaisten kielten opetusta kaikille korkeakouluopiskelijoille.

Parannetaan kelpoisten opettajien saatavuutta koulutusmääriä lisäämällä: erityisesti varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, S2-opettajat, opinto-ohjaajat sekä ruotsin-, saamen- ja romanikielistenopettajat.

4. Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)
Kustannusarviot voivat tarkentua jatkovalmistelussa.

	2024	2025	2026	2027
Varhaiskasvatus				
Asetuksen (1777/2009) muuttaminen kattamaan myös varhaiskasvatus	+ 13 400 000	+ 13 400 000	+ 13 400 000	+ 13 400 000
Esi- ja perusopetus				
Yksilölliset tarpeet huomioiva tukimuoto perusopetuksessa	+ 30 000 000	+ 30 000 000	+ 30 000 000	+ 30 000 000
Perusopetukseen valmistava opetus velvoittavaksi (2023 tilanteen mukaan)	+ 5 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
Vapaa sivistystyö				
Maksuton luku- ja kirjoitustaidon ja muun kotouttavan suomen/ruotsin kielen koulutus kaikille aikuisille maahanmuuttajille	+ 5 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000	+ 5 000 000
Toinen aste				

Suomen/ruotsin kielen polku TUVA-koulutuksesta toiselle asteelle	+ 3 000 000	+ 3 000 000	+ 3 000 000	+ 3 000 000
Korkeakoulutus				
Kielenopetus ja työelämäyhteyksien vahvistaminen (Maahanmuuttaneiden työllisyysohjelma)		+ 25 000 000	+ 25 000 000	+ 25 000 000
Opettajankoulutus				
Opettajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen vahvistaminen täydennyskoulutuksen kautta: S2 –opetus, kielitietoinen opetus- kaikki koulutustasot	+ 2 000 000	+ 2 000 000	+ 2 000 000	+ 2 000 000

5. Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Rahoituksen osoittaminen mahdollistaisi sen, että kunnat voisivat tarjota vieraskielisille varhaiskasvatuksen piirissä oleville lapsille nykyistä kattavammin tukea kielellisten taitojen oppimiseen ja tämä edistäisi lasten kotimaisten kielten osaamista. Kaikille varhaiskasvatuksen järjestäjille myönnetty rahoitus myös turvaisi sen, että kielellistä tukea olisi tarjolla yhtäläisesti lapsen asuinkunnasta riippumatta.

Perusopetuksen osalta esityksillä vahvistetaan maahanmuuttotaustaisten oppilaiden perus- ja kielitaitoja niin, että ne heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua toisen asteen koulutukseen sekä vahvistetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja vähennetään sosioekonomista segregaatiota.

Esityksellä luodaan suomen/ruotsin kielen polku TUVA-koulutuksesta toiselle asteelle. Tämä edistää opiskelijoiden jatkokoulutukseen ja työelämään siirtymistä.

Aikuisten maahanmuuttajien kohdalla muutos mahdollistaa kaikille suomen/ruotsin kielen tai luku- ja kirjoitustaidon koulutusta tarvitseville yhdenvertaiset mahdollisuudet hakeutua vapaan sivistystyön maksuttomaan kielikoulutukseen.

Maahanmuuttajataustaisten työllistyminen ja siirtyminen jatkokoulutukseen nopeutuu. Uudistuksella vastataan osaavan työvoiman tarpeeseen.

Tutkinnon suorittaneista kansainvälisistä opiskelijoista nykyistä suurempi osuus työllistyy Suomeen koulutustaan vastaaviin tehtäviin.

6. Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Varhaiskasvatus, perusopetus, vapaa sivistystyö:

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, OKM, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

Toinen aste:

Ylijohtaja Petri Lempinen, OKM puh 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Korkeakoulutus:

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, OKM, puh. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

Selvitetään aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle

1) Tiivistelmä

Selvitetään, mikäli aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen siirtäminen opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle olisi koulutuksen laatua ja kehittämistä vahvistava toimenpide tilanteessa, jossa toteutetaan työvoimapalveluiden siirto kuntiin ja uudistetun kotoutumislain toimeenpano.

2) Johdanto ja tausta

Kotoutumiskoulutus toteutetaan nykyisellään ELY-keskusten hankintatoimintana. Hankintatoimintana toteutettuun koulutukseen kohdistuu kritiikkiä siitä, että kyseisessä toteuttamismuodossa opetuksen pitkäjänteinen suunnittelu ja kehittäminen nähdään vaikeana ja alueellisten yhteistyöverkostojen luominen ja ylläpitäminen on vaikeaa, jos koulutuksen järjestäjä vaihtuu kilpailutuksen takia. Opettajat ja muu henkilöstö kokevat epävarmuutta työssään, kun ei ole tietoa työsuhteen jatkumisesta. Työvoimapalveluiden siirtämisessä kuntiin kotoutumiskoulutuksen hankinta tai järjestäminen tulee eri kokoisten kuntien tehtäväksi uutena tehtävänä, johon ei ole aikaisempaa kokemusta.

Työllisyyden hoidon siirtyessä kuntiin tulisi selvittää, vahvistaisiko koulutuksen järjestämisen tehtävän siirto opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen toteutumisen edellytyksiä, pitkäjänteistä kehittämistä ja vaikuttavuutta sekä lisäisikö siirto koulutusmuodon vetovoimaisuutta kelpoisen henkilöstön osalta. Lisäksi tulisi selvittää erilaiset muut mahdollisuudet kotoutumiskoulutuksen laadukkaan ja pitkäjänteisen toteuttamisen suhteen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen järjestämisen malli tulisi olla sellainen, että koulutusta voitaisiin tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti kehittää vastaamaan kohderyhmän ja yhteiskunnan sekä alueen muuttuvia tarpeita. Järjestämismallin tulisi myös olla houkutteleva kelpoisen henkilöstön näkökulmasta ja selkeämmin ennakoitavissa

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena tulee olla koulutus- ja työllistymispolkujen lyhentäminen ja maahanmuuttajien mahdollisimman nopea työllistyminen, kuitenkin siten, että aikuisilla maahanmuuttajilla olisi riittävät valmiudet suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän ymmärtämiseen ja työllisenä pysymiseen.

4) Keinot perusteluineen

Selvitetään tulisiko kotoutumiskoulutus siirtää työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle siten, että kotoutumiskoulutuksen perusteeksi laadittaisiin oma erillinen laki, joka määrittäisi kotoutumiskoulutuksen tavoitteet sekä varmistaisi laadukkaan aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen järjestämisen ja kehittämisen mahdollistamalla järjestämislupien sekä järjestämisvelvollisuuksien myöntämisen.

5) Vaikutukset

Selvitys tarkastelisi kotoutumiskoulutuksen tilannetta uudessa työllisyyspalveluiden tilanteessa ja antaisi perustelut kyseisen koulutuksen mahdollisimman laadukkaalle ja tarkoituksenmukaiselle järjestämistavalle tulevaisuudessa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Selvityksellä ei ole merkittäviä kustannusvaikutuksia. Mikäli päädyttäisiin siirtämään kotoutumiskoulutuksen järjestäminen hallinnonalalta toiselle, oletuksena on, että koulutukseen nykyisellään käytetty rahoitus siirtyisi tehtävän mukana.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Kansliapäällikkö Anita Lehtikoinen, puh. +358 295 330 182, anita.lehtikoinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Jatkuvan oppimisen uudistaminen

1) Tiivistelmä

Jatkuvaa oppimista uudistetaan hallinnonalat ylittäen ilmiölähtöisesti ja parlamentaaristen linjausten mukaisesti. Jatkuvan oppimisen julkiset resurssit kohdennetaan toimiin, joista niille saadaan suurin mahdollinen hyöty sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Jatkuvalla oppimisella vahvistetaan yksilöiden kykyä selvitä työelämän ja yhteiskunnan muutoksissa sekä parannetaan työhyvinvointia, työn tuottavuutta ja sitä kautta talouskasvua. Tämä hallitusohjelmakortti kokoaa yhteen ehdotuksia eri koulutusasteilla ja hallinnonaloilla tehtävästä kehittämistyöstä.

2) Johdanto ja tausta

Osaaminen on parasta turvaa työelämän ja yhteiskunnan muutoksissa. Vihreä ja digitaalinen siirtymä, uudet tuotanto- ja toimintatavat ja tki-toiminnasta syntyvien innovaatioiden soveltaminen edellyttävät työikäisten osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja osaamistason nostamista. Tarvitaan osaavia ihmisiä, jotka muuttavat työ- ja elintapojaan, ottavat uusia teknologioita käyttöön, innovoivat ja vaikuttavat yhteiskuntaan. Osaaminen on yksi yrityksen keskeisimmistä menestystekijöistä ja työhyvinvoinnin, erityisesti työkyvyn tärkeä osa-alue.

Nykyisin jatkuvaan oppimiseen eivät osallistu sitä eniten tarvitsevat³. Erot näkyvät niin työpaikalla tapahtuvassa oppimisessä kuin erilaisissa koulutuksissa. Koulutustarjonta ei riittävästi eri koulutusasteilla vastaa työelämän tarpeisiin, joka näkyy kohtaanto-ongelmana työmarkkinoilla. Pula osaavasta työvoimasta on jo nyt uusien työpaikkojen syntymisen ja talouskasvun este⁴.

Työikäiset käyttävät tutkintokoulutusta merkittävässä määrin täydennyskoulutuksen väylänä. Lyhytkestoisien koulutuksen tarjontaa on jo jonkin verran lisätty, mutta kysyntä kohdentuu edelleen merkittävässä määrin tutkintokoulutukseen. Toista samantasoista tutkintoa suorittavien osuus ei ole viime vuosina vähentynyt. ETLA julkaisi vuonna 2021 aikuiskoulutusinvestointien kustannus-hyötyanalyysin⁵, jonka perusteella julkiset koulutuspanokset tulisi kohdistaa yksilöihin, jotka nostavat koulutustasoaan sekä koulutuksiin, jotka edesauttavat työllistymistä ja joissa koulutuksen aikaiset tulomenetykset jäävät mahdollisimman pieniksi. Järjestelemän ohjaavuutta onkin parannettava.

Jatkuvan oppimisen uudistamiseksi hyväksyttiin parlamentaariset linjaukset 17.12.2020⁶. Linjausten toimeenpanosta edellisellä hallituskaudella luovutettiin raportti 1.3.2023⁷. Ensimmäiset askeleet järjestelmän päivittämiseksi on otettu, mutta jatkuvan oppimisen vision ja tavoitteiden saavuttaminen edellyttää lisätöimiä alkavalla hallituskaudella.

Tämä hallitusohjelmakortti kokoaa yhteen erilaisia jatkuvaa oppimista kehittäviä toimia, joista osasta on olemassa erilliset hallitusohjelmakortit. Näiden keinojen vaikutukset ja kustannukset on kuvattu tarkemmin kyseisissä korteissa.

³ Mukaan lukien heikon taitotason omaavat, työttömät, työvoiman ulkopuolella olevat, vähintään 55-vuotiaat, pienituloiset, vailla perusaseen jälkeistä tutkintoa olevat, matalan sosioekonomisen aseman omaavat, maahanmuuttajat, pienyritykset, oppimisvaikeuksia omaavat ja manuaalista rutiinityötä, joissa korkeampi riski työn automatisoinnista, tekevät. Lähteenä mm. PIAAC 2012, Aikuiskoulutustutkimus 2017, Työvoimatutkimus 2021, Työolobarometri 2021, Jotpan kyselytutkimus 2023.

⁴ EK:n suhdannebarometri. Elinkeinoelämän tuotantokapeikat tammikuussa 2023.; Räsänen ja Ylikännö. Minne uudet työpaikat syntyivät vuonna 2021? TEM-analyysseja 2022:112

⁵ Kauhanen Antti, Virtanen Hanna. Kannattavatko investoinnit aikuiskoulutukseen? 2021. ETLA Muistio - ETLA Brief 102

⁶ Osaaminen turvaa tulevaisuuden: Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset. 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:38. Julkaisun pysyvä osoite on <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5>

⁷ Yhdessä jatkuvaa oppimista uudistamassa: Jatkuvan oppimisen uudistus -hankkeen loppuraportti. 2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:11. Julkaisun pysyvä osoite on <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164674>

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on, että kaikilla työikäisillä on työllistymisen ja merkityksellisen elämän edellyttämät tiedot, taidot ja osaaminen. Koulutuksilla ja muilla osaamispalveluilla vahvistetaan yksilöiden kykyä selvitä työelämän ja yhteiskunnan muutoksissa. Osaavan työvoiman saatavuus ja inhimillisen pääoman lisääminen ovat keskeisiä myös pidemmän aikavälin talouskasvulle. Panostukset inhimilliseen pääomaan parantavat työvoiman laatua ja sitä kautta työn tuottavuutta. Lisäksi inhimillinen pääoma mahdollistaa innovaatioiden tekemisen ja sitä kautta jatkuvan talouskasvun⁸.

4) Keinot perusteluineen

Työn ja osaamisen liittoa vahvistetaan sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Jatkuvaa oppimista kehitetään hallinnonalat ylittäen ilmiöpohjaisesti. Eri hallinnonaloilla tehtävä kehittämistyö tukee toisiaan ja kehittämistyötä tehdään yhteistyössä työmarkkinoiden edustajien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Aikuisten tutkintokoulutus suunnataan koulutustasoa nostavaan koulutukseen. Työikäisten osaamisen kehittämiseksi lisätään lyhyitä, työelämän nopeisiin/akuutteihin ja ennakoituihin osaamistarpeisiin vastaavia ja joustavasti suoritettavia koulutuksia, jotka edistävät työllistymistä eivätkä edellytä poissaoloa työelämässä.

Palveluissa huomioidaan nykyistä paremmin ne kohderyhmät, jotka hyötyisivät koulutuksesta eniten. Huomiota kiinnitetään erityisesti niihin, joilla on todettuja tai koettuja oppimisvaikeuksia, heikot perustaidot, enintään perusasteen koulutus tai joihin työmarkkinoiden muutokset vaikuttavat eniten. Myös etuus- ja rahoitusjärjestelmää kehitetään niin, että se tukee koulutuksen suuntaamista. Työpaikat ennakoivat tulevaa ja tukevat jokaisen työntekijän osaamisen kehittämistä. Palvelutarjonnassa huomioidaan nykyistä paremmin myös kohderyhmät, joiden osaamista on tarpeen syventää ja kehittää uusilla tai kehittyvillä aloilla esimerkiksi tki-toiminnan tueksi. Tällaisen palvelutarjonnan kehittämisessä ja hankkimisessa työnantajilla on tärkeä rooli.

Alle on koottu tarkemmat keinot:

1. **Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa)** hallinnollisesti ilmiöpohjainen asema ja joustavat toimintamahdollisuudet turvataan, toimintaa kehitetään ja pysyvää rahoitusta vahvistetaan. Jotpa kohdentaa täsmärahoitusta tutkintoa lyhyempiin, akuutteihin osaamistarpeisiin, joihin muut toimijat eivät kykene riittävän nopeasti vastaamaan. Palvelukeskus kohdentaa rahoitusta osaamisen kehittämiseen, kun tarvitaan nopeasti uusia osaajia tai kun työelämän tai eri alojen muutos vaatii osaamisen täydentämistä (esimerkkinä vihreän siirtymän edellyttämä osaaminen, TKI-toiminnasta syntyvän liiketoiminta).

Palvelukeskus kohdentaa rahoitusta ja tukitoimia niihin kohderyhmiin, joiden koulutukseen osallistuminen on nykytilanteessa vähäistä, mutta jonka osaamisen kehittämisen yhteiskunnalliset ja taloudelliset hyödyt olisivat suurimmat. Palvelukeskus hankkii tämän kohderyhmän tavoittamisen, motivoimisen ja osallistumisen edistämisen toimien vaikuttavuudesta tutkimustietoa. Tavoitteena on lisätä osallistumisen tasa-arvoa systemisellä tasolla koko jatkuvan oppimisen järjestelmässä.

Palvelukeskuksen ennakkoinnin raportointijärjestelmän (Osaamistarvekompassi.fi) ylläpidon rahoitus sekä yhteentoimivuus valmisteilla olevaan Jatkuvan oppimisen digitaaliseen palveluun varmistetaan. Raportointijärjestelmä tuottaa selkeää, ymmärrettävää ja kohdennettua tietoa tulevaisuuden osaamis- ja työvoimatarpeista eri asiakasryhmille. Ennakointitieto päivittyy jatkuvasti.

2. Yhteiskunnan korkean osaamisen tarpeisiin vastaamiseksi **luodaan dynaaminen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä**. Järjestelmän kautta toteutuvat houkuttelevat asiantuntijana kehittymisen polut, saavutettavuus ja TKI-toimintaan kytkeytyvä työyhteisöjen uudistuminen. Osana

⁸ Antti Kauhanen 2019. Osaava työvoima vauhdittaa talouskasvua. Valtion velanhallinnan vuosikatsaus 2019 <https://vuosikatsaus2019.valtionvelka.fi/osaava-tyovoima-vauhdittaa-taloukasvua/>

järjestelmää digitaalinen palveluympäristö on välttämätön kohtaamispaikka, jossa korkeakoulujen tarjonta on yksilö- ja organisaatioasiakkaiden saatavilla ja hankittavissa. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä tarjoaa yksilöille ja työnantajille kiinnostavia ja arvostettuja osaamiskokonaisuuksia sekä räätälöityjä palveluita ohjaten näin aikuisia pois tutkintokoulutuksen käytöstä jatkuvan oppimisen tarpeisiin. Julkisen rahoituksen tehokkaan käytön lisäksi järjestelmä mahdollistaa Suomen tutkimus- ja innovaatiointensiteetin nousuun tarvittavan inhimillisen pääoman vahvistumisen sekä tukee korkeakouluja laajentamaan jatkuvan oppimisen rahoituspohjaa. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmästä on erillinen HO-kortti.

3. **Ammatillisessa koulutuksessa** jatkuvaa oppimista suunnataan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tutkinnon osiin. Lisäksi parannetaan ammatillisen koulutuksen järjestämisen edellytyksiä ja vaikuttavuutta. Ammatillisen koulutuksen koulutustarjonnan ja toiminnanohjauksen kehittämisestä on erilliset HO-kortit.
4. **Vapaassa sivistystyössä** käynnistetään pysyvä aikuisten perustaito-ohjelma, jolla edistetään pitkäjänteisesti aikuisten perustaitojen kehittämistä kolmella kaistalla: työikäisten perustaitojen vahvistaminen, ikäihmisille toimivat digitaidot sekä erillisessä tiedostossa kuvattu maksuton suomen/ruotsin kielen koulutusmahdollisuus kaikille sitä tarvitseville. Ohjelmasta ja maksuttomasta kielikoulutuksesta on erilliset HO-kortit.
5. **Työvoimapalvelujen** siirtyessä kunnille julkiset työvoimapalvelut tulee kytkeä entistä tiiviimmäksi osaksi kuntien ja kaupunkien nykyistä palveluekosysteemiä. Tavoitteena on varmistaa sujuvat, asiakaslähtöiset ja proaktiiviset palvelupolut eri toimijoiden välisenä tiiviinä yhteistyönä ja kumppanuusmalleina. Työvoimapalvelujen ja pohjoismaisen työvoimapalvelumallin kehittämisestä on erilliset takataskupaperit (TEM).
6. **Ohjauksella** voidaan vaikuttaa työllistymisen kannalta tärkeään osaamisen tunnistamiseen ja hankkimiseen, työelämäsiirtymien sujuvuuteen sekä osuvien ja mielekkäiden koulutus- ja työurien rakentamiseen. Ohjausta voidaan kehittää ohjauksen kansallista tiedolla johtamista parantamalla, vahvistamalla koordinaatiota, panostamalla digitaalisiin palveluihin (ks. kohta 8) ja lisäämällä ohjauspalveluita. Ohjauksen kehittämisestä on erillinen hallitusohjelmakortti (OKM)/takataskupaperi (TEM).
7. **Jatkuvan oppimisen etuuksia/tukia** (aikuiskoulutustuki, työttömyysetuudella opiskelu, opintotuki) ja työnantajille koulutuksen kustannuksia kompensoivia tukia (koulutuskorvaus ja –vähennys) kehitetään niin, että ne tukevat koulutustason nostoa ja edistävät osallistumista koulutuksiin, jotka tukevat työllistymistä. Aikuiskoulutustukea, työvoimakoulutusta ja työttömyysetuudella opiskelua kehitetään tavoitteena lisätä pelkän peruskoulun varassa olevien opiskelua ja työllistymisedellytyksiä. Työttömien mahdollisuuksista opiskella työttömyysetuutta menettämättä sekä tähän mahdollisesti liittyvien muutosten tavoitteista on kerrottu erillisessä takataskupaperissa (TEM).
8. **Jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden** palvelut otetaan käyttöön, jotta työikäiset löytävät osaamistarpeisiinsa vastaavaa koulutustarjontaa nykyistä paremmin ja hyödyntävät ennakointitietoa pohtiessaan työuransa suuntaa. Digitaalisten palveluiden ylläpidon rahoitus turvataan määräaikaisen kehittämisrahoituksen päättyessä vuonna 2025. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonta tuodaan näkyväksi digitaaliselle palvelulle ja korkeakoulujen Digivisio2030-työn jatko turvataan (erilliset HO-kortit). Jatkuvan oppimisen digitaalisesta palvelukokonaisuudesta ja digitalisaation edistämisestä korkeakoulutuksessa on erilliset HO-kortit/TEM:n takataskupaperi.
9. **Jatkuvan oppimisen rahoituspohjaa laajennetaan** mahdollistamalla tutkintojen ja tutkinnon osien myynti ammatillisessa koulutuksessa. Laajennetaan ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta siten, että tutkintoon johtavaan tilauskoulutukseen voisivat jatkossa osallistua myös Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvan valtion kansalaiset ja näihin rinnastettavat, mukaan luettuna suomalaiset. Lisäksi selkeytetään työnantajien ja julkisen sektorin välisiä vastuita työikäisten koulutuksen rahoituksesta. Korkeakouluja tuetaan osaamiskokonaisuuksien (micro-credentials) kehittämisessä elinkeinon uudistumisen tueksi osana kansallisen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategian

toimeenpanoa (erillinen HO-kortti). Parannetaan korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien kyvykkyyttä vastata markkinaehtoiseen kysyntään.

10. **Työelämän kehittäminen** on pitkäjänteistä ja edellisellä kaudella toteutettu laaja-alainen kehittämisohjelma on koettu toimivaksi toimintatavaksi, jota tulisi seuraavalla hallituskaudella jatkaa. Jatkuvan oppimisen edistämisen tulee olla keskeinen osa kehittämisohjelmaa. Työelämässä tapahtuvan oppimisen kehittämiseksi on parannettava erityisesti pk-yritysten jatkuvan oppimisen palveluiden saatavuutta ja tunnettavuutta. On varmistettava, että kaikilla työntekijöillä ja yrittäjillä on mahdollisuus kehittää osaamistaan ja oppia työssään. Tässä keskeisenä keinona on tukea ja kehittää esimiestyötä. Työelämän kehittämisestä on erillinen takataskupaperi (STM/TEM).
11. Työvoiman osaamis-/koulutusrakenteen ja työvoiman kysynnän sekä alueellisen kohtaannon tehostamiseksi työmarkkinoilla päämäärätietoista **työvoima- ja osaamistarpeiden ennakoinnin kehittämistä** pitää jatkaa tulevilla hallituskaudella. Se tarkoittaa riittäviä panostuksia niin aineistojen, menetelmien kuin viestinnän kehittämiseen siten, että sekä kansallisella että alueellisella tasolla pystytään tukemaan tiedolla johtamisen kehittymistä työmarkkinoilla. Se tarkoittaa myös toimivien prosessien luomista ennakoitointoimintaan. Tavoitteena tulee olla työvoima- osaamistarpeiden ennakoinnin kehittäminen edelleen niin, että hallituskauden päättyessä ennakoitointoimijoiden (TEM, OKM/OPH, Jotpa) erikseen ja yhdessä tuottama lyhyen ja keskipitkän aikavälin ennakoitintieto muodostaa loogisen kokonaisuuden, joka tukee koulutus- ja työllisyyspalvelujen järjestämistä ja kehittämistä.

5) Vaikutukset

Jatkuvan oppimisen uudistamisella varmistetaan, että rajalliset julkiset resurssit kohdennetaan toimiin, joista niille saadaan suurin mahdollinen hyöty sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Resurssien uudelleen kohdentamisella parannetaan osallistumisen tasa-arvoa, tuetaan työelämän muutoksiin (ml. vihreä ja digitaalinen siirtymä) sopeutumista sekä helpotetaan työnantajien rekrytointiongelmia. Kohdentamalla tutkintokoulutusta koulutustasoaan parantaville nostetaan koulutustasoa työelämän ja tulevaisuuden osaamistarpeiden edellyttämälle tasolle.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus kohdentaa rahoitusta koulutuksiin, jotka edesauttavat työllistymistä ja helpottavat osaavan työvoiman saatavuutta, koulutuksiin, jotka voi suorittaa työn ohessa ja joiden aikaiset tulonmenetykset siten jäävät pieniksi tai niitä ei synny lainkaan ja henkilöille, joilla on matala koulutustaso. Koulutuspanostukset kohdentuvat siis tavalla, jolla on Etlan aiemmin mainitun tutkimuksen mukaan suurin vaikuttavuus. Palvelukeskuksen rahoittamien palvelujen tuloksellisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti ja tuloksia julkaistaan asteittain syksystä 2023 alkaen, kun tietoa ensimmäisistä toteutetuista koulutuksista on käytettävissä.

Muita toimia, joista on laadittu erilliset HO-kortit, koskevat vaikutukset on kuvattu kyseisissä korteissa/takataskupapereissa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Jatkuvan oppimisen ilmiölähtöisen hallinnon edistäminen ei edellytä lisäresursseja. Aikuiskoulutustuen uudistamisen kustannusvaikutuksista saadaan lisätietoa kevään 2023 aikana. Jatkuvan oppimisen järjestelmän ohjaavuuden parantaminen, rahoituspohjan laajentaminen sekä kustannusten jaon selkeyttäminen voisi mahdollistaa resurssien uudelleen kohdentamisen kustannusvaikuttavampiin toimiin.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen nykyinen kehystaso on 11,2 miljoonaa euroa vuodesta 2024 alkaen. Vuonna 2024 momentilla on tämän lisäksi vielä 4,6 miljoonaa euroa Suomen kestävän kasvun ohjelman rahoitusta. Jotpan ensimmäisen toimintavuoden aikaisen toiminnan laajuuden ylläpitäminen edellyttäisi vuosittaista 40 miljoonan euron kehyslisäystä. Lisäys mahdollistaisi arvion mukaan vähin-

tään noin 9 000 - 14 000 henkilön kouluttamista vuodessa. Arvio perustuu palvelukeskusta koskevan lain-säädännön hallituksen esityksessä esitettyyn rahoitetun koulutuksen hinta-arvioon, vuoden 2022 aikana palvelukeskuksen toteuttamaan koulutuksen rahoitukseen sekä palvelukeskuksen myöntämän rahoituksen yhteyteen rakennettuun rahoituksen palautusmekanismiin. **Lisäesitys 40 me/v vuodesta 2024 alkaen momentille 29.01.04 tarkoittaisi yhteensä 160 me kustannuksia hallituskauden aikana.**

Muita toimia, joista on laadittu erilliset hallitusohjelmakortit, koskevat kustannusvaikutukset on kuvattu kyseisissä korteissa/takataskupapereissa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Kansliapäällikkö Anita Lehtikoinen, puh. 0295 330 182, anita.lehtikoinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Jotpa: Kirsi Heinivirta, kirsi.heinivirta@jotpa.fi, p. 0 295 331 197

TEM: Teija Felt (p. 0295 049 080), Markku Virtanen (p. 0295 049 068), Timo Meling (p. 0295 049 084) ja Minna Nieminen (p. 0295 047 366), etunimi.sukunimi@gov.fi

STM: Liisa Hakala (p. 0295 163 566), liisa.hakala@gov.fi

Katsomusaineiden opetuksen uudistaminen

1) Tiivistelmä

Käynnistetään parlamentaarinen työ katsomusaineiden opetuksen uudistamiseksi ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

2) Johdanto ja tausta

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen katsomusaineiden opetuksen uudistamista koskevan selvitystyön mukaan kahteen oppiaineeseen ja moneen oppimäärään jakautuva katsomusaineiden opetus kohtaa tulevaisuudessa merkittäviä haasteita demografisten muutosten ja katsomuksellisen moninaisuuden lisääntyessä. Selvitys nostaa esiin myös yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä liittyen mm. katsomusta koskevaan säätelyyn ja opetuksen järjestämiseen liittyen. Katsomusaineisiin liittyvät ongelmakohdat ja kehittämistarpeet ovat moninaisia.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen uudistamistarpeisiin sekä lisätään yhdenvertaisuutta entistä moninaisemmassa yhteiskunnassa.

4) Keinot perusteluineen

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa parlamentaarisen perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen katsomusaineiden opetuksen uudistamisen seurantaryhmän ohjaamaan vuosille 2022 - 2024 asetetun Opetushallituksen katsomusaineiden opetuksen uudistamista koskevan kehittämissuunnitelman työtä.

Tehtävänä on toteuttaa parlamentaarinen esitys katsomusaineiden opetuksen uudistamisesta perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen uudistamistarpeisiin sekä lisätään yhdenvertaisuutta entistä moninaisemmassa yhteiskunnassa.

5) Vaikutukset

Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen nykytilan ja tulevaisuuden haasteisiin. Esityksellä vahvistetaan yhdenvertaisuutta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Esityksellä ei merkittäviä kustannusvaikutuksia. Mahdollisesti opetushenkilöstön koulutuskustannuksia, opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen kustannuksia sekä oppimateriaalikustannuksia.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi
Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin, petri.lempinen@gov.fi;

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Tutkintokoulutukseen valmentavan (TUVA) koulutuksen kehittäminen

1) Tiivistelmä

Yhtenäistetään TUVA-koulutuksen rahoitus kolmen rahoitusmallin mukaisesta rahoituksesta omaksi kokonaisuudekseen. Muutetaan nykyistä rahoituslainsäädäntöä lastensuojelulain mukaisesti sijoitettujen nuorten TUVA-koulutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi.

Selvitetään TUVA-koulutuksesta saadut kokemukset ja lainsäädännön toimivuus mukaan lukien järjestäjäverkko sekä vaikeimmin vammaisten koulutusmahdollisuudet. Uudistetaan TUVA-koulutusta koskevaa lainsäädäntöä ja mahdollisesti muutakin lainsäädäntöä selvityksen perusteella siten, että se yhdenmukaistaa eri opiskelijoiden saamia palveluja ja tukee koulutuksen järjestäjien yhteistyötä eri koulutusmuotojen kesken sekä koulutuksen hankintaa.

2) Johdanto ja tausta

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus

Osana oppivelvollisuuden laajentamista otettiin 1.8.2022 alkaen käyttöön uusi perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen välisen nivelvaiheen koulutus. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA) yhdisti aiemmat perusopetuksen lisäopetuksen (ns. kymppiluokka), lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen (LUVA) ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen (VALMA).

TUVA-koulutuksessa voi suorittaa oppivelvollisuutta ja sen tavoitteena on mahdollisimman joustava siirtävävaihe perusopetuksen ja toisen asteen tutkintokoulutusten välille. Oppivelvollisuusikäisten lisäksi TUVA on tarkoitettu myös muille jatko-opintovalmiuksia tarvitseville henkilöille, kuten maahanmuuttajille ja aikuisopiskelijoille. Syksyllä 2022 TUVA-koulutukseen osallistui 8 055 henkilöä, joista 57 % oli oppivelvollisia.

Koulutuksen rahoitus ja opiskelijan opintososiaaliset etuudet

Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta rahoitetaan kolmen erillisen rahoitusjärjestelmän puitteissa. Nämä rahoitusjärjestelmät ovat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa säädettyt 1) perusopetuksen rahoitus 2) lukiokoulutuksen rahoitus ja 3) ammatillisen koulutuksen rahoitus. Rahoitusjärjestelmä määräytyy sen mukaan, onko TUVA-koulutusta järjestävällä TUVA-koulutuksen järjestämislupa, ja minkä koulutusmuodon yhteyteen TUVA-koulutuksen järjestämislupa on myönnetty. Kunnan ilman järjestämislupaa järjestämää TUVA-koulutusta rahoitetaan samoin perustein kuin yksityisen perusopetuksen järjestäjän järjestämää TUVA-koulutusta.

TUVA-koulutuksen rahoitus ei ole välttämättä tasapuolista eri koulutuksen järjestäjille. Mikäli opiskelija vaihtaa koulutuksen järjestäjältä toiselle, opiskelijan perusteella määräytyvä rahoitus ei useissa tilanteissa siirry opiskelijan mukana. Erilliset rahoitusjärjestelmät ylläpitävät kuvaa erillisistä koulutuksista, vaikka TUVA-koulutus on sisällöltään samaa, riippumatta rahoitusmuodosta. Lisäksi koulutuksen järjestäjät joutuvat pohtimaan järjestämislupaa hakiessaan, mikä olisi heille edullisin rahoitusjärjestelmä. Jotta TUVA-koulutus olisi rahoituksen osalta tasapuolista kaikille järjestäjille ja jotta TUVA-koulutuksen status omana koulutusmuotonaan vahvistuisi, tulisi TUVA-koulutuksen rahoitus yhtenäistää omaksi kokonaisuudekseen.

Myös opiskelijoiden opintososiaaliset etuudet vaihtelevat koulutuksen järjestäjän pääkoulutusmuodon mukaan, mikä on omiaan saattamaan opiskelijoita keskenään epäyhdenvertaiseen asemaan. Etuuksien yhdenmukaistamista olisi selvitettävä osana kokonaisuutta.

Lastensuojelulain mukaisesti sijoitetut nuoret

Lastensuojelulain mukaisesti sijoitetun nuoren TUVA-koulutuksesta aiheutuneet kustannukset eivät kuulu kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 38 §:n 2 ja 3 momentin sanamuodon mukaan kotikunnan maksuvelvollisuuden piiriin. Kyseisten lainkohtien nojalla opetuksen järjestäjä voi laskuttaa ainoastaan esi- ja perusopetuksesta aiheutuneita kustannuksia. Opetuksen järjestäjän näkökulmasta sijoitetulle nuorelle järjestettävän TUVAn rahoitukselle ei ole riittävää turvaa edellä kerrotusta johtuen, sillä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen TUVA-rahoitus ei välttämättä kata kaikkia koulutuksen järjestämisestä syntyneitä kustannuksia. Tämä voi johtaa siihen, että etenkin nykyisen, pitkälti siirtymäsäännökseen perustuvan TUVAn järjestämisen aikana yksityiset perusopetuksen järjestäjät kieltäytyvät ottamasta sijoitettuja nuoria TUVAn opiskelijoiksi.

Vaikeimmin kehitysvammaiset opiskelijat

TUVA-lain 3 §:n 3 momentin mukaisesti TUVA-koulutusta voivat järjestää vaativan erityisen tuen opiskelijoille vain ne ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joilla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 27 §:n 2 momentin mukainen järjestämislupa. Rajauksen tarkoituksena on ollut varmistaa, että opetuksen järjestäjillä on edellytykset järjestää sellaista TUVA-koulutusta, joka toimii väylänä vaativana erityisenä tukena järjestettävään tutkintokoulutukseen. Ammatillisen oppilaitosten vaikeimmin vammaisille opiskelijoille tarkoitettu työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) säilyi uudistuksessa nykyisellään. TELMA-koulutus antaa sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien mukaista opetusta ja ohjausta. Yksityiset perusopetuksen järjestäjät ovat ennen TUVAn koulutuksen voimaantuloa järjestäneet vaikeimmin vammaisille oppilaille perusopetuksen lisäopetusta. Tällöin nuori on voinut jatkaa samassa tutussa kouluympäristössä koko koulupolunsa ajan. TUVAn lain kirjausten vuoksi nämä nuoret joutuvat nyt vaihtamaan koulua perusopetuksen jälkeen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiksi, joko TUVAn tai TELMA-opiskelijoiksi. Vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat ovat lisäksi joissain tapauksissa käyneet ensin vuoden perusopetuksen lisäopetuksen ja sen jälkeen siirtyneet vielä TELMA-koulutukseen. Nykytilanteessa tällaiset opiskelijat ovat siten menettäneet yhden mahdollisen opiskeluvuoden. TUVAn koulutuksen laajentaminen sellaisille opiskelijoille, jotka eivät tule sijoittumaan tutkintoon johtavaan toisen asteen koulutukseen olisi vastoin TUVAn koulutuksen yleisiä tavoitteita. Osana kokonaisuutta tulee selvittää, miten TELMA-koulutusta voisi kehittää ja laajentaa niin, että se palvelisi paremmin samoja opiskelijoita kuin perusopetuksen lisäopetus vaikeimmin kehitysvammaisille on aiemmin palvelut.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Selkeytetään koulutuksen järjestämistä ja vahvistetaan koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuutta uudistamalla TUVAn koulutuksen rahoitusta. Uudistus edistää koulutuksen järjestäjien mahdollisuutta ennakoida aiempaa paremmin saamaansa rahoitusta.

Parannetaan opiskelijoiden yhdenvertaisuutta selkiyttämällä opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia. Selkeyttämällä sijoitettujen nuorten TUVAn koulutuksen rahoitusta ja varmistamalla vaativan erityisen tuen

opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksia vahvistetaan heikoimmassa asemassa olevien nuorten koulutukselta yhdenvertaisuutta.

Yhtenäistämällä TUVA-koulutusta voidaan edistää opiskelijoiden aitoa valinnanmahdollisuutta suorittaa ammatillisten opintojen lisäksi myös lukio-opintoja sekä korottaa perusopetuksen arvosanoja.

4) Keinot perusteluineen

Uudistetaan TUVA-koulutuksen rahoitusta koskeva lainsäädäntö omaksi kokonaisuudekseen. Yhtenäistäminen selkeyttää rahoitusta, tasapuolistaa eri koulutusmuotojen asemaa TUVA-koulutuksen järjestäjinä sekä vahvistaa TUVA-koulutuksen statusta omana koulutusmuotonaan. Muutetaan nykyistä rahoituslainsäädäntöä lastensuojelulain mukaisesti sijoitettujen nuorten TUVA-koulutuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi.

Selvitetään TUVA-koulutuksesta saadut kokemukset ja lainsäädännön toimivuus mukaan lukien järjestäjäverkko ja vaikeimmin vammaisten koulutusmahdollisuudet. Järjestämislupien riittävyttä ja koulutustarvetta tarkastellaan ja arvioidaan koulutuksen saavuttavuuden näkökulmasta sekä niin, että koulutuksella voidaan edistää opiskelijoiden aitoa valinnanmahdollisuutta tutkintokoulutukseen siirtymisessä.

Uudistetaan TUVA-koulutusta koskevaa lainsäädäntöä selvityksen perusteella siten, että se yhdenmukaistaa eri opiskelijoiden saamia palveluja ja tukee koulutuksen järjestäjien yhteistyötä eri koulutusmuotojen kesken sekä koulutuksen hankintaa.

5) Vaikutukset

Uudistus edistää koulutuksen tarkoituksenmukaista järjestämistä ja rahoituksen ennakkointia sekä selkeyttää kokonaistilannetta. Lisäksi uudistus edistää opiskelijoiden ja koulutuksen järjestäjien yhdenvertaisuutta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Rahoituksen uudistus toteutettaisiin kustannusneutraalisti. Lastensuojelulain mukaisesti sijoitettujen TUVA-opiskelijoiden rahoitus tulisi varmistaa samassa yhteydessä. Tarkemmat kustannukset tulisi selvittää tältä osin. Lisäksi TUVA-koulutuksen toimivuutta ja uudistamistarpeita koskevasta selvitystyöstä aiheutuu vähäisiä kustannuksia.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

ylivohtaja Petri Lempinen, 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

ylivohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Ruotsinkielisen koulutuksen kehittäminen

1) Tiivistelmä

Suomessa on kaksi kansalliskieltä ja kaksi koulutusväylää. Ruotsinkielinen koulutus on oma kokonaisuus ja muodostaa oman järjestelmän, joka toimii suomalaisen koulutusjärjestelmän sisällä. Ruotsinkielistä koulutusta tulee kehittää tavoitteellisesti tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti ja yhtäaikaisesti suomenkielisen koulutuksen kanssa. Lähtökohta on, että ruotsinkielisen koulutuksen tulee olla laadukasta ja yhdenvertaisesti saavutettavissa koko koulutuspolun ajan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Seuraavan hallituskauden aikana tulee erityisesti vahvistaa ja kehittää ruotsinkielisen koulutusjärjestelmän erityispiirteitä tai –haasteita sisältäviä osa-alueita, jotka yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi tulisi korjata.

2) Johdanto ja tausta

Suomessa on kaksi kansalliskieltä, suomi ja ruotsi. Suomen lainsäädäntö takaa oikeuden molempien kansalliskielten käyttöön ja oikeus ruotsinkieliseen koulutukseen on turvattu. Käytännössä ja arkipäivän tilanteissa nämä oikeudet eivät kuiteinkaan aina toteudu.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama selvityshenkilö Gun Oker-Blom on selvittänyt ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen nykytilaa ja kehittämistarpeita. Selvityksen tulokset julkaistiin maaliskuussa 2021 laajassa [raportissa](#), jossa esitellään ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteitä, haasteita ja kehitystarpeita sekä esitetään toimenpide-ehdotuksia.

Ruotsinkielinen koulutusjärjestelmä toimii pääosin hyvin. Järjestelmässä on kuitenkin tiettyjä aukkoja ja ongelmakohtia, jotka tulisi yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi korjata suhteessa muuhun koulutusjärjestelmään.

Selvityksen johtopäätöksenä on, että ruotsinkielistä koulutusta tulee kehittää tavoitteellisesti tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti ja yhtäaikaisesti suomenkielisen koulutuksen kanssa. Ruotsinkielisen koulutuksen tulee olla laadukasta ja yhdenvertaisesti saavutettavissa koko koulutuspolun ajan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Nämä periaatteet sekä useat raporttiin sisällytetyt koulutuksen kehittämistarpeet ja toimenpide-ehdotukset nostetaan myös esiin valtioneuvoston [koulutuspoliittisessa selonteossa](#).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Ruotsinkielisen koulutuksen kehittämisen tavoitteet ja hyödyt näkyvät sekä yksilö- että yhteiskunnallisella tasolla.

Oikeus omaan äidinkieleen ja sen käyttöön liittyy perusturvallisuuteen sekä ymmärretyksi ja kuulluksi tulemiseen. Yksilötasolla ruotsinkielisillä oppilailla ja opiskelijoilla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen. Ruotsinkielisen koulutusväylän yhtenä tehtävänä on varmistaa ruotsinkielisten ja sekä suomea että ruotsia äidinkielenään puhuvien kaksikielisten sekä monikielisten lasten ja nuorten oppiminen ja erityisesti kielen kehitys koko koulutuspolun ajan.

Yhteiskunnallisella tasolla ruotsinkielisellä koulutuksella, erityisesti korkeakoulutuksella ja toisen asteen koulutuksella, varmistetaan, että ruotsinkielisiä asiantuntijoita ja ammattilaisia on riittävästi saatavilla yhteiskunnan keskeisimmissä tehtävissä. Ruotsinkielisen koulutuksen perustana ovat kieli ja kulttuuri sekä oma hallintorakenne. Oppimisen ja laadun vahvistamiseksi viranomaisten otettava huomioon nämä ruotsinkielisen koulutuksen kulmakivet aina, kun koulutusjärjestelmää tai tiettyä koulutussektoria uudistetaan ja kehitetään kansallisella tasolla. Tarvitaan riittävät resurssit ja rahoitusta koulutuksen laajuuden ja syvyyden säilyttämiseksi tasolla, joka takaa, että ruotsinkielisiä asiantuntijoita voidaan kouluttaa yhteiskunnan keskeisille osa-alueille.

4) Keinot perusteluineen

Opetus- ja kulttuuriministeriössä on kuluvalle hallituskaudella vahvistettu ruotsinkielisen koulutuksen kokonaiskoordinaatiota. Ministeriöön on nimetty virkahenkilö, jonka tehtävänä on varmistaa, että ruotsinkielisen koulutuksen erityispiirteet tulevat otetuksi huomioon koulutusta kehitettäessä, yhteistyössä hallinnon alan eri toimijoiden ja sidosryhmien kanssa. Ruotsinkielisen koulutuksen tilaa ja kehittämistarpeita seurataan paitsi kyseisten virkahenkilön myös ministeriöön perustetun ruotsinkielisten palveluiden yhteistyöverkoston kautta.

Osana hallitusohjelmaa ehdotetaan toteutettavan alla kuvatut kolme konkreettista ruotsinkielisen koulutuksen kehittämishanketta. Hankkeet koskevat osa-alueita, joissa ruotsinkielisen koulutuksen osalta on erityispiirteitä tai -haasteita, jotka yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi tulisi korjata. Kyseiset osa-alueet ja niiden haasteet nostetaan myös esiin ruotsinkielisen koulutukseen kokonaisselvityksessä ja koulutuspolitiikassa selonteossa.

1) Ruotsinkielisten koulutustarpeiden ennakoinnin kehittäminen

Jotta ruotsinkielistä koulutusjärjestelmää voidaan kehittää, tarvitaan ajantasaista ja päivitettyä tietoa ja osaamista koulutuksen tilanteesta. Kansallisissa selvityksissä puuttuu usein riittävä tietoon perustuvaa aineistoa ruotsinkielisestä koulutuksesta ja yksi osa-alue, jota ei ole riittävällä tasolla selvitetty on ruotsinkieliset koulutustarpeet ja niiden ennakointi.

Ruotsin kielen taitoisen työvoiman saatavuus on tärkeää palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi. Monilla aloilla on pula ruotsin kielen taitoisesta työvoimasta, mutta tilanteesta ei ole ajantasaista ja kattavaa kuvaa. Ruotsinkielisen koulutuksen saatavuus ei vastaa koulutustarpeita kaikilla alueilla, eikä koulutusta ole tarjolla riittävästi aloilla, joilla on pulaa ruotsinkielisen työvoiman ja pätevän henkilöstön saatavuudesta. Ruotsin kielen taitoisen työvoiman saatavuuden ja ennakoinnin haasteet nostetaan myös esiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytyssä [kansalliskielistrategiassa](#).

Jotta varmistetaan ruotsinkielisten osaajien ja ammattilaisten saatavuus erityisesti työvoimapula-aloilla tulee panostaa ja kehitettävä ruotsinkielisten koulutustarpeiden ennakointiä. Tavoitteena on luoda tilannekuva ja käyttää ennakointitietoja ruotsinkielisen koulutuksen suunnittelussa, sekä huomioida osaamistarpeet ja ammattilaisten saatavuus molempien kansalliskielten osalta, niin että

ammattillisessa koulutuksessa ja korkeakouluissa on oikeassa suhteessa aloituspaikkoja, ottaen huomioon alueelliset erillistarpeet. Tulosten pohjalta tulee kehittää ja lisätä joustavia mahdollisuuksia kouluttautua ja pätevöityä ruotsin kielellä.

2) Ruotsinkielisten oppimisympäristöjen ja oppimateriaalien kehittämishanke

Opetuskielisten oppimisresurssien merkitys on keskeinen laatutekijä opetuksessa. Ruotsinkielisten oppimisresurssien saatavuus on ollut pitkäaikainen haaste. Ruotsinkielisten oppimateriaalien tarjonta on huomattavasti suomenkielistä suppeampaa koska niiden julkaiseminen ei ole taloudellisesti kannattavaa, erityisesti pienissä oppiaineissa. Lisäksi ruotsinkielisen oppimateriaalien laadun varmistaminen on haasteellista. Tällä hetkellä kaikkein suurin tarve laadukkaalle oppimateriaalille on ruotsinkielisessä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa.

Käynnistetään hanke, jonka tavoitteena on varmistaa monipuolisten oppimateriaalien saatavuus ja oppimisympäristöjen laatu ruotsinkielisessä koulutuksessa. Tämän lisäksi kohdennetaan määrärahojen käyttöä siten, että toisen asteen koulutuksen (erityisesti ammatillisen koulutuksen) laadukkaita oppimateriaaleja tuotetaan riittävästi ruotsin kielellä.

3) Suomen kielen opetuksen päivittäminen ja kehittäminen

Ruotsinkielisen vähemmistön kielitaitovaatimukset ovat opiskelussa, työssä ja arjessa vaativammat kuin suomenkielisellä valtaväestöllä. Kielten opetuksen tasa-arvoinen järjestäminen ei riittävästi toteudu ruotsinkielisessä koulutuksessa. Lainsäädännön⁹ mukainen suomen kielen tuntijako ja opetuksen rakenne eivät ota riittävästi huomioon ruotsinkielisten oppilaiden kielellisiä lähtökohtia ja kielen oppimisen tarpeita.

Käynnistetään hanke suomen kielen opetuksen päivittämiseksi ja kehittämiseksi ruotsinkielisen perus- ja toisen asteen koulutuksessa, jossa huomioidaan erityisesti äidinkielenomaisen suomen kielen opetuksen kehittämistarpeet.

5) Vaikutukset

Ruotsinkielisen koulutuksen kokonaiskoordinaatiota yleisesti vahvistamalla sekä yllä kuvattujen hankkeen kautta kehitetään ja vahvistetaan ruotsinkielistä koulutusta tulevaisuuden vaatimusten mukaisesti. Hankkeista saatavat tulokset vaikuttavat omalta osaltaan siihen, että Suomessa on yhdenvertaisia, laadukkaita ja saavutettavia ruotsinkielisiä opintopolkuja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen.

Ruotsinkielisten koulutustarpeiden ennakkoinnin kehittämisellä vahvistetaan ja tehostetaan ruotsinkieliseen koulutukseen liittyvää tiedonkeruuta ja analysointia. Tämän lisäksi luodaan tietopohjaa, jolla varmistetaan, että ruotsinkielisiä asiantuntijoita ja ammattilaisia on riittävästi saatavilla yhteiskunnan keskeisimmissä tehtävissä myös tulevaisuudessa.

---

⁹ Perusopetusasetus (1998/852)

Kehittämällä monipuolisten oppimateriaalien saatavuutta ja oppimisympäristöjen laatua ruotsinkielisessä koulutuksessa ruotsinkieliselle oppilaille ja opiskelijoille varmistetaan tasavertaiset mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen sekä valmiudet opiskeluun, jatko-opintoihin ja työelämään.

Suomen kielen opetusta kehittäväällä hankkeella tasavertaistaan ruotsinkielisten lasten ja nuorten kielten oppimista, joka on heille vähemmistönä vaativampaa kuin suomenkielisellä väestöllä. Samalla huolehditaan myös niiden lasten ja nuorten kielenkehityksestä, joilla on kaksi tai useampia kotikieliä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Suurin osa hakeiden toteutuksesta voidaan tehdä nykyisten resurssien puitteissa virkatyönä. Jokaisen hankkeen toteuttamiseksi ehdotetaan kuitenkin omaa rahoitusta, joka voidaan käyttää esim. taustatiedon tai muiden selvitysten hankkimiseen tai työryhmätyöskentelyn kustannuksiin. Kaikkien hankkeiden osalta yhteistyö Opetushallituksen kanssa on keskeistä.

- 1) Arvioidut kustannukset ruotsinkielisten koulutustarpeiden ennakkoinnin kehittämishankkeesta on 100 000 euroa.
- 2) Arvioidut kustannukset ruotsinkielisten oppimisympäristöjen ja oppimateriaalien kehittämishankkeesta on 100 000 euroa. Opetushallitus myöntämä valtionavustus vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen ruotsiksi on ollut 80.000 euroa vuodessa. Tätä avustusta ehdotetaan korotettavan ja kohdennettavan erityisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen oppimateriaaleiden tuottamiseen ruotsin kielellä.
- 3) Arvioidut kustannukset suomen kielen opetuksen päivittämiseksi ja kehittämiseksi ruotsinkielisen perus- ja toisen asteen koulutuksessa on 100 000 euroa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, puh. +358 295 330 182, anita.lehikoinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Digitaalisen sivistyksen, taitojen ja osaamisen kehittämisohjelma

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan digitaalista osaamista käynnistämällä digitaalisen sivistyksen, taitojen ja osaamisen toimenpideohjelmakokonaisuus, jolla turvataan yhdenvertainen digitaalinen osaaminen aina varhaiskasvatuksesta alkaen läpi oppimispolun, vastataan työelämän osaamisen tarpeisiin sekä varmistetaan kansalaisten osallisuus sekä Suomen kilpailukyky ja osaamisen huoltovarmuus. Toimenpiteet edistävät Suomen digikompassin tavoitteiden saavuttamista ja vastaavat osaltaan EU:n tasolla asetettuihin tavoitteisiin digitaalisesti taitavasta väestöstä ja osaavista ammattilaisista.

2) Johdanto ja tausta

Yhteiskunnan digitalisoituminen on muuttanut sosiaalisen kanssakäymisen tapojamme, minkä myötä on syntynyt tarve vahvistaa digitaalista sivistystämme. Kansallisessa digitaalisessa kompassissa digitaalinen sivistys nähdään yksilön ja yhteiskunnan henkisenä pääomana, joka edellyttää tietoja ja osaamista, osallistumismahdollisuuksia sekä valmiuksia toimia vastuullisesti ja ilmaista itseään luovilla tavoilla ja turvallisesti digimaailmassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö rakentaa osaltaan digitaalista sivistystä kokonaisuutena koulutusjärjestelmän, jatkuvan oppimisen ja kulttuuripolitiikan toimien kautta.

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten digitaalisen osaamisen kehittämisen mahdollisuudet eivät toteudu yhdenvertaisesti. Digitaalisten perustaitojen turvaamisen ohella on tärkeää huolehtia mediakasvatuksesta, jotta lapset ja nuoret kasvavat aktiiviksi, kriittiseksi ja luoviksi toimijoiksi niin digitaalisessa ympäristössä kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Rakenne, jossa digitaalisten taitojen opettamisen vastuu on jokaisella kasvattajalla ja opettajalla, edellyttää koko henkilöstöltä tasavahvaa digitaalista osaamista, osaamisen ylläpitämistä sekä myönteistä suhtautumista digitaalisen teknologian pedagogiseen hyödyntämiseen.

Digitaalisen muutoksen ja sen mahdollisuuksien hyödyntämisen haasteena on osaavien työntekijöiden puute. Marinin hallituskauden aikana on kohdennettu korkeakoulutuksessa ICT-alalle lisäaloituspaikkoja ja annettu myös uusia alan koulutusvastuita. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2023 julkaiseman työvoimatiekartan mukaan ICT-ala on sote-alan rinnalla toinen merkittävä ala, jossa tarjonta ei riitä tällä hetkellä vastaamaan kysyntää. Digitalisaatio ja teknologinen kehitys asettaa uudenlaisia vaateita uuden teknologian omaksumiselle ja käyttönotolle alalla kuin alalla aina sosiaali- ja terveysalasta maa- ja metsätalouteen. Digiosaamista on pystyttävä tarjoamaan enenevässä määrin osana substanssialan koulutusta tai työtehtäviä. Syvän huippuosaamisen lisäksi työelämässä tarvitaan soveltavaa osaamista uusien teknologisten innovaatioiden ja digitalisaation tuomien ratkaisujen luomiseksi ja hyödyntämiseksi. Tutkintojohtajavan koulutuksen lisäksi on tarve päivittää osaamista pienempinä osaamiskokonaisuuksina eri työ- ja elämänvaiheissa.

Digitaalisten taitojen osalta on pidettävä huolta myös aikuisista ja ikäihmisistä, jotka eivät ole oman oppimispolkunsa aikana päässeet hankkimaan tarvittavia digitaitoja tai tarvitsevat niiden päivittämistä nopeasti muuttuvassa maailmassa. Digitaidottomuus kaikissa ikäryhmissä voi johtaa digitaaliseen syrjäytymiseen, koulutuksesta putoamiseen, heikkoon työmarkkina-asemaan ja terveydellisiin ongelmiin. Kehittyneet teknologiat tarjoavat tehokkaampia prosesseja ja uusia tapoja myös kulttuuriaineistojen tarjoamiseen yleisöille. Kaikilla kansalaisilla on oltava vahvat digitaaliset perustaidot osallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi yhteiskunnassa. Perusta digitaidoille luodaan jo varhain ja digitaitoja on kehitettävä ja ylläpidettävä läpi elämän. Suomi tunnetaan Euroopassa taitavana digikansana, mutta digitalisaation nopea tahti haastaa olemassa olevat käsitykset tarvittavista digitaidoista nyt ja tulevaisuudessa. Digitaidot luovat myös perustan, jonka päälle digitalisaation edellyttämä digitaalinen osaaminen aina IT-alan asiantuntijoista dataa hyödyntävään liiketalousosaamiseen rakentuu.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Ehdotettujen keinojen tavoitteena on rakentaa digitaalisesti sivistynyttä, kyvykästä ja osaavaa Suomea. Digitaalinen sivistys toimii demokratiaa vahvistavana ja yhteiskuntaa uudistavana voimana. Yhdenvertaiset mahdollisuudet digitaalisen osaamisen ja medialukutaidon kehittämiseen varhaiskasvatuksessa ja koulutuksessa ennaltaehkäisee eriarvoisuutta ja oppimispolkujen eriytymistä ja yhteiskunnasta syrjäytymistä. Jokaisella kansalaisella on ymmärrys ja valmiudet, mutta tarvittaessa myös tuki, digimaailmassa toimimiseen. Digitaalisten perustaitojen hankkiminen ja päivittäminen on helppoa ja Suomi on jatkossa osaavampi sekä kilpailukykyisempi kansakunta kansainvälisesti. Tarvittava digitaalinen osaaminen on tunnistettu ja turvattu vahvistaen samalla yhteiskunnan resilienssiä.

4) Keinot perusteluineen

4.1. Digikompassiin sisältyvät toimenpiteet, joiden toteuttaminen edellyttää lisärahoitusta tulevina vuosina ja jotka esitellään digitoimiston toimesta

4.1.1. Käynnistetään digitaalisen sivistyksen ja taitojen kehittämisohjelma.

Ohjelma on tarpeen yhteiskunnallisen vuoropuhelun ja tahtotilan edistämiseksi digitaalisesta sivistyksestä niin, että sen määrittelyyn ja edistämiseen osallistuu laajasti yhteiskunnan kaikki eri toimijat. Samalla digitaalisista taidoista on tehtävä uusi kansalaistaito. Opetus- ja kulttuuriministeriö yhteiskunnan sivistysperustan edistäjänä on oikea toimija vastaamaan toimeenpanosta kansallisesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

- Käynnistetään yhteiskunnallinen vuoropuhelu ja yhteisen tahtotilan määrittely digitaalisen sivistyksen turvaamiseksi.
- Määritellään digitaaliset perustaidot, osaamiskuvaukset, taitotasojen arviointi, seuranta ja mittarit 1 400 000€
- Kehitetään koulutusta ja avoimia oppimateriaaleja sekä digitaalisten perustaitojen itsearviointiväline 6 000 000 €
- Luodaan perusdigitaalisten taitojen määrittelyjen kautta oppimismahdollisuuksia kansalaisille, kuten ilmaiset avoimet verkkokurssit Elements of AI-tapaisesti. 5 000 000 €
- Selvitetään tarve kansalliselle yhteentoimivalle digitaalisten taitojen mutta myös muita kansalaistaitoja palvelevalle oppimisympäristölle ja varaudutaan sen toteuttamiseen. 3 500 000€
- Vahvistetaan lasten ja nuorten medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä ohjelmointiosaamista. 4 000 000 €
- Vapaassa sivistystyössä käynnistetään pysyvä aikuisten perustaito-ohjelma, jonka osana edistetään pitkäjänteisesti ikäihmisten digitaalisten taitojen kehittämistä. Ikäihmisten digitaalisten taitojen kehittämisohjelman kustannus 2 000 000 / vuosi (8 000 000 € 2024 – 2027)
- Edistetään kulttuuriperinnön tietovarantojen saatavuutta, luovaa uudelleenkäyttöä ja pitkäaikaista säilymistä sekä kehitetään yleisten kirjastojen digitaalista infrastruktuuria tukemaan kaikkien pääsyä tietoon, lukutaitojen kehittämistä ja aktiivista kansalaisuutta. 1 500 000 € / vuosi (6 000 000 € 2024-2027)

Ko. kehittämisohjelman koordinaation ja digitaalisten taitojen määrittely-, seuranta ja -mittarointityöhön esitetään lisäksi kahta henkilötyövuotta ajalle 2023-2027 yhteensä 700 000€. *Kehittämisohjelman kokonaiskustannus yhteensä 34 600 000 € ja kustannuksia esitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön kehystä.*

4.1.2. Käynnistetään digitaalisen osaamisen kehittämisohjelma, jolla vastataan työelämän digitaalisen osaamisen vaatimuksiin eri aloilla ja ammateissa ja edistetään osaamisen huoltovarmuutta.

- Kehitetään koulutustarjontaa sekä tutkintojen ja koulutuksen sisältöjä alakohtaiset tarpeet huomioiden ja tämä tukee myös tutkintoa pienempien oppimismahdollisuuksien syntymistä *10 000 000 €*
- Määritellään eri toimi- ja ammattialojen kriittinen digiosaaminen ja varmistetaan että käytettävissä on riittävää osaamista avaintehtäviin. *1 500 000 €*
- Vakiinnutetaan korkeakoulutuksen kyberverkosto ja laajennetaan sitä laajemmaksi kansalliseksi kyberosaamisen verkostoksi kattaen myös muut koulutusasteet. *6 000 000 €*
- Kehitetään valtionhallinnon työntekijöiden ja johdon digitaalista osaamisesta ja sen seurantaa.

Kehittämishojelman kokonaiskustannus yhteensä 17 500 000 € ja kustannuksia esitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön kehystä. Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen tapahtuu osana koulutustason nostoa.

4.1.3. Käynnistetään digiosaajien toimenpideohjelmaa. Osaajapulaan vastataan lisäämällä koulutusmahdollisuuksia ammatillisessa- ja korkeakoulutuksessa ja houkuttelemalla kansainvälisiä osaajia Suomeen.

- Vastataan ICT-alan osaamistarpeisiin tutkintoon johtavalla koulutuksella. Tämä edellyttää lisäresursseja tai olemassa olevien uudelleenkohdentamista. Jos resursseja kohdennetaan uudestaan koulutuksessa, tarkoittaa se samalla, että joltain alalta ei valmistu enää vastaavaa määrää osaajia työelämään. *Korkeakoulutuksen osalta aloituspaikkojen lisääminen tapahtuu osana koulutustason nostoa.*
- Luodaan toimia kansainvälisten opiskelijoiden työllistymiseksi Suomeen esimerkiksi toiminnallisesti kaksikielisten tutkintojen avulla. *2 000 000 €*
- Käynnistetään alan vetovoimakampanjat ja vahvistetaan opinto-ohjausta ja siten ICT-alan houkuttelevuutta myös naisille. *1 200 000€*
- Kehitetään ja pilotoidaan ICT-alan koulutuspolkua mm. toiselta asteelta kolmannelle asteelle korkeakoulunvalmiuksien kehittämiseksi ja siirtymien sujuvoittamiseksi. *8 000 000 €*
- Vahvistetaan kansallisia rakenteita kansainvälisille opiskelijoille, mihin paikalliset ja alueelliset toimijat voivat kytkeytyä. *3 000 000 €*

Kehittämishojelman kokonaiskustannus yhteensä 14 200 000 €, minkä lisäksi kustannuksia syntyy, jos aloituspaikkoja ja koulutusmahdollisuuksia lisätään alan tutkintoon johtavaan koulutukseen. Kustannuksia esitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön kehystä

4.2. Toimenpiteet, jotka ovat osa digikompassia ja joilla edistetään digitaalista sivistystä, osaamista ja taitoja, mutta joiden toteuttaminen edellyttää lisärahoitusta tulevina vuosina ja jotka esitellään opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta

4.2.1 Toteutetaan digitaalisen osaamisen yhdenvertaisuuden kehittämishojelma

- Ennaltaehkäistään lasten ja nuorten digitaalista eriarvoisuutta vahvistamalla pystyvyyden kokemusta ja luodaan edellytykset ja jatkumo yhdenvertaiselle osallisuudelle ja osaamiselle.
- Vahvistetaan laaja-alaisesti digitaalista osaamista luomalla lapsille, nuorille sekä kasvatus ja opetushenkilöstölle digitaalisen osaamisen kuvaukset, digitaalisten taitojen arvioimiskriteerit sekä taitotasojen seuranta ja raportointi.
- Kasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen ammattilaisten digitaalinen osaaminen ja kyvykkyys digitaalisten ratkaisujen pedagogisesti mielekkääseen hyödyntämiseen varmistetaan.
- Vahvistavat suuntaviivat ja laadulliseen vähimmäistasoon tähtäävät laukriteerit opetus- ja oppimisympäristöjen digitalisoinnille ja sen kehittämiselle.

- Vahvistetaan perusopetuksen opetussisältöjä sekä edistetään digitaalisten oppimistuotteiden laatua
- Vahvistetaan digitaalisen osaamisen ja vaikuttavuuden tutkimusta

Kehittämishojelman kokonaiskustannus yhteensä 17 000 000 €. Kustannuksia esitetään osaksi opetus- ja kulttuuriministeriön kehystä.

4.3. Toimenpiteet, jotka eivät ole osana digikompassia ja joilla edistetään digitaalista sivistystä, osaamista ja taitoja.

4.3.1. Toisen asteen digitalisaation kehittämisohjelma

- kehitetään digipedagogiikkaa sekä oppimisympäristöjä tukemaan ajasta- ja paikasta riippumatonta opiskelua
- kehitetään koulutuksen järjestäjien kykyä ja osaamista johtaa, kehittää ja hyödyntää digitalisaatiota kestäväällä tavalla koulutuksen järjestämisessä, ml. henkilöstön digitaalisen osaamisen suunnitelmallinen kehittäminen

5) Vaikutukset

Yhdenvertainen digitaalinen osaaminen ja medialukutaito vahvistaa oppijoiden osallisuutta ja koulutusvaihtoehtoja oppimispoluilla sekä vähentää digitaalisten perustaitojen uudelleen opetusta toisen asteen koulutuksessa. Vahvistamalla oppijoiden minäpystyvyyden kokemusta varhaisesta vaiheesta korkeakoulutukseen saakka, vähennetään digitaalista eriarvoisuutta ja sukupuolijakaantuneisuutta teknologia-aloilla pitkällä aikavälillä. Kasvatus- ja opetushenkilöstön osaaminen mahdollistaa edistyneemmän digitaalisen teknologian pedagogisen hyödyntämisen ja tukee oppijoiden osaamista.

Työelämässä tarvittavaa digiosaamista osataan kuvata kokonaisvaltaisemmin ja saatavilla on riittävä määrä digiajan ammattilaisia. Suomi on houkutteleva vaihtoehto kansainvälisille osaajille ja kansainväliset osaajat suomalaisille työnantajille. Digikompassissa esitetty digitaalisen ja datatalouden visio ja muutos on mahdollista ja Suomi toimii digitalisaation edelläkävijänä kansainvälisesti. Digikompassin tavoitteena on, että koko väestön digitaaliset perustaidot ovat maailman huippua. Hyvät perustaidot digitaalisessa maailmassa toimimiseen ovat välttämättömät myös ikäihmisten kohdalla.

Digitaalisen osaamisen kuvaukset mahdollistavat arvioinnin ja osaamisen tason seurannan. Seurannan kehittäminen edesauttaa tarvittavan digitaalisen osaamisen varmistamisen ja aloituspaikkojen ennakoinnin.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

HO-kirjausehdotus	2024	2025	2026	2027	
4.1.	19 625 000	17 175 000	15 250 000	14 250 000	66 300 000 €
4.2.	4 000 000	5 000 000	5 000 000	3 000 000	17 000 000 €
4.3	12 000 000	15 000 000	15 000 000	12 000 000	54 000 000 €
Yhteensä					137 300 000 €

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

Ylijohtaja Petri Lempinen, puh. +358 295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, puh. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, puh p. +358 295 330 129, riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot sekä aiheeseen liittyvät muut hallitusohjelmakortin

- Kasvatus-, ohjaus- ja opetushenkilöstön sekä opetushallinnon johdon digitaalista osaamista kehitetään voimakkaasti (KTPO HO XXX: opettajat ja opettajankoulutus)
- Digitaalisen osaamisen yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma (VAPOS HO23)
- Toisen asteen digitalisaation kehittämisohjelma (LAMOS HO XXX)

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Esi- ja perusopetuksen perusrahoituksen tason nostaminen

1) Tiivistelmä

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä sisältää valtaosan esi- ja perusopetuksen valtionosuusrahoituksesta. Tähän rahoitukseen on kohdistunut aiemmillä hallituskausilla tehtyjä isoja leikkauksia ja lisäksi ikäluokkien pieneneminen tulee kutistamaan rahoitustasoa entisestään. Riittävä perusrahoituksen taso on edellytys laadukkaalle esi- ja perusopetukselle ja rahoituksen tasoa voitaisiin nostaa esimerkiksi 150 miljoonalla eurolla/v muuttamalla euromäärää vastaavasti esimerkiksi kuntien peruspalveluiden valtionosuusprosenttia tai ikäluokan perushintoja.

2) Johdanto ja tausta

Valtio myöntää rahoitusta esi- ja perusopetukseen kahden ministeriön kautta. Valtiovarainministeriön hallinnoima kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoitus on laskennallista ja yleiskatteellista rahoitusta, jolloin kunnat päättävät itse rahoituksen kohdentamisesta tarjoamiinsa palveluihin. Valtionosuus ei kuitenkaan riitä kaikkien kustannusten kattamiseen, sillä peruspalvelujen valtionosuusprosentti on noin 22 (2023 taso). Tämä tarkoittaa, että kunnat rahoittavat itse kustannuksista 78 prosenttia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) myöntää rahoitusta täydentämään peruspalvelujen valtionosuutta niiltä osin kuin edellä mainittu valtionosuusjärjestelmä ei ota huomioon kustannuseroja. Täydentävä valtionosuusrahoitus, kuten esimerkiksi pidennetyn oppivelvollisuuden ja valmistavan opetuksen rahoitus, maksetaan täysimääräisenä valtionosuusrahoituksena oppilas- tai muun suoritemäärän perusteella. OKM:n rahoitus esi- ja perusopetukseen kattaa n. 500 miljoonaa euroa (2023 taso). OKM myöntää myös useita valtionavustuksia.

Valtionosuuksiin tehdyt pysyvät leikkaukset ovat kaventaneet koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia laadukkaan koulutuksen toteuttamiselle. Vaikka koulutuksen rahoitusta on kasvatettu varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessakin hankerahoituksella, perusrahoituksen tippuminen on johtanut ryhmäkokojen kasvatamiseen, tuntikehyksen leikkaamiseen ja sijaiskuluissa säästämiseen. Koulutuksen rahoituksen painopistettä tulisikin siirtää valtionavustuksista valtionosuuksiin, jotta voitaisiin taata opetuksen järjestäjille ennakoitavampi perusrahoitus opetuksen järjestämisen tueksi. Edellisen lisäksi ikäluokkien pienenemisestä vapautuvat valtion resurssit on kohdennettava koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti takaisin kasvatukseen ja koulutukseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Esi- ja perusopetuksen perusrahoitusta lisätään ja parannetaan ja esi- ja perusopetuksen rahoituksen taso ja ennakoitavuutta.

4) Keinot perusteluineen

Nostetaan esi- ja perusopetuksen perusrahoituksen tasoa pysyvästi 150 miljoonalla eurolla/v. esimerkiksi nostamalla peruspalveluiden valtionosuuksien valtionosuusprosenttia tai ikäluokkien perushintoja tätä vastaavalla osuudella. Muutos edellyttää lainvalmistelua valtiovarainministeriössä.

5) Vaikutukset

Esi- ja perusopetuksen rahoituksen taso ja ennakoitavuus paranevat.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

150 miljoonaa euroa vuodessa osana valtionosuusrahoitusta.

2024	2025	2026	2027
+ 150 000 000	+ 150 000 000	+ 150 000 000	+ 150 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Tuetaan koulutuksellista tasa-arvoa ja vähennetään segregatiota vakiinnuttamalla varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tarveperusteisen rahoituksen riittävä taso

1) Tiivistelmä

Tarveperusteinen rahoitus on todettu tutkimuksissa tehokkaaksi keinoksi tukea haasteellisilla alueilla toimivia kouluja ja näiden oppilaiden etenemistä jatko-opintoihin ja aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on jakanut valtionavustuksena niin sanottua tasa-arvorahaa useina vuosina. Avustusta on myönnetty vuosittain ja sen määrä on vaihdellut. OECD suositteli Suomelle tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttamista. Suosituksen mukaan keskeistä tasa-arvoa edistävässä rahoituksessa on pysyvyys, ennakoitavuus ja läpinäkyvyys. Lainsäädäntö tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttamisesta tuli voimaan 1.1.2023. Lainsäädäntö sisältää parannuksia tarveperusteisen rahoituksen myöntöprosessiin sekä asetuksella määritettiin rahoituksen perusteena olevat kriteerit. Rahoituksen riittävän tason määrittäminen kuitenkin toteutuu edelleen budjettipäätöksenä. Tarveperusteisen rahoituksen taso on kehyksessä 15 miljoonaa euroa per vuosi. Kuntien tarve tälle rahoitukselle on kuitenkin merkittävästi suurempi. **Riittävän tason varmistamiseksi tulisi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvoa edistävään tarveperusteisen rahoituksen varata 80 miljoonaa euroa vuodessa, vuosille 2024-2027.**

2) Johdanto ja tausta

Kaupunkien sisäinen sosioekonominen eriytyminen on tutkimusten mukaan vahvistunut Suomen kaupungeissa. Asuinalueiden eriytyminen on seurausta tulonjaon, työllisyyden, koulutuksen ja hyvinvoinnin epätaisisesta jakautumisesta kaupunkien eri alueille. Alueelliset sosioekonomiset ja etniset erot sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät entistä vahvemmin myös oppimisessa ja kouluttautumisessa. Perusopetuksen osalta erityisen huolestuttavana signaalina on ollut osaamiserojen kasvu sekä oppilaiden että koulujen välillä. Koulutuksellinen tasa-arvo on heikentynyt erityisesti suurten kaupunkien sisällä, joissa oppilasvalikointi kouluihin ja luokkiin on yleisempää kuin muualla Suomessa. Alueellisen, sosioekonomisen ja etnisen segregatiion vaikutuksesta koulutuksellinen huono-osaisuus alueellistuu tavalla, joka heikentää merkittävästi maantieteellisesti ja sosiaalisesti syrjään jäävien peruskoulujen edellytyksiä saavuttaa hyviä oppimistuloksia. Suuri osa erityisessä riskissä olevista kouluista sijaitsee isojen kaupunkien huono-osaistumisriskissä olevissa naapurustoissa. Varhaiskasvatuksessa sosiaalisen eriytyksen dynamiikka heijastuu lasten ja nuorten tasa-arvon lähtökohtiin näiden siirtyessä perusopetukseen.

Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen toimintaympäristöt ovat uudistumassa. Kuntien lähtökohdat järjestää peruspalveluita ovat eriytyneet. Varhaiskasvatuksessa alueellinen eriarvoistuminen näkyy erityisesti kelpoisen henkilöstön rekrytointivaikeuksina, mikä vaarantaa varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta.

Eduskunnalle annetussa koulutuspoliittisessa selonteossa linjattiin myönteisen erityiskohtelun rahoituksen vakiinnuttamisesta. Rahoituksen vakiinnuttamisen kautta tavoitteena olisi lisätä avustuksen vaikuttavuutta ja ennakoitavuutta, jotta tasa-arvotoimia pystyttäisiin suunnittelemaan ja ennakoimaan ja vakiinnuttamaan paikallisella tasolla. Sivistysvaliokunta katsoi koulutuspoliittisesta selonteosta antamassaan mietinnössä SiVM 19/2021 vp, että selonteossa esille tuotu rahoitusjärjestelmän kehittäminen tarveperustaiseen suuntaan on tutkimustiedon perusteella perusteltu. Valiokunnan hyväksymän pöytäkirjan mukaan ”koulutuspolitiikan rahoituksessa pyritään pitkäjänteisyyteen ja riittävään perusrahoitukseen hankerahoituksen sijasta ja että tarveperusteisesti koulutuksen perusrahoitusta ohjataan segregatiion vähentämiseksi ja koulutuksellisen tasa-arvon lisäämiseksi kaikkialla Suomessa.” Valiokunnan mielestä rahoituksen riittävyys edellyttää

myös rahoituksen riittävää pitkäjänteisyyttä. Myös OECD suositteli Suomelle tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttamista. Suosituksen mukaan koulujen ja opetuksen järjestäjien tulisi voida pystyä ennakoimaan kehittämistoimintaansa tulevina vuosina, mikä edellyttää, että erityisesti resurssien myöntämisprosessi tulisi olla ennakoitavaa ja hallinnollisesti kevyttä.

Laki tarveperusteisen rahoituksen vakiinnuttamisesta valmisteltiin huomioiden koulutuspoliittisen selonteon, eduskunnan lausumien sekä OECD:n suositusten painopisteet. Rahoituksen ennakoitavuuden parantamiseksi laissa on pidennetty rahoituksen aikajännettä. Avustusta voidaan jatkossa myöntää talousarvioehdolla neljän vuoden välein, joka keventäisi sekä avustuksen hakijan että myöntäjän hallinnollista työmäärää kun prosessia ei tarvitsisi toistaa joka vuosi. Valtionavustuksen määrärahan tason määräytyminen jää jatkossakin julkisen talouden suunnitelmassa ja talousarviossa ratkaistavaksi.

OKM ja YM tukevat kaupunkien sisäistä, kaupunkien välistä sekä kaupunkistrategian kumppanuusperiaatteen perustuvaa valtion ja kaupunkien välistä yhteistyötä koulusegregaation ehkäisemiseksi kuntatasoisella yhteistyöllä. Oikeus oppia –hankkeen kautta vuonna 2021 käynnistynyt yhteistyö jatkuu vuoteen 2025 saakka.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vakiinnutetaan koko hallituskauden ajaksi tarveperusteisen rahoituksen riittävä taso. Tällä parannetaan lasten ja oppilaiden oppimisedellytyksiä haasteellisilla alueilla sekä tuetaan varhaiskasvatuksen- ja opetuksen järjestäjien kykyä ennakoida ja toteuttaa lisärekrytointeja oppimisen tasa-arvon vahvistamiseksi. Tarveperusteinen rahoitus on olennainen toimintamalli segregaatiokehityksen ja koulusegregaation ehkäisemisessä.

4) Keinot perusteluineen

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvoa edistävään tarveperusteisen rahoitukseen varataan tulevaisuudelle hallituskaudeksi 80 miljoonaa euroa vuodessa, vuosille 2024-2027. Mahdollistetaan avustuksen jako neljäksi vuodeksi kerrallaan.

Jatketaan ja vahvistetaan vuonna 2021 käynnistynyttä valtion (OKM, YM) ja kaupunkien yhteistyötä koulusegregaation ehkäisemiseen liittyen.

5) Vaikutukset

Tarveperusteisen rahoituksen riittävällä tasolla parannetaan varhaiskasvatuksen- ja opetuksen järjestäjien kykyä vastata haasteellisilla alueilla toimivien varhaiskasvatusyksiköiden sekä koulujen toimintaedellytyksiin. Parannetaan kasvatus- ja opetushenkilöstön mahdollisuuksia huomioida lasten ja oppilaiden tarpeita yksilöllisesti. Parannetaan järjestäjien kykyä ennakoida ja toteuttaa lisäopettajien rekrytointeja oppimisen tasa-arvon vahvistamiseksi. Tarveperusteinen rahoitus on todettu tutkimuksissa tehokkaaksi keinoksi tukea haasteellisilla alueilla toimivia kouluja ja näiden oppilaiden etenemistä jatko-opintoihin ja aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnassa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

80 miljoonaa euroa vuodessa, vuosille 2024-2027 yhteensä 320 miljoonaa euroa.

2024	2025	2026	2027
+ 80 000 000	+ 80 000 000	+ 80 000 000	+ 80 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus

1) Tiivistelmä

Tulevalla hallituskaudella tulee toteuttaa perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus. Oppimisen tuen lainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen uudistuksella tulee varmistaa oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen sekä uudistuksen vaikuttava toimeenpano.

2) Johdanto ja tausta

Perusopetuksen oppilaiden osaamistaso on laskenut lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Heikko osaaminen korostuu sosioekonomisesti haastavammista taustoista tulevien oppilaiden keskuudessa. Noin puolet heikon osaamisen oppilaista on erityisen tai tehostetun tuen piirissä. Peruskoulun oppilaista joka viidennellä on tehostetun tai erityisen tuen tarve. Tämä osuus kasvaa koko ajan. Tuen yhdenvertaisuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen vaativat ennaltaehkäisevien toimien lisäämistä sekä huomion kiinnittämistä myös syihin, jotka aiheuttavat oppilaiden tuen tarpeiden jatkuvaa kasvua.

Tuen uudistuksessa hyödynnetään kuluvalle hallituskaudella tuen uudistamista valmistelleen työryhmän työtä ja siihen liittyviä selvityksiä, kyselyitä ja kuulemisia. Tutkimusten ja selvitysten tuottama tieto osoittaa, että vaikka oppimisen ja koulunkäynnin tuen rakenne näyttää toimivalta, sen toimeenpanossa on epäselvyyttä. Etenkin tehostetun ja erityisen tuen järjestämisessä on kuntakohtaisia eroja siten, että kunnat ovat voineet tuen toteuttamisessa eriytyä painottamaan joko tehostetun tai erityisen tuen tasoa. Nykyisellään oppimisen ja koulunkäynnin tuki ei toimi kaikkialla siten, että oppilaiden oikeudet toteutuvat. Tukeen liittyviä ratkaisuja ohjaavat usein paikalliset resurssit ja opettajien saatavuus. Etenkin erityisluokanopettajien saatavuudessa on haastetta valtakunnallisella tasolla.

Tukea koskevassa esi- ja perusopetuksen lainsäädännössä on tunnistettu selkiyttämistarvetta koko järjestelmän osalta. Lainsäädännöllisillä muutoksilla on varmistettava lapsen ja oppilaan oikeudet yleiseen tukeen ja tukiopetukseen sekä erityisopetukseen. Muutostarpeet esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen kehittämiseksi koskevat myös varhaisen tuen sekä tuen tarpeiden tunnistamisen vahvistamista, tehostetun ja erityisen tuen sääntelyn ja toteuttamisen selkiyttämistä, vaativan monialaisen tuen vahvistamista sekä opetushenkilöstön osaamisen vahvistamista. Uudistuksessa varmistetaan jatkumo edellisellä hallituskaudella toteutetun varhaiskasvatustien tuen uudistuksen sekä esi- ja perusopetuksen välillä.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on uudistaa perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestelmä kokonaisuutena siten, että vahvistetaan oppilaan oikeusturvaa riittävän ja oikea-aikaisen tuen saamiseksi. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen myötä varmistetaan jokaisen oppilaan osalta perustaitojen oppiminen ja edellytykset edetä jatko-opintoihin.

Tuen yhdenvertaisuuden ja vaikuttavuuden vahvistaminen vaativat ennaltaehkäisevien toimien lisäämistä. Tämä edellyttää yleisen tuen vahvistamista valtakunnallisesti, sekä tarkoituksenmukaisia tukitoimia koulupolun nivelvaiheissa siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen, alakoulusta yläkouluun ja perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen. Lisäksi on vahvistettava ennaltaehkäisevää yleistä tukea, ja turvattava tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen tarkoituksenmukainen toteuttaminen ja resursointi.

Tuen uudistuksen vaikuttavan toimeenpanon varmistamiseksi tulee vahvistaa kaikkien opettajien eriyttämiseen ja tukeen liittyvää osaamista ja yhteistyötä valtakunnallisesti sekä varmistaa riittävät henkilöstöresurssit tuen toteuttamiseen. Vahvistetaan erityisopettajien saatavuutta esi- ja perusopetuksessa koko maassa. Tarkastellaan myös opetushenkilöstön kelpoisuusasetusta uudelleen tuen järjestämisen kannalta.

4) Keinot perusteluineen

Toteutetaan oppimisen tuen lainsäädännön, rahoituksen ja ohjauksen uudistus. Painopisteinä uudistamisessa ovat ennaltaehkäisevät ja varhaiseen tukeen liittyvät toimet, jotka vähentävät vahvempia tuen tarpeita ja niistä johtuvia kustannuksia.

Uudistamisen keskeiset keinot ovat:

Selkiytetään oppimisen ja koulunkäynnin tuen aloittamista, toteuttamista ja seurantaa koskevaa päätöksentekoa ja ohjausta.

Lisätään resurssia ryhmässä toteutettavaan yleiseen ja ennaltaehkäisevään tukeen pienentämällä ryhmäkojoja. Tarkennetaan tukiopetusta ja osa-aikaista erityisopetusta koskevaa sääntelyä. Kustannusarvio 100 miljoonaa vuodessa.

Vahvistetaan erityisopettajien saatavuutta koko maassa lisäämällä koulutusta (KTPO opettajatarpeet, opettajatieto ja opettajankoulutusten kehittäminen HO-kortti, kustannukset 10 000 000 €. Lisäksi em. KTPO HO-kortti: kelpoisten erityisopettajien saatavuuden vahvistaminen). Kehitetään ja vahvistetaan kaikkien opettajien osalta eriyttämiseen ja tukeen liittyvää osaamista sekä yhteisopettajuutta valtakunnallisella lainsäädännön uudistamiseksi ja toimeenpanemiseksi välttämättömällä täydennyskoulutusohjelmalla (kustannukset 10 000 000€).

5) Vaikutukset

Oppilaiden oikeus riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen varmistuu. Alueellinen tasa-arvoisuus tuen järjestämisessä ja toteuttamisessa vahvistuu. Opetushenkilöstön osaaminen vahvistuu ja oppimisen ja koulunkäynnin tuen laatu paranee.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

100 miljoonaa vuodessa ennaltaehkäisevän tuen vahvistamiseen ryhmäkokoja pienentämällä.
10 miljoonaa yhteensä opettajien osaamisen vahvistamiseen koulutuksella.

	2024	2025	2026	2027
Tuen muutoksen kustannus	100 000 000	100 000 000	100 000 000	100 000 000
Koulutuskustannus	2 500 000	2 500 000	2 500 000	2 500 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, p. 029 533 0258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Marjo Vesalainen, opetusneuvos, +358 295 330 352, marjo.vesalainen@gov.fi

Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetukseen väestöpohjaiset järjestämiskriteerit

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestämistä toteuttamalla varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta koskeva järjestämispohjan uudistus. Säädetään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestämisen edellytyksiä koskevat väestöpohjaiset kriteerit.

Uudistuksella tavoitellaan nykyistä vahvempaa järjestämispohjaa ja palveluiden laatua. Uudistuksen myötä pätevän varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstön saatavuus ja pitovoima helpottuvat.

2) Johdanto ja tausta

Tilastokeskuksen ennakkotilaston mukaan vuonna 2022 syntyi noin 44 900 lasta eli noin neljännes vähemmän kuin vuonna 2010. Viimeksi tätä vähemmän syntyi lapsia vuonna 1868. Syntyvyyden laskun seurauksena lasten määrä on vähenemässä voimakkaasti 2020-luvulla. Erojen odotetaan olevan suuria maakuntien välillä ja niiden sisällä. Vuonna 2021 Manner-Suomessa oli jo yli 90 kuntaa, joissa lapsia syntyi vuodessa enintään yhden koululuokallisen (20 lasta) verran. Kuntien erilaistuminen heijastuu väistämättä myös rahoituksen riittävyyteen ja kuntien edellytyksiin hoitaa lakisääteisiä tehtäviä.

Kuntien edellytykset tarjota peruspalveluita eivät voi eriytyä tavalla, joka johtaisi sivistyksellisten oikeuksien heikompaan toteutumiseen joissain kunnissa tai joillain alueilla. Ikäluokkien pieneneminen, hajanainen kuntarakenne ja resursseiltaan heikkojen kuntien suuri määrä lisäävät tarvetta toimiin, joilla samanaikaisesti varmistetaan toisaalta kuntien itsehallinto, toisaalta myös kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien yhtäläinen toteutuminen koko maassa. Tarvitaan valtakunnallisia toimia laadukkaana varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen turvaamisesta ja yhtäläisestä järjestämisestä koko maassa.

Yhdenvertaista oikeutta varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen sekä näiden peruspalveluiden laatua vahvistetaan turvaamalla nykyistä vahvempi järjestäjäpohja. Kuntalaisten palveluiden yhdenvertaisuutta ja kuntien edellytyksiä järjestää palveluita turvataan OKM virkanäkemyksen (2023) mukaan **säättämällä järjestämiskriteerejä** ja vahvistamalla tietopohjaa, ennakkointia sekä kuntien välistä yhteistyötä palveluiden järjestämisessä. Palvelujen laadun varmistamiseksi on tärkeää vahvistaa peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevaa etu- ja jälkikäteisseurantaa sekä valtionhallinnon tukea ja ohjausta.¹⁰

VM:n virkamiespuheenvuorossa (2022) todetaan, että hajanainen kuntarakenne ja kuntien eriytymiskehitys kyseenalaistavat mahdollisuuden jatkaa kuntapolitiikkaa ns. yhtenäiskuntamalliin pohjautuvalla ajattelulla. Kuntien tehtävien eriyttäminen vastaamaan kuntien eriytynyttä todellisuutta on laaja kattoajatus, jota VM esittää hallituksen kuntapolitiikan linjaratkaisuksi. Siihen voi eri sektoreilla sisältyä tehtävä- ja aluelähtöisten ratkaisujen kehittämistä, kaupunkien roolin vahvistamista yhteiskunnassa tai tarvittaessa jopa kokeiluja ja uusien toimintatapojen kehittämistä. Koulutuspalveluiden tarpeista nousevat järjestämiskriteerit voivat olla yksi keino toteuttaa tehtävien eriytymistä.¹¹

¹⁰ OKM virkanäkemyks 2023: [Opetus- ja kulttuuriministeriön virkanäkemyks tulevan hallituskauden valinnoista \(valtioneuvosto.fi\)](https://www.okm.fi/asiat/okm-virkanakemys-tulevan-hallituskauden-valinnoista)

¹¹ VM virkanäkemyks 2023: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164480>

Konkreettisemmin koulutussektorin järjestämisedellytyksiä käsitellään VM Julkisen talouden meno- ja rakennekartoituksessa (2023), jossa ehdotetaan, että varhaiskasvatuksen ja opetuksen järjestämisen rakenteita tulisi uudistaa palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden turvaamiseksi, koska kuntien erilainen tilanne ja ikäluokkien pieneneminen haastaa nykyisen järjestämisen rakenteet. Rakenteita uudistettaessa tulisi arvioida muun muassa sitä, olisiko esi- ja perusopetukselle mahdollisesti myös varhaiskasvatuksen järjestämiselle mahdollista asettaa väestö- tai ikäryhmäkokoja koskevia kriteereitä, jotka kunnat voisivat täyttää joko yksin tai yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Menettelytapa olisi vastaava kuin käytetään työ- ja elinkeinopalvelu-uudistuksessa ja sen voi katsoa toteuttavan ajatusta kuntien vastuiden eriyttämisestä eriytyneet olosuhteet huomioiden. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämisedellytysten kriittinen tarkastelu sekä kuntien välisen yhteistyön lisääntyminen ovat välttämättömiä, jotta voidaan turvata mahdollisimman laadukas opetus kaikkialla maassa.¹²

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vahvistetaan kaikkien lasten oikeutta varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen turvaamalla nykyistä vahvempi järjestäjäpohja ja tätä kautta järjestämiselle vahvempi osaamis- ja palveluiden laatu. Suunnitelmallisella järjestämis- ja uudistamistyöllä varmistetaan, että sivistykselliset oikeudet voidaan turvata kaikkialla Suomessa myös tilanteessa, jossa väestökehitys ja kuntien eriytyminen haastavat palveluiden järjestämis- ja toimeenpanon ja laadun.

4) Keinot perusteluineen

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestämistä toteuttamalla varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta koskeva järjestämis- ja uudistus. Säädetään varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestämisen edellytyksille väestöpohjaiset kriteerit. Varmistetaan kunnille riittävän pitkä sopeutumisajankautta uudistuksen toimeenpanoon.

5) Vaikutukset

Lapsen oikeudet saada varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta vahvistuvat. Palveluiden saatavuus ja laatu vahvistuvat. Pätevän varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstön saatavuus ja pitovoima helpottuvat. Opetuksen järjestäjien osaamis- ja palveluiden laatu vahvistuu esimerkiksi lainsäädännön ja opetussuunnitelmien perusteiden toimeenpanoon, tietosuojan ja muuhun kehittämiseen liittyen. Mahdollisuus laadukkaaseen tietopohjan keräämiseen vahvistuu niin paikallisesti kuin valtakunnallisesti. Opetuksen järjestämisen hallinnolliset kustannukset keventyvät ja hallintoprosessit tehostuvat.

Järjestämis- ja uudistuksella ei ole suoria vaikutuksia kouluverkkoon, koulutuksen saavutettavuuteen tai koulukuljetuksiin, koska kouluverkkoa koskevat kysymykset pysyvät edelleen päätettävänä paikallisella tasolla. Koulukuljetusten järjestäminen ja palveluiden kilpailuttaminen olisi isommille järjestäjille nykyistä tehokkaampaa ja kokonaistaloudellisempaa. Järjestämis- ja uudistaminen mahdollistaa kouluverkkoa kos-

---

¹² VM 2022: [Julkisen talouden meno- ja rakennekartointu \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi/julkisen-talouden-meno-ja-rakennekartointu)

kevan alueellisen tarkoituksenmukaisuuden tarkastelun ja osaltaan tukee myös nykyistä vahvempaa alueellista suunnitelmallisuutta myös lukiokoulutuksen järjestämisessä. Valmistelun yhteydessä on erikseen arvioitava uudistuksen vaikutukset sekä perustuslain turvaaman kunnalliseen itsehallintoon että kunnan asukkaiden perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta.

Järjestämispohjan uudistamisessa huomioidaan lukioiden toimintaan, saavutettavuuteen ja toimintaedellytyksiin liittyvä valmistelu ja ratkaisut.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden järjestämisvastuu rahoitetaan valtionosuusjärjestelmän kautta. Uudistus edellyttää rahoitusjärjestelmän tarkastelua ja tarvittaessa uudistamista. Uudistuksella ei ole mahdollista saavuttaa suoria taloudellisia säästöjä, mutta hallinnon ja toimintojen tehostaminen tuo pitkällä aikavälillä kustannushyötyä ja hillitsee kustannusten kasvua

Rahoitusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä selvitetään palveluiden saavutettavuuteen ja koulumatkoihin liittyvät kysymykset.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi;

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

VM

Käännetään oppimistulokset nousuun ja vahvistetaan perustaitoja lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen opetukseen (lukutaito, laskutaito) kahdella vuosiviikkotunnilla

1) Tiivistelmä

Tavoitteena on varmistaa jokaiselle oppilaalle riittävät perustaidot jatko-opintoihin siirtymiseksi ja aktiiviseen toimijuuteen yhteiskunnassa. Asetetaan hallituskauden tavoitteeksi osaamistason nostaminen takaisin 2000-luvun alun tasolle. Tunnistetaan perustaitojen merkitys Suomen osaamis pohjan varmistamisessa. Toimitetaan perustaitojen vahvistaminen lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen opetukseen (lukutaito, laskutaito) kahdella vuosiviikkotunnilla, joista toinen äidinkielen ja kirjallisuuden vuosiluokille 1-2 ja toinen matematiikkaan vuosiluokille 3-6. Oppiaineiden opetussuunnitelmaperusteisia tavoitteita ei lisätä, vaan resursoidaan lisää aikaa nykyisten tavoitteiden oppimiseen. Tämä mahdollistaa paikallisen liikkumavaran opetuksen toteuttamisessa ja pedagogisissa ratkaisuissa.

Opetustuntien kansallinen kohdentaminen mahdollistaa tuntiresurssin lisäämisen yhdenmukaisesti niille vuosiluokille, joilla on todettu tarve vahvistaa keskeisten perustaitojen oppimista. Tämä vähentää kuntien välisiä eroja opetustarjonnassa sekä ehkäisee oppimistulosten eriytymiskehitystä. Kansallisesti yhtenäisten tavoitteiden ja sisältöjen määrittely opetussuunnitelman perusteissa lisää opetuksen yhdenvertaisuutta ja mahdollistaa osaamisen edistymisen seuraamisen kansallisesti yhdenmukaisesti.

1 vuosiviikkotunti per yksi vuosiluokka (1-6 vuosiluokilla) maksaa n. 7-8 milj. euroa.

2) Johdanto ja tausta

Perusopetuksen oppilaiden osaamistaso on laskenut ja tämä näkyy poikkeuksetta kaikissa osaamista mitaavissa kansallisissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa. Heikon osaamisen oppilaiden määrä on kasvanut selvästi lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Heikko osaaminen korostuu sosioekonomisesti haastavammista taustoista tulevien oppilaiden keskuudessa. Noin puolet heikon osaamisen oppilaista on erityisen tai tehostetun tuen piirissä. Uusimmassa Karvin matematiikan arvioinnissa havaitaan myös keskitason oppilaiden joukon jakautuminen entistä enemmän alempaan ja ylempään keskitasoon. Tämä ilmiö kasvattaa edelleen oppilaiden välisiä osaamiseroja. Oppilaiden osaamiserot vaihtelivat niin, että parhaat ratkaisivat ylioppilaskokeen lyhyen oppimäärän tasoisia tehtäviä, kun heikoimmilla osaaminen jäi 3 luokan matematiikan tasolle.

Oppimisen perusta on lukutaidossa, laskutaidossa ja päättelytaidoissa. Karvin pitkittäisarvioinnin (2023) mukaan koulujen väliset erot luku- ja laskutaidossa ovat kasvaneet jo alkuopetuksen aikana ja koulujen ja oppilaiden väliset erot erityisesti kirjoitustaitojen kehityksessä ovat kasvaneet huolestuttavasti. Osaamista osoitetaan usein kirjoittamalla, joten kirjoitustaidon puutteet voivat heijastua muidenkin oppiaineiden tuloksiin. PIRLS lukutaitotutkimuksessa havaitaan lukukielteisyyden kasvu jo neljäsluokkalaisten tuloksissa. Tämä näkyy sekä lukukielteisten vanhempien määrän kasvuna, että lukemista vieroksuvien lasten määrän kasvuna. Lukukielteisyys toistuu yhdeksäsluokkalaisten PISA – tutkimuksessa, jossa pojista 63% ilmoitti lukevansa vain, jos on pakko. Lukemisen väheneminen näkyy osaamisen heikentymisenä kaikilla, mutta erityisesti alle keskitason oppilailla. Matematiikassa ja luonnontieteissä osaamistason selvä lasku näkyy sekä heikomman osaamisen että hyvän osaamisen oppilaiden kohdalla. Tutkimuksista havaitaan, että oppilaan koti-tausta vaikuttaa entistä enemmän oppimistuloksiin sekä asenteisiin koulua kohtaan.

Suomessa perusopetuksen opetustuntimäärä on kansainvälisesti pieni etenkin alimmilla vuosiluokilla. Tuntimäärä on pienempi kuin muissa pohjoismaissa sekä alle OECD -maiden keskiarvon. Perusopetusasetuksen määrittämä opetuksen viikoittainen tuntimäärä vuosiluokilla 1-6 on niin ikään alhainen, ja nuorimpien oppilaiden koulupäivät ovat hyvin lyhyitä. Perustaitojen vahvistamiseen on todettu lisäresurssin tarve etenkin alkuopetuksessa sekä vuosiluokilla 3-6, jolloin muodostetaan perusta osaamisen kehittymiselle. Luku- ja kirjoitustaito ovat pohja kaikelle oppimiselle.

Opetustuntien kansallinen kohdentaminen mahdollistaa tuntiresurssin lisäämisen yhdenmukaisesti niille vuosiluokille, joilla on todettu tarve vahvistaa keskeisten perustaitojen oppimista. Tämä vähentää kuntien välisiä eroja opetustarjonnassa sekä ehkäisee oppimistulosten eriytymiskehitystä. Kansallisesti yhtenäisten tavoitteiden ja sisältöjen määrittely opetussuunnitelman perusteissa lisää opetuksen yhdenvertaisuutta ja mahdollistaa osaamisen edistymisen seuraamisen kansallisesti yhdenmukaisesti.

Mikäli opetustuntien tavoitteita ja sisältöä ei kansallisesti ohjata, opetuksen järjestäjät voivat käyttää lisätunteihin kaikkia perusopetuksen oppiaineita valintansa mukaan, mikä lisää kuntien ja koulujen välisiä eroja opetuksen toteuttamisessa ja sen myötä oppimistuloksissa. Niin ikään opetussuunnitelman perusteiden merkitys kansallisena ohjausvälineenä heikentyisi, koska tuntijaon pohjalta tehtäisiin sisällölliset ratkaisut suoraan paikallisissa opetussuunnitelmissa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on varmistaa jokaiselle oppilaalle riittävät perustaidot jatko-opintoihin siirtymiseksi ja aktiiviseen toimijuuteen yhteiskunnassa. Asetetaan hallituskauden tavoitteeksi osaamistason nostaminen takaisin 2000-luvun alun tasolle. Tunnistetaan perustaitojen merkitys Suomen osaamispohjan varmistamisessa. Perustaitojen vahvistamisella luodaan vahva pohja osaamisen kehittymiselle, ehkäistään syrjäytymistä sekä oppimiserojen kasvua. Toimenpiteitä on syytä toteuttaa riittävän varhaisessa vaiheessa.

4) Keinot perusteluineen

Lisätään perustaitojen varmistamiseksi opetustuntimäärää alakoulussa kahdella vuosiviikkotunnilla. Toteutetaan perustaitojen vahvistaminen lisäämällä opetustuntimäärää perustaitojen opetukseen (lukutaito, lasikutaito) kahdella vuosiviikkotunnilla, joista toinen äidinkielen ja kirjallisuuden vuosiluokille 1-2 ja toinen matematiikkaan vuosiluokille 3-6 luokanopettajan opetukseen. Oppiaineiden opetussuunnitelmaperusteisia tavoitteita ei muuteta, vaan annetaan enemmän aikaa nykyisten tavoitteiden oppimiselle. Tämä mahdollistaa paikallisen liikkumavaran opetuksen toteuttamisessa ja pedagogisissa ratkaisuissa. Opetustuntien kansallinen kohdentaminen ja sisällöllinen ohjaus mahdollistaa tuntiresurssin lisäämisen yhdenmukaisesti niille vuosiluokille, joilla on todettu tarve vahvistaa keskeisten perustaitojen oppimista.

5) Vaikutukset

Opetustunteja lisäämällä mahdollistetaan luokanopettajille enemmän aikaa keskittyä perustaitojen opettamiseen ja oppimisen varmistamiseen perusopetuksen alkuvuosina (alaluokkien vuosiviikkotuntilisäys) sekä jatkaa osaamisen varmistamista myös yläluokilla.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

1 vuosiviikkotunti per yksi vuosiluokka (1-6 vuosiluokilla) maksaa n. 7-8 milj. euroa, eli 21-24 miljoonaa euroa hallituskauden aikana.

2024	2025	2026	2027
	+ 7 000 000 – 8 000 000	+ 7 000 000 – 8 000 000	+ 7 000 000 – 8 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. 0295 330 262, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen asemaa sivistyksellisenä oikeutena ja huolehditaan yhdenvertaisesta mahdollisuudesta osallistua varhaiskasvatukseen

1) Tiivistelmä

Varhaiskasvatus tulisi kirjata perustuslain 16 § mukaiseksi sivistykselliseksi oikeudeksi esi- ja perusopetuksen tavoin. Uudistuksen tavoitteena on vahvistaa lasten kokonaisvaltaisen oppimispolun syntymistä, edistää kaikkien lasten osallistumista varhaiskasvatukseen sekä vahvistaa perustaitojen oppimista.

Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen, eikä perheille myönnetty taloudelliset tuet saisi muodostua esteeksi lasten oikeudelle osallistua varhaiskasvatukseen.

Osana koulutusjärjestelmää varhaiskasvatuksen ollessa sivistyksellinen oikeus varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen osalta tulisi toteuttaa asteittainen uudistus, jossa ensivaiheessa toteutettaisiin osa-aikaisesti maksuton varhaiskasvatus ja kahden hallituskauden aikana poistettaisiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksut kokonaan.

Kansainvälistä tai muuta suojelua hakevien tai sen piirissä olevien kotikunnattomien lasten varhaiskasvatusoikeutta koskeva säätely varhaiskasvatuslaissa tulee selkeyttää, jotta vailla kotikuntaa olevilla lapsilla olisi yhtäläinen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen.

2) Johdanto ja tausta

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelmaan (Valtioneuvoston julkaisu 2021:81, s. 34) on kirjattu, että varhaiskasvatuksen merkitys osana koulutusjärjestelmää tulisi tunnistaa ja tuoda esiin sen merkitystä yksilöille ja yhteiskunnalle. Nykyisin varhaiskasvatusta ei nähdä lapsen sivistyksellisenä oikeutena perusopetuksen tapaan vaan sosiaalipalveluna perheille. Tämä aiheuttaa koulutusjärjestelmän näkökulmasta tilanteen, jossa varhaiskasvatuksen järjestämistä arvioidaan pääasiassa riittävyyden näkökulmasta, ei lapsen tarpeiden, edun tai tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Tästä voi muodostua erilaisia osallistumisen esteitä. Varhaiskasvatukseen osallistuminen hyödyttää etenkin haavoittuvassa asemassa olevia tai oppimiseensa tai kehitykseensä tukea tarvitsevia lapsia. Kaikki perustaidot, kuten erityisesti kielelliset ja esimatemaattiset taidot kehittyvät voimakkaasti jo aivan pienillä lapsilla. Varhaiskasvatuksen laadukas toiminta edistää lasten perustaitojen oppimista monipuolisesti ja tukee lapsen myöhempää opinpolkua.

Sivistyspalvelujen koko ketjua tulee kehittää varhaiskasvatuksesta alkaen kokonaisuutena. Kasvatus- ja koulutusjärjestelmässä tulee vahvistaa perustaitoja kaikilla koulutusasteilla. Perustaidot edistävät kansalaisten kykyä sopeutua yhä nopeammin muuttuviin osaamisvaatimuksiin ja vaikeasti ennakoitaviin odotuksiin.

Kunnallisen varhaiskasvatuspaikan vaihtoehtona perheillä on oikeus saada lasten kotihoidon tukea. Tuen sisaruslisän nostaminen estää lapsen sisaruksen oikeuden osallistua kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen. Kunta voi myös omalla päätöksellään maksaa kotihoidon tukeen kuntalisää, ja asettaa ehtoja kuntalisän maksamiselle. Ehtona voi olla esimerkiksi, että kaikki perheen alle kouluikäiset lapset tulee hoitaa kotona, jolloin sisarukset eivät voi osallistua varhaiskasvatukseen.

Eduskunnan laillisuusvalvonnassa on toistuvasti kiinnitetty huomiota Suomesta suojelua hakevien tai sen piirissä olevien lasten varhaiskasvatusoikeuden tulkinnanvaraisuuteen (EOAK/700/2018, EOAK/3895/2019, EOAK/3159/2021). Apulaisoikeusasiamesi katsoi keväällä 2022 päätöksessään (EOAK/1992/2022), että varhaiskasvatuslain sisältämien kunnan järjestämismääräysten tulkinnanvaraisuus ja tulkintakäytäntö

saattavat vaarantaa eräiden Suomessa oleskelevien ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien toteutumisen.

Jotta varhaiskasvatus olisi aidosti lapsen oikeus, varhaiskasvatuksen tulisi myös olla ainakin osa-aikaisesti maksutonta. Varhaiskasvatukseen tulisi kirjata oikeus lähipalveluun nykyistä velvoittavammin, jotta esim. kuljetuskustannukset eivät aiheuta osallistumisen estettä. Tämä vähentäisi myös lasten siirtelyä varhaiskasvatuspaikasta toiseen varhaiskasvatuksen alkuvaiheessa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kaikki lapset voivat osallistua laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, mikä lisää yhdenvertaisuutta. Lasten perustaidot vahvistuvat. Opinpolun eheys ja jatkumo esi- ja perusopetukseen voidaan nykyistä paremmin turvata.

Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistuminen voi tasata lasten kotitaustasta johtuvia eroja oppimisessa. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielen kehittymisen vuoksi varhaiskasvatukseen osallistuminen olisi erityisen hyödyllistä¹³.

Varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuuden selkeyttäminen varmistaisi sen, että myös kansainvälistä tai muuta suojelua hakevilla tai sen piirissä olevilla lapsilla on yhtäläinen mahdollisuus osallistua kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen. Muutos edistäisi YK:n lasten oikeuksien sopimuksen toimeenpanoa turvaamalla haavoittavassa asemassa olevien lasten oikeutta saada kasvun ja oppimisen tukea.

4) Keinot perusteluineen

Varhaiskasvatuksen asemaa sivistyksellisenä oikeutena ja lasten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen voidaan vahvistaa seuraavilla keinoilla:

- a) Säädetään perustuslakiin nimenomaisesti, että varhaiskasvatus on perusopetuksen tapaan sivistyksellinen oikeus (Suomen perustuslaki 731/1999, 16 §).
- b) Säädetään varhaiskasvatuksen maksuttomuudesta lakiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016). Varhaiskasvatuksen maksuttomuus lisää osaltaan varhaiskasvatukseen osallistumista ja edistää koulutuksellista yhdenvertaisuutta.
- c) Toteutetaan varhaiskasvatustlain muutos, jolla selkeytettäisiin kunnan varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuutta kansainvälistä tai muuta suojelua hakevien tai sen piirissä olevien lasten osalta. Varhaiskasvatustlain muutoksen myötä em. vailla kotikuntaa olevilla lapsilla olisi yhtäläinen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen vanhempien niin halutessa. Muutos edistäisi lasten välistä tasa-arvoa sekä lasten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja näin lasten kotoutumisen polku voisi alkaa nykyistä aikaisemmin.
- d) Toteutetaan OKM:n ja STM:n (ja mahdollisesti myös TEM) yhteistyönä lastenhoidon tukien järjestelmän uudistus huomioiden lapsen etu, perheiden valinnanvapaus sekä uudistuksen yhteys varhaiskasvatuksen palveluihin ja lasten varhaiskasvatusoikeuden toteutumiseen. Selvitetään ja toteutetaan mahdolliset lainsäädännön uudistamisen tarpeet.

---

¹³ Working Together: Skills and Labour Market Integration of Immigrants and their Children in Finland, OECD Publishing. https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/working-together-skills-and-labour-market-integration-of-immigrants-and-their-children-in-finland_9789264305250-en

5) Vaikutukset

Esitetyn muutoksen myötä varhaiskasvatus nivoutuisi osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää, jossa kasvatusta ja koulutus ovat lapsen oikeuksia. Tämä vahvistaisi koulutuksellista yhdenvertaisuutta, turvaisi lasten oppimisen edellytykset ja poistaisi varhaiskasvatukseen osallistumisen esteitä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

- a) Säädetään perustuslakiin nimenomaisesti, että varhaiskasvatus on perusopetuksen tapaan sivistyksellinen oikeus (Suomen perustuslaki 731/1999, 16 §).

Muutoksella ei ole suoria kustannusvaikutuksia.

- b) Säädetään varhaiskasvatuksen maksuttomuudesta lakiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016). Kustannukset on laskettu sekä osapäiväisesti maksuttomalle että kokonaan maksuttomalle varhaiskasvatukselle.

	2024	2025	2026	2027
Osapäiväisesti maksuton	+ 70 300 000 – 94 500 000	+ 70 300 000 – 94 500 000	+ 70 300 000 – 94 500 000	+ 70 300 000 – 94 500 000
Kokonaan maksuton	+ 143 000 000	+ 143 000 000	+ 143 000 000	+ 143 000 000

- c) Toteutetaan varhaiskasvatuslain muutos, jolla selkeytettäisiin kunnan varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuutta kansainvälistä tai muuta suojelua hakevien tai sen piirissä olevien lasten osalta. Kustannuslaskennan pohjana on ollut se, että kaikille 1-5-vuotiaille säädetään yhtäläinen oikeus koko-aikaiseen varhaiskasvatukseen ja 6-vuotiaille oikeus esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen. Laskennassa on huomioitu Migrin antamat ikäkohtaiset vastaanottojärjestelmän tiedot ajankohdalta 05/2022.

2024	2025	2026	2027
+ 45 200 000	+ 45 200 000	+ 45 200 000	+ 45 200 000

- d) Toteutetaan OKM:n ja STM:n (ja mahdollisesti myös TEM) yhteistyönä lastenhoidon tukien järjestelmän uudistus huomioiden lapsen etu, perheiden valinnanvapaus sekä uudistuksen yhteys varhaiskasvatuksen palveluihin ja lasten varhaiskasvatusoikeuden toteutumiseen. Selvitetään ja toteutetaan mahdolliset lainsäädännön uudistamisen tarpeet.

Kustannusvaikutuksia ei ole vielä arvioitu.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Eeva-Riitta Pirhonen, ylijohtaja, p. 0295 330258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

STM (keino d)

Laajennetaan esiopetus kaksivuotiseksi

1) Tiivistelmä

Laajennetaan esiopetus yksivuotisesta kaksivuotiseksi siten, että lapset aloittaisivat esiopetuksessa kaksi vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua. Kaksivuotisessa esiopetuksessa voidaan järjestää lapsen tarvitsemaa tukea nykyistä aiemmin sekä vahvistaa lapsen perustaitojen oppimista kauemmin. Maksuton esiopetus mahdollistaa osallistumisen perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Ratkaisu lisää koulutuksellista tasa-arvoa ja vahvistaa lasten perustaitoja.

2) Johdanto ja tausta

Suomessa on käynnissä kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu vuosina 2021-24. Kokeilun tulokset tulevat vuonna 2025. Kokeilun tarkoituksena on vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa lisäämällä lasten osallistumista esiopetukseen osana varhaiskasvatusta. Kokeiluun osallistuvat lapset ovat aloittaneet esiopetuksessa jo viisivuotiaina. Kokeilua seurataan tutkimushankkeella. Nykymuotoiseen esiopetukseen verrattuna kaksivuotisessa esiopetuksessa ehditään paneutua opittaviin asioihin syvemmin. Myös lapsen tuen tarpeet on mahdollista havaita aiemmin ja antaa tarvittavaa tukea pidempään. Esiopetuksen maksuttomuus kannustaa osallistumaan esiopetukseen ja lisää lasten yhdenvertaisuutta. Jos kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurantalukemusten tulokset kokonaisuudessaan puoltavat kaksivuotisen esiopetuksen hyödyllisyyttä, sen vakiinnuttaminen on tarkoituksenmukaista.

Mikäli 2-vuotisen esiopetuksen kokeilun tulokset osoittavat esiopetuksen edistävän lasten hyvinvointia ja oppimista, valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset esiopetuksen laajentamisesta koskemaan 5- ja 6-vuotiaiden ikäluokkia. (VIRKANÄKEMYS s. 24)

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen osallistuminen lisää koulutuksellista yhdenvertaisuutta. Etenkin tukea tarvitsevat lapset ja haavoittuvassa asemassa olevat lapset hyötyisivät siitä. Esiopetus tukee lapsen perustaitojen oppimista, kuten lapsen kielellisiä ja matemaattisia valmiuksia. Vuotta nykyistä pidempi esiopetus mahdollistaa tuen tarpeiden havaitsemisen ja tuen antamisen aikaisemmin sekä antaa aikaa paneutua perustaitojen oppimiseen. Esiopetus on perheille maksutonta eikä esiopetukseen osallistuminen vaikuta kotihoidon tukeen. Esiopetuksen maksuttomuus lisää perheiden yhdenvertaisuutta.

4) Keinot perusteluineen

Mikäli vuonna 2025 valmistuvat 2-vuotisen esiopetuksen kokeilun tulokset osoittavat esiopetuksen edistävän lasten hyvinvointia ja oppimista, valmistellaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset esiopetuksen laajentamisesta koskemaan 5- ja 6-vuotiaiden ikäluokkia:

- Muutetaan perusopetuslakia (628/1998) siten, että lapset aloittavat esiopetuksen kaksi vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua (mm. 4 §). Poistetaan 1.2 §:stä maininta perhepäivähoidosta.
- Selvitetään mahdolliset varhaiskasvatustarpeet muun muassa esiopetusajan ja täydentävän varhaiskasvatuksen ryhmäkoon ja henkilöstömitoituksen osalta.

- Tarkastellaan esiopetuksen opettajan kelpoisuuksia (asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998, 7 §) siten, että jos opettajalla on vain luokanopettajan kelpoisuus, tutkintoa tulee täydentää varhaispedagogiikan opinnoilla.

5) Vaikutukset

Yhä useampi lapsi tulee varhaiskasvatukseen viimeistään viisivuotiaana. Lasten tuen tarpeet voidaan havaita aikaisemmin ja antaa tarvittavaa tukea. Lasten perustaidot vahvistuvat. Eriytymiskehitykseen puututaan nykyistä aiemmin.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kokonaiskustannukset sisältäen esiopetuksesta aiheutuvat lisäkustannukset, maksumenetykset, oppilas-huollon sekä mahdollisen lisäkoulutustarpeen ovat yhteensä arviolta noin 85 miljoonaa euroa vuodessa. Laskelma perustuu Valtiokonttorin tietokannasta saatuihin maksutietoihin vuodelta 2021, Opetushallituksen tietoihin esiopetuskustannuksesta vuodelta 2021 ja Tilastokeskuksen tietoihin varhaiskasvatuskustannuksista vuodelta 2020. Kokonaiskustannukseen vaikuttaa säätämishetkellä saatavissa olevat tuoreimmat kustannustiedot.

	2024	2025	2026	2027
2-v esiopetuksen vaatimat muutokset			+ 68 000 000	+ 68 000 000
Koulutuskustannukset	+ 17 700 000			

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Eeva-Riitta Pirhonen, ylijohtaja, p. 0295 330258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Aikuisten perustaitojen vahvistamiseksi käynnistetään Perustaito-ohjelma

1) Tiivistelmä

Käynnistetään aikuisten perustaitojen pysyvä Perustaito-ohjelma, jolla edistetään pitkäjänteisesti aikuisten perustaitojen kehittämistä kolmella kaistalla: työikäisten perustaitojen vahvistaminen, ikäihmisille toimivat digitaidot sekä (maahanmuuttajien kielikoulutusta koskevassa muistiossa kuvattu) maksuton suomen/ruotsin kielen koulutusmahdollisuus kaikille sitä tarvitseville.

2) Johdanto ja tausta

Osalla aikuisia heikko perustaitojen, kuten lukutaidon, numeeristen taitojen ja digitaitojen, osaaminen koituu esteeksi työllistymiselle tai ammatillisen osaamisen vahvistamiselle. Peruskoulun opit ovat joko unohtuneet tai kiinnostus ja keskittyminen opiskeluun on ollut vaillinaista lapsuus- ja nuoruusvuosina. Syystä tai toisesta riittäviä taitoja ei ole opittu ja myöhemässä elämänvaiheessa tämä koituu esteeksi merkityksellisen elämän rakentamiselle. Usein puutteelliset perustaidot yhdistyvät matalaan toimentuloon, oppimisvaikeuksiin, itseluottamuksen puutteeseen ja ”koulutuskammoon”. Tälle kohderyhmälle olisi ensisijaisen tärkeää kehittää opiskelumotivaatiota herättäviä tapoja osoittaa osaamisen edistymistä ja mahdollistaa maksuton perustaitojen vahvistaminen.

Samanaikaisesti yhä suurempi osuus yhteiskunnan palveluista ovat digitaalisia ja myös työelämän jättäneet ikäihmiset odotetaan selviävän mahdollisimman pitkään itsenäisesti ja oma-aloitteisesti oman elämänsä hallinnassa ja yhteiskunnassa asioimisessa. Digikompassin tavoitteena on, että koko väestön digitaaliset perustaidot ovat maailman huippua. Hyvät perustaidot digitaalisessa maailmassa toimimiseen ovat välttämättömät myös ikäihmisten kohdalla. Tavoitteen toteutumisen mahdollistamiseksi ikäihmisten digitaitojen kehittämiseen tulee pysyvällä periaatteella panostaa ja lisätä ikäihmisille suunnatun digikoulutuksen saavutettavuutta.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Parannetaan työllistymisen kannalta heikoimmassa asemassa olevien mahdollisuuksia vahvistaa perustaitojaan ja saada saavutettu osaaminen näkyväksi. Lisäksi parannetaan ikäihmisten mahdollisuuksia hankkia digitaitoja, jotka ovat edellytyksenä itsenäiseen selviytymiseen yhteiskunnassa.

4) Keinot perusteluineen

Käynnistetään aikuisten perustaitojen pysyvä Perustaito-ohjelma, jolla edistetään pitkäjänteisesti aikuisten perustaitojen kehittämistä kolmella kaistalla: työikäisten perustaitojen vahvistaminen, ikäihmisille toimivat digitaidot sekä erillisessä tiedostossa kuvattu maksuton suomen/ruotsin kielen koulutusmahdollisuus kaikille sitä tarvitseville.

Kehitetään aikuisten perustaitojen kansallinen osaamismerkkijärjestelmä siten, että se voidaan ottaa käyttöön 1.8.2024. Samasta ajankohdasta lisätään opiskelijamaksujen poistamiseksi oma uusi kokonaisuus opintotusetelirahoitukseen, koulutuksiin, joissa suoritetaan aikuisten perustaitojen osaamismerkkejä. Lisäksi yhdistetään kansalaisopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten nykyinen opintotusetelirahoitus (yhteensä 2,216 milj. euroa) kaikille vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoille yhteiseksi opintotusetelirahoitusmahdollisuudeksi ja lisätään siihen rahoitusta, jotta voidaan rajata, että vähintään puolet kyseisestä rahoituksesta

tulee käyttää ikäihmisten digitaitokoulutusten opiskelijamaksujen alentamiseen tai poistamiseen. Näin saatetaan aikuisten perustaitojen osaamisen kehittäminen näkyviin ja mahdollistetaan koulutuksessa aliedustettujen työkäisten osallistuminen maksuttomaan koulutukseen sekä edistetään yhdenvertaisesti ikäihmisten digitaitojen pysyvä ja saavutettavaa kehittämismahdollisuutta kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja opintokeskuksissa.

5) Vaikutukset

Muutoksella saatetaan aikuisten perustaitojen osaamisen kehittäminen näkyviin ja mahdollistetaan koulutuksessa aliedustettujen työkäisten osallistuminen maksuttomaan koulutukseen sekä edistetään yhdenvertaisesti ikäihmisten digitaitojen pysyvä ja saavutettavaa kehittämismahdollisuutta kansalaisopistoissa, kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja opintokeskuksissa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Muutoksen edellytyksenä on pysyvänä rahoituksena myönnetty vuosittainen 5 milj. euron lisäys vapaan sivistystyön valtionavustusrahoitukseen momentille 29.10.31 julkisen talouden suunnitelmaan. Hallituskauden aikana muutos kustantaa 18,5 milj. euroa (2024 3,5 milj. euroa, 2025-2027 15 milj. euroa)

2024	2025	2026	2027
3 500 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. 0295 330 258 eeva-riitta.pirhonen@gov.fi;

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Englanninkielisen perusopetuksen järjestämisen edellytyksiä parannetaan ja mahdollistetaan lyhytaikainen englanninkielinen perusopetus työperäisen maahanmuuton tarpeisiin

1) Tiivistelmä

Parannetaan englanninkielisen perusopetuksen järjestämisen edellytyksiä mahdollistamalla lyhytaikainen englanninkielinen perusopetus ns. LYPE-opetus, työperäisen maahanmuuton tarpeisiin sekä vahvistamalla Opetushallituksen edellytyksiä tukea kaksikielisen ja englanninkielisen opetuksen kehittämistä ja koordinaatiota.

2) Johdanto ja tausta

Englanninkielisen opetuksen tarjonta ja saatavuus ovat olennainen osa kansainvälisten osaajien houkutte-
lua ja asettautumiseen liittyvää palvelukokonaisuutta. Pääministeri Marinin hallituskaudella koulutus- ja
työperusteisen maahanmuuton tiekarttaa on toimeenpantu Talent Boost –toimenpideohjelmalla, jossa on
asetettu tavoitteeksi varmistaa vieraskielisen opetuksen ja varhaiskasvatuksen saatavuus. Työntajat ovat
tuoneet esiin, että lasten vieraskielisen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen joustamattomuus ja riittä-
mättömyys muodostavat haasteen kansainvälisten osaajien rekrytoinnille. Perheiden näkökulmasta erityi-
sesti tilapäinen Suomeen muuttaminen voidaan kokea hankalaksi, mikäli tarjolla ei ole perheen lapsille eng-
lanninkielistä koulutusta tai jos varhaiskasvatus- tai koulupaikan saaminen rajoittuu syyslukukauden alkuun.

Varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden järjestäminen kansainvälisille osaajille on ensisijaisesti kuntien
vastuulla, koska kunnat ovat lainsäädännön mukaan järjestämisvelvollisia sekä varhaiskasvatuksessa että
perusopetuksessa. Englanninkielistä varhaiskasvatusta ja perusopetusta on nykyisellään saatavilla varsin
kattavasti sekä kaksikielisenä että englanninkielisenä opetuksena. Englanninkielinen ja kaksikielinen perus-
opetus on alun perin suunniteltu ja tarkoitettu kieltenopetuksen menetelmäksi suomalaisille oppilaille ja se
on myös erittäin suosittua suomenkielisten oppilaiden keskuudessa. Tästä johtuen kunnilla on haasteita
varata riittävästi oppilaspaikkoja kesken lukuvuotta siirtyville oppilaille.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Ehdotus edistäisi mahdollisuuksia tunnistaa nykyistä paremmin eri maahanmuuttajaryhmien tarvitsemat
koulustarpeet ja tarjota tarkoituksenmukaista opetusta.

Englanninkielistä koulutusta tulisi lisätä erityisesti työperäisen maahanmuuton tarpeisiin niille henkilöille,
jotka eivät ole asettautumassa maahan pysyvästi. Suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ei nykyisellään ole
erillistä rakennetta väliaikaiselle tai lyhytkestoiselle englanninkieliselle perusopetukselle etenkin tilan-
teessa, jossa oppilas aloittaisi opetuksen kesken lukuvuoden. Kehittämistoimia tarvitaan mahdollistamaan
kunnille joustava, väliaikainen ja lyhytkestoinen englanninkielinen opetus tavalla, joka palvelee sekä muut-
tavan perheen ja lapsen etua, että tukee opetuksen järjestäjän mahdollisuuksia järjestää opetusta yhden-
vertaisesti.

Samalla pyritään varmistamaan maahan pysyvästi muuttavien opiskelijoiden ja työntekijöiden integroitumi-
nen suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomalaiseen koulutusjärjestelmään sekä heille yhteiskunnassa toimi-
miseen riittävä suomen ja/tai ruotsin kielen taito.

4) Keinot perusteluineen

Ehdotetaan valmisteltavaksi työperäisen maahanmuuton johdosta lyhytaikaisesti maassa oleskeleville vieraskielisille suunnattu lyhytaikaisen perusopetuksen malli (LYPE) väliaikaisen työperäisen maahanmuuton tarpeisiin. LYPE-opetuksen käynnistäminen tai opetusryhmän perustaminen mahdollistaisi opetuksen järjestäjälle joustavan reagoimisen esimerkiksi tilanteissa, joissa kunnan/Suomen täytyy voida selkeästi taata varma koulupaikka kesken lukuvuotta tuleville yksittäisille oppilaille tai oppilasryhmille. Tällaisia tilanteita syntyy esimerkiksi kilpailtaessa yritysten tai kansainvälisten järjestöjen pääkonttorien tai muiden toimintojen sijoittautumisesta.

LYPE-opetuksen järjestämistä suositeltaisiin ensisijaisesti niille opetuksen järjestäjille, jotka järjestävät kaksikielistä opetusta ja joilla on jo valmis opettajakunta opetuksen järjestämistä varten.

Lyhytaikaisen perusopetuksen mallilla toteutettu opetus toteuttaisi pääsääntöisesti Suomen opetussuunnitelman perusteita ja se olisi suunnattu lyhytaikaisesti maassa oleskelevien vieraalla kielellä järjestettävän perusopetuksen järjestämisen tarpeisiin. LYPE-opetuksen tulisi olla maksutonta. LYPE -opetussuunnitelmaan olisi mahdollista sisällyttää tarkoituksenmukaisia joustoja esimerkiksi toisen kotimaisen kielen osalta. Lisäksi joustoja voidaan toteuttaa tarkoituksenmukaisella tavalla lasten ja nuorten oman kotimaan koulutusjärjestelmän tarjonta huomioiden. LYPE-opintoihin tulisi sisältyä myös kotimaisten kielten opintoja mahdollisesti oppilaan tarvitsemalla tehostetulla henkilökohtaisella tavalla. LYPE-opetuksessa mahdollistettaisiin myös tehostettu englanninkielen opetus valinnaisena aineena, joka vastaa valmistavaa opetusta suomenkielissä kouluissa. Englannin opetus voi myös alkaa kielikylpymäisesti.

Vieraskielisten lyhytaikaiseen perusopetuksen järjestämistä tuetaan erillisellä valtionavustuksella, jota haettaisiin Opetushallituksesta. Opetushallitus valmistelee LYPE-opintojen oppimäärän tarvitsemat opetussuunnitelman perusteiden päivitykset.

LYPE -opinnoille asetettaisiin enimmäisaika. Mikäli oppilaan oleskelu Suomessa jatkuisi tätä pidempään, tavoitteena tulisi olla siirtyminen muuhun soveltuvaan perusopetukseen, tarvittaessa myös valmistavaan opetukseen oppilaan riittävän suomen ja ruotsin kielen taidon varmistamiseksi.

LYPE-opetus ei ole tarkoitettu Suomessa pysyvästi asuvien tai Suomeen pysyvästi muuttavien opetuksen järjestämiseen tai englanninkielen kieliopetuksiksi Suomesta ulkomaille lähteville.

Jatkovalmistelussa tulee selvitettäväksi seuraavat asiat (valtionavustuskriteereitä varten): oppilasvalintakriteerit, kielitaitokriteerit, ryhmämuodostuskriteerit, joustomahdollisuudet ja -kriteerit, ikäryhmittäinen järjestäminen sekä henkilöstön kelpoisuudet.

Lisäksi perusopetuksen osalta toteutetaan vieraskielistä ja kaksikielistä opetusta koskevan tiedottamisen kehittämishanke Opetushallituksen johdolla. Lisätään yhteistyötä englanninkielisestä opetuksesta tiedottavien toimijoiden sekä maksullista englanninkielistä järjestävien toimijoiden sekä Talent Boost -toiminnan ja Opetushallituksen välillä, jotta tieto on ajantasaista ja perusopetuksen lainsäädäntöön perustuvaa.

Englanninkielisen ja kaksikielisen opetuksen järjestämistä kunnissa tuetaan ja kannustetaan Opetushallituksen toimesta, tähän on valtion talousarviossa varattuna vuosittain 842 000 € määräraha. Opetushallituksen valtionavustuksiin nykyisin tarkoitettun talousarviomäärärahan kaksinkertaistaminen vuosittain (yhteensä n. 1 700 000 €) vahvistaisi kuntien kiinnostusta järjestää kaksikielistä ja englanninkielistä opetusta.

5) Vaikutukset

Ehdotettu muutos lisää Suomen houkuttavuutta työperäisen maahanmuuton kohdemaana. Se mahdollistaisi kunnille joustavan tavan järjestää kesken lukuvuotta saapuvien englanninkielistä opetusta tarvitsevien oppilaiden opetus lapsen etu huomioiden. Ehdotettu muutos mahdollistaisi opetuksen järjestäjille joustavan keinon lisätä nopeallakin aikataululla englanninkielisen opetuksen järjestämisen kapasiteettia. Ehdotettu muutos mahdollistaisi valtion taloudellisen tuen työperäisen maahanmuuton tarpeisiin toteutetun englanninkielisen perusopetuksen lisäämiseksi.

Englanninkielisen koulutuksen lisäämisellä ja kansainvälisille osaajille suunnattujen opintolinjojen vahvistamisella voi kuitenkin olla sosioekonomista segregatiota vahvistavia vaikutuksia sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Vieraskielisten lyhytaikaiseen perusopetuksen järjestämistä tuettaisiin Opetushallituksesta haettavalla erillisellä valtionavustuksella. Vieraskielisen lyhytaikaisen perusopetuksen järjestämiseen ehdotetaan varattavaksi vuosittain 4 miljoonaa euroa opetuksen järjestäjille jaettavia valtionavustuksia, hallituskauden aikana yhteensä 16 miljoonaa euroa. Opetushallituksen valtionavustuksiin tarkoitettua talousarviomäärärahan kaksinkertaistaminen vuosittain (yhteensä n. 1 700 000 €) vahvistaisi kuntien kiinnostusta järjestää kaksikielistä ja englanninkielistä opetusta. Vieraskielistä ja kaksikielistä opetusta koskevan tiedottamisen kehittämishanke. Kustannusarvio noin 100 000 euroa vuodessa, sisältää yhden henkilötyövuoden sijoittamisen Opetushallitukseen.

	2024	2025	2026	2027
LYPE-opetus	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000
Kaksikielisen opetuksen avustus	850 000	850 000	850 000	850 000
Kehittämishanke	100 000			

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riita Pirhonen, puh, 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

TEM ja OPH ovat osallistuneet esityksen valmisteluun.

Ehdotus on käsitelty Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton valtiosihteeriryhmän kokouksessa 9.2.23.

Esi- ja perusopetus: Saamenkielinen ja saamenkielisten opetus

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan saamenkielisten ja saamen kielten esi- ja perusopetusta kaikkialla Suomessa vakiinnuttamalla saamenkielisen opetuksen antaminen etäyhteyksiä hyödyntäen.

2) Johdanto ja tausta

Saamelaisilla on perustuslain 17.3 § mukainen oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella. Äidinkielenään saamea puhuvalla lapsella on varhaiskasvatustilain (540/2018) mukaan oikeus saada varhaiskasvatusta saamen kielellä koko maassa. Saamelaisten kotiseutualueella asuvilla saamen kieltä osaavilla on perusopetuslain (628/1998) 10 §:n mukaan oikeus saamenkieliseen esi- ja perusopetukseen. Saamen kieltä voidaan opettaa äidinkielenä myös kotiseutualueen ulkopuolella esi- ja perusopetuksessa. Kotiseutualueen ulkopuolisilla kunnilla ei ole lakisääteistä velvoitetta järjestää opetusta saamenkielellä.

Saamelaiskäräjien vuonna 2015 keräämien tietojen mukaan alle 10 –vuotiasta saamenkielisistä lapsista 74.4 % asuu kotiseutualueen ulkopuolella. Saamen kielten ja saamenkielisen opetuksen järjestäjien ja eri puolilla maata asuvien saamelaislasten ja -nuorten kielellisten oikeuksien näkökulmasta opetustilanne on hyvin eriarvoinen ja kahtiajakautunut.

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihanke käynnistyi syyslukukaudella 2018 ja se jatkuu vielä kevätlukukauden 2023 loppuun saakka. Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävä opetuspilotti on Utsjoen kunnan johtama ja Saamelaiskäräjien koordinoima hanke. Hankkeen tarkoituksena oli saada mahdollisimman suuri osa saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella koulua käyvistä saamelaisoppilasta saamen kielten opetuksen piiriin. Hankkeen oppilasmäärä on kasvanut vuosittain parilla kymmenellä. Lukuvuonna 2018–2019, hankkeen alkaessa, hankkeessa opiskeli yhteensä 50 oppilasta ja opiskelijaa. Alkaneena lukuvuonna 2021 oppilasmäärä on noussut jo 105 oppilaaseen ja opiskelijaan yhteensä 70 koulusta.

Utsjoen kunta, saamelaiskäräjät ja OKM sopivat kokouksessa helmikuussa 2021, että seuraava askel kohti vakinaistamista on hankkeen arviointi. Tarkoitus oli, että arviointi keskittyisi käynnissä olevan pilottihankkeen toimintamallin ja opetusjärjestelyiden onnistumisen arviointiin opetusta vastaanottavien koulujen, oppilaiden, heidän huoltajiensa ja opetuksen järjestäjien kannalta.

Arviointiraportti julkaistiin tammikuussa 2023. Raportissa tarkasteltiin Karvin toteuttaman arvioinnin tuloksia saamen kielten etäopetuspilottin toimivuudesta ja opetuksen vaikuttavuudesta.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vahvistetaan saamenkielisten ja saamen kielten esi- ja perusopetusta kaikkialla Suomessa. Parannetaan mahdollisuutta seurata ja ohjata lasten oikeuksien ja palveluiden yhdenvertaista toteutumista, ja rahoitusjärjestelmän uudistuksella huomioitaisiin nykyistä tehokkaammin kuntien eriytyvät olosuhteet.

4) Keinot perusteluineen

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävää opetusta jatketaan hanketoimintana keskitetysti saamelaisten kotiseutualueen kunnasta vuosina 2023-26. Selvitetään hankkeen aikana toiminnan vakiinnuttamisen edellytykset.

5) Vaikutukset

Esityksillä luodaan saamelaisoppilaille yhtäläiset kielelliset oikeudet saada opetusta omassa kielessään koko maassa. Saamen kielten käyttö lisääntyy.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Saamen kielten etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen vakinaistaminen maksaisi n. 1 000 000 euroa vuodessa.

2024	2025	2026	2027
+ 1 000 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Selkeytetään työelämäpainotteisten perusopetusjärjestelyiden asemaa ja rahoitusta

1) Tiivistelmä

Selkeytetään lainsäädännössä joustavan perusopetuksen (JOPO) ja työelämäpainotteisen perusopetuksen (TEPPO) käsitteitä, päätöksentekoa ja rahoitusta. Rahoituksen osalta kyseessä olisi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain uudistaminen ja nykyisen määrärahatason nostaminen.

2) Johdanto ja tausta

Työelämäpainotteisen perusopetuksen lainsäädäntö on jäänyt ajastaan jälkeen. Useat kunnat ovat kehittäneet perinteistä joustavaa perusopetusta (JOPO) kohti työelämäpainotteista perusopetusta (TEPPO-opetusta), jossa opiskelu ei tapahdu pelkästään omassa pienryhmässä. TEPPO-opetuksesta ei kuitenkaan tällä hetkellä ole tarkentavia säännöksiä eikä siitä saa JOPO:n kaltaista lisärahoitusta.

Joustava perusopetus

Perusopetusasetuksen (852/1998) 9 a §:n 1 momentin mukaan joustavan perusopetuksen toiminnan (jälj. JOPO) tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Pykälän 2 momentin mukaan joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.

Asetuksen 9 b §:n 1 momentin mukaan joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa perusopetuksen 7–9 vuosiluokkien oppilas. Poikkeuksellisesti joustavan perusopetuksen toimintaan voidaan ottaa myös perusopetuslain 17 §:n 2 momentissa säädettyä erityisopetusta saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavan perusopetuksen toiminnassa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena. Pykälän 2 momentin mukaan oppilas valitaan joustavan perusopetuksen toimintaan oppilaan tai hänen huoltajiensa tekemän hakemuksen perusteella. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Otettaessa oppilaita joustavan perusopetuksen toimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opettajan lisäksi JOPO:n osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä ammattilainen.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain (1705/2009) 11 §:n 4 momentin mukaan sen lisäksi, mitä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetussa laissa säädetään perusopetuksen valtionosuudesta, kunnalle, kuntayhtymälle ja yksityiselle opetuksen järjestäjälle voidaan myöntää joustavan perusopetuksen toiminnasta aiheutuviin lisäkustannuksiin euromäärä, joka saadaan, kun joustavan perusopetuksen toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä kerrotaan mainittua toimintaa varten oppilasta kohden määrätyllä yksikköhinnalla.

Lain 29 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain 2 §:n 2 momentin 6 kohdassa tarkoitetun joustavan perusopetuksen yksikköhinnan valtion talousarvion rajoissa.

Joustavan perusopetuksen rahoitus on siis lisärahoitusta peruspalvelujen valtionosuuteen nähden.

Joustavassa perusopetuksessa on opiskellut syyskuussa 2022 noin 2000 oppilasta.

Työelämäpainotteinen perusopetus

Opetus- ja kulttuuriministeriön saamien tietojen mukaan osassa kuntia on toteutettu työelämäpainotteista ns. TEPPO-opetusta, joka tapahtuu pääosin oppilaan omassa koulussa ja yleisopetuksen kotiluokassa. TEPPO-oppilaiden opinnoissa vuorottelevat työssäoppimisjaksot työpaikoilla sekä opetus koululla. Työssäoppimisjaksoja on noin 5–7 viikkoa kouluvuoden aikana, ja muun ajan TEPPO-oppilas opiskelee omassa lähikoulussaan omassa luokassaan ja suorittaa perusopetuksen oppimäärää opetussuunnitelman mukaisesti. TEPPO-oppilaiden tarkkaa määrää ei ole tiedossa, koska opetusmuodosta tai sen rahoituksesta ei ole säädetty erikseen.

Opetusmuotojen erot tiivistetysti

JOPO:ssa opetus tapahtuu siis pienryhmässä, johon haetaan, ja JOPO:a koskee oma opetussuunnitelma. JOPO:ssa korostuu monialainen yhteistyö, oppilaalle annettava tuki ja neuvonta.

TEPPO:ssa oppilas on osa yleisopetuksen ryhmää ja opetus etenee tavallisen opetussuunnitelman mukaan. TEPPO-oppilaiden opinnoissa vuorottelevat työssäoppimisjaksot työpaikoilla sekä opetus koululla. TEPPO-opetukseen kuuluu enemmän oppilaanohjausta kuin tavalliseen opetukseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tuetaan perusopetuksen päättövaihetta ja perusopetuksen oppimäärän suorittamisen loppuunsaattamista uudistamalla työelämäpainotteista perusopetusta. Vähennetään koulupudokkuutta ja tuetaan syrjäytymisvaarassa olevia oppilaita.

Lisäämällä TEPPO-opetus perusopetuslakiin vahvistetaan toiminnallisten opetusmuotojen vaihtoehtoja, laajennetaan erilaisia oppimisympäristöjä ja yhteyksiä työelämään. TEPPO-opetukseen osallistuminen omassa lähikoulussa mahdollistaisi työelämäpainotteisen perusopetuksen nykyistä laajemmalle oppilasmäärälle.

4) Keinot perusteluineen

Lisätään perusopetuslakiin ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakiin TEPPO-opetus sekä siihen liittyvät menettely- ja rahoitussäännökset. Selkeytetään vastaavilta osin JOPO-opetuksen säännöksiä.

Rahoituksen osalta kyseessä olisi OKM rahoituslain 29 §:n 5 momentin uudistaminen ja nykyisen määrärahatason nostaminen.

Lisäksi opetussuunnitelmien perusteita ja opetusmuotoja koskevaa rahoituksen tiedonkeruuta olisi uudistettava.

2024	2025	2026	2027
+2 000	+2 000	+2 000	+2 000

5) Vaikutukset

Entistä useampi oppilas suorittaa perusopetuksen oppimäärän loppuun. Oppilaat löytävät paremmin oman opintopolun toiselle asteelle ja työelämää kohden.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Nykyistä määrärahasoaa voitaisiin nostaa esimerkiksi kahdella miljoonalla eurolla. Määrällä rahoitettaisiin aikaisemmin JOPO-rahoituksen ulkopuolelle jääneitä TEPPO-oppilaita. Määrällä saataisiin rahoitettua JOPO:n yksikköhinnalla noin 700 oppilasta lisää.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Varhaiskasvatus ja esi- ja perusopetus: Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen turvataan maan kaikissa osissa

1) Tiivistelmä

Sivistyksellisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen turvataan maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Tämä tehdään vahvistamalla peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevia normeja, etu- ja jälkikäteisseurantaa ja -valvontaa sekä tukea ja ohjausta. Toimenpiteet edellyttävät tarkennuksia Opetushallituksen, Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin, aluehallintovirastojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön työnjakoon. Lisäksi valmistellaan ja toimeenpannaan tutkimusperusteiset lapsivaikutusten arvioinnin kriteerit tukemaan erityisesti väestökehityksen aiheuttamia muutoksia koskevaa päätöksentekoa sekä kunta- että valtakunnallisella tasolla varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen alalla.

2) Johdanto ja tausta

Väestökehitys muuttaa lähitulevaisuudessa nopeasti kuntien väestöpohjaa ja tätä kautta niiden edellytyksiä toteuttaa peruspalveluita. Kuntien tehtävät eivät kuitenkaan voi eriytyä tavalla, joka johtaisi sivistyksellisten oikeuksien heikompaan toteutumiseen joissain kunnissa tai joillain alueilla. Keskeinen kysymys on se, miten varmistetaan riittävä valtakunnallinen ohjaus, jotta sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen voidaan varmistaa koko maassa ja asetetut politiikkatavoitteet koulutuksen laajuudesta ja laadusta toteutuvat. Perusoikeuksien toteutuminen tasavertaisesti maan eri osissa edellyttää jatkossa uudenlaista valtion ohjausta. Teemaa on pohdittu mm. opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa ohjaamassa monitieteisessä tutkimushankkeessa väestökehityksen vaikutuksista varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetukseen (Muuttuva väestö).

Nykyisen sääntelyn puitteissa ole käytössä monelta osin valtakunnallisesti tehokkaita ohjauskeinoja, joilla voidaan varmistaa koulutuksen laatu ja yhtäläinen saatavuus eri alueilla. Tilannetta tulee parantaa selkeyttämällä nykyisiä säädöksiä. Palvelujen laadun varmistamiseksi on tärkeää vahvistaa peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevaa etu- ja jälkikäteisseurantaa sekä valtionhallinnon tukea ja ohjausta. Samalla tulee vahvistaa sivistyksellisten oikeuksien toteutumista sekä lapsivaikutusten arviointia päätöksenteossa niin kunnallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vahvistetaan valtionhallinnon ja kuntien edellytyksiä varmistaa yhdenvertainen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen koko Suomessa. Tukemalla valtionhallinnon ja kuntien mahdollisuutta seurata ja valvoa palveluiden laadun sekä sivistyksellisten oikeuksien toteutumista sekä hyödyntää seurannan ja valvonnan kautta syntyneitä tietopohjaa vahvistetaan sekä paikallisen että valtakunnallisen päätöksenteon edellytyksiä esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen rahoitukseen ja palveluiden riittävän laadun toteutumiseen liittyen. Selkeyttämällä ja tarkentamalla opetushallinnon toimijoiden työnjakoa ja tehtäviä saavutetaan parempaa tietopohjaa, tuetaan palveluiden järjestäjien tehtäviä ja tehostetaan toiminnan vaikuttavuutta.

4) Keinot perusteluineen

Toimenpiteet edellyttävät rakenteellisia ja järjestelmätason muutoksia. Valmistellaan **tarvittavat lainsäädäntömuutokset**, jotka vahvistavat peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevaa etu- ja jälkikäteisseurantaa. Tämä tehdään vahvistamalla peruspalveluiden laatua ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista koskevia normeja, etu- ja jälkikäteisseurantaa ja -valvontaa sekä varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestäjien tukea ja ohjausta. Toimenpiteet **edellyttävät tarkennuksia ja selkeytyksiä** Opetushallituksen, Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin, aluehallintovirastojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön työnjakoon siten, että selkeytetään ja vahvistetaan kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen tehtävää valtakunnallisen ja yhdenvertaisen tietopohjan varmistamiseksi sekä selkeytetään ja vahvistetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen seurantaa ja valvontaa koskevaa lainsäädäntöä ja työnjakoa. Valmistelussa huomioidaan valtion aluehallintoa koskeva muutosprosessi sekä koulutuspoliittisen selonteon tavoitteet tasa-arvoisista ja yhdenvertaisista palveluista koko Suomessa.

Valmistellaan ja toimeenpannaan **perusopetuksen järjestämisen valtakunnalliset laatukriteerit** (ks. erillinen ehdotus) sekä päivittämällä tämän jälkeen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen laatu järjestelmä mahdollistamaan sivistyksellisten oikeuksien seuranta.

Valmistellaan tutkimukseen perustuva valtakunnallinen ohjeistus ja kriteeristö lapsivaikutusten arvioinnille väestökehitykseen liittyvässä rakenteellisessa kehittämisessä sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla.

5) Vaikutukset

Valtionhallinnon tietopohjan sekä ohjaus- ja valvontamahdollisuuksien vahvistaminen vahvistavat lasten ja oppilaiden yhdenvertaisia sivistyksellisiä oikeuksia niin valtakunnallisella kuin paikallisella tasolla. Ehdotukset mahdollistavat nykyistä vahvemman tietoon perustuvan päätöksenteon erityisesti varhaiskasvatus-, esi- ja perusopetuspalveluiden rahoitukseen, toteutukseen sekä palveluiden laatuun liittyen. Ehdotukset vahvistavat myös varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestäjien edellytyksiä tuottaa laadukkaita ja yhdenvertaisia palveluita, vahvistaa palveluiden tuottavuutta sekä jakaa järjestämiseen liittyviä hyviä käytänteitä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Ehdotettu työryhmätyö ja valmistelutyö ei sinänsä aiheuta kustannuksia. Kustannukset määrittyvät valitun toimintalinjan mukaisesti.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh, 0295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Päivitetään perusopetuksen laatukriteerit tukemaan perusopetuksen järjestämisen laatua ja tasa-arvoa

1) Tiivistelmä

Väestökehitys, kuntien eriytymiskehitys ja eriytyvien kuntien peruspalveluiden toteuttamista koskeva kustannuskehitys edellyttävät valtakunnan tason pohdintaa laadukkaan perusopetuksen edellytyksistä. Käynnistetään laajapohjainen perusopetuksen järjestämisen laatukriteerien valmistelu tukemaan koulutuksellisen tasa-arvon ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen valtakunnallista ja paikallista seurantaa sekä tietopohjaa.

2) Johdanto ja tausta

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) arvioi vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien laadunhallinta- ja itsearviointikäytänteitä. Arvioinnin mukaan reilusti yli puolet (58,7 %) perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjistä on laadunhallinnassaan alkavalla tasolla ja jopa 3,5 % järjestäjistä ilmoitti lakisääteisen laadun arvioinnin puuttuvan kokonaan. Karvin toteuttamassa laadunhallinnan tilanneseurannassa (2022) tilanteessa ei havaittu parannusta. Arviointitulokset osoittavat, ettei vuonna 1998 laissa säädetty ohjausmekanismi ole ollut riittävän tehokas varmistamaan laadunhallinnan ja siihen sisältyvän arvioinnin toimivuutta ja kannustamaan järjestäjiä jatkuvaan toiminnan ja tulosten parantamiseen.

Oppimiserojen kasvu edellyttää uusia näkökulmia tasa-arvoisen perusopetuksen järjestämisen haasteisiin. Valtioneuvoston vuonna 2021 antamassa valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa asetetaan tavoitteeksi sivistyksellisten oikeuksien ja lapsen oikeuksien toteutuminen sekä se, että varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen yhdenvertaisuus, saatavuus ja laatu turvataan koko maassa. Yhtenä toimenpiteenä tavoitteen saavuttamiseksi varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestämiselle asetetaan selkeät, velvoittavat laatutavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat indikaattorit. Laatutavoitteet määrittäisivät palveluiden tavoitetaso yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa.

Selonteon mukaisesti kehitetään tietopohjaa ja -järjestelmiä väestömuutoksesta, palvelutarpeista ja palveluiden tasosta suhteessa valtakunnalliseen laatutasoon niin, että kunnilla ja valtiolla on käytössään yhteinen, luotettava ja ajantasainen päätöksenteossa hyödynnettävä tieto.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Päivitetään perusopetuksen laatukriteerit tukemaan paikallisella ja valtakunnallisella tasolla laadukasta perusopetuksen järjestämistä.

Valtakunnallisten laatukriteerien myötä seurataan ja tuetaan sivistyksellisten oikeuksien toteutumista paikallisesti sekä valtakunnallisesti. Laatukriteereiden avulla tuetaan opetuksen järjestäjien edellytyksiä laadukkaan ja tasa-arvoisen opetuksen järjestämiseen. Laatukriteereillä parannetaan oppimisen tasa-arvoa.

Valtakunnalliset perusopetuksen järjestämisen laatukriteerit kannustavat opetuksen järjestäjiä arvioimaan omaa tilannettaan sivistyksellisten oikeuksien ja lapsen oikeuksien toteutumisessa

4) Keinot perusteluineen

Laatukriteerien valmistelun toteutetaan kaksitasoisena:

- 1) Perusopetuksen järjestäjille asetetaan laatua koskevia kriteereitä perusopetuksen järjestämisen ja kehittämisen tueksi. Näiden toteutumista seurataan ja arvioidaan valtakunnallisesti.
- 2) Koulun toiminnan itsearviointia, kehittämistä ja johtamista tukemaan määritetään laadukkaan ja yhdenvertaisen toiminnan suuntaviivoja. Itsearviointia tuetaan kehittävän arvioinnin menetelmin.

5) Vaikutukset

Perusopetuksen laatua edistetään strategisena toimintana sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Laatukriteerit mahdollistavat valtakunnallisen sekä paikallisen seurannan. Laatutyötä kehitetään perusopetusta koskevan lainsäädännön puitteissa lainsäädännön toimeenpanoa tukevana toimintana. Valtakunnalliset perusopetuksen järjestämisen laatukriteerit kannustavat opetuksen järjestäjiä arvioimaan omaa tilannettaan sivistyksellisten oikeuksien ja lapsen oikeuksien toteutumisessa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kokonaiskustannukset tarkentuvat laatukriteerien laatimisen valmistelun yhteydessä

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. 0295 330 258, eeva.riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Osa-aikaista varhaiskasvatusta koskevan henkilöstömitoituksen kumoaminen

1) Tiivistelmä

Varhaiskasvatuslaissa on erilainen henkilöstömitoitus kokoaikaisessa ja osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Tämä mahdollistaa varhaiskasvatuksen lapsiryhmissä tilanteita, lapsiryhmien lakiin säädetty maksimikoko ylittyy eivätkä henkilöstön ja lasten väliset suhdeluvut toteudu lainmukaisesti. Varhaiskasvatuksen valvontaviranomaisten mukaan erilliset suhdeluvut koko- ja osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa oleville lapsille aiheuttavat eniten vääriä tulkintoja varhaiskasvatuksen mitoituksiin.

2) Johdanto ja tausta

Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksesta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018) ja lain nojalla valtioneuvoston asetuksessa varhaiskasvatuksesta (753/2018). Päiväkodeissa henkilöstömitoituksessa on kolme vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien lasten osalta säädetty eri mitoitus sen mukaan, onko lapsi varhaiskasvatuksessa päivässä alle viisi tuntia (1/7) tai yli viisi tuntia (1/13).

Osa-aikaista eli alle viisi tuntia päivässä järjestettävää varhaiskasvatusta koskeva lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku on ongelmallinen ja sen käytännön toteuttaminen on arjessa haasteellista. Suuri osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen kokoaikaisesti. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen mukaan kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa on yhteensä noin 179 892 lasta eli 77,2 % varhaiskasvatuksen piirissä olevista lapsista. Suurin joukko osa-aikaiseen varhaiskasvatukseen osallistuvista lapsista on esiopetuksen lisäksi täydentävää varhaiskasvatusta tarvitsevat lapset. Kuusivuotiaista esiopetukseen osallistuvista lapsista 43 908 on esiopetuksen lisäksi täydentävässä varhaiskasvatuksessa eli lähes 80 % ikäluokasta.

Osa-aikaisen mitoituksen toteuttaminen on arjen työssä monesti haasteellista, koska osa-aikaisen varhaiskasvatuksen piirissä olevien lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen ei aina toteudu ennalta suunnitellun ajan mukaisesti ja monesti osa-aikaisesti läsnä olevat lapset saattavat olla samanaikaisesti paikalla, vaikka heidän tulisi olla eri aikaan läsnä. Varhaiskasvatuksen järjestäjät ja tuottajat tulkitsevat myös, että osa-aikaista mitoitusta voidaan soveltaa myös niissä tilanteissa, jos lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen osaviikoisesti.

Varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus on yksi keskeinen varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tekijä. Varhaiskasvatuksen tulee olla tavoitteellista ja suunnitelmallista ja sen toteuttamisessa tulee huomioida lapsen etu ja lapsen tarpeet yksilöllisesti. Näin ollen erillinen osa-aikaisen varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitus ei ole perusteltavissa: kun lapsi on läsnä, hänellä on yhtäläinen oikeus saada kasvatusta ja huolenpitoa kuin kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa olevilla lapsilla.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Yhtenäinen henkilöstömitoitus kaikille kolme vuotta täyttäneille ja sitä vanhemmille lapsille selkeyttää henkilöstömitoitusta koskevia säännöksiä ja parantaa henkilöstön mahdollisuutta edistää ja tukea jokaisen lapsen kasvua ja oppimista varhaiskasvatuksessa.

4) Keinot perusteluineen

Poistetaan osa-aikaisesti varhaiskasvatuksessa olevien lasten erillinen mitoitus vastaamaan kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten mitoitusta (1/13 → 1/7) lapsen varhaiskasvatusajasta riippumatta.

Kumotaan varhaiskasvatusasetuksen 1 § 2 momentin säännös erillisestä henkilöstömitoituksesta enintään viisi tuntia päivässä (1/13) kolme vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien lasten osalta ja säädetään pykälän 1 momentin mitoitusta (1/7) koskemaan myös kolme vuotta täyttäneitä ja sitä vanhempia lapsia varhaiskasvatuksessa eli yhtenäistetään päiväkodeissa järjestettävän varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitusta tämän ikäryhmän osalta.

5) Vaikutukset

Päiväkodeissa järjestettävän osa-aikaisen varhaiskasvatuksen henkilöstömitoituksen kumoaminen mahdollistaa lasten tarpeiden huomioimisen nykyistä paremmin ja parantaa siten varhaiskasvatuksen laatua. Se myös parantaa henkilöstön työoloja ja selkeyttää henkilöstömitoitusta koskevien säännösten toimeenpanoa.

Yhtenäisen henkilöstömitoituksen säätäminen kasvattaa tarvittavan varhaiskasvatuksen henkilöstön määrää, mikä edellyttää henkilöstön koulutusmäärän lisäämistä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kustannukset muodostuvat henkilöstövaikutuksista sekä henkilöstön koulutuskustannuksista. Lisähenkilöstön kustannukset olisivat yhteensä noin 43,3 miljoonaa euroa vuodessa, eli n. 173 miljoonaa euroa hallituskaudessa. Lisäksi syntyy koulutuskustannuksia 16 miljoonaa euroa.

	2024	2025	2026	2027
Mitoituksen muutoksesta aiheutuva kustannus	+ 43 300 000	+ 43 300 000	+ 43 300 000	+ 43 300 000
Koulutuskustannus	+ 16 000 000			

Koulutuskustannus on laskettu korkeakoulutettujen osalta siten, että tutkinnon hinnaksi on määritelty 24.000 euroa/tutkinto.

Laskennallisesti lisähenkilöstöä tarvittaisiin n. 1006, joista karkeasti 1/3 varhaiskasvatuksen opettajia, 1/3 sosionomeja ja 1/3 lastenhoitajia. Lastenhoitajia oletetaan olevan riittävästi varhaiskasvatuksen tarpeisiin. Kustannukset muodostuvat henkilöstövaikutuksista sekä henkilöstön koulutuskustannuksista. Lisähenkilöstön kustannukset olisivat yhteensä noin 43,3 miljoonaa euroa sekä lisähenkilöstön koulutuskustannukset 16 miljoonaa euroa eli kustannusvaikutukset olisivat yhteensä arviolta 59,3 miljoonaa euroa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus - Digitaalisen osaamisen yhdenvertaisuuden kehittämisohjelma

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan lasten ja nuorten digitaalista osaamista varmistamalla digitaalisen osaamisen oppimismahdollisuuksien ja opettamisen yhdenvertaisuus kansallisesti.

2) Johdanto ja tausta

Digitaalinen osaaminen on edellytys osallisuuteen ja hyvinvointiin suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten digitaalinen osaaminen ei toteudu yhdenvertaisesti. Osa suomalaisista nuorista sijoittuu kansainvälisessä vertailussa huippuosaajien joukkoon¹⁴, kun samaan aikaan on tunnistettavissa kasvava joukko nuoria, joilla jopa digitaaliset perustaidot ovat riittämättömät ja joita digitaalisen teknologian käyttö ahdistaa¹⁵.

Tutkimusten valossa perusopetuksen rooli digitaalisten perustaitojen omaksumisessa on pienempi kuin lapsen muun kasvuympäristön rooli. Lisäksi perusopetuksessa toteutetaan harvakseltaan opetusta, joka mahdollistaisi edistyneemmän digitaalisen osaamisen muodostumisen. Varhaiskasvatuksessa digitaalisten taitojen tai siihen liittyvän pystyvyyden kokemuksen kehittymiseen liittyvää pedagogista toimintaa ei järjestetä yhdenvertaisesti johtuen järjestäjien vaihtelevasta kyvykkyydestä ja käytössä olevista resursseista.

Suomessa digi- ja tv-taitoja ei opeteta erillisenä oppiaineena, vaan monilukutaito ja tv-taidot sisältyvät kansallisiin opetussuunnitelman perusteisiin varhaiskasvatuksesta perusopetukseen osana laaja-alaisia osaamistavoitteita. Laaja-alaiset osaamistavoitteet on sisällytetty osaksi kaikkia opetettavia aineita. Laaja-alaisen oppimistavoitteiden lisäksi matematiikan ja käsitöiden oppiaineisiin sisältyy koko perusopetuksen ajan ohjelmointitaitojen ja algoritmillisen ajattelun opetusta.

Rakenne, jossa digitaalisten taitojen opettamisen vastuu on jokaisella kasvattajalla ja opettajalla, edellyttää koko henkilöstöltä tasavahvaa digitaalista osaamista, osaamisen ylläpitämistä digitaalisen teknologian nopeassa muutosvauhdissa sekä digitaalisen teknologian pedagogisen hyödyntämisen osaamista. Selvitysten mukaan¹⁶ kuitenkin joka kymmenes opettaja kokee oman osaamisensa puutteelliseksi, jonka lisäksi tutkimusten valossa nekin opettajat, jotka raportoivat oman osaamisensa perustasoiseksi tai sitä paremmaksi, hyödyntävät digitaalista teknologiaa ensisijaisesti sisältöjen esittämiseen ja informaation hakemiseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Turvataan yhdenvertaiset mahdollisuudet digitaalisen osaamisen kehittymiseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa, ennaltaehkäistään oppimispolkujen eriytymistä ja vahvistetaan kasvatus- ja opetushenkilöstön digitaalista osaamista. Toimenpiteillä vahvistetaan digitaalista osaamis pohjaa ja demokraattisen yhteiskunnan resilienssiä, yksilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia digitaalisen osaamisen kartuttamiseen sekä vähennetään digitaalista eriarvoisuutta ja perustaitojen opettamisen tarvetta toisella asteella. Kehitetään erityisesti kasvattajien ja opettajien digitaaliseen osaamiseen liittyvän täydennyskoulutuksen

---

¹⁴ [Kansainvälinen monilukutaidon ja ohjelmoinnillisen ajattelun tutkimus ICILS — Koulutuksen tutkimuslaitos \(jyu.fi\)](#)

¹⁵ [Digitalisaation vaikutus oppimiseen, oppimistilanteisiin ja oppimistuloksiin : DigiVOO-hankkeen väliraportti 2022 - Trepo \(tuni.fi\)](#)

¹⁶ [Digiajan peruskoulu II - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

toteutustapoja ja saavutettavuutta sekä vahvistetaan toimialan henkilöstön osaamista digitaalisen teknologian pedagogisessa hyödyntämisessä.

4) Keinot perusteluineen

Keinot kohdentuvat 1) perusopetuksen opetussisältöjen muutoksiin, 2) varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstön ja oppijoiden osaamisen vahvistamiseen, 3) oppimistuotteiden laatuun ja digitaalisen osaamisen tasojen seurantaan.

5) Vaikutukset

Lasten ja nuorten yhdenvertainen digitaalinen osaaminen lisää oppilaiden koulutusvaihtoehtoja oppimispoluilla. Vahvistamalla lasten ja nuorten minäpystyvyyden kokemusta vähennetään digitaalista eriarvoisuutta ja sukupuolijakaantuneisuutta teknologia-aloilla pitkällä aikavälillä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Toimenpiteet ovat OKM:n virkanäkemyksen mukaisia ja Suomen digitaaliseen kompassiin sisältyviä toimenpiteitä ja niiden kustannusarvio hallituskauden aikana on 17 miljoonaa euroa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Tietopohjan ja digitalisaation strategisen ohjauksen kehittämisohjelma

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen järjestäjien lakiperustetta käsitellä henkilötietoa ja yhtenäistetään tiedonhallinnan kyvykkyyttä, käytäntöjä ja vahvistetaan kansallista tietopohjaa.

2) Johdanto ja tausta

Digitalisaatiota on edistetty voimakkaasti kasvatus- ja koulutussektorin julkisen hallinnon eri tasoilla viime vuosikymmenenä. Toimenpiteet näkyvät mm. toimintaprosessien tehostamiseen tärkeinä uusina digitaalisina palveluina, digitaalisten oppimisympäristöjen ja -materiaalien käyttöönottona sekä toimialaa koskevan tiedon digitalisointina ja siihen liittyvän tiedon käsittelyn moninaistumisena. Vaikka toimintaympäristöt ovat digitalisoituneet, eivät toimintatavat ole samalla tavalla uudistuneet, jolloin digitalisaatiolle asetetut tavoitteet eivät voi täysimittaisesti toteutua.

Samanaikaisesti digitaalinen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi 2010- ja 2020-luvuilla. Kasvatuksessa ja opetuksessa käytössä olevat digitaaliset ratkaisut käsittelevät alati kasvavaa määrää tietoa, jonka lisäksi esimerkiksi tekoälyn lisääntyminen käytetyissä ratkaisuissa ovat lisänneet rekisterinpitäjien ja tiedonhallintayksiköiden osaamistarvetta sekä lakisääteisten tehtävien toteuttamisen edellyttämää tuki- ja resurssitarvetta.

Digitalisaatioon liittyvä säädöskehikko on kehittynyt vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön tarpeita. Esimerkiksi tietosuoja-asetus, tiedonhallintalaki ja laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta ovat osaltaan pyrkineet edistäneet tiedon käsittelyyn ja suojaamiseen liittyvien toimien yhtenäistämistä. Lainsäädännön täytäntöönpanon arvioinneissa on kuitenkin huomattu, että erityisesti kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjien kyvykkyydet tunnistaa ja toteuttaa lakisääteisiä tehtäviä vaihtelevat voimakkaasti.

Hallinnonalan lainsäädäntö (esimerkiksi varhaiskasvatus- ja perusopetuslaki), joka säätelee kasvatuksen ja opetuksen järjestäjien tiedon käsittelyperusteita, on kuitenkin toteutettu aikana, jolloin tiedon käsittely oli vähemmän säänneltyä ja vähäisempää. Sittemmin on havaittu, että muuttunut digitaalinen toimintaympäristö ja lisääntynyt tiedon käsittely edellyttävät nykyistä vahvempaa lainsäädäntöä ja siten tiedon käsittelyperusteen vahvistamista kasvatuksessa ja koulutuksessa.

Digitalisaation tarkoituksenmukainen ja kestävä kehityksen mukainen toteutus edellyttää vahvempaa kansallista ohjaamista. Lisäksi kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjiltä tarvitaan yhdenmukaista digitalisaation johtamista ja osaamista, sekä tarkoituksenmukaisen digitaalisen teknologian opetuskäytön lisäämistä. Kehittämisohjelman mukaisilla toimenpiteillä edistetään aluehallinnon tasolla tiedonhallinnan ja tietosuojan toteuttamista, yhteentoimivia tietosisältöjä ja digitaalisia palveluita sekä kansallisen tietopohjan laadun ja määrän kehittymistä sekä analytiikan edistyneempää hyödyntämistä.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kehittämistoimenpiteet vahvistavat kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjien tiedonkäsittelyn oikeusperustetta, digitalisaation toteutuksen vaikuttavuutta ja vahvistavat tiedonhallintaan, tietoturvaan ja -suojaan liittyvien lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Digitalisaation vahvemmalla ohjauksella vahvistetaan kasvatus- ja koulutusalan tietopohjaa sekä palveluiden asiakaslähtöisyyttä ja saavutettavuutta. Tällöin helpotetaan kasvatus- ja opetushenkilöstön digitaalisen teknologian pedagogista käyttöä ja mahdollistetaan kasvatus- ja koulutustiedon käsittelyn automatisointia. Kehittämistoimenpiteillä edistetään lisäksi väestörakenteen muutoksista aiheutuvien haasteiden ratkaisua ja tuetaan digitalisaatiolla varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen yhdenvertaista toteutumista.

4) Keinot perusteluineen

Keinot kohdentuvat toimialan tiedon käsittelyn lakiperusteeseen (kohta 1), digitalisaation ohjaukseen ja tutkimukseen (kohdat 2-3) sekä yhteen toimivaan tietoon (kohdat 4-6).

1. Vahvistetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen järjestäjien tiedon käsittelyn lakiperustetta ja siihen liittyvää muuta ohjausta.
2. Ohjataan digitalisaation viitekehysellä toimialan digitalisaation kehityssuuntaa.
  - a. Kuvataan varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön digitalisaation tavoitetila.
  - b. Vahvistetaan kasvatuksen ja opetuksen digitaalisen toimintaympäristön kehittämistä, sisältäen infrastruktuurin, että digitaaliset palvelut ja sen digipedagogisen hyödyntämisen kuvauksia.
  - c. Ohjataan ja yhdenmukaistetaan digitalisaation toteuttamiseen liittyviä tehtäviä, joita nyt tehdään erillisinä ja toistuvina jokaisen kasvatuksen ja opetuksen järjestäjän taholla.
3. Toteutetaan digitalisaation vaikuttavuuden tutkimusohjelma.
4. Sujuvoitetaan kasvatus- ja koulutustietojen hyödyntämistä ja kehitetään siihen liittyviä käytäntöjä ja ratkaisuja.
5. Toteutetaan digitaalisten ratkaisujen yhteentoimivuutta sekä kasvatus- ja koulutustiedon laatua edistävä ohjelma, joka sisältää myös digitalisaation johtamisen edistämiseen tähtäävän täydennyskoulutuskokonaisuuden.
6. Luodaan kasvatus- ja koulutustiedon laadun ylläpidon mahdollistava kansallinen hallintamalli, jonka lopputuloksena on ydintietojen tuottamisen laatukriteerit ja mittarit sekä käytännön ohjeistus yhtenäisen tietoaineiston tuottamiseksi.

5) Vaikutukset

Saavutetaan kasvatus- ja koulutustiedon parempi paikallinen ja kansallinen hyödynnettävyys tutkimus-, ennakointi-, arviointi- ja seurantatoiminnassa. Mahdollistetaan kasvatus- ja koulutustoimijoiden edistyneet valmiudet tiedonhallinnan ja tietoturvan toteuttamiseen sekä digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, käyttöönottoon ja ylläpitoon. Otetaan käyttöön kansallinen kasvatus- ja koulutustiedon ylläpitomalli. Kehittämistoimenpiteet tukevat lisäksi digitaalisen osaamisen yhdenvertaisen toteutumisen kehittämissuunnitelman toimenpiteitä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kehittämissuunnitelman rahoitus vuosi tasolla on 5 miljoonaa euroa, koko hallituskauden aikana 20 miljoonaa euroa. Kustannusarvion toteuttamisessa on hyödynnetty vastaavien hankkeiden kustannusarvioita ympäristöministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloilta. Tarkempi kustannusarvio toteutetaan vuoden 2023 keväällä.

2024	2025	2026	2027
5 000 000	5 000 000	5 000 000	5 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen, puh. +358 295 330 258, eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa ja lukio-koulutuksessa

1) Tiivistelmä

Toteutetaan oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen kehittämisohjelma ammatillisessa koulutuksessa ja lukio-koulutuksessa. Ohjelman avulla kehitetään koulutuksen opiskelijälähtöisyyttä ja opintojen henkilökohtaistamisen, opiskeluvälmiuksia tukevien opintojen sekä opinto-ohjauksen käytäntöjä kummassakin koulutusmuodossa. Samalla arvioidaan tarve säädösmuutoksille.

Oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen kehittämisen ohjelma toteutetaan ammatillisissa oppilaitoksissa ja lukioiden yhdessä koulutusasteet ylittävän valtakunnallisen hyvinvointityön ja yhteisöllisen opiskeluhuollon kehittämistä.

2) Johdanto ja tausta

Opiskelijälähtöisyys ja opintojen henkilökohtaistaminen ovat koulutuksen lähtökohta ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tavoitteena on tarjota jokaiselle opiskelijalle yksilöllinen oppimisen polku. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnitelman laatiminen on keskeinen osa ohjauksen toteutumista. Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäjä laatii koulutuksen aloittavalle opiskelijalle henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman.

Oppimisen tuen kokonaisuuden muodostavat opintojen henkilökohtaistaminen, opinto-ohjaus sekä opiskeluvälmiuksia sekä opiskelijan hyvinvointia tukevat toimet. Oppimisen tuen kokonaisuus yhdistyy koulutuksen järjestäjän johtamaan opiskeluhuoltotyöhön oppilaitoksissa. Keskiössä on opiskelija, jonka hyvinvointi, jaksaminen ja opintojen sujuvuus ovat tuen tavoitteina. Tuen tulee näyttäytyä yhtenäisenä kokonaisuutena myös opettajille ja muulle henkilöstölle. Erityisen tuen kehittämistarpeista toisen asteen koulutuksista on erillinen hallitusohjelmakortti.

Opinto-ohjausta on kehitetty viime vuosina muun muassa opinto-ohjauksen kehittämissuunnitelmassa, joka osana oppivelvollisuuden laajentamisen tukemista. Tuoreimmat selvitykset (Jyväskylän yliopisto 2022) osoittavat kuitenkin, että opinto-ohjausta on edelleen tarpeen tehostaa, jotta opiskelijoiden oppimista voidaan tukea yhdenvertaisesti. Ohjauksen saatavuutta on mahdollista tehostaa kehittämällä opinto-ohjauksen tapoja, esimerkiksi yhdistelemällä henkilökohtaisia keskusteluja, ryhmäohjausta ja ohjauksen opintokokonaisuuksia. Lisäksi teknologian mahdollisuuksia tulee hyödyntää vielä systemaattisemmin.

Opinto-ohjauksen haasteet toisella asteella liittyvät erityisesti henkilökohtaistamisen toteuttamiseen, joka ei riittävästi huomio opiskelijoiden tarpeita, opetussuunnitelman perusteiden toteuttamiseen, ohjaussuunnitelmiin sekä opetushenkilöstön ja opinto-ohjaajan osaamisen vahvistamiseen.

3) Poliittikatavoitteet

Muodostamalla oppimisen tuen kokonaisuudesta selkeämpi kokonaisuus parannetaan opiskelijoiden edellytyksiä toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ja siten nostetaan koulutus- ja osaamistasoa, turvataan osaavan työvoiman saatavuutta ja vahvistetaan nuorten hyvinvointia.

Toimenpiteillä tuetaan laadukkaan oppivelvollisuuskoulutuksen toteuttamista toisen asteen koulutuksessa

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

Oppimisen tuen ja opinto-ohjauksen kehittämisohjelmassa tuetaan koulutuksen järjestäjiä opiskelijoille tarjottavan tuen ja ohjauksen vahvistamisessa. Oppimisen tuen kokonaisuudessa huomioidaan opintojen henkilökohtaistamisessa opiskelijan opetuksen, opiskeluvälmiuksien vahvistamisen ja ohjauksen tarpeiden lisäksi hyvinvointia edistävät palvelut ja muut tuen muodot.

Tavoitteena on tehostaa opiskelijälähtöisyyttä ja opintojen henkilökohtaistamista ammatillisessa koulutuksessa, lukiokoulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Tähän sisältyy opiskelijoiden ohjaus- ja tukitarpeiden nykyistä systemaattisempi kartoittaminen sekä oikea-aikaisten ja oikean laajuisten yhteisöllisten opiskeluhuollon palvelujen tarjoaminen opiskelijan hyvinvoinnin ja opiskelijakyvyn vahvistamiseksi. Lisäksi selkiytetään opinto-ohjaukseen ja henkilökohtaistamiseen liittyvää työnjakoa oppilaitoksissa sekä yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa.

Osana kehittämisohjelmaa arvioidaan tarve opintojen henkilökohtaistamista koskevien säädösten muutoksille ammatillisen koulutuksen lainsäädännössä.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Rahoituksella tuetaan koulutuksen järjestäjiä kehittämään ja ottamaan vakituisesti käyttöön toimintamalleja, joilla varmistetaan opiskelijoille nykyistä parempi oppimisen tuki.

Esitetyistä poliittikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa			
		2024	2025	2026	2027
29.20.21	Määräraha	10 000	10 000	10 000	
Menot yhteensä, euroa		10 000	10 000	10 000	

6) Arvio poliittikkakeinojen vaikutuksista

Oppimisen tuen uudistukselle lisätään ennaltaehkäiseviä toimia, joilla tuetaan opiskelijoiden opiskelukykyä ja opintojen jälkeistä työkykyä sekä toisen asteen tutkinnon suorittamista.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Petri Lempinen, puh. 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Erityisen tuen sekä erityisopetuksen selkiyttäminen ja kehittäminen nivelvaiheen ja toisen asteen koulutuksissa

1) Tiivistelmä

Eri koulutusasteiden (perusopetus, tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus) lainsäädännössä käytettävien erityisopetuksen käsitteiden erot vaikeuttavat opiskelijoiden ohjautumista tarpeiden mukaiseen koulutukseen ja tuen saamista. Tilanne edellyttää selvittämistä ja myös muutoksia lainsäädäntöihin niin, että opiskelijan oikeus erityiseen tukeen tai erityisopetukseen voidaan turvata ja opiskelijoiden yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet voivat toteutua. Säädöksiä tulee arvioida myös tiedonsaantioikeuksien näkökulmasta.

2) Johdanto ja tausta

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin, joka tuotti tietoa erityisen tuen järjestelyistä ja niiden toimivuudesta: tuen tarpeiden tunnistamisesta, tuen suunnittelusta, tuen ja ohjauksen muodoista, tuen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksesta tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytännöistä. Karvin erityisen tuen kehittämissuosituksentavat hyvän pohjan jatkotyölle. Karvin arviointi ei sisältänyt vaativan erityisen tuen arviointia, mutta arvioinnissa on todettu, että koulutusjärjestelmän tasolla on tärkeää kehittää erityistä tukeasiten, että tuen kokonaisuus on riittävän selkeä ja rakenteeltaan looginen opiskelijoille, heidän huoltajilleen ja eri koulutusasteiden toimijoille.

Ammatillisen koulutuksen lain mukaan opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen erityisestä tuesta on säädetty vastaavalla tavalla, että opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea koulutuksen perusteiden mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lukiolakiin tuli 1.8.2021 voimaan uusi säännös oppimisen tuesta ja erityisopetuksesta. Opiskelijalla, jolla on kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi vaikeuksia suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tarpeidensa mukaisesti erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea. Tukea on oikeus saada riippumatta oppimisvaikeuksien syistä. Lähes kaikissa suurissa ja keskisuurissa lukioissa järjestetään erityisopetusta, mutta monissa pienissä ja keskisuurissa lukioissa erityisopetusta ei kyetä antamaan lain edellyttämällä tavalla erityisopettajien riittämättömän saatavuuden takia. Tilanne asettaa eri lukioiden opiskelijat eriarvoiseen asemaan.

Ammatillisessa koulutuksessa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä oli vuonna 2022 n. 22 000 opiskelijaa. Vaativaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita oli vuonna n. 5 800. Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa erityistä ja vaativaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita

oli syksyllä 2022 yhteensä n. 2 000. Lukiokoulutuksen osalta tilastotietoa oppimisen tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrästä ei ole, mutta tarve on selvästi kasvanut viime vuosina. Erityisen tuen kysymykset koskettavat täten isoa määrää opiskelijoita.

Erityisen tuen ja erityisopetuksen säädösperustaa ja lainsäädännön muutostarpeita sekä lainsäädännön toteutumista tarkastellaan kokonaisuutena toisella asteella ja nivelvaiheen koulutuksessa. Kehittämistyöllä tuetaan koulutuksen jatkumoa perusopetuksesta tutkintokoulutuksen valmentavaan koulutukseen sekä siirtymiä ja osaamisen joustavaa hankkimista muista koulutusmuodoista (mm. kahden tutkinnon suorittaminen). Erityisopetuksen ja erityisen tuen selkiyttämällä ja kehittämällä edistetään koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä, opiskelijoiden joustavaa osaamisen hankkimista toisilta koulutuksen järjestäjiltä ja edistetään opiskelijan erityisen tuen tai erityisopetuksen saatavuutta kaikissa koulutuksissa ja tutkinnoissa. Uudistus edistää opiskelijoiden oppimisen edellytyksiä, oppimistuloksia sekä tukee hyvinvointia ja työllistymistä niin, että kaikkien osaamispotentiaali voidaan hyödyntää täysimääräisesti ja yksilö voi osallistua yhteiskunnassa täysvaltaisena kansalaisena. Positiivinen erityiskohtelu nähdään osana normaalia matalan kynnyksen toimintaa koulutusjärjestelmässä. Tavoitteena on kehittää toimintakulttuuria, joka ottaa huomion opiskelijan vahvuudet ja erityisen tuen sekä erityisopetuksen tarpeet yksilöllisesti

Osana erityisopetuksen ja erityisen tuen kokonaistarkastelua tulee huolehtia myös erityisopettajien riittävästä saatavuudesta, jotta jokaisella opiskelijalla on todellinen mahdollisuus saada opintoihinsa tukea.

3) Poliittikatavoitteet

Erityisopetuksen ja erityisen tuen kokonaistarkastelu ja kehittäminen edistävät erityistä tukea ja erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden yhdenvertaisuutta ja koulutuksen esteettömyyttä, toisen asteen tutkinnon suorittamista ja siten nostaa osaamis- ja koulutustasoa. Lisäksi uudistus vastaa osaavan työvoiman tarpeeseen.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Selvitetään erityisen tuen, erityisopetuksen ja oppimisen tuen toteutumista lainsäädännön edellyttämällä tavalla, ja toteutetaan selvityksen perusteella tarvittavat kehittämistoimenpiteet ja mahdolliset säädösmuutokset.

Uudistetaan tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen erityisen tuen ja erityisopetuksen säädöksiä niin, että ne muodostavat selkeän ja loogisen jatkumon koulutusten nivelvaiheissa, siirtymissä ja osaamisen hankkimisessa toisista koulutusmuodosta.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus

Kustannusvaikutukset täsmentyvät selvityksen perusteella päätettävien kehittämistoimien täsmennyksen sekä säädösmuutosten ja niiden taloudellisten vaikutusten tarkennuttua.

6) Arvio poliittikakeinojen vaikutuksista

Erityisen tuen ja erityisopetuksen uudistamisella vahvistetaan koulutuksen jatkumoa ja opiskelijan opintopolkua jatkuvan oppimisen periaatteen mukaisesti niin, että koulutus on kaikille opiskelijoille saavutettavaa ja esteetöntä. Osaamisvalmiudet ja osaamistaso nousevat, hyvinvointi lisääntyy ja työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen paranee.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

Parannetaan ammatillisen koulutuksen järjestämisen edellytyksiä ja vaikuttavuutta

1) Tiivistelmä

Ammatillisen koulutuksen toimintakyvyn parantamiseksi koulutuksen järjestämistä ja voimavaroja kootaan suurempiin alueellisiin yksiköihin. Maahan luodaan haku- ja järjestämislupamenettelyllä koko maan kattava ammatti-instituuttien verkosto. Uudenlaisten laaja-alaisten koulutuksen järjestäjien tehtävänä on varmistaa laadukkaan ammatillisen koulutuksen tehtävä alueella, huolehtia oppivelvollisten koulutuksen saavutettavuudesta, tarjota jatkuvan oppimisen palveluja ja toimia tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän, muiden toisen asteen oppilaitosten ja järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa.

2) Johdanto ja tausta

Väestökehitys muuttaa merkittävästi edellytyksiä ammatillisen koulutuksen järjestämiseen koko maassa. Toisella asteella opiskelevien ikäluokka on vuonna 2040 miltei 16 prosenttia nykyistä pienempi. Opiskelijamääränä se tarkoittaa noin 50 000 henkilöä. Työikäisen väestön määrä on vähentynyt vuodesta 2009. Väestökehitys etenee eri tahtiin eri maa- ja seutukunnissa.

Oppivelvollisten määrän pieneminen haastaa koulutuksen järjestämisen. Oppivelvollisten koulutuksen saavutettavuus on turvattava maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Opiskelijapohjan tuleva vähenemä on kuitenkin niin mittavaa, että nykyisillä toiminnan muodoilla ja rakenteilla siihen ei kyetä vastaamaan. Pääsääntöisesti samoilla paikkakunnilla, joissa nuorisoiäluokan määrä vähenee, vähenevät myös työikäiset.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä on tällä hetkellä 136, ja järjestäjäkenttä on moninainen. Osa järjestäjistä on monialaisia ja alueellisia ja osa joko alakohtaisesti tai asiakaskunnaltaan erikoistuneita. Järjestäjien koko ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärinä mitattuna vaihtelee merkittävästi.

Koulutuksen järjestäjien taloutta varjostavat heikot julkisen talouden näkymät, jotka tulevat heikentämään käytettävissä olevia toiminnallisia ja taloudellisia resursseja ja lisäämään vaatimuksia niiden tehokkaalle käytölle. Koulutus- ja osaamistaso ovat laskussa samaan aikaan, kun yhteiskunnassa tarvitaan nykyistä vahvempaa ja laajempaa ammatillista osaamista ja yleissivistystä sekä nopeampisyklisiä jatkuvan oppimisen tarjontaa.

Ammatillisen koulutuksen alakohtainen tarjonta ei kaikilta osin vastaa työ- ja elinkeinoelämän tarpeeseen, jonka seurauksena miltei 10 000 ammatillisen perustutkinnon suorittanutta jää vuosittain työttömäksi. Tarjonnassa ei ole tapahtunut merkittäviä siirtymiä toimialojen välillä vuoden 2018 jälkeen. Mittavasta julkisesta panostuksesta saatava hyöty opiskelijoille, työelämälle ja kansantaloudelle tulee varmistaa.

Ammatillisen koulutuksen laadun ja tarjonnan turvaamiseksi on varmistettava, että koulutuksen järjestäjä-rakenne kykenee sopeutumaan mittavan väestömuutoksen haasteisiin siten, että sekä oppivelvollisille että muille kohde ryhmille on tarjolla riittävästi laadukasta koulutusta.

Tavoitteena on nostaa koulutustasoa ja –osaamista; turvata laadukas ammatillisen koulutuksen tarjonta maan eri osissa molemmilla kansalliskielillä; luoda nykyistä paremmat edellytykset koulutuksen laadun kehittämiseksi, parantaa koulutuksen järjestäjien toimintakykyä ja lisätä yhteistyötä sekä koulutuksen alueellista vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

3) Poliittikatavoitteet

Varmistetaan laadukkaan ja hyvin saavutettavissa olevan ammatillisen koulutuksen tarjonta myös haastavassa väestömuutostilanteessa. Toimenpiteillä tuetaan alueiden elinvoimaa ja osaamistasoa sekä varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus työntekijäammateissa. Ammatillisen koulutuksen tarjonnalla turvataan osaltaan yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömän osaamisen saatavuus.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Luodaan maahan vahvojen alueellisten ammatti-instituuttien verkosto nykyisistä koulutuksen järjestäjistä. Koulutustehtävältään laaja-alaisten alueellisten ammatti-instituuttien rinnalla jatkaa toiminnaltaan erikoistuneita koulutuksen järjestäjiä. Laadukkaan ammatillisen koulutuksen tarjonta turvataan edelleen maan eri osissa ja molemmilla kansalliskielillä.

Ammatti-instituutit valitaan hakemusten pohjalta ja niiden laatu varmistetaan osana uudistuvaa järjestämislupaprosessia, jolla varmistetaan edellytykset laadukkaan koulutuksen järjestämiseen. Ammatti-instituutit toimisivat nykyistä hajanaista koulutuksen järjestäjäverkkoa vahvemmin alueensa elinkeinojen kehittäjänä, työllisyyden edistäjänä ja TKI-kumppanina tiiviissä yhteistyössä kuntien, työelämän, muiden oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Samalla varmistetaan, että järjestäjä rakenne

Ammatti-instituutit saisivat pääsääntöisesti järjestää kaikkia ammatillisia tutkintoja ja myös englanninkielistä koulutusta työelämän tarpeen mukaisesti. Samalla ammatti-instituuteille asetetaan velvollisuuksia erityisesti alueellisesti, mutta myös valtakunnallisesti tärkeiden tutkintojen järjestämisessä. Ne toimivat väestövastuulla ja vastaavat yhdessä muiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja lukioiden kanssa alueensa oppivelvollisuuskoulutuksen toteuttamisesta toisen asteen koulutuksen osalta.

Järjestämislupasäätelyn uudistaminen ulottuu koko koulutuksen järjestäjäkenttään siten, että nettelyn työlästä hallintoa puretaan ja kaikkien koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksia suunnata koulutusta työelämän muuttuviin tarpeisiin parannetaan. Laadukkaan ammatillisen koulutuksen turvaamiseksi luodaan toimintamalli ja laaditaan säädöspohja, jotta voidaan puuttua järjestelmä- tai järjestäjätason laatueroihin. Tämä edellyttää muutoksia lakiin ammatillisesta koulutuksesta.

Ammatti-instituutit toimivat alueilla työ- ja elinkeinoelämän tukena ja ylläpitävät ja osallistuvat yhteistyöverkostoihin. Keskeisiä toimijoita verkostoissa ovat muut oppilaitokset ja koulutuksen järjestäjät ml. lukiot, korkeakoulu, työelämä ja kunnat.

Instituutit valitaan hakemusten perusteella ja ne voivat syntyä myös nykyisten koulutuksen järjestäjien fuusioitumisen tuloksena. Niiden perustamisen edellytyksenä on yleisten toiminnan edellytysten lisäksi riittävä toiminnan volyyymi ja riittävä väestöpohja toiminta-alueella sekä kyvykyys toteuttaa laadukasta, monipuolista ja hyvin saavutettavissa olevaa ammatillista koulutusta. Ammatti-instituuttien taloudellinen kantokyky tulee olla hyvällä tasolla. Ammatti-instituutit voivat toteuttaa myös valtakunnallisia tehtäviä.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kustannukset syntyvät koulutuksen järjestäjille osoitettavista taloudellisista muutostuista toiminnan uudeen organisointiin tai toimintatapojen kehittämiseen. Toiminnan uudistamisesta syntyy pitkällä aikavälillä säästöjä mm. digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisen myötä sekä tila- ja laitekustannusten pienentyessä.

Koulutuksen rakenteellisia uudistuksia tai muita saavutettavuuden kannalta välttämättömiä muutoksia tekeville koulutuksen järjestäjille kohdennettaisiin vuosina 2024- 2027 lisärahoitusta. Näin kannustettaisiin koulutuksen järjestäjiä paikallisiin ratkaisuihin koulutuksen saavutettavuuden turvaamiseksi.

Lisäksi tukea voidaan myöntää. esimerkiksi talouden vakauttamiseen, toimintatapojen uudistamiseen, yhteistyörakenteiden kehittämiseen, koulutuksen järjestäjien yhteisen opintotarjonnan luomiseen, yhtenäisten koulutuspolkujen rakentamiseen ja yhteisten tietojärjestelmien kehittämiseen.

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa			
		2024	2025	2026	2027
Esitys A 29.20.21 Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot	Valtuus, mikäli valtuusmomentti	20 000	20 000	20 000	20 000
	Määräraha				
Esitys B	Valtuus, mikäli valtuusmomentti				
	Määräraha				
Menot yhteensä, euroa					

6) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittäminen

1) Tiivistelmä

Muutetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää yksinkertaisemmaksi siten, että kannusteet koulutuksen järjestäjille ovat selkeitä ja vaikuttavia. Samalla rahoituksen perusteissa tunnustetaan ammatillisen koulutuksen erilaiset opiskelijaryhmät. Näin varmistetaan, että rahoitus tukee 1) oppivelvollisten / vailla tutkintoa olevien aikuisten kouluttautumista ja 2) tutkinnon jo suorittaneiden lyhyempikestoista jatkuvaa oppimista. Rahoituksessa painotetaan työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen merkitystä ja jatkuvassa oppimisessa kannustimia tutkintoa lyhyempien kokonaisuuksien ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjontaan.

2) Johdanto ja tausta

Vuonna 2018 uudistettu ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä ei ole saavuttanut vaikuttavuustavoitteita, joita sille asetettiin. Rahoitusjärjestelmä sisältää 43 eri kerrointa, jotka kannustavat eri tavoitteisiin tai tasaavat kustannuksia. Monimutkainen järjestelmä ei ole selkeä eikä se tunnista ammatillisen koulutuksen erilaisia opiskelijaryhmiä, joista ensimmäinen on oppivelvolliset ja vailla toisen asteen tutkintoa olevat aikuiset ja toinen ryhmä on tutkinnon suorittaneet työikäiset.

Painotuksia on rahoitusjärjestelmässä niin paljon, että niiden kokonaisvaikuttavuutta yksittäisen järjestäjän toiminnassa on vaikea ennakoida, eikä niillä ole ollut toivottua vaikutusta järjestäjien toimintaan. Etenkin suuremmilla järjestäjillä, joiden tarjonta kattaa pääosan ammatillisen koulutuksen toimintamuodoista, painotusten rahoitusvaikutukset kumoavat toisiaan ja yksittäisten tavoitteiden vaikutus jää vähäiseksi. Rahoitusjärjestelmää tulee selkeyttää siten, että painotuksia on vähemmän.

Ammatillisen koulutuksen tarjonta painottuu jatkuvan oppimisen osalta tarpeeseen nähden liiaksi kokonaisen ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen. Osaltaan rahoituksen kannusteet ohjaavat tähän. Tutkinnon osien palkitsemista jatkuvassa oppimisessa tulisi lisätä ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen rahoitusta suhteessa ammatillisiin perustutkintoihin tulisi kasvattaa.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen. Näistä palkitseminen osana rahoitusjärjestelmän kokonaisuutta parantaisi tuloksellisuutta.

Noin puolet ammatillisen koulutuksen kahden miljardin euron rahoituksesta kohdentuu muille kuin oppivelvollisuuslainsäädännön piirissä oleville. Oppivelvollisten tarpeet ovat osin toisenlaisia kuin työelämässä jo toimivien. Oppivelvollisilla korostuu kokonaisen tutkinnon suorittaminen ja yleinen kasvatustehtävä, kun taas työikäisillä tavoitteena on mahdollisimman kohdennettu ammattiosaamisen kasvattaminen. Yhtenäisessä rahoitusjärjestelmässä erilaisten tavoitteiden samanaikainen tukeminen mahdotonta. Rahoitusta onkin syytä kehittää siten, että rahoituksen perusteet voivat olla erilaisia oppivelvollisille ja muille. Käytännössä se tarkoittaa rahoituksen jakamista kahteen osioon.

3) Poliittikatavoitteet

Toimenpiteiden tavoitteena on parantaa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden työllisyyttä ja tuottavuutta. Rahoitusjärjestelmän selkiyttäminen tukee koulutuksen järjestäjiä eri asiakasryhmien ja alueiden tarpeisiin vastaamiseksi. Oppivelvollisten ja jatkuvan oppimisen rahoitusperusteiden eriyttämisellä lyhennetään työikäisen väestön keskimääräisiä koulutuspituuksia.

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

Muutetaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslakia. Muutetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää yksinkertaisemmaksi siten, että siihen sisältyvät kannusteet ovat selkeitä ja vaikuttavia. Samalla tunnistetaan rahoituksen perusteissa ammatillisen koulutuksen erilaiset opiskelijaryhmät; varmistetaan että rahoitus tukee sekä oppivelvollisten että tutkinnon suorittaneiden jatkuvan oppimisen tavoitteita. Rahoituksessa kasvatetaan työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen merkitystä ja jatkuvassa oppimisessa kannustimia tutkintoa lyhyempien kokonaisuuksien ja ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tarjontaan.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Rahoitusjärjestelmän muutoksista ei aiheudu kustannuksia julkiselle taloudelle.

6) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, 0295 330180

Suunnataan jatkuvaa oppimista ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tutkinnon osiin

1) Tiivistelmä

Ammatillinen koulutustarjonta ei vastaa työelämässä olevien osaamisen uudistamisen tarpeisiin. Suunnataan jatkuvaa oppimista ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä tutkinnon osien suorittamiseen perustutkintojen sijaan, jotta ammatillinen koulutus reagoi nykyistä nopeammin työelämän osaamistarpeisiin.

2) Johdanto ja tausta

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista puolet on yli 25-vuotiaita ja suoritetuista tutkinnoista 64 % on ammatillisia perustutkintoja, joka antaa perusosaamisen ammattialalle. Työelämässä olevien osaamisen kehittämiseen suunnatut ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat kolmasosa suoritetuista tutkinnoista. Aikuisen ammatillisesta koulutuksesta 42 % kohdistuu ammatillisiin perustutkintoihin. Pelkkää tutkinnon osaa suorittaa vain 13 % opiskelijoista.

Ammatillisten tutkintojen kehittämisryhmä on maaliskuussa 2023 esittänyt toimia, joilla lisätään mahdollisuuksia ammatillisten tutkintojen osien suorittamiseen vaihtoehtona koko tutkinnolle. Työryhmä rinnastaa tutkintojen osat EU:n suosittelemiin pieniin osaamiskokonaisuuksiin (Microcredentials). Samalla työryhmä on tunnistanut, että ammatillisen koulutuksen rahoitusmallilla on vaikutusta koulutustarjonnan toteutumiseen ja siinä, miten yksittäinen opiskelija ohjataan eri koulutuksiin.

Ammatillisen tutkinnon jo suorittaneiden henkilöiden koulutusta suunnataan nykyistä enemmän ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tutkinnon osien suorittamiseen. Tämä alentaisi kynnystä osallistua ammattiosaamista uudistavaan koulutukseen, nopeuttaisi koulutusaikoja ja tehostaisi koulutuksen resurssien käyttöä. Muutoksen toteuttaminen edellyttää rahoitusperusteisiin muutoksi, jotka ohjaavat koulutuksen järjestäjiä muuttamaan jatkuvan oppimisen tarjontaansa.

3) Poliittikatavoitteet

Uudistuksella lisätään koulutuksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä lyhennetään yksilöllisiin sekä työ- ja elinkeinoelämän tarpeeseen nähden liian pitkiä koulutusjaksoja. Muutoksen myötä työelämässä toimivan väestön mahdollisuudet osaamisensa lisäämiseen ja päivittämiseen työn ohessa paranevat. Ammatilliseen koulutukseen osoitetun julkisen rahoituksen käyttö tehostuu.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Ohjataan koulutuksen järjestäjiä ja hyödyntämään tutkinnon osia pieninä osaamiskokonaisuuksina sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintoja aikuisten täydennys-, lisä- ja uudelleen koulutautumisessa. Tavoitteen saavuttamiseksi muutetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteita (laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta) ja Opetushallitus varmistaa riittävän monipuolisten tutkinnon osien sisältyminen ammatillisiin tutkintoihin.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Politiikkakeinot ovat toteutettavissa valtion talousarvioon sisältyvän ammatillisen koulutuksen määrärahan puitteissa.

6) Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Koulutustarjonnan suuntaaminen perustutkintoa lyhyempiin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tutkintojen osiin lisää ammatillisen koulutuksen reagointikykyä, alentaa yksilöiden kynnystä osallistua ammattiosaamista uudistavaan koulutukseen ja tehostaa koulutusresurssien käyttöä.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puh. 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Esitykset on valmisteltu yhteistyössä Opetushallituksen kanssa

Ammatillisen koulutuksen tutkintokoulutuksen myynti tilauskoulutuksena

Laajennetaan ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta siten, että tutkintoon johtavaan tilauskoulutukseen voisivat jatkossa osallistua myös Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvan valtion kansalaiset ja näihin rinnastettavat, mukaan luettuna suomalaiset. Koulutuksen maksaa tilaaja, joka ei voi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta, joka on EU/ETA-valtion kansalainen.

1) Johdanto ja tausta

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta voidaan järjestää ainoastaan EU/ETA-alueen ulkopuolisille kansalaisille. Tilauskoulutuksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjä voi järjestää opiskelijaryhmälle järjestämisluvassa määrättyjä tutkintoja ja tutkinnon osia sekä niihin valmistavaa tutkintokoulutusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö.

Tällä hetkellä työnantaja ei voi ostaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta oman henkilöstönsä kehittämiseksi, vaan se tapahtuu koulutuksen järjestäjän saamaan julkisen rahoituksen puitteissa.

Työnantajien mahdollisuus ostaa tutkintoon johtavaa koulutusta toisi joustavuutta koulutuksen järjestämiseen, laajentaisi ammatillisen koulutuksen järjestämisen rahoitus pohjaa ja parantaisi koulutuksen työelämävastaavuutta. Tämä mahdollisuus voidaan toteuttaa muuttamalla lakia ammatillisesta koulutuksesta siten, että myös EU- ja ETA-maiden kansalaiset tai näihin rinnastuvat voisivat osallistua tilauskoulutukseen.

Muutos mahdollistaisi, että yritykset voisivat ostaa työntekijöistään koostuville ryhmille omiin osaamistarpeisiinsa ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen mukaista tutkintokoulutusta opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan saaneelta ammatillisen koulutuksen järjestäjältä.

Koulutuksen järjestäjän on perittävä koulutuksen tilaajalta vähintään koulutuksen järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kattava maksu. Tilauskoulutus ei saa heikentää koulutuksen järjestäjän järjestämisluvassa määrättyjen tutkintojen ja koulutuksen järjestämisen edellytyksiä. Koulutuksen maksaa kokonaisuudessaan tilaaja, joka ei voi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta. Tilauskoulutusta järjestettäessä koulutuksen järjestäjä ei saa peritä maksuja opiskelijalta.

Tilauskoulutusta koskeva voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa jo nykyisellään työperäisen maahanmuuton edistämisen kolmansista maista Suomeen.

2) Poliittikatavoitteet

Muutoksella tavoitellaan väestön osaamis- ja koulutustason nousua. Lisäksi muutoksella ratkaistaan osaajapulaa ja mahdollistetaan koulutuksen joustavaa järjestämistä työelämän tarpeista käsin. Muutos antaa koulutuksen järjestäjille kannustimen olla tiiviimmässä yhteistyössä alueen yritysten kanssa.

3) Poliittikkakeinot perusteluineen

Muutetaan ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä sekä rahoituslainsäädäntöä siten, että EU- ja ETA-alueen kansalaiset ja näihin rinnastuvat voivat osallistua tilauskoulutukseen.

Samalla koulutuksen järjestäjät tulisi velvoittaa eriyttämään kirjanpidollisesti toiminta, joka perustuu liiketaloudellisiin periaatteisiin, jotta voitaisiin seurata, ettei valtionosuusrahoitusta ohjaudu tilauskoulutuksen järjestämiseen tai muuhunkaan koulutuksen järjestäjän liiketoimintaan.

4) Kokonaiskustannukset

Tilauskoulutusmahdollisuuden laajentaminen EU- ja ETA-maiden kansalaisille tai näihin rinnastuville ei aiheuttaisi kustannuksia valtiolle, sillä tilauskoulutusta ei saa rahoittaa valtionosuusrahoituksella. Liiketoiminnallisesti toteutettavat koulutukset olisivat ammatillisen koulutuksen järjestäjille mahdollisuus laajentaa rahoituspohjaansa.

Muutos ei aiheuttaisi kustannuksia koulutukseen osallistuville. Tilauskoulutusta järjestettäessä koulutuksen järjestäjä ei saisi periä maksuja opiskelijalta, vaan koulutuksen maksaisi kokonaisuudessaan tilaaja. Tilaaja ei voisi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta, joka on EU- ja ETA -valtion kansalainen tai näihin rinnastuva.

5) Arvio poliittikkakeinojen vaikutuksista

Muutos mahdollistaisi työnantajalle oman työvoiman osaamisen kehittämisen ja sillä olisi myönteisiä vaikutuksia osaavan työvoiman saatavuuteen. Muutos edistäisi myös kansallisen koulutustason nousua ja tukisi jatkuvaa oppimista. Lisäksi se parantaisi ammatillisen koulutuksen saatavuutta.

Koulutuksen järjestäjille syntyy taloudellinen kannuste tiivistää yhteistyötä toiminta-alueensa työnantajien kanssa. Tilauskoulutuksesta kertyvillä tuotoilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät voisivat investoida ja kehittää maksutonta tutkintokoulutustaan.

Ehdotettu muutos mahdollistaisi tutkintojen myynnin Ahvenanmaalle. Voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaisen tutkintokoulutuksen myymistä Ahvenanmaan maakunnassa.

Tilauskoulutusta koskeva voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa jo nykyisellään työperäisen maahanmuuton edistämisen kolmansista maista Suomeen.

6) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen petri.lempinen@gov.fi Puh. +358 295 330 180

Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta

1) Tiivistelmä

Vahvistamalla ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa ja tukemalla sitä uudistettavalla laatustrategialla sekä parantamalla ministeriön mahdollisuuksia puuttua laatuongelmiin tuetaan ammatillisen koulutuksen tasalaatuista järjestämistä ja siten osaavan työvoiman saatavuutta.

2) Johdanto ja tausta

Suurimmalla osalla koulutuksen järjestäjistä on toimiva laadunhallintajärjestelmä. Järjestäjien välillä on kuitenkin vaihtelua laadunhallinnan toimivuudessa, eivätkä erot ole kaventuneet viime vuosina. Koulutuksen kansallisen arviointikeskuksen toteuttamisissa ammatillisen koulutuksen arvioinneissa on havaittu merkittävää vaihtelua ammatillisen koulutuksen ja näyttöjen eli opiskelijoiden arvioinnin toteuttamisessa.

Vuonna 2018 voimaan tulleen ammatillisen koulutuksen lainsäädännön myötä koulutuksen järjestäjien toimivalta lisääntyi, mikä on tehnyt laadunhallinnasta entistä tärkeämpää. Jatkossa tulee varmistaa, että kaikilla koulutuksen järjestäjillä on toimiva laadunhallinta, mikä tukee koulutuksen ja osaamisen arvioinnin käytännön toteuttamista. Laadunhallinnan vaatimusten kytkemistä osaksi järjestämisluvan myöntämisen / muuttamisen edellytyksiä tulee harkita.

Ammatillisen koulutuksen laadun kehittämistä on ohjattu kahdella laatustrategialle, jotka valmistuivat vuonna 2011 ja vuonna 2019. Nykyinen vuoteen 2030 ulottuva laatustrategia linjaa kokonaisvaltaisesti laadunhallintaa kaikessa ammatillisessa koulutuksessa ja sen eri toteuttamismuodoissa. Keskeisenä tavoitteena on luoda yhdensuuntaiset periaatteet sekä puitteet ammatillisen koulutuksen eri toimijoiden laadunhallinnalle ja sen johtamiselle. Lisäksi tavoitteena on tukea systemaattista ja kokonaisvaltaista laadunhallintaa kaikilla ammatillisen koulutuksen toimija tasoilla, palveluverkostoissa ja kumppanuusyhteistyössä. Laatustrategia turvaa osaltaan ammatillisen koulutuksen tasalaatuisuutta ja kannustaa laadunhallintaan ja sen jatkuvaan parantamiseen kohti huippulaatua. Laatustrategia on ollut työväline ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja niiden henkilöstölle, opetushallinnolle sekä muille sidosryhmille.

Ammatillisen koulutuksen laatustrategia pitää sisällään myös ammatillisen koulutuksen laatupalkinnon ja sen kehittämisen. Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain laatupalkinnon ammatillisen koulutuksen järjestäjille tunnustuksena toiminnan, sen jatkuvan parantamisen ja tulosten laadusta. Laatupalkinnolla tuetaan ja kannustetaan koulutuksen järjestäjiä jatkuvaan laadun arviointiin ja parantamiseen kaikilla ammatillisen koulutuksen toimijatasoilla, palveluverkostoissa ja kumppanuusyhteistyössä sekä jaetaan parhaita käytäntöjä muiden organisaatioiden oppimisen perustaksi. Lisäksi laatupalkinnolla on edistetty ammatillisen koulutuksen arvostusta, vetovoimaa ja tunnettuutta. Merkittävä osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ei kuitenkaan ole osallistunut laatupalkintokilpailuihin.

Laadunhallinnan tueksi Opetushallitus on asettanut 37 toimialakohtaista työelämätoimikuntaa, joiden toimikausi on kolme vuotta. Työnantajia, työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia sekä opetusalaan edustavat toimikunnat osallistuvat mm. näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen. OKM teetti vuonna 2022 selvityksen työelämätoimikuntien nykytilasta. Yhtenä haasteena nousi esiin puuttuminen yksittäisten koulutuksen järjestäjien toimintaan, sillä nykyisellään toimikuntien tuottama tieto keskittyy järjestelmätason haasteisiin. Sama ongelma koskee myös ministeriön mahdollisuuksia puuttua yksittäisten koulutuksen järjestäjien laatuongelmiin.

3) **Politiikkatavoitteet**

Vahvistamalla ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa ja tukemalla sitä uudistettavalla laatustrategialla sekä parantamalla ministeriön mahdollisuuksia puuttua laatuongelmiin tuetaan ammatillisen koulutuksen tasalaatuisia järjestämisistä ja siten osaavan työvoiman saatavuutta.

4) **Politiikkatoimenpide**

Varmistetaan, että kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on toimiva laadunvarmistus, joka käytännössä tukee koulutusta ja osaamisen arviointia. Laadunhallinnan vaatimusten kytkemistä osaksi järjestämisluvan myöntämisen edellytyksiä arvioidaan osana ammatillisen koulutuksen lainsäädännön kehittämistä. Samalla uudistetaan ammatillisen koulutuksen laatustrategia ja sen toimeenpanon tukitoimet mukaan lukien ammatillisen koulutuksen laatupalkinto. Tavoitteena on vahvistaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien laadun hallintaa ja oman toimintansa kehittämistä.

5) **Kokonaiskustannukset**

Ammatillisen koulutuksen laatustrategian ja laatupalkinnon päivittäminen toteutetaan ammatillisen koulutuksen kehittämiseen osoitetusta rahoituksesta eikä lisää valtion menoja.

6) **Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot**

Ylijohtaja Petri Lempinen petri.lempinen@gov.fi Puh. +358 295 330 180

Varmistetaan lukiokoulutuksen toimintakyky ja saavutettavuus

1) Tiivistelmä

Turvataan lukiokoulutuksen järjestäminen alueilla, joissa lasten ja nuorten määrä vähentyy voimakkaasti. Tätä varten arvioidaan lukiokoulutuksen järjestäjien toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset järjestää laadukasta ja hyvin saavutettavissa olevaa koulutusta ottaen huomioon väestökehitys. Arvion perusteella laaditaan lukiokoulutuksen rakenteellinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on tukea yhtä kuntaa laajemmalla alueella toimivien aluelukioiden muodostumista. Aluelukioiden muodostamiseen kannustetaan erityisesti seuduilla, joissa opiskeluikäisen väestön määrä vähentyy voimakkaasti. Osana toimenpideohjelma uudistetaan lukion rahoitukseen kuuluva pienten lukioiden lisä tukemaan koulutuksen saavutettavuutta.

2) Johdanto ja tausta

Väestökehitys muuttaa merkittävästi lukiokoulutuksen järjestämisedellytyksiä koko maassa. Toisella asteella opiskelevien ikäluokka on vuonna 2040 miltei 16 prosenttia nykyistä pienempi, mikä opiskelijamääränä tarkoittaa noin 50 000 henkilöä. Väestökehitys etenee eri tahtiin eri maa- ja seutukunnissa. Huomattava osa lukioista sijaitsee kunnissa, joissa nuorten ikäluokkien osuus on voimakkaasti laskeva. Tämä haastaa kuntiin perustuvan koulutuksen järjestäjäverkon aikana, vaikka oppivelvollisuuden laajentumisen myötä lukiokoulutuksen saavutettavuus on kyettävä turvaamaan maan kaikissa osissa ja molemmilla kansalliskielillä. Monissa kunnissa on jo nyt ongelmana saada hakijoita lukioihin.

Lukiokoulutuksen järjestäjiä on tällä hetkellä 268, joista kuntia on 217 ja yksityisiä koulutuksen järjestäjiä 35. Loput 16 lukiokoulutuksen järjestäjää ovat yliopistojen harjoittelukouluja ja kuntayhtymiä. Lisäksi valtiolla on kolme lukiota. Opiskelijamääriltään järjestäjät vaihtelevat huomattavasti. Pienimmällä koulutuksen järjestäjällä oli 18 opiskelijaa ja suurimmalla yli 9500 opiskelijaa vuonna 2021. Yhteensä 35 koulutuksen järjestäjällä oli alle 50 opiskelijaa ja 93 koulutuksen järjestäjällä alle 100 opiskelijaa. (Lähde: Vipunen)

Lukiokoulutusta rahoitetaan valtionosuusrahoituksella. Yksittäisen koulutuksen järjestäjän rahoituksen laskentaperusteina ovat lukiokoulutuksen järjestäjälle määriteltävä opiskelijakohtainen yksikköhinta sekä lukiokoulutuksen järjestäjän opiskelijamäärä. Yksikköhinta porrastetaan vaikuttavat alle 18-vuotiaana aloittaneiden määrän perusteella.

Lisäksi lukiokoulutuksen järjestäjän saamaan valtionosuusrahoitukseen (yksikköhintaan) vaikuttaa oppilaitoksen koko. Yksikköhintaa korotetaan, mikäli opiskelijoita on alle 200 tai alle 60. Yksikköhinnan laskennassa huomioidaan kieliryhmät. Vuonna 2023 korotetun yksikköhinnan sai 162 yhteensä 268 koulutuksen järjestäjää. Alle 60 opiskelijaa on 52 lukiokoulutuksen järjestäjällä ja 61-200 opiskelijaa yhteensä 101 koulutuksen järjestäjällä. Lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä tukee nykyisen järjestäjärakenteen ylläpitämistä ja estää alueellisten ratkaisujen tekemistä.

Vuonna 2021 lukiokoulutuksen järjestäjien toteutuneet kustannukset olivat yhteensä 117 miljoonaa euroa valtionosuusrahoitusta suuremmat, mikä vastaa opiskelijaa kohden 1 169 euroa. Kaikkiaan lukiokoulutuksessa kustannus opiskelijaa kohden oli 7 809 euroa. Pienillä järjestäjillä yksikkökustannukset nousevat huomattavasti. Yksikkökustannus oli keskimäärin noin 5 000 euroa suurempi niillä koulutuksen järjestäjillä, joiden opiskelijamäärä oli alle 200 kuin niillä, joiden opiskelijamäärä oli yli 200. Kun opiskelijamäärä kasvaa

prosentilla, laskee opiskelijakohtainen kustannus noin 25 euroa. Koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet rahoittaa lukiokoulutusta yli valtionosuusrahoituksen vähentyvät kuntatalouden heikentyessä.

Väestökehitys ja julkisen talouden (ml. kunnat) tulevaisuuden näkymät huomioiden olisi tarkoituksenmukaista, että lukiokoulutuksen järjestämisen alue olisi nykyistä useammin yksittäistä kuntaa laajempi. Lain-säädäntö mahdollistaa järjestämisluvan myöntämisen siten, että luvassa mainitaan useampi kunta, mutta käytännössä tätä mahdollisuutta ei ole käytetty. Järjestämisaluetta ei luvassa voi myöntää kuin yksittäiselle kunnalle tai kunnille. Joissain tapauksissa kuntaa laajempi alue saattaisi olla tarkoituksenmukaisempi sääntelyn taso. Niin sanottu pienten lukiokoulutuksen järjestäjien lisä rahoitusmallissa myös osaltaan ylläpitää väestömuutokseen ja tarjonnan monipuolisuuteen nähden liian hajanaista järjestäjäjärkennettä.

Lukiokoulutuksen järjestäjien tilanne vaihtelee muun muassa vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijamäärien suhteen. Lukiokoulutuksen rahoitusmallin tulisi ottaa huomioon koulutuksen järjestäjien erilaiset olosuhde- ja toimintaympäristöt nykyistä paremmin.

3) Poliittikatavoitteet

Varmistetaan laadukkaan, monipuolisen ja hyvin saavutettavissa olevan lukiokoulutuksen tarjonta myös haastavassa väestömuutostilanteessa. Toimenpiteillä tuetaan yleissivistyksen vahvistamista ja lukiokoulutuksen tasapuolista saavutettavuutta maan kaikissa osissa molemmilla kansalliskielillä. Muutoksella tuetaan koulutustason ja –osaamisen vahvistamista sekä lisätään koulutuksen järjestäjien toimintakykyä ja yhteistyötä sekä koulutuksen alueellista vaikuttavuutta.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi lukiokoulutuksen järjestäjien toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset järjestää laadukasta ja hyvin saavutettavissa olevaa koulutusta ottaen huomioon tulevat väestömuutokset. Arvion perusteella laaditaan lukiokoulutuksen rakenteellinen toimenpideohjelma tavoitteena aluelukioiden muodostuminen. Aluelukioita muodostamiseen kannustetaan erityisesti niille alueille, joilla lukiokoulutuksen järjestämisen edellytykset tulevat heikkenemään.

Arvioinnissa otetaan huomioon ne mahdolliset ratkaisut, joita tuleva hallitus tekee kuntarakenteen kehittämiseksi ja kuntien lakisääteisten toimintojen uudistamiseksi. Mahdolliset muutokset kuntien tehtävissä tulevat vaikuttamaan lukiokoulutuksen järjestämisen edellytyksiin ja toimintamalleihin. Lukioiden toimintaan ja toimintaedellytyksiin tulee vaikuttamaan myös peruskouluissa ja ennen muuta niiden yläkouluissa tehtävät ratkaisut. Toiminnallisten ja taloudellisten edellytysten tarkastelussa otetaan huomioon perusopetuksen järjestäjäverkon kehittyminen.

Aluelukioiden myötä mahdollistetaan lukiokoulutuksen järjestäminen kuntaa laajemmilla alueilla. Aluelukioiden laatu ja tarjonnan monipuolisuus varmistetaan. Uusimuotoisten aluelukioiden valtionosuusrahoitus ei suhteellisesti pienene siirtymäajalla.

Aluelukioiden toimintaedellytyksiä vahvistaa yhteistyö muiden oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Aluelukiot valitaan hakemuksesta. Tavoitteena on mahdollistaa nykyistä joustavampi koulutuksen järjestä-

minen ja tukea alueellista päätöksentekoa. Aluelukioilla tulee olla riittävä väestöpohja. Muutoksella ei lakauteta olemassa olevien koulutuksen järjestäjien lupia, vaan tarjotaan mahdollisuus erityisesti haastavan väestöpohjan alueilla toimiville lukioille laadukkaan ja saavutettavissa olevan koulutuksen järjestämiseen jatkossakin.

Samassa yhteydessä muutetaan lukiokoulutuksen rahoitusperusteita. Lukiokoulutuksen koon sijaan rahoituksessa tulee huomioida koulutuksen saavutettavuus. Suurin osa lukiokoulutuksen järjestäjistä on kuntia, joten rahoituksen kehittämisessä tulee ottaa huomioon kuntien eriytymiskehitys. Lukiokoulutuksen järjestäjien tilanne vaihtelee myös mm. vieraskielisten ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijamäärien suhteen. Lukiokoulutuksen rahoitusmallin tulee vastata koulutuksen järjestäjien erilaisiin olosuhde- ja toimintaympäristöihin nykyistä paremmin.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus

Kustannukset syntyvät koulutuksen järjestäjille osoitettavista tuista toiminnan uudelleen organisointiin tai toimintatapojen kehittämiseen. Toiminnan uudistamisesta syntyy huomattavia säästöjä mm. digitaalisten ratkaisujen hyödyntämisen myötä sekä tila- ja laitekustannusten pienentyessä. Säästöjen euromääräinen etukäteisarviointi on vaikeaa.

Koulutuksen rakenteellisia uudistuksia tai muita saavutettavuuden kannalta välttämättömiä muutoksia tekeville koulutuksen järjestäjille kohdennettaisiin vuosina 2024- 2027 lisärahoitusta. Näin kannustettaisiin koulutuksen järjestäjiä paikallisiin ratkaisuihin saavutettavuuden turvaamiseksi.

Lisäksi tukea voidaan myöntää esimerkiksi talouden vakauttamiseen, toimintatapojen uudistamiseen, yhteistyörakenteiden kehittämiseen, koulutuksen järjestäjien yhteisen opintotarjonnan luomiseen, yhtenäisten koulutuspolkujen rakentamiseen ja yhteisten tietojärjestelmien kehittämiseen.

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa			
		2024	2025	2026	2027
Esitys A Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien toiminnan ohjauksen ja rakenteellisen kehittämisen tukeen (29.20.21)	Määräraha	20 000	20 000	20 000	20 000
Menot yhteensä, euroa		20 000	20 000	20 000	20 000

6) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

Ulkomaalaisten opiskelijoiden tuonti lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen

1) Tiivistelmä

Useille kunnille on tarjottu markkinointipalvelua ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoimiseksi lukiokoulutukseen. Toiminta on nopeasti laajenemassa ja on arvioitu, että sen puitteissa on tulossa lähivuosina tuhansia opiskelijoita. Konseptiin kuuluu suomalaisesta koulutuksesta kiinnostuneille tarjottava maksullinen kielikoulutus, joten julkisesti rahoitetusta lukiokoulutuksesta on tullut liiketoiminnan väline. Kielipintojen jälkeen alaikäisten opiskelijoiden tarkoituksena on osallistua maksuttomaan ja julkisesti rahoitettavaan lukio-koulutukseen ja suorittaa opintojen päätteeksi suomalainen ylioppilastutkinto. Toiminnan motiivina pienillä koulutuksen järjestäjillä on pula opiskelijoista. Kansainvälisiä opiskelijoita houkuttelee maksuton koulutus, johon ei sisälly velvoitteita jatkaa opintoja tai työskennellä Suomessa. Samaa toimintamallia on sovellettu myös ammatilliseen koulutukseen

2) Johdanto ja tausta

Osa lukiokoulutuksen järjestäjistä markkinoi koulutusta kaupallisen toimijan kautta EU/ETA-alueen ulkopuolisten maiden nuorille. Sama toimija tarjoaa suomalaisesta koulutuksesta kiinnostuneille mahdollisuuden ostaa suomen kielen opetusta ennen opintojen alkua. Kielipintojen jälkeen alaikäisten opiskelijoiden tarkoituksena on osallistua lukion oppimäärän mukaiseen opetukseen Suomessa suomen tai ruotsin kielellä sekä suorittaa opintojen päätteeksi suomalainen ylioppilastutkinto. Toimintamallia ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytoimiseksi on markkinoitu laajasti lukiokoulutuksen järjestäjille ja se on laajenemassa. Toimintamalli on laajenemassa myös ammatillisessa koulutuksessa.

Koulutuksen järjestäjien motiivina ulkomaalaisten opiskelijoiden rekrytointiin on halu säilyttää lukio omassa kunnassa, vaikka koulutettavien nuorten määrä vähenee. Koulutuksen järjestäjät saavat ulkomailta koulutustarkoituksessa Suomeen tulevista opiskelijoista täysimääräisen valtionosuusrahoituksen. Lisäksi opiskelijat ovat myös oppivelvollisuuden ja sen tuomien etujen piirissä saatuaan kotikuntaoikeuden.

Julkisuudessa on esitetty, että suomalaisiin lukioihin hakeutuisi vuosittain jopa 15 000 opiskelijaa. Heidän kouluttaminen kolmessa vuodessa ylioppilaisiksi maksaa suomalaisille veronmaksajille 340 miljoonaa euroa. Laskennassa on käytetty vuoden 2023 talousarvion mukaista lukiokoulutuksen yksikköhintaa. Tämän lisäksi maahan muuttavista opiskelijoista voi aiheutua kustannuksia sosiaalietuuksista sekä terveydenhuollosta.

Ulkomaisten hakijoiden valinta opiskelijoiksi edellyttää, että lukio-koulutuksen järjestäjät huolehtivat kaikista koulutuksen järjestämiseen liittyvistä lainsäädännön vaatimuksista. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida hakijan opetuskielen hallinta ja muut edellytykset suoriutua lukio-opinnoista. Hakijaa ei voida ottaa opiskelijaksi, jos hänellä ei ole riittävää valmiutta opetuskielen suulliseen ja kirjalliseen käyttämiseen ja ymmärtämiseen.

Alaikäisten lasten rekrytointi suomalaisiin lukioihin on ongelmallista julkisten menojen kasvun ja lasten oikeuksien toteutumisen kannalta. Lapset saapuvat Suomeen vieraaseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan ilman huoltajia.

3) Poliittikatavoitteet

Lasten oikeuksien toteutumisen varmistamiseksi ja lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen kasvun hillitsemiseksi rajoitetaan ulkomaille suuntautuvaa maksuttoman lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen tarjontaa.

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

Hallitus linjaa, onko tarkoituksenmukaista käyttää lukiokoulutusta ja siihen kohdistuvaa julkista rahoitusta eri puolilta maailmaa Suomeen opiskelutarkoituksessa muuttavien alaikäisten lasten kouluttamiseen.

Hallituksen linjauksen mukaisesti valmistellaan lainsäädäntö, joka mahdollistaa lukiokoulutuksen ja sen julkisen rahoituksen kohdistamisen maassa jo asuvan väestön kouluttamiseen. Keinoja voivat olla esimerkiksi lukiokoulutuksen määrällinen sääntely tai opiskelijamaksujen periminen EU/ETA-alueen ulkopuolelta Suomeen tulevilta opiskelijoilta. Kumpikin edellyttää muutoksia lukiokoulutusta ja sen rahoitusta koskeviin sääntöksiin.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Esitys hillitsee lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen kasvua.

6) Arvio poliittikkakeinojen vaikutuksista

Sääntelyn keinoin hillitään lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen kasvua.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen petri.lempinen@gov.fi Puh. +358 295 330 180

Laajennetaan lukiodiplomien suorittaminen kaikkiin lukioihin

1) Tiivistelmä

Mahdollistetaan musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittaminen kaikille lukiossa opiskeleville lukuvuoden 2026-27 alusta alkaen. Uudistus edellyttää näiden kolmen lukiodiplomien järjestämisvelvoitteen säätämistä kaikkia koulutuksenjärjestäjiä koskevaksi nuorille ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa. Muiden lukiodiplomien osalta säilyy järjestämisen vapaaehtoisuus. Osana uudistusta kehitetään lukiodiplomien suorittamisen ja arvioinnin periaatteita ja käytäntöjä nykyistä yhdenvertaisemmaksi ja luotettavammaksi.

2) Johdanto ja tausta

Lukiodiplomien tarkoituksena on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomin laajuus on kaksi opintopistettä ja niitä voi suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

Lukiodiplomien järjestäminen on koulutuksen järjestäjille vapaaehtoista, samoin kuin niiden suorittaminen on opiskelijalle vapaaehtoista. Eduskunnan sivistysvaliokunta on mietinnössään kehottanut opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään lukiodiplomien muuttamisen kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi (SiVM 2/2018 vp). Lukiodiplomien suorittamisen mahdollistamiseksi koulutuksen järjestäjä voi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla opetusta ja muita palveluja toiselta lukiokoulutuksen tai muulta koulutuksen järjestäjältä (Lukiolaki 714/2018, 8 §). Koulutuksen järjestäjien yhteistyön tiivistäminen vahvistaa edellytyksiä lukiodiplomien järjestämiseen taloudellisesti kestäväällä tavalla ja edistää lukiolainsäädännön mukaista koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä. Yhteistyössä huomioidaan erityisesti digitaalisten ratkaisujen mahdollisuudet.

Lukiodiplomin suorittaa vajaa 1 900 opiskelijaa vuosittain. Kaikilla lukiolaisilla ei ole mahdollisuutta lukiodiplomin suorittamiseen. Uudistus mahdollistaa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittamisen kaikille lukiossa opiskeleville. Myös muiden lukiodiplomien suorittamisen edellytykset parantuisivat. Uudistuksella arvioidaan olevan selkeä vaikutus lukiodiplomien suorittamiseen ja siten taito- ja taideaineiden vahvistumiseen lukiokoulutuksessa lukuvuodesta 2026–2027 alkaen.

Uudistus mahdollistaa diplomien nykyistä laajemman hyödyntämisen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lisäksi lukiodiplomien pitkäjänteisen kehittämisen tavoitteena on selvittää mahdollisuuksia korvata yksi ylioppilastutkinnon koe lukiodiplomisuorituksella.

Lukiodiplomiuudistuksessa säädettäisiin kuvataiteen, liikunnan ja kuvataiteen lukiodiplomien järjestäminen koulutuksen järjestäjille velvoitteeksi. Uudistus edellyttää muutoksia lainsäädäntöön, määräyksiin ja ohjeisiin sekä uudistuksia lukiodiplomien arvioinnin menettelyihin. Lainsäädäntömuutokset valmistellaan opetus- ja kulttuuriministeriössä 2023–2024 ja niistä säädetään vuoden 2025 alkupuolella. Opetushallitus valmistelee ja päättää tarvittavista muutoksista nuorten ja aikuisten lukion opetussuun-

nitelman perusteisiin vuoden 2025 loppuun mennessä ja päivittää lukiodiplomien ohjeistuksen. Velvoite järjestää lukiodiplomi kuvataiteessa, liikunnassa ja musiikissa tulee voimaan lukuvuonna 2026–2027.

3) Poliittikatavoitteet

Uudistus edistää koulutuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä turvaa laadukkaan lukiokoulutuksen saavutettavuutta. Uudistuksen vahvistaa osaamistasoa ja tukee lukiolaisten hyvinvointia.

Uudistus edistää myös lukiolainsäädännön mukaista koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Säädetään kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomit kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittaviksi, jolloin näitä lukiodiplomeja on jatkossa mahdollista suorittaa kaikissa lukiossa. Myös muiden lukiodiplomien suorittamisen edellytyksiä parannetaan. Muutetaan lukiolakia ja –asetusta sekä suorittamista ja arviointia koskevat normit ja ohjeistukset.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Uudistuksella ei ole merkittäviä kansantaloudellisia kustannusvaikutuksia. Vuosille 2023-2026 ajoittuvat valmisteluvaiheen kustannukset ovat kertaluonteisia.

6) Arvio poliittikakeinojen vaikutuksista

Kolmen lukiodiplomin järjestämisvelvoitteesta säätäminen vahvistaa koulutuksen tasa-arvoa ja opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Lisäksi uudistus vahvistaa taito- ja taideaineiden asemaa lukiokoulutuksessa ja osaltaan tukee lukiolaisten hyvinvointia. Lisäksi uudistus tukee lukiokoulutuksen järjestäjien yhteistyön kehittämistä koulutustarjonnassa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Opetushallitus (2022): Laadukas ja luotettava lukiodiplomi, Esitys lukiodiplomien kehittämissuunnitel-maksi vuosille 2023- 2026.

Borodavkin, Härkönen, Tikka (2020): Lukiodiplomiselvitys 2020. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:34.

Toteutetaan englanninkielinen ylioppilastutkinto

1) Tiivistelmä

Osaavan työvoiman varmistamiseksi Suomeen tarvitaan työperäistä maahanmuuttoa. Osaavan työvoiman Suomeen hakeutumista voidaan tukea tarjoamalla maahanmuuttajien ja Suomeen paluumuuttavien perheiden lapsille ja nuorille mahdollisuudet englanninkieliseen perus- ja toisen asteen opetukseen. Englanninkielisen lukio-opetuksen tarjonnan vahvistamisella ja englanninkielisellä ylioppilaskokeella tuetaan osaltaan osaavan työvoiman Suomeen hakeutumista ja mahdollisuuksia pidempiaikaiseen työskentelyyn.

2) Johdanto ja tausta

Suomessa järjestetään englanninkielistä kansainvälistä International Baccalaureate (IB) –tutkintoa, joka on maailmanlaajuisesti tunnustettu ja järjestetty sekä suunniteltu ennen kaikkea kansainvälisen liikkuvuuden tarpeisiin. IB –tutkinto ja sen kansainvälinen oppilaitosverkosto palvelevat erityisen hyvin ns. kiertomuuttajia, jotka työskentelevät kohdemaassaan vain tietyn ja usein suhteellisen lyhyen ajanjakson. IB-tutkintoon tähtäävä koulutus on sisällöllisesti suppeampi kuin suomalainen yleissivistävä lukio-koulutus ja ylioppilastutkinto. IB –lukioden mahdollisuudet opiskelijälähtöisyyteen ovat kansallista lukiokoulutusta rajallisemmat. Lisäksi IB-lukiokoulutuksen järjestäminen on kalliimpaa kuin kansallisen lukiokoulutuksen.

Ylioppilastutkintolaki uudistettiin vuonna 2019. Sen yhteydessä valmisteltiin myös kansallisen englanninkielisen ylioppilastutkinnon käyttöönottoa (HE 235/2018 vp). Tarkoituksena oli edistää erityisesti lukiokoulutuksen kansainvälistymistä sekä osaavan työvoiman muuttamista Suomeen.

Sivistysvaliokunta piti tarpeellisena englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisestä säätämistä, mutta katsoi esityksen englanninkielistä ylioppilastutkintoa koskevan lainkohdan olevan osin lakitekniisesti puutteellinen. Eduskunta poisti kyseisen lainkohdan ja edellytti antamassaan vastauksessaan, että hallitus harkitsee uuden esityksen tekemistä englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestämisen ja suorittamisen mahdollistamiseksi. Esityksessä tulee ottaa huomioon kansalliskielten asema ja perustuslain vaatimukset. (EV 242/2018 vp – HE 235/2018 vp).

Kyseisen hallituksen esityksen (HE 235/2018) mukainen englanninkielinen ylioppilastutkinto olisi ollut vaatimuudeltaan ja rakenteeltaan vastaava kuin suomen ja ruotsin kielellä järjestettävä tutkinto. Englanninkielisen ylioppilastutkinnon kokelailta olisi edellytetty joko äidinkielen ja kirjallisuuden koe tai suomi/ruotsi toisena kielenä koe, joten tutkintoa ei olisi ollut mahdollista suorittaa ilman riittävää suomen tai ruotsin kielen hallintaa. Kansalliskielten sisällyttämistä tutkintoon perusteltiin suomalaiseseen yhteiskuntaan integroitumisella. Tutkinto olisi kohdellut kaikkia kokelaita yhdenvertaisesti opiskelukielistä riippumatta. Englanninkielinen ylioppilastutkinto ei näin määriteltynä olisi kuitenkaan palvellut tarkoitetulla tavalla työperäistä maahanmuuttoa, etenkin tilanteissa, joissa opiskelija tulee lukiovaiheen opiskelijaksi täysin ilman suomen tai ruotsin kielen hallintaa.

Tarvetta englanninkieliselle ylioppilastutkinnolle on perusteltu sillä, että Suomeen muuttavien perheiden lapsilla ei ole riittäviä mahdollisuuksia toisen asteen opintoihin, mikäli heidän suomen tai ruotsin

kielen taitonsa ei ole riittävä opintoihin. Tämä koskee niin suomalaisia paluumuuttajia kuin maahan py-
syvästi tai tilapäisesti työskentelemään muuttavia. Opiskelijavalinnan perusteita tulisi painottaa siten,
että englanninkielisen ylioppilastutkinnon ensisijaisia kohderyhmiä olisivat koulutukseen hakeutuvat
henkilöt, jotka eivät ole käyneet suomen- tai ruotsinkielistä perusopetusta tai joiden äidinkieli ei ole
suomi tai ruotsi. Englanninkielisiin lukio-opintoihin sisältyisi myös suomen ja ruotsin kielen opintoja,
jotka tukevat integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomen tai ruotsin kielen osaaminen tulisi
osoittaa ylioppilaskokeessa.

Oikeudesta englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämiseen määrättäisiin lukiokoulutuksen järjestä-
misluvassa. Näin varmistetaan, että englanninkielinen koulutustarjonta ei uhkaa kansalliskielistä koulu-
sivistystä. Uudistuksen yhteydessä tulee arvioida myös vaikutukset IB – lukioiden toimintaan, sillä to-
dennäköisesti englanninkielisen ylioppilastutkinnon järjestäminen painottuisi etenkin toiminnan alku-
vaiheessa IB –lukioiden tapaan suurimpiin kaupunkeihin.

3) Poliittikatavoitteet

Toteuttamalla englanninkielinen ylioppilastutkinto tuetaan työperäistä maahanmuuttoa, paluumuuttoa
Suomeen ja vahvistetaan osaavan työvoiman saatavuutta. Samalla parannetaan Suomeen muuttavien
lasten ja nuorten mahdollisuuksia suorittaa toisen asteen koulutus.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Valmistellaan hallituksen esitys englanninkielisen ylioppilastutkinnon toteuttamisesta ja toimeenpan-
naan se hallituskauden aikana.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon toteuttamiseen liittyvät kertaluonteiset kulut koskevat rekisteriin
tehtäviä lisäyksiä sekä koulutus- ja kehittämistyötä. Kertaluonteiset kulut ovat noin 250 000 euroa.

Jatkuvat kustannukset muodostuvat tehtävien ja hyvän vastauksen piirteiden kääntämisestä ja englan-
ninkielisten kokeiden teknisestä toteutuksesta. Englanninkielisen tutkinnon järjestäminen merkitsee
lisäksi jatkuvaa kansliatyön ja englanninkielisen palvelutarpeen lisääntymistä, kun tutkintoa koskevat
määräykset, ohjeet ja tiedotteet tulee laatia jatkossa myös englanniksi.

Esitetyistä poliittikatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 al- kaen	Määrärahan/valtuuden jakautuminen			
		2024	2025	2026	2027
29.20.21					

29.01.02 Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (YTL)	Määräraha	1 500	1 000	1 000	1 000
Menot yhteensä		1 500	1 000	1 000	1 000

6) Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Englanninkielinen ylioppilastutkinto lisää työperäisen maahanmuuttoa ja siten vahvistaa osaavan työvoiman saatavuutta.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Petri Lempinen puhelin 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Lukiokoulutuksen erityisten koulutustehtävien seurannan toteuttaminen

1) Tiivistelmä

Lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän järjestämisluvista ja niihin sisältyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä päätettiin syksyllä 2017. Lupien mukainen opetus käynnistyi 1.8.2018. Erityiset koulutustehtävät ovat voimassa toistaiseksi, mutta valtakunnalliset kehittämistehtävät heinäkuun loppuun 2025 saakka. Lukiolaki edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa erityisen koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän edellytysten täyttymistä säännöllisesti. Hallituskaudella 2023-27 arvioidaan lainsäädännön vaateiden mukaisesti erityisten koulutustehtävien ja niihin sisältyvien valtakunnallisten kehittämistehtävien edellytysten toteutumista. Tulosten pohjalta arvioidaan järjestelmän kehittämistarpeet.

2) Johdanto ja tausta

Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, ja opetusta, joka tähtää ylioppilastutkinnosta annetun lain 25 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

Lukiolain (714/2018) 6 §:n mukaan erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää tarvetta haetun koulutuksen järjestämiseen sekä osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen. Lisäksi edellytetään, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset järjestää erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta. Luvan myöntämisedellytyksistä on säädetty tarkemmin lukioasetuksella. Vaikka luvan myöntämisen säädettyt lakisääteiset edellytykset täytyisivät, on päättäjällä mahdollisuus tarkoituksenmukaisuusharkintaan päätöksenteossa.

Voimassa olleiden lupien rautessa ministeriö avasi tehtävien julkisen haun keväällä 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö päätti erityisen koulutustehtävän luvista ja niihin sisältyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä päätti syksyllä 2017. Päätökset tehtiin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen arvioinnin ja OKM:n työryhmän esityksen pohjalta. Erityinen koulutustehtävä myönnettiin 75 lukiolle, 41 eri koulutuksen järjestäjälle. Valtakunnallisia kehittämistehtäviä myönnettiin 11 lukiolle. Lupien mukainen opetus käynnistyi 1.8.2018. Uusia erityisiä koulutustehtäviä ei ole myönnetty vuoden 2017 päätösten jälkeen.

Erityisen koulutustehtävän luvat ovat voimassa toistaiseksi, mutta valtakunnalliset kehittämistehtävät heinäkuun loppuun 2025 saakka. Lukiolain mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön tulee seurata erityisten koulutustehtävän ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän edellytysten täyttymistä säännöllisesti. Hallituskaudella 2023-27 arvioidaan erityisten koulutustehtävien ja niihin sisältyvien valtakunnallisten kehittämistehtävien edellytysten toteutumista. Tulosten pohjalta arvioidaan järjestelmän kehittämistarpeet.

3) Poliittikatavoitteet

Erityisen koulutustehtävien ja niihin sisältyvien valtakunnallisten kehittämistehtävien arvioinnin avulla vahvistetaan lukiokoulutuksen laatua ja saavutettavuutta sekä vahvistetaan väestön osaamista ja koulutustasoa. Samalla turvataan yksilöllisten opintopolkujen toteutumista ja osaavan työvoiman saatavuutta mahdollistamalla lukioaikainen osaamisen erityinen syventäminen.

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

Selvitetään kevääseen 2025 mennessä lukiolain mukaisesti erityisten koulutustehtävien ja niihin sisältyvien valtakunnallisten kehittämistehtävien edellytysten toteutumista. Tulosten pohjalta arvioidaan järjestelmän kehittämistarpeet.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Ei pysyviä kustannusvaikutuksia.

6) Arvio poliittikkakeinojen vaikutuksista

Erityisen koulutustehtävien ja niiden sisältyvien valtakunnallisten kehitystehtävien arviointi ja edelleen kehittäminen mahdollistaa lukiokoulutuksen monipuolisen kehittämisen sekä turvaa nuorille mahdollisuuden oman osaamisen suuntaamiseen ja syventämiseen. Uudistus nostaa osaamistasoa ja osaltaan turvaa osaavan työvoiman saatavuutta.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Toteutetaan ylioppilastutkinnon tekninen ja sisällöllinen uudistaminen

1) Tiivistelmä

Toteutetaan ylioppilastutkinnon teknisen ja sisällöllisen kehittämisen ohjelma, joka sisältää Abitti-koejärjestelmän uudistamisen ja suullisen kokeen mukaan tuomisen kielitaidon arviointiin. Nykyisin käytössä oleva koejärjestelmä vanhenee teknisesti, joten uudistaminen on välttämätön digitaalisen kokeen jatkuvuuden varmistamiseksi.

2) Johdanto ja tausta

Ylioppilastutkinto muutettiin digitaalseksi vuosina 2013–2019. Vuonna 2013 suunniteltu digitaalinen koejärjestelmä Abitti on osoittautunut luotettavaksi tavaksi järjestää kokeet. Abitin perustana oleva oma Linux-käyttöjärjestelmäjakelu on tulossa tiensä päähän, koska laitevalmistajat estävät enenevässä määrin ulkoisten käyttöjärjestelmien käytön laitteilla. Lisäksi Abitin käyttäminen on hankalaa ja logistiikka työlästä, koska käyttöjärjestelmä asennetaan muistitikuille, joilta tietokoneet käynnistetään.

Lukioiden tulisi voida valita laitteet opiskelijoille, jotka kuuluvat maksuttoman toisen asteen koulutuksen piiriin, pedagogisten ja teknistaloudellisten kriteerien perusteella Abitti-yhteensopivuuden sijaan.

OKM:n hyväksymässä ylioppilastutkinnon kehittämis- ja toimeenpanosuunnitelmassa suullisen kokeen käyttöönotto on jo ollut keskeisenä tavoitteena, mutta koronatilanteen vuoksi sen edellyttämää suunnittelua on lykätty. Digitaalisella koejärjestelmällä voidaan toteuttaa puheen äänittäminen ja äänitteen kuuntelemisen koetilaisuudessa, mikä mahdollistaisi suullisen osaamisen arvioinnin.

Ylioppilastutkintolautakunta on aloittanut selvitystyön uuden koejärjestelmän kehittämiseksi. Selvitystyön tavoitteena on säilyttää ylioppilaskokeen luonne ja helpottaa koejärjestelyjä lukioissa sekä helpottaa koeympäristöön tutustumista etukäteen.

3) Poliittikatavoitteet

Toteuttamalla välttämätön ylioppilastutkinnon tekninen uudistaminen turvataan ylioppilastutkinnon luotettava toteuttaminen sekä nuorten siirtyminen korkea-asteen opintoihin koulutustason nostamiseksi. Lisäksi ylioppilastutkinnon kokeiden sisällöllinen kehittäminen laajentaa osaamisen osoittamisen tapoja ja siten vahvistaa väestön osaamistasoa. Uudistus turvaa osaltaan laadukkaan koulutuksen saavutettavuutta mahdollistamalla tutkinnon luotettava suorittaminen riippumatta päätelaitteen Abitti –yhteensopivuudesta.

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

Toteutetaan ylioppilastutkinnon digitaalisen koejärjestelmän välttämätön uudistaminen ja tuodaan kielitaidon suullisen osaamisen arvioinnin osaksi ylioppilastutkintoa ja koejärjestelmää.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Toimeenpanokustannukset ovat yhteensä 7 000 000 euroa vuosina 2024–2027, joista varataan 5,5 miljoonaa koejärjestelmän uudistukseen ja 1,5 miljoonaa suullisen kokeen mahdollistamiseen.

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 al- kaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, miljoonaa euroa			
		2024	2025	2026	2027
29.01.03	Määräraha	2	2	2	1
Esitys B	Valtuus, mikäli valtuusmomentti				
	Määräraha				
Menot yhteensä, euroa		2	2	2	1

6) Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Koejärjestelmän uudistamisella turvataan digitalisoidun ylioppilaskokeen tekninen toimivuus ja vältetään korkea-asteen opintoihin siirtymisen viivästyminen koejärjestelmän toimimattomuuden vuoksi. Suullisen kielitaidon arvioinnilla vahvistetaan kielten oppimista lukiokoulutuksessa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puh. 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Nykyistä kattavamman lukiokoulutuksen järjestäminen rangaistuslaitoksissa

1) Tiivistelmä

Lukiokoulutukseen osallistuminen ei nykyisin ole mahdollista kaikissa vankiloissa, mikä osittain liittyy lukiokoulutuksen järjestämiseen ja osittain rangaistuslaitosten luonteeseen tai sijaintiin liittyviin asioihin. Koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi ja lukiokoulutuksen saavutettavuuden parantamiseksi arvioidaan vankilassa tapahtuvan lukiokoulutuksen järjestämis- ja rahoitussäännösten sekä muiden määräysten muutostarpeet, niiden mahdolliset kustannusvaikutukset sekä toteutetaan arvioinnin pohjalta tarvittavat lainsäädäntö- ja järjestämis- ja rahoitusmuutokset. Yhdenvertaista toteutumista ja yhteistyötä järjestäjien ja vankiloitten kesken voidaan tukea laatimalla periaatteet ja linjaukset sekä kehittämällä toimintamalli lukiokoulutuksen toteuttamiseksi vankilaopetuksena.

2) Johdanto ja tausta

Lukiokoulutuksen piirissä on vuosittain vain noin 240 vankia, jotka suorittavat joko lukion koko oppimäärää tai yksittäisiä opintojaksoja aineopintoina. Rikosseuraamuslaitoksen (RISE) mukaan lukiokoulutuksen suorittaminen tulisi mahdollistaa kaikissa vankiloissa. Mahdollisuudet opintojen suorittamiseen kuitenkin vaihteleva. Joissain vankiloissa vangeilla voi olla mahdollisuus saada tehtäväpaketteja, mutta ei opetusta. Avovankiloista vangeilla on tietyn edellytyksen mahdollista oppilaitoksessa opiskeluun, mutta pitkät välimatkat voivat olla esteenä.

Vankien lukiokoulutuksessa koulutuksen järjestäjinä ja käytännön yhteistyötoimijoina ovat lähinnä aikuisluokit, koska vankiloitten sijaintikunnissa toimivat koulutuksen järjestäjät eivät useinkaan ole halukkaita järjestämään opetusta. Koulutuksen järjestämisen yhtenä haasteena on rahoitus. Vankilassa tapahtuvan koulutuksen järjestäminen on kalliimpaa, koska vankiloissa ryhmäkoot ovat pieniä. Vangeilla on myös muuta väestöä enemmän erilaisia oppimisvaikeuksia ja tarkkaavuudenhäiriöitä, joten he tarvitsevat erityistä tukea sekä mahdollisimman paljon lähiopetusta. Lisäksi samassa opetusryhmässä saattaa olla hyvin eri tasoisia ja opintojen eri vaiheissa olevia opiskelijoita. Haasteen opetuksen järjestämiselle tekee myös vankila toimintaympäristönä, ml. turvallisuuteen liittyvät asiat.

Koulutuksen järjestäjä saa opiskelijan suorittamista opintopisteistä rahoituksen osana valtionosuusrahoitukseen, kun opiskelija suorittaa aineopintoja, kuten valtaosa lukiokoulutuksen vangeista tekee. Tutkintotavoitteista opiskelijoista koulutuksen järjestäjä saa yksikköhintarahoituksen syys- ja tammikuun tilastointipäivinä läsnä olevan keskimääräisen opiskelijamäärän mukaisesti. Vankien lukiokoulutus on lähtökohtaisesti pyritty järjestämään valtionosuuksilla, minkä ei ole riittävä kattamaan koulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Vankilaopetuksen tilannetta voitaisiin selkeyttää määräämällä opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämässä järjestämisluvassa vangeille järjestettävästä opetuksesta rangaistuslaitoksissa koulutuksen järjestäjän hakeutumisen perusteella. Hakiessaan kyseistä luvan muutosta koulutuksen järjestäjä sitoutuisi järjestämään lukiokoulutusta vankilaopetuksena. Lupamenettely olisi perusteltua etenkin, jos koulutuksen järjestäjän antama vankilaopetus tapahtuisi muulla kuin voimassa olevassa luvassa määrättyssä kunnassa, ja toiminta täyttäisi erillisen toimipisteen tunnusmerkkejä.

Lupamenettelyyn haasteena voi olla lukiokoulutuksen järjestäjien haluttomuus lupien hakemiseen vankilaopetuksen järjestämiseen. Haluttomuuden yhtenä syynä voivat olla toiminnasta syntyvät lisäkustannukset ja mahdollisesti opetushenkilöstön haluttomuus antaa opetusta vankilassa.

Vankilassa tapahtuvan lukio-opetuksen tilannetta voisi parantaa, jos vankilaopetuksesta määrättäisi järjestämisluvassa ja vankilaopetukseen saisi korotettua valtionosuutta. Lisärahoitus olisi toteutettavissa esimerkiksi rahoituslain 24 §:n mukaisesti harkinnanvaraisena yksikköhinnan korotuksena vuosittain tai säätämällä vankilaopetuksesta koulutuksen järjestäjille maksettavasta yksikköhinnan korotuksesta. Jälkimmäistä vaihtoehtoa puoltaa se, ettei siitä olisi tarve vuosittain erikseen päättää vaan vankilassa suoritettujen opintojen olisivat osa laskennallista järjestelmää ilman vuosittaisia erillisharkintoja. Mainittu lisärahoitus tarkoittaisi, että koulutuksen järjestäjät saisivat normaalin laskennallisen opiskelijakohtaisen valtionosuuden lisäksi vankilaopetuksen opiskelijamäärän perusteella korotettua valtionosuutta. Aineopiskelijoiden opintosuoritukset voitaisiin muuntaa opiskelijamääräksi ja ne olisivat siten myös korotuksen piirissä. Todelliset muutostarpeet ja kustannusvaikutukset tulisi kuitenkin arvioida tarkemmin ennen niistä säätämistä. Koulutustarjonnan laajentamiseksi ja toteuttamisen kehittämiseksi voidaan hyödyntää vankilaopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen yhteistyömalleja ja käytänteitä.

3) Poliittikatavoitteet

Mahdollistamalla lukiokoulutukseen osallistuminen ja ylioppilastutkinnon suorittaminen rangaistuslaitoksissa vahvistetaan koulutuksen tasa-arvoa ja turvataan laadukkaan lukiokoulutuksen tosiasiallinen saavutettavuus vankiloissa. Laajentamalla lukiokoulutukseen osallistumisen mahdollisuus rangaistuslaitoksissa nostetaan väestön osaamis- ja koulutustasoa. Koulutusmahdollisuuksien laajentamisella on myös erilaista yhteiskunnallista merkitystä, mm. uusintarikollisuuden ehkäisyssä.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Arvioidaan vankilassa tapahtuvan lukiokoulutuksen järjestämislupa- ja rahoitussäännösten ja määräysten muutostarpeet sekä niiden mahdolliset kustannusvaikutukset. Arvioinnin pohjalta toteutetaan tarvittavat säädösmuutokset ja muut toimenpiteet. Vankien lukiokoulutuksen kehittäminen toteutetaan yhteistyössä Opetushallituksen ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus

Kustannusvaikutukset tarkentuvat järjestämislupa- ja rahoitussäännösmuutostarpeiden täsmennyttyä. Kustannusvaikutusten arvioidaan kuitenkin olevan maltillisia lukio-opintoja suorittavien vankien rajallisen määrän vuoksi.

6) Arvio poliittikakeinojen vaikutuksista

Uudistus vahvistaa koulutuksen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta mahdollistamalla lukio-opinnot vankiloissa. Uudistus nostaa väestön koulutus- ja osaamistasoa ja lisää mahdollisuuksia vankien jatko-opintoihin ja työllistymiseen vapautumisen jälkeen. Uudistuksella on yhteiskunnallista merkitystä myös mm. uusintarikollisuuden ehkäisyssä.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen puhelin 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Toisen asteen digitalisaation kehittämisohjelma

1) Tiivistelmä

Toteutetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen digitalisaation kehittämisohjelma. Ohjelman toimenpiteillä kehitetään digitaalisia ratkaisuja sekä koulutuksen järjestäjien kykyä ja osaamista johtaa, kehittää ja hyödyntää digitalisaatiota kestäväällä tavalla. Samalla tuetaan oppijoiden tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia digitaalisten ratkaisujen hyödyntämiseen. Lisäksi ohjelman avulla vahvistetaan koulutustoimijoiden laatujohtamista- ja työtä sekä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Digitalisaation kehittämisohjelma koordinoi kansallista kehittämistyötä sekä tukee koulutuksen järjestäjiä digitalisten ratkaisujen kehittämisessä ja hyödyntämisessä. Kehittämisohjelmassa hyödynnetään olemassa olevia ratkaisuja ja kehitetään uusia. Koulutuksen järjestäjien kyky hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia laajasti ja kestäväällä tavalla parantaa koulutuksen järjestäjien kykyä vastata ketterästi ja tehokkaasti toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

2) Johdanto ja tausta

Digitalisaatio, vihreä siirtymä, väestökehitys ja nopeasti muuttuva työelämä muuttavat ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen toimintaympäristöä. Toimintaympäristön muutos edellyttää koulutuksen järjestäjiltä toiminta- ja yhteistyömallien uudistamista sekä digitaalisten ratkaisujen laajaa hyödyntämistä. Tämä vaatii koulutuksen järjestäjiltä osaamista ja resursseja johtaa, kehittää ja hyödyntää digitaalisia ratkaisuja sekä kykyä tuottaa ja käyttää tietoa tehokkaasti. Muun muassa digipedagogiikkaa sekä oppimisympäristöjä tulee kehittää niin, että ajasta- ja paikasta riippumaton opiskelu mahdollistuu. Lisäksi on tarpeen vahvistaa opettajien ja opiskelijoiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia hyödyntää digitaalisia ratkaisuja.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Toteuttamalla ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen digitalisaation kehittämisohjelma

- vahvistetaan tasa-arvoisia ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää digitalisaalia ratkaisuja ja varmistetaan digitaalinen oppimispolku hyvinvointinäkökulmat huomioiden
- vahvistetaan koulutustoimijoiden keskinäistä ja opetushallinnon välistä yhteistyötä kehittämällä uusia yhteistyö- ja hallintamalleja
- parannetaan koulutuksen järjestäjien kykyä johtaa, kehittää ja hyödyntää digitalisaatiota kestäväällä tavalla sekä kykyä ennakoida ja kehittää toimintaansa tietoon perustuen
- mahdollistetaan ajasta- ja paikasta riippumaton opiskelu hyödyntämällä digitaalisia ratkaisuja
- vahvistetaan koulutuksen järjestäjien laatutyötä ottamaan vahvemmin huomioon myös digitalisaation tuomat muutokset

4) Keinot perusteluineen

Toteutetaan ammatillisen ja lukiokoulutuksen digitalisaation kehittämisohjelma, joka sisältää seuraavat toimet

- *kehitetään digipedagogiikkaa sekä oppimisympäristöjä tukemaan ajasta- ja paikasta riippumatonta opiskelua*
- *kehitetään koulutuksen järjestäjien kykyä ja osaamista johtaa, kehittää ja hyödyntää digitalisaa- tiota kestäväällä tavalla koulutuksen järjestämisessä, ml. henkilöstön digitaalisen osaamisen suunni- telmallinen kehittäminen*
- *vakiinnutetaan ja laajennetaan laajojen verkostohankkeiden tuotosten hyödyntäminen sekä ylläpito*
- *luodaan ja kehitetään koulutuksen järjestäjien digiosaamiskeskittymiä mahdollistamaan osaamisen ja resurssien tehokkaampi hyödyntäminen*
  - o *digiosaamiskeskittymät tukevat oppimisympäristöjen kehittämistä ja digitaalisten palvelui- den tasa-arvoisempaa hyödyntämistä sekä ajasta ja paikasta riippumatonta oppimista*
- *luodaan suositukset ja mallit uusien teknologioiden kuten tekoälyn hyödyntämiseen kestäväällä ta- valla*

5) Vaikutukset

Kehittämisohjelmalla varmistetaan laadukas toisen asteen koulutus ja koulutuksen järjestäjien toiminta- edellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

2024: 12 MEUR

2025: 15 MEUR

2026: 15 MEUR

2027: 12 MEUR

yhteensä 54 MEUR yhteiset menot momentille

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

Elinikäisen ohjauksen palveluiden kehittäminen

1) Tiivistelmä

Kehitetään elinikäisen ohjauksen yhteistyörakenteita poikkihallinnollisena yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Jatketaan elinikäisen ohjauksen strategian toimeenpanoa tavoitteena työllisyyden, osallisuuden ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien parantaminen yhteiskunnassa.

2) Johdanto ja tausta

Ihmiset hakevat ja tarvitsevat yhä enemmän luotettavaa ja helposti omaksuttavaa tietoa ja ohjausta työelämän muutoksista ja koulutusmahdollisuuksista omaa työuraansa ja elämäänsä koskevan päätöksenteon tueksi.

Tulevalla hallituskaudella Suomen tulee jatkaa panostuksia elinikäisen ohjauksen kehittämiseen ja koordinointiin. Elinikäisen ohjauksen kokonaisuus kattaa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut eri sektoreilla. Palveluiden avulla kaikki yksilöt kykenevät missä tahansa elämänvaiheessa tunnistamaan osaamisensa, taitonsa ja kiinnostuksensa sekä pystyvät peilaamaan näitä edellytyksiä työmarkkinoiden ja osaamisen kehittämisen mahdollisuuksiin sekä asettamaan ja edistämään tavoitteita ja tekemään mielekkäitä päätöksiä.

Elinikäisen ohjauksen kokonaisuutta edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhdessä asettaman ELO-foorumin avulla ja sen laatiman Elinikäisen ohjauksen strategian (2020–2023) avulla. Strategian mukaan ohjausta tulee kehittää saavutettavasti ja asiakaslähtöisesti, digitaalisesti, laadukkaasti, yhdenvertaisesti ja kestävästi; monialaisesti ja koordinoitusti sekä tietoon perustuen. Monialaisen ohjauksen painotus edellyttää tietopohjan vahvistamista ja tutkimustiedon hyödyntämistä eli tiedolla johtamista.

Toimintaympäristön muuttuessa on tärkeää huolehtia ohjauksen laadusta sekä ohjaustyötä tekevien osaamisesta. Strategian toimeenpanoa varten tarvitaan parempaa koordinaatiota valtakunnallisesti sekä myös alueellisesti. Elinikäisen ohjauksen toimintaympäristöä muuttaa mm. TE-palveluiden siirtyminen kuntien vastuulle vuoden 2025 alusta.

3) Poliittikatavoitteet

Toimenpiteiden yhteiskunnallisena tavoitteena on parantaa Suomen hyvinvointia ja taloudellista kasvua. Välittömien taloudellisten hyötyjen lisäksi ohjauksella voidaan vaikuttaa laajempien yhteiskunnallisten tulosten saavuttamiseen kuten osaavan työvoiman saatavuuteen, parempaan kohtaantoon, parempaan työelämään sekä elinkeinoelämän ja yhteiskunnan uudistumiskykyyn.

4) Poliittikkakeinot perusteluineen

- Elinikäisen ohjauksen yhteistyörakenteita kehitetään poikkihallinnollisena yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön johdolla. Jatketaan elinikäisen

ohjauksen strategian toimeenpanoa tavoitteena työllisyyden, osallisuuden ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien parantaminen yhteiskunnassa. Strategian toimeenpanon tueksi:

1. Kehitetään elinikäisen ohjauksen tiedolla johtamisen kokonaisuutta
  - Kansallisella, sektorirajat ylittävällä palvelujen ja vaikuttavuuden seurannalla tehostetaan tiedolla johtamista sekä paikallisesti että kansallisesti. RRF-rahoituksella vuosina 2022-2024 toteutetaan elinikäisen ohjauksen tilan ja vaikuttavuuden arviointitutkimus sekä huolehditaan siitä, että aikaansaatu kehitystyö jatkuu.
2. Vahvistetaan valtakunnallista, alueellista ja paikallista elinikäisen ohjauksen koordinointia
  - Kehittämällä valtakunnallisen ELO-foorumin toimintaa sekä vahvistamalla informaatio-ohjausta ja tehostamalla alueellisten toimijoiden verkostoitumista, tiedon jakamista ja hyvien käytäntöjen levittämistä.
3. Vahvistetaan elinikäisen ohjauksen laatua ja yhdenvertaisuutta
  - Kehitetään kansalliset elinikäisen ohjauksen arviointikriteerit sekä luodaan hyvän ohjauksen kriteerit eri sektoreiden ja asiakasryhmien tarpeisiin, esimerkiksi maahanmuuttajille
  - Panostetaan digitaalisten palveluiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen: RRF-rahoituksella rakennetaan Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus (JOD), johon sisältyy ura-ohjauksen palvelukokonaisuus.
  - Lisätään ohjauspalvelujen tarjontaa työssä oleville, yrittäjille ja työvoiman ulkopuolella oleville, samalla kehitetään palveluja myös ikääntyville työikäisille
  - Vahvistetaan ohjauspalvelujen toteuttajien vihreään ja digitaaliseen siirtymään liittyvää osaamista.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Toimenpiteistä ei aiheudu merkittäviä kustannuksia valtiolle.

6) Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Elinikäisen ohjauksen avulla vaikutetaan työllisyyden, osallisuuden ja jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien parantamiseen yhteiskunnassa.

Elinikäisellä ohjauksen vaikutuksilla on vankka tutkimusperusta ja selviä taloudellisia hyötyjä. Ohjaus tuottaa isoja sosiaalisia ja taloudellisia hyötyjä, jotka myös oikeuttavat julkiset satsaukset ohjaukseen.

Työllisyysvaikutukset: Tutkimusten mukaan laadukkaammat ohjauspalvelut edistävät kestävämpiä ja vähemmän rikkonaisia työuria sekä edistävät jatkuvaa oppimista työssä ja sen ulkopuolella.

Taloudelliset vaikutukset: Koulutusinvestoinnit parempaan käyttöön, sosiaaliturvan käyttö vähenee, terveyspalveluiden tarve vähenee.

Sosiaaliset vaikutukset: Työttömyysjaksojen kestot lyhenevät, kokemukset tuen saamisesta vahvistuvat, (työ)hyvinvointi lisääntyy. Puretaan sukupuolten ammatillista segregatiota ja muita sosioekonomisia eroja laadukkaamman ohjauksen keinoin.

Ekologiset vaikutukset: Ohjaus on keino ohjata koulutus- ja urapolkuja vihreän siirtymän tavoitteiden mukaisesti.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Työmarkkinaneuvos Teija Felt, TEM 0295 049 080

Ylijohtaja Petri Lempinen, OKM puh 0295 330 180

Osallisuus ja demokratia lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten toiminnassa

1) Tiivistelmä

Nuorten osallisuuden kokemus on heikentynyt (Kouluterveyskysely) ja koronapandemiasta seurannut yhteiskunnallinen poikkeustila on merkinnyt nuorille muun muassa sosiaalista eristäytymistä, harrastustoiminnan keskeytymistä ja taloudellista epävarmuutta (Nuorisotutkimusverkosto) Syrjäytymistä voidaan ennaltaehkäistä ja eriarvoisuuden kokemuksia voidaan vähentää vahvistamalla nuorten osallisuutta muun muassa vahvistamalla oppilaitosten demokratiakasvatusta vahvistamalla. Vahvistetaan nuortenosallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja kokemusta yhteiskuntaan kuulumisesta kehittämällä lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen toimintakulttuuria sekä vahvistamalla demokratiakasvatusta.

2) Johdanto ja tausta

Nuorten osallisuuden edistäminen ja demokratiakäsitysten vahvistaminen vaativat aktiivisia toimia oppilaitosten arjessa. Nuorisobarometrin (2021) mukaan nuoret pitävät hyvin tärkeinä arvoina ihmisoikeuksia (82 %) ja demokratiaa (68 %). Yli 80 prosenttia nuorista näkee Suomen tulevaisuuden hyvin optimistisena, mutta vain 38 prosenttia näkee nykyisen maailmantilanteen ja tulevaisuuden optimistisena. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten osallisuuden kokemus on heikentynyt selvästi.

Koronapandemia on entisestään lisännyt nuorten kokemusta sosiaalisesta eristäytymisestä ja osattomuudesta. Kouluterveyskyselyn mukaan sekä lukiossa että ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien nuorten yksinäisyyden kokemus on kasvanut merkittävästi ja noin 18 % toisen asteen opiskelijoista tuntee itsensä yksinäisiksi. Nuorten osallisuuden ja demokratiakasvatuksen vahvistaminen vähentää onnistuessaan myös nuorten koettua yksinäisyyttä vahvistamalla osallisuuden kanavia.

3) Poliittikatavoitteet

Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen kieli- ja kulttuuritietoisuutta, kehitetään opiskelijoiden yhteisöön ja yhteiskuntaan osallistumisen tapoja sekä edistetään demokraattisten arvojen toteutumista kaikessa toiminnassa sekä toiminnan päämääränä. Varmistetaan, että kaikilla toisen asteen tutkinnon suorittaneilla on riittävä kulttuurinen yleissivistys ja jatko-opintovalmiudet. Kehittämällä oppilaitosten toimintakulttuuria osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta tukevaksi vähennetään syrjäytymistä ja eriarvoisuutta sekä ja vahvistetaan oppilaitokseen ja opintoihin kiinnittymistä. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen vahvistaa työllisyyttä ja vastaa osaltaan osaavan työvoiman saatavuuteen.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Toteutetaan laaja toisen asteen koulutuksen demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen kehittämisohjelma. Ohjelma suunnitellaan laajassa sidosryhmäyhteistyössä ja toteutetaan verkostoina. Kehittämisohjelman tavoitteena on mm. vahvistaa kieli- ja kulttuuritietoisuutta, demokraattista toimintakulttuuria sekä varmistaa toisen asteen tutkinnon suorittaneiden riittävä kulttuurinen yleissivistys.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

2023	2024	2025	2026	2027
HO:n mukaisen seurantaryhmän perustaminen syksy 2023	2,5 MEUR koulutuksen järjestäjille toiminnan aloittamiseen	2,5 MEUR toiminnan laajentamiseen	4 MEUR toiminnan vakiinnuttamiseen	1 MEUR toiminnan arvioimiseen (ml. ulkoinen arviointi)

6) Arvio politiikkakeinojen vaikutuksista

Kehittämisohjelman avulla vahvistetaan nuorten osallisuutta, aktiivista kansalaisuutta ja yhteiskuntaan osallistumista sekä tuetaan demokraattisten arvojen toteutumista yhteiskunnassa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

Katsomusaineiden opetuksen uudistaminen

1) Tiivistelmä

Käynnistetään parlamentaarinen työ katsomusaineiden opetuksen uudistamiseksi ja yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

2) Johdanto ja tausta

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen katsomusaineiden opetuksen uudistamista koskevan selvitystyön mukaan kahteen oppiaineeseen ja moneen oppimäärään jakautuva katsomusaineiden opetus kohtaa tulevaisuudessa merkittäviä haasteita demografisten muutosten ja katsomuksellisen moninaisuuden lisääntyessä. Selvitys nostaa esiin myös yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä liittyen mm. katsomusta koskevaan säätelyyn ja opetuksen järjestämiseen liittyen. Katsomusaineisiin liittyvät ongelmakohdat ja kehittämistarpeet ovat moninaisia.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen uudistamistarpeisiin sekä lisätään yhdenvertaisuutta entistä moninaisemmassa yhteiskunnassa.

4) Keinot perusteluineen

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa parlamentaarisen perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen katsomusaineiden opetuksen uudistamisen seurantaryhmän ohjaamaan vuosille 2022 - 2024 asetetun Opetushallituksen katsomusaineiden opetuksen uudistamista koskevan kehittämissuunnitelman työtä.

Tehtävänä on toteuttaa parlamentaarinen esitys katsomusaineiden opetuksen uudistamisesta perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa sekä ammatillisessa koulutuksessa. Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen uudistamistarpeisiin sekä lisätään yhdenvertaisuutta entistä moninaisemmassa yhteiskunnassa.

5) Vaikutukset

Esityksellä vastataan katsomusaineiden opetuksen nykytilan ja tulevaisuuden haasteisiin. Esityksellä vahvistetaan yhdenvertaisuutta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Esityksellä ei merkittäviä kustannusvaikutuksia. Mahdollisesti opetushenkilöstön koulutuskustannuksia, opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen kustannuksia sekä oppimateriaalikustannuksia.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Petri Lempinen puhelin 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Ylijohtaja Eeva-Riitta Pirhonen puhelin 295 330 258, eeva.eeva-riitta.pirhonen@gov.fi

Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus

1) Tiivistelmä

Osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa toteutetaan Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus vuosien 2022-2025 aikana. Kokonaisuuden tavoitteena on rakentaa palvelut tukemaan yksilöiden koulutus- ja uravalintoja, osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä koko työuran ja elämän ajan sekä edistää työn ja koulutuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Rakentuvat palvelut tukevat myös koulutukseen hakeutumista ja työnhakua tukevien ohjauspalvelujen tarjoajien työtä mm. laajentamalla ohjaajien käytössä olevaa tietopohjaa ja tarjoamalla uusia älykkäitä palveluja (JOD) sekä parantamalla laadukkaiden ohjaustyökalujen löydettävyyttä. Lisäksi tuotettavat tietopalvelut tukevat eri toimijoiden (mm. koulutus- ja työelämätoimijat) strategista suunnittelua. Jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden perusta on uusi poikkihallinnollinen toimintakulttuuri, joka mahdollistaa entistä paremmat ja tehokkaammat palvelut/palvelupolut. Hankkeen aikana laaditaan kokonaisuuden kehittämis- ja ylläpitotyötä tukeva toiminta- ja hallintomalli sekä tarvittava lainsäädäntö. Palvelukokonaisuuden mahdollistamien hyötyjen ja vaikutusten aikaansaaminen edellyttää myös hankekauden jälkeen panostusta poikkihallinnollisten digitaalisten jatkuvan oppimisen palveluiden kehittämiseen ja ylläpitämiseen.

2) Johdanto ja tausta

Osana Suomen kestävä kasvun ohjelmaa toteutetaan Jatkuvan oppimisen digitaalinen palvelukokonaisuus vuosien 2022-2025 aikana, joka on osa jatkuvan oppimisen uudistusta. Kokonaisuuden tavoitteena on rakentaa palvelut tukemaan yksilöiden koulutus- ja uravalintoja, osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä koko työuran ja elämän ajan sekä edistää työn ja koulutuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Palvelun avulla yksilö voi vertailla mielekkäitä koulutukseen ja työuraan liittyviä vaihtoehtoja ja tehdä niitä koskevia suunnitelmia ja päätöksiä sekä edistää niihin liittyviä yksilöllisiä tavoitteitaan. Lisäksi yksilön on mahdollista tunnistaa ja sanoittaa osaamisensa, taitonsa ja kiinnostuksensa. Yksilön ohella kokonaisuus palvelee ohjaajia tarjoamalla ohjauksen tueksi laajan ja ajantasaisen tietopohjan sekä yhteiset laatuksiteerit täyttävien digitaalisten työkalujen ja materiaalien hyödyntämisen. Muita palvelun kohderyhmiä ovat työelämätoimijat (työntantajat/yritykset), koulutustoimijat ja työ- ja opetushallinnon toimijat, joille palvelu tarjoaa mm. ajantasaista, laadukasta tietoa koulutuksesta ja työmarkkinoista. Palvelukokonaisuus sekä yhdistää ja kehittää nyt hajallaan olevia oppimiseen, koulutukseen ja työmarkkinoihin liittyviä digitaalisia palveluja että siihen rakennetaan täysin uusia jatkuvaa oppimista tukevia älykkäitä digitaalisia palveluita. Palvelukokonaisuus on asiakaslähtöinen, joustava ja hallinnonrajat ylittävä.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää digitaalisen infrastruktuurin kehittämistä, digitaalisten ratkaisujen (ml. tekoäly) hyödyntämistä sekä toimintatapojen ja -kulttuurien uudistamista. Jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden kehittäminen tulevaisuuden tarpeiden mukaisesti edellyttää toimintamalleja ja kyvykkyyttä poikkihallinnolliseen johtamiseen, uudenlaista hallinnollista toimintakulttuuria ja menettelytapoja.

Palvelukokonaisuudessa rakentuu myös uusi ekosysteemimalli, joka kattaa olemassa olevat ja uudet palvelut sekä niistä vastaavat tahot. Ekosysteemimalli ja yhdessä luotu pidemmän aikavälin visio luovat myös edellytykset jatkaa ekosysteemin kehittämistä yhdessä hankekauden jälkeen.

3) Poliittikatavoitteet

Jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden perusta on uusi poikkihallinnollinen toimintakulttuuri, joka mahdollistaa entistä paremmat ja tehokkaammat palvelut/palvelupolut. Palvelukokonaisuuden tehokas ja vaikuttava kehittäminen edellyttää, että on olemassa poikkihallinnollista yhteiskehittämistä tukeva toimintamalli ja periaatteet sekä hallintomalli (ml. johtamismalli) päätöksenteon tueksi.

Varmistamalla jatkuvan oppimisen digitaalisen palvelukokonaisuuden ylläpidon ja kehittämistyön jatkumisen hankekauden (vuodet 2021-2025) jälkeen mahdollistetaan seuraavien poliittikatavoitteiden toteutuminen:

- tuetaan yksilöiden ja muiden toimijoiden kykyä ennakoida yhteiskunnan ja työelämän muutoksia
- tuetaan ja nopeutetaan yksilöiden siirtymiä eri nivelvaiheissa esim. opinnoista työelämään ja työelämässä pysymistä
- parannetaan työntekijöiden ja työpaikkojen kohtaantoa tukemalla työntekijöiden osaamisen ja osaamiskapeikkojen tunnistamista sekä tukemalla heitä tunnistamaan työmahdollisuuksia
- tuetaan yksilöitä oman osaamisen tunnistamisessa ja täysimääräisessä hyödyntämisessä osana osaamisen kehittämisessä
- kokoamalla, jalostamalla ja tuottamalla koulutuksia ja työelämää koskevaa tietoa, tuetaan eri toimijoiden strategista päätöksentekoa, palveluiden kehittämistä ja toimenpiteiden vaikuttavuutta
- tuetaan ohjausta tarjoavien tahojen löydettävyyttä sekä ohjausta tekevien tahojen mahdollisuuksia hyödyntää laadukkaita ohjaustyökalua

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Panostetaan poikkihallinnollisen digitaalisten jatkuvan oppimisen palveluiden kehittämiseen ja ylläpitämiseen. Laaditaan toiminta- ja hallintomalli sekä lainsäädäntö tukemaan kehittämis- ja ylläpitotyötä.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hankekauden (vuoden 2025) jälkeiset kustannukset koostuvat palvelujen teknisestä ylläpidosta ja kehittämisestä (huomioiden mm. uuden teknologian ja ratkaisujen maksimaalinen hyödyntäminen) sekä palvelukokonaisuuden sisällöllisestä kehittämisestä ja koordinaatiosta. Vuositason kokonaiskustannukset hankekauden jälkeen arvioidaan olevan noin x €.

6) Arvio poliittikakeinojen vaikutuksista (esimerkiksi talouden/BKT tms. kasvu, työllisyys, tuottavuus, vienti, liikevaihto, kannattavuus, investointien määrä ja vipuvaikutukset, matkailijamäärä, kasvuyritysten määrä, ulkomaisen pääoman, ulkomaisten osaajien määrän kasvu, Venture Capital kasvu jne.)

Työllisyysvaikutukset: nopeutetaan yksilöiden siirtymiä eri nivelvaiheissa esim. opinnoista työelämään, työelämästä koulutukseen sekä edistetään ja vahvistetaan osaamista työpaikoilla ja pidennetään työuria. Lisäksi edistetään ammatillista liikkuvuutta ja osaavan työvoiman saatavuutta sekä parannetaan työntekijöiden ja työpaikkojen kohtaantoa. Osaamispääoman kasvun myötä parannetaan mahdollisuuksia vastata osaavan työvoiman saatavuuteen ja nopeisiin muutoksiin työmarkkinoilla.

Taloudelliset vaikutukset: Tehostetaan koulutuksen kysyntään vastaamista, nopeammat siirtymät koulutuksen ja työelämän välillä sekä työttömyysjaksojen lyhentyminen vähentävät sosiaaliturvan käyttöä, yksilön mahdollisuus tehdä tavoitteitaan vastaavia koulutusvalintoja paranee (koulutuspolkujen tehostuminen). Työelämätoimijoiden ennakointikyvykyys paranee.

Sosiaaliset vaikutukset: Työttömyysjaksojen kestot lyhenevät. Tarjoamalla laadukasta tietoa ja älykkäitä palveluja mm. edistetään yksilöiden tasa-arvoisia mahdollisuuksia tunnistaa omia koulutus- ja urapolkumahdollisuuksia. Työpaikoilla tietoisuus osaamisen kehittämismahdollisuuksista kasvaa.

Ekologiset vaikutukset: Tarjottavan tiedon (mm. työ- ja koulutusmahdollisuudet) myötä mahdollistetaan myös ekologisten näkökulmien huomioiminen osaamisen kehittämisessä, työelämän toimintatavoissa ja päätöksenteossa. Digitaalinen palvelukokonaisuus edistää digitalisaation kehittämistä ja palvelujen saata-
vuutta.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Teija Felt, TEM, puh. 0295 049 080, teija.felt@gov.fi

Tiina Salminen, TEM, puh. 0295 163 102, tiina.salminen@gov.fi

Petri Lempinen, OKM, puh. 0295 330 180, petri.lempinen@gov.fi

Yleisten kielitutkintojen (YKI) kehittäminen

1) Tiivistelmä

Uudistetaan yleisiä kielitutkintoja koskeva lainsäädäntö siten, että kielitutkintojen tutkintorekisteri ja arvioijarekisteri vastaavat tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Samassa yhteydessä arvioidaan muita mahdollisia säädösmuutostarpeita, jotka koskevat mm. suomalaisen viittomakielen lisäämistä tutkintokieleksi ja kokeen järjestämistä maan rajojen ulkopuolella.

2) Johdanto ja tausta

Yleisiä kielitutkintoja järjestetään yhdeksässä kielessä: englanti, suomi, ruotsi, venäjä, saksa, ranska, espanja, italia ja pohjoissaame. Kielitutkintoja järjestetään tällä hetkellä 1–6 kertaa vuodessa tutkintokielestä ja -tasosta riippuen. YKI-tutkintojen osallistujamäärä ja erityisesti suomen kielen keskitason tutkinnon suorittajien määrä on koronavuosia lukuun ottamatta kasvanut tasaisesti viime vuosina. Suomen kielen keskitason tutkintojen osallistujamäärät ovat kasvaneet muun muassa sen vuoksi, että kyseisen tutkinnon suorittaminen on yksi mahdollinen tapa, jolla voidaan täyttää Suomen kansalaisuuden saamiseen liittyvä kielitaitoedellytys (kansalaisuuslain 13 ja 17 §). Opetushallituksen YKI-tutkintojen osallistujamäärän kehitystä koskevista tilastoista ilmenee, että YKI-tutkintojen osallistujamäärä on vakiintunut vähän alle 9 000 osallistujaan vuodessa. Vuonna 2017 osallistujamäärä oli korkeimmillaan, 10 102 osallistujaa. Vuonna 2018 osallistujia oli 8 876, vuonna 2021 heitä oli 7 744 ja vuonna 2022 puolestaan 8 069 osallistujaa. Vuosina 2020-2021 koronapandemian tuomat rajoitukset vaikeuttivat tutkintojen järjestämistä ja osallistujamäärät jäivät selkeästi vähäisemmiksi aikaisimpiin vuosiin verrattuna.

Yleisistä kielitutkinnoista säädetään laissa yleisistä kielitutkinnoista (964/2004) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa yleisistä kielitutkinnoista (1163/2004). Yleisestä kielitutkintojärjestelmästä, sen kehittämisestä ja valvonnasta vastaa yleisistä kielitutkinnoista annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan Opetushallitus.

YKI-lakia muutettiin 1.1.2023 voimaan tulleella säädöksellä (1082/2022). Lakiin lisättiin säännös järjestyksen rikkomisen ja vilpillisen menettelyn seuraamuksista. Lisäksi täsmennettiin ja päivitettiin säännöksiä yleisten kielitutkintojen tutkintotoimikunnasta, tutkinnon järjestäjistä ja arvioijista, tutkintomaksusta ja muutoksenhausta. Samalla muutettiin yleisistä kielitutkinnoista annettua valtioneuvoston asetusta tarpeellisilta osin (muut. 1366/2022). YKI-tutkintomaksuista säädetään 1.1.2023 alkaen opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa Opetushallituksen ja sen erillisyyksiköiden suoritteiden maksullisuudesta (1371/2021). Tutkintomaksuja korotettiin maltillisesti vuoden 2023 alusta alkaen kustannusvastaavuuden parantamiseksi.

Yleisiä kielitutkintoja koskevaan järjestelmään kohdistuu myös muita muutos- ja kehittämistarpeita, joita ei ollut mahdollista toteuttaa tai selvittää riittävästi vuonna 2022 valmisteltujen säädösmuutosten yhteydessä. Lain säännöksiä yleisten kielitutkintojen tutkintorekisteristä (10 §) ja arvioijarekisteristä (8 §) tulisi päivittää siten, että ne vastaisivat EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta johtuvia vaatimuksia.

Samassa yhteydessä tulisi tarkastella myös digitalisaation hyödyntämiseen liittyviä kehittämistarpeita. YKI-tutkintojen digitalisointihanke alkoi vuonna 2017. Projektin ensimmäinen vaihe liittyi keskitetyn sähköisen ilmoittautumisjärjestelmän digitalisointiin. Kehittämistyö käynnistyi syksyllä 2018 ja järjestelmä otettiin käyttöön helmikuussa 2020. Projektin tarkoituksena on ollut siirtyä asteittain täysin digitaaliseen tutkintojärjestelmään, ja YKI-tutkinnon digitalisoimista on selvitelty paljon vuosien aikana. Vuonna 2018 Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus (Solki) laati suunnitelman yleisten kielitutkintojen digitalisoinnin toteuttamiseksi. Parhaillaan OPH ja OKM selvittelevät kotoutumiskoulutuksen osana järjestettävän suomen tai ruotsin kielen päättötestauksen toteuttamiseen liittyviä kysymyksiä. Jos kotoutumiskoulutukseen rakennettaisiin digitaalinen kielitaidon päättöttestausjärjestelmä, voitaisiin sitä mahdollisesti hyödyntää myös muissa kielitesteissä (YKI ja VKT eli valtionhallinnon kielitutkinnot).

Esille on noussut myös suomalaisen viittomakielen lisääminen YKI-tutkintokieleksi. Vuonna 2012 julkaisussa selvityksessä yksilöitiin ne toimenpiteet, jotka toteuttamalla suomalainen viittomakieli voitaisiin sisällyttää yleisten kielitutkintojen tutkintojärjestelmään (Selvitys viittomakielen sisällyttämisestä yleisiin kielitutkintoihin, OPH:n Raportit ja selvitykset 2012:9). Selvitys laadittiin Opetushallituksen toimeksiannosta Kuurojen kansanopistossa. Solkin vuonna 2019 laatiman arvion mukaan viittomakielen testin kustannukset olisivat olleet yhteensä 57873,18 euroa. Ilmeisesti kyseinen muutos jäi tuolloin tekemättä sen vuoksi, ettei siihen ollut varattu rahaa.

OPH:n ja Solkin kanssa vuonna 2022 käydyn keskustelun perusteella suomalaisen viittomakielen lisääminen tutkintokieleksi vaatisi vielä teknistä kehittelyä ja resursseja. Suomenruotsalaisen viittomakielen osalta asia vaatisi puolestaan perusteellista taustaselvittelyä. Solki on nostanut esille myös pienempien saamen kielten lisäämisen kielitutkintojärjestelmään.

Vuonna 2018 OKM on valmistellut sisäistä muistiota YKI-tutkintojen järjestämisestä ulkomailla. Nykylainsäädäntö ei mahdollista tutkintojen järjestämistä ulkomailla. Muuttamalla yleisistä kielitutkinnoista annettua lakia ei kuitenkaan ratkaista juridisia ja käytännön toimintaan liittyviä ongelmia Suomen lakien soveltamisesta Suomen valtion ulkopuolella. Tutkintojen järjestämiseen ulkomailla liittyisikin monenlaisia haasteita. Muistiossa todetaan muun muassa, että reunaehtona tulisi olla, että ulkomailla suoritettulla YKI-tutkinnolla ei voisi hakea Suomen kansalaisuutta. Joka tapauksessa tällainen mahdollisuus olisi suunnattu ensisijaisesti niille, jotka aikovat hakea työtä Suomesta.

Yleisten kielitutkintojen järjestelmän kehittäminen ja mahdolliset säädösmuutostarpeet vaativat laajempaa selvittelyä ja jatkovalmistelua. Tätä varten tulisi asettaa työryhmä, jossa olisivat edustettuina ainakin OKM, OPH, YKI-tutkintojen järjestäjät ja Solki, sekä mahdollisesti myös TEM, UM, sisäministeriö ja Migri.

3) Poliittikatavoitteet

Lainsäädännön muutoksilla ja kehittämistoimilla turvataan kielitutkintojärjestelmän toimivuus.

4) Poliittikakeinot perusteluineen

Yleisiä kielitutkintoja koskevan lain muuttaminen: tutkinto- ja arvioijarekistereitä koskevia säännöksiä tulee muuttaa siten, että ne vastaavat tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Muita mahdollisia säädös-muutostarpeita tulisi tarkastella samassa yhteydessä. Lainsäädäntöä tulisi päivittää. Valmistelua varten asetetaan työryhmä selvittämään YKI-järjestelmän ja sitä koskevan lainsäädännön muutostarpeita.

5) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Opetushallituksen tulossopimuksessa vuodelle 2023 on varattu määrärahoja yhteensä 524 000 euroa momentilta 29.01.02.02.05 kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkirekisterin kehittämiseen. Lisäksi momentilta 29.20.21.6 on varattu yhteensä 300 000 euroa kielitutkintojen, auktorisoitujen kääntäjien sekä oikeustulkirekisterin digitalisointia varten.

Yleisten kielitutkintojen vaatimien rekisterien päivittäminen, YKI-testin digitalisoiminen ja viittomakielisen YKI-testin kehittäminen rahoitetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisistä menoista. as-teen koulutuksen yhteisistä menoista.

6) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Petri Lempinen, puhelin 0295 330180, petri.lempinen@gov.fi

Korkeakoulutus ja tiede

Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan keskeiset valmisteluteemat hallituskaudelle 2023 – 2027:

- 1) T&K-rahoituksen nosto 4%/BKT vuoteen 2030 mennessä. 175 miljoonan euron vuositason lisäys OKM:n sektorille joka vuosi koko vaalikauden ajan, kehyskaudella 2024 - 2027 yhteensä 700 miljoonaa euroa.
- 2) Koulutus- ja osaamistason tason nosto. Vuoteen 2035 mennessä 25 – 34 -vuotiaista vähintään puolet suorittaa korkeakoulututkinnon. Edellyttää 10 000 uuden aloittajan lisäystä vuosittain vuoden 2019 tasoon nähden. Kokonaiskustannukset ovat 280 miljoonaa euroa vuonna 2027 ja nousevat 328 miljoonaan euroon vuonna 2029, joiden lisäksi tulee opintotukimenoja. Nuorten koulutustason noston ohella vahvistetaan korkeakoulujen roolia jatkuvassa oppimisessa.
- 3) Kansainvälisten opiskelijoiden määrän nostaminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä ja Suomeen työllistyvien opiskelijoiden määrän nostaminen 75 prosenttiin. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrän kasvattaminen ja lukuvuosimaksujen muuttaminen täyskatteelliseksi. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden tutkintoja ei sisällytetä jatkossa enää rahoitusmalliin.

Koonti hallituskauden 2019 – 2023 keskeisistä toimista korkeakoulu- ja tiedepolitiikan sektorilla

- Hallitus hyväksyi keväällä 2020 kansallisen tutkimuksen ja kehittämisen ja innovaatioiden tiekartan, joka muodostaa toimenpidekokonaisuuden Suomen TKI-ympäristön kehittämiseksi ja T&K-panosten nostamiseksi neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Parlamentaarinen TKI-työryhmä julkisti helmikuussa 2023 tarkemman suunnitelman neljän prosentin tavoitteen saavuttamisesta, joka vaikuttaa merkittäväällä tavalla tulevien vaalikausien TKI-politiikkaan OKM:n ja muiden vastuullisten ministeriöiden sektoreilla. Vuoden 2023 alussa astui voimaan laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosille 2024-2030, joka mahdollistaa neljän prosentin tavoitteen saavuttamisen.
- OKM rahoitti vuosina 2020-2022 korkeakoulujen lisäaloituspaikkoja muutamalla eri instrumentilla 10 580 kappaletta. Lisäpaikkojen rahoituksen ehtona oli, että joku hakija ottaa korkeakoulun lisäämän aloituspaikan vastaan. Luku 10 580 tarkoittaa niitä paikkoja, jotka on täytetty lisärahoituksen ehtojen mukaisesti. Alun perin lisäyksiä oli sovittu hiukan enemmän (noin 12 000), mutta korkeakoulut eivät saaneet kaikkia lisättyjä aloituspaikkoja täytettyä.
- Alkuvuodesta 2022 valmistui korkeakoulujen kestävän kasvun ohjelman ehdotukset osaavan työvoiman lisäämiseksi ja Suomen talouden vahvistamiseksi korkeakoulutuksen ja tutkimuksen keinoin. Yhdessä korkeakoulujen ja sidosryhmien kanssa valmistellut ehdotukset jakaantuvat viiteen kokonaisuuteen: koulutusperusteisen maahanmuuton lisääminen, korkeakoulutuksen aikaistaminen ja joustavoittaminen, jatkuvan oppimisen tarjonnan vahvistaminen, kriittisen ja huippuosaamisen lisääminen ja koulutusvastuujärjestelmän uudistaminen. Toimenpidekokonaisuuksien valmistelu ja toimeenpano jatkuvat.
- Korkeakoulutuksen sosiaalisen, alueelliseen ja kielellisen tasa-arvon edistämiseksi laadittiin korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma. Suunnitelman pohjalta jokaisessa korkeakoulussa on valmisteltu omat saavutettavuussuunnitelmat. Saavutettavuuden edistäminen on suunniteltu tuotavan osaksi korkeakoulujen tulevan sopimuskauden 2025 – 2028 tavoitteita.
- Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusvastuita on laajennuttu useassa korkeakoulussa valtakunnalliseen ja alueelliseen osaajapulaan vastaamiseksi.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa tiekartan ja toimenpideohjelma kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi. Korkeakoulutuksen osalta on asetettu tavoitteeksi kansainvälisten opiskelijoiden määrän kolminkertaistaminen vuoteen 2030 mennessä, mikä edellyttää merkittäviä lisätoimia tulevien vaalikausien aikana.
- Yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa on käynnistynyt vuonna 2021 yhteinen Digivisio 2030-hanke, jonka tavoitteena on uudistaa suomalaista korkeakoulutusta digitalisaation avulla ja tehdä Suomesta jatkuvan oppimisen mallimaa parantamalla kaikkien oppijoiden mahdollisuuksia joustavaan oppimiseen. Digivisiotyöllä on tiivis yhteys jatkuvan oppimisen laajempaan digitalisaatio-ohjelmaan.

- Korona-aikana opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja oppimisen tukemiseksi Suomen jokaisessa korkeakoulussa käynnistettiin ministeriön erityisavustuksella hankkeita opiskelijoiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja oppimisen tukemiseksi.

KTPO – kori 1

T&K-rahoituksen nosto 4%/BKT vuoteen 2030 mennessä. 175 miljoonan euron vuositason lisäys OKM:n sektorille joka vuosi koko vaalikauden ajan, kehyskaudella 2024 - 2027 yhteensä 700 miljoonaa euroa.

Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen kasvattaminen

1) Tiivistelmä

Kaksinkertaistetaan kansalliseen infrastruktuuriin kohdennettavan valtuuden määrä niin, että 2027 Akatemia käyttää siihen myöntövaltuudestaan vähintään 40 miljoonaa euroa vuodessa. Rahoitusta kohdennettaisiin siten, että korkeatasoisen tieteen tarpeiden lisäksi voidaan tukea paikallista ja alueellista osaamisen kehittämistä sekä eri sektorien (AMK:t, yliopistosairaalat, tutkimuslaitokset, yritykset, yksityinen sektori) välistä yhteistyötä.

Missioiden rahoitusinstrumenttivalikoimaa vahvistetaan kansainvälisesti vaikuttavan tutkimuksen tueksi lippulaivojen ja veturyritysten yhteistyön tiivistämiseksi, neljännen ja viidennen lippulaiva-rahoituskierroksen toteuttamiseksi ja kumppanuuksien vahvistamiseksi 40 miljoonan pysyvällä lisäyksellä Akatemian myöntövaltuuteen 2024-2030.

Ei-taloudelliseen toimintaan kohdistuvan keksinnöllisyyden todentamisen rahoituksella tuetaan tutkitun tiedon vaikuttavuuden varmistamista yhteiskunnassa 10 miljoonan pysyvällä lisäyksellä Akatemian myöntövaltuuteen. Tutkimustyön tuloksena syntyy mahdollisuuksia hyödyntää niitä kaupallistamisessa. Haasteena on usein niin kutsuttu ensivaiheen rahoitus, jonka pohjalta ideoita voi jatko kehittää kaupallistamiseen ja muuhun hyödyntämiseen soveltuvaksi. Rahoitusta kohdennettaisiin jo korkeatasoisiksi todetuille Suomen Akatemian rahoittamille tutkimushankkeille, joilla on merkittävä vaikuttavuuspotentialiaali taloudellisen ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi. Rahoituksen osalta tehtäisiin yhteistyötä Business Finlandin kanssa rahoittajaorganisaatioiden instrumenttien täydentävyyden varmistamiseksi.

Monipuolisen osaamis pohjan vahvistamiseksi joko osana avoimia rahoitushakuja tai ohjelmallisena toimintana Suomen Akatemian myöntövaltuutta kasvatetaan vuodesta 2025 alkaen. Mahdollisia yksittäisiä ilmiöpohjaisia kohdennuksia voivat esimerkiksi olla hyvinvointitalouteen tai -alueisiin liittyvä tutkimus tai tutkimustiedon translaatioon liittyvän tiedon lisääminen.

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut. Suomen Akatemia vastaa Suomen jäsenmaksuista kansainvälisissä tutkimusinfrastruktuureissa, kuten Euroopan ydinfysiikan tutkimusjärjestö CERNin, Euroopan eteläinen observatorio ESO:n ja Euroopan molekyylibiologian laboratorio EMBL:n osalta. CERNin jäsenmaksuosuus on näistä noin 75 %. Kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuissa on korotuspaineita mm. kohonneiden energia- ja rakentamiskustannusten sekä muun maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi.

Suomen Akatemian hallintoviraston toimintamäärärahoja nostetaan niin, että Akatemialla on riittävästi henkilöstöä kasvavan rahoitustason edellyttämään toimintaan.

2) Johdanto ja tausta

Tutkimuksen laadun edelleen vahvistamiseksi ja kunnianhimon tason nostamiseksi lisätään Suomen Akatemian kansainvälisen arvioinnin suositusten mukaisesti Suomen Akatemian myöntövaltuutta ja määrärahoja niin, että pystytään nostamaan rahoitettavien hankkeiden joukkoon nykyistä enemmän hankkeita, jotka on erinomaisiksi kansainvälisessä vertaisarvioinnissa arvioitu. Korjataan samalla Suomen Akatemian hallintoviraston toimintamäärärahoja vastaamaan työkuormaa ja kansainvälisten verrokkien resursseja.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Suomen Akatemian tutkimusrahoitus nostetaan tasolle, jolla varmistetaan nykyistä paremmin korkeatasoisten tutkimushankkeiden toteutuminen. Rahoitusvalikoimaa monipuolistetaan ottamalla mukaan misio pohjaisia hakuja ja tutkimustulosten kaupallistamispotentiaalin selvittämiseen tähtäävää rahoitusta. Suomen Akatemian toimintamäärärahoja on kasvatettava vastaamaan lisääntyviä tehtäviä.

Tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen, kehittämiseen, ylläpitoon, käyttöön ja purkamiseen tarvitaan riittävät resurssit koko elinkaaren ajan. Resurssit on tärkeä suunnata laadukkaimpien ja vaikuttavimpien tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja toimintaan, mikä edellyttää suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteistä toimintaan sitoutumista. Lisärahoitusta tarvetta painotetaan Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean toiminnan ja vaikuttavuuden arvioinnissa.

Suomen Akatemia vastaa Suomen jäsenmaksuista kansainvälisissä tutkimusinfrastruktuureissa, kuten Euroopan hiukkasfysiikan tutkimusjärjestö CERNin, Euroopan eteläinen observatorio ESO:n ja Euroopan molekyylibiologian laboratorio EMBL:n osalta. Cernin jäsenmaksuosuus on näistä noin 75 %. Kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuissa on korotuspaineita mm. kohonneiden energia- ja rakentamiskustannusten sekä muun maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi.

4) Keinot perusteluineen

Missioiden rahoitusinstrumenttivalikoimaa vahvistetaan kansainvälisesti vaikuttavan tutkimuksen tueksi lippulaivojen ja veturyritysten yhteistyön tiivistämiseksi, neljännen ja viidennen lippulaiva-rahoituskierron toteuttamiseksi ja kumppanuuksien vahvistamiseksi 40 miljoonan pysyvällä lisäyksellä Akatemian myöntövaltuuteen 2024-2030.

Ei-taloudelliseen toimintaan kohdistuvan keksinnöllisyyden todentamisen rahoituksella tuetaan tutkitun tiedon vaikuttavuuden varmistamista yhteiskunnassa 10 miljoonan pysyvällä lisäyksellä Akatemian myöntövaltuuteen.

Monipuolisen osaamis pohjan vahvistamiseksi joko osana avoimia rahoitushakuja tai ohjelmallisena toimintana Suomen Akatemian myöntövaltuutta kasvatetaan vuodesta 2025 alkaen.

Suomen Akatemian hallintoviraston toimintamäärärahoihin tehdään 2 milj. euron tasokorotus.

Kaksinkertaistetaan kansalliseen tutkimusinfrastruktuuritoimintaan kohdennettavan valtuuden määrä niin, että vuonna 2027 Suomen Akatemia käyttää siihen myöntövaltuudestaan vähintään 40 miljoonaa euroa vuodessa. Valtuuden tasoa nostetaan vaiheittain niin, että 2024-2027 valtuuteen lisätään 5 miljoonaa euroa pysyvästi kunakin vuonna. Valtuuden määrä on näin vähintään 40 miljoonaa euroa vuonna 2027.

Suomen Akatemian kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuihin (momentti 29.40.66.) tehdään 4 miljoonan euron pysyvä lisäys vuodesta 2024 alkaen.

5) Vaikutukset

Rahoituslisäyksellä pystytään nostamaan Suomen Akatemian rahoitettavien hankkeiden joukkoon nykyistä enemmän hankkeita, jotka on erinomaisesti kansainvälisessä vertaisarvioinnissa arvioitu. Nykyisin tutkimushankkeiden läpimenoprosentti on huomattavan alhainen.

Tutkimusinfrastruktuurien lisärahoituksella mahdollistetaan korkeatasoinen tutkimustoiminta useilla tutkimusaloilla sekä osallistuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa) *

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa *			
		2024	2025	2026	2027
29.40.51 Suomen Akatemian tutkimusvaltuus	Valtuus	54000	59000	115000	137000
29.40.01 Suomen Akatemian toimintamenot	Määräraha	2000	2000	2000	2000
29.40.66 Kansainväliset jäsenmaksut	Määräraha	4000	4000	4000	4000
Menot yhteensä, euroa		60000	65000	121000	143000

*Akatemian rahoituksessa valtuus heijastuu momentille menoina vasta seuraavina noin 7 vuotena.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Korkeakouluille suunnattavan tutkimukseen ja tutkijankoulutuksen kehittämiseen ja uudistamiseen suunnatun rahoituksen lisääminen

1) Tiivistelmä

T&K-rahoituslain turvaamat tutkimus- ja kehittämistoiminnan julkisen rahoituksen lisäykset kohdistetaan toimiin, joilla on mahdollisimman laaja vaikutus tuottavuuteen ja taloudelliseen kasvuun. Erityisesti painotetaan yliopistojen perustutkimusta, ammattikorkeakoulujen soveltavaa tutkimusta sekä tutkijakoulutuksen lisäämistä ja uudistamista, jotta panostusten vaatima T&K-henkilöstön lisäys voi toteutua.

2) Johdanto ja tausta

Suomen TKI-järjestelmää on kehitettävä tasapainoisena kokonaisuutena, jossa tuetaan sekä perus- ja uteliaisuustutkimusta, soveltavaa tutkimusta kuin yritysten innovaatiotoimintaa. Vuoden 2023 alusta voimaan tullut T&K-rahoituslaki muutti T&K-rahoituksen lakisääteiseksi menoksi, mikä nostaa ja turvaa tutkimusrahoituksen tasoa, tuo pitkäjänteisyyttä rahoitukseen ja mahdollistaa perusrahoituksen kasvattamisen sekä panostukset tutkijankoulutuksen lisäämiseen. Perustutkimus tuottaa laajasti yhteiskunnassa hyödynnettävää tietoa ja luo pohjan inhimillisen pääoman kehitykselle sekä innovaatioille. Kansallisiin TKI-tavoitteisiin pääseminen edellyttää nousua T&K-henkilöstön määrään ja samalla T&K-työtä tekevien tohtoreiden määrään. Samaan aikaan on erityisesti tarvetta nostaa yritysten tohtorikoulutetun T&K-henkilöstön osuutta tämänhetkisestä, verrokkimaita alhaisemmasta määrästä. Tämä puolestaan edellyttää tutkijankoulutuksen nopeaa lisäämistä, sen nopeuttamista, koulutuksen sisältöjen ja toteutuksen uudistamista sekä tutkijanjärjestelmien tavoitteellista kehittämistä.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Yliopistojen perusrahoitusta kasvatetaan. Panostuksilla mahdollistetaan pitkäjänteinen T&K-työn vahvistaminen sekä laaja-alaisen osaamis pohjan vahvistaminen tutkijankoulutuksessa myös osaamisen huoltovarmuuden takaamiseksi. Ammattikorkeakoulujen kyvykkyyttä laadukkaaseen TKI-toimintaan parannetaan.

Rahoitustason nostaminen mahdollistaa myös korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonnan kehittämisen systemaattisemmaksi ja saavutettavammaksi, jotta sillä voidaan vastata paremmin osaamisen ja työelämän TKI-osaajatarpeisiin.

Perusrahoituksen lisääminen vahvistaa myös tutkimuksen ja koulutuksen välistä yhteyttä sekä parantaa yliopistojen mahdollisuuksia hyödyntää EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelman (Horisontti Eurooppa) rahoitusta ja hakea kansainvälistä T&K-rahoitusta. Samalla osaava, tutkimuksen tekemiseen koulutettu työvoima houkuttelee ulkomaalaisia investointeja Suomeen.

4) Keinot perusteluineen

Korkeakoulujen vuonna 2024 alkavalla sopimuskaudella mm. uuden rahanjakomallin kautta (indikaattorit, strategiarahoitus) ja muun rahoituksen kautta kohdennetaan vuosittain kasvava lisärahoitus erityisesti korkeakoulujen T&K-toimintaan ja sitä tukevaan toimintaan.

Tutkijankoulutuksen tehostamiseksi kehitetään tohtorikoulutuksen pilotointiohjelma. Lisäksi tarkastellaan ja kehitetään yhdessä yliopistojen kanssa niiden tohtorikoulutuksen tarjonta ja rakenteet vastaamaan myös parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportin suosituksia ja kartoitetaan mahdolliset tarpeet tohtorikoulutusta koskevan sääntely-ympäristön muuttamiselle.

5) Vaikutukset

Suomen T&K-rahoitus saadaan kasvu-uralle. T&K-toiminnassa ja työelämässä välttämättömän tutkijakoulutetun työikäisen väestön määrää kasvatetaan. Mittareina käytetään parlamentaarisen TKI-työryhmän asettamia seurantamittareita.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Yliopistojen rahoitusta lisätään vuosina 2024-2027 vuosittain siten, että vuonna 2027 määrärahataso on 276 milj. euroa vuoden 2023 talousarviota korkeampi. Lukuun sisältyy 50 milj. euron profi-rahoituksen siirto Suomen Akatemialta yliopistomomentille. Ammattikorkeakoulujen rahoitusta lisätään vuosittain siten, että vuonna 2027 määrärahataso on 101 milj. euroa korkeammalla tasolla kuin talousarviossa vuonna 2023.

Tohtorikoulutuksen pilotointiohjelman väitöskirjatutkijapaikat tulee korvata yliopistoille, jotka ottavat jatko-opiskelijat henkilökunnakseen. Kustannusarvio tuhannen väitöskirjatutkijan mukaan, 3000 euroa/kk 3 vuoden ajan, yhteensä 108 miljoonaa euroa (n. 36 miljoonaa euroa/vuosi).

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa			
		2024	2025	2026	2027
29.40.50 valtionrahoitus yliopistojen toimintaan*	Määräraha	162000	162000	226000	276000
29.40.55 valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan	Määräraha	21000	31000	91000	101000
Menot yhteensä, euroa		183000	193000	317000	377000

*sisältää 50 milj. euron profi-rahoituksen siirron momentilta 29.40.51.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportti

Tutkimusinfrastruktuurien ja EuroHPC-toimintaympäristön vahvistaminen

1) Tiivistelmä

Tutkimusinfrastruktuurien rahoitusta lisätään osana tutkimusrahoituksen kasvattamista 4%:iin BKT:sta ja sitoudutaan uuden EuroHPC-supertietokoneen hankintaan

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurirahoitus kaksinkertaistetaan siten, että se on vuodesta 2027 lähtien vähintään 40 milj. euroa vuodessa. Lisäksi Suomen Akatemian kansainvälisiin jäsenmaksuihin tehdään 4 milj. euron pysyvä lisäys vuodesta 2024 alkaen.

EuroHPC LUMI-supertietokoneen käyttöaika päättyy vuonna 2026. Uuden EuroHPC-supertietokoneen kansallinen ja eurooppalainen valmistelu tulee aloittaa vuoden 2023 aikana. Sitoumus Suomen kansallisesta rahoituksesta (250 milj. euroa) tarvitaan 2024-2025.

2) Johdanto ja tausta

Korkeatasoinen TKI-toiminta edellyttää ajantasaisia tutkimusinfrastruktuureja, joilla mahdollistetaan tutkimustyö hyvin monilla tutkimusaloilla. Ne toimivat osaamiskeskittymien pohjana, houkuttelevat osaajia ja mahdollistavat osallistumisen kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen, kehittämiseen, ylläpitoon, käyttöön ja purkamiseen tarvitaan riittävät resurssit koko elinkaaren ajan. Resurssit on tärkeä suunnata laadukkaimpien ja vaikuttavimpien tutkimusinfrastruktuurien rakentamiseen ja toimintaan, mikä edellyttää suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteistä toimintaan sitoutumista. Lisärahoitusta tarvetta painotetaan Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurikomitean toiminnan ja vaikuttavuuden arvioinnissa.

Suomen Akatemia vastaa Suomen jäsenmaksuista kansainvälisissä tutkimusinfrastruktuureissa, kuten Euroopan hiukkasfysiikan tutkimusjärjestö CERNin, Euroopan eteläinen observatorio ESO:n ja Euroopan molekyylibiologian laboratorio EMBL:n osalta. Cernin jäsenmaksuosuus on näistä noin 75 %. Kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuissa on korotuspaineita mm. kohonneiden energia- ja rakentamiskustannusten sekä muun maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi.

Päätös EuroHPC LUMI-supertietokoneen sijoittamisesta Suomeen tehtiin EU-tasolla vuonna 2019. LUMI-supertietokoneen ensi vaihe tuli käyttöön vuoden 2021 lopussa ja täysimääräisesti kone saatiin tutkijoiden käyttöön vuoden 2023 alussa. Koneen käyttöaika on päättymässä 2026. LUMI supertietokoneen laskentakapasiteetista on 25 % varattu suomalaisille tutkijoille Suomen maksuosuuden mukaisesti.

4) Keinot perusteluineen

Suomen Akatemian tutkimusinfrastruktuurirahoitus kaksinkertaistetaan siten, että se on vuodesta 2027 lähtien vähintään 40 milj. euroa vuodessa. Lisäksi Suomen Akatemian kansainvälisiin jäsenmaksuihin tehdään 4 milj. euron pysyvä lisäys vuodesta 2024 alkaen.

Uuden EuroHPC-supertietokoneen kokonaiskustannusten (hankinta ja käyttö) arvioidaan olevan noin 1 000 milj. euroa, josta EU-rahoitusosuus olisi 500 milj. euroa. Suomen kansallisen rahoituksen arvioidaan olevan 250 milj. euroa ja muiden kumppanimaiden rahoitusosuuden 250 milj. euroa.

Nykyisin LUMI-supertietokoneen käyttö yritysten tarpeisiin on mahdollista EuroHPC-yhteisyritystä koskevan EU:n neuvoston asetuksen mukaisesti. Kansallisesti omistetut supertietokoneet eivät ole vastaavalla tavalla yritysten käytössä, koska niiden yrityskäyttöä säätelee kansallinen lainsäädäntö, joka lähtee liikkeelle sidosyksikköasemasta eikä tutkimusinfrastruktuurista. Säädetään laki CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n tutkimusinfrastruktuurin yhteiskäytöstä. Lisäksi yhtenäistetään CSC:n supertietokoneiden yrityskäyttöä koskevat periaatteet.

5) Vaikutukset

Tutkimusinfrastruktuurien lisärahoituksella mahdollistetaan korkeatasoinen tutkimustoiminta useilla tutkimusaloilla sekä osallistuminen eurooppalaiseen ja kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kaksinkertaistetaan kansalliseen tutkimusinfrastruktuuritoimintaan kohdennettavan valtuuden määrä niin, että vuonna 2027 Suomen Akatemia käyttää siihen myöntövaltuudestaan vähintään 40 miljoonaa euroa vuodessa. Valtuuden tasoa nostetaan vaiheittain niin, että 2024-2027 valtuuteen lisätään 5 miljoonaa euroa pysyvästi kunakin vuonna. Valtuuden määrä on näin vähintään 40 miljoonaa euroa vuonna 2027.

Suomen Akatemian kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien jäsenmaksuihin (momentti 29.40.66.) tehdään 4 miljoonan euron pysyvä lisäys vuodesta 2024 alkaen.

Sitoudutaan vuonna 2024 enintään 250 milj. euron kansallisella rahoituksella uuden EuroHPC-supertietokoneen hankintaan. EuroHPC-koneen isännöintiä koskevaan hakuun osallistutaan vuonna 2025-2026 ja hankinta käynnistyy vuoden 2026 aikana. Määrärahoja tulee kohdentaa koneen hankinta- ja käyttökustannusten kattamiseen. Arvioitu rahoitustarve on 50 milj. euroa vuodessa 2026-2030.

Esitetyistä politiikkatoimista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

Momentin numero ja nimi	Esitys yhteensä vuodesta 2024 alkaen, euroa	Määrärahan/valtuuden jakautuminen, euroa			
		2024	2025	2026	2027
29.40.51 Suomen Akatemian tutkimusvaltuus	Valtuus	5000	10000	15000	20000
29.40.66 Kansainväliset jäsenmaksut	Määräraha	4000	4000	4000	4000
EuroHPC hankinta	Valtuus	250000			
EuroHPC hankinta	Määräraha			50000	50000*
Menot yhteensä, euroa					

* Arvioitu rahoitustarve on 50 milj. euroa vuodessa 2026-2030.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Tutkimus- ja innovaatiopolitiikan koordinaation johtamisen rakenteiden uudistaminen, mukaan tutkimus- ja innovaationeuvoston toiminnan uudelleen organisoiminen

1) Tiivistelmä

Valtion T&K-rahoitusta koskevan lain mukaisesti valtion rahoitusta nostetaan vuoteen 2030 mennessä tavalla, joka mahdollistaa tavoitteeksi asetetun 4% tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen bruttokansantuoteosuuden saavuttamisen vuoteen 2030 mennessä muiden toimijoiden lisätessä vastaavasti omaa T&K-rahoitustaan. Valtion lisääntyvän rahoituksen ohella ja tueksi TKI-järjestelmää tulee kehittää kokonaisvaltaisesti. Tämä edellyttää tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtamisen ja koordinoimisen vahvistamista, mikä voidaan saavuttaa vahvistamalla tutkimus- ja innovaationeuvoston roolia uudistamalla neuvoston tehtäviä, rakenteita ja toimintamuotoja sekä osoittamalla sille riittävät resurssit, ml päätoiminen sihteeristö.

2) Johdanto ja tausta

Suomi tarvitsee vahvempaa korkean tason tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtamista ja koordinaatiota, joka mahdollistaa TKI-järjestelmän kokonaisvaltaisen kehittämisen. Tämä edellyttää kansallisen strategisen näkemyksen muodostamista tutkimus- ja innovaatiopolitiikan suunnasta, painopisteistä ja resurssien kohdentamisesta. TKI-toiminnan edistäminen kuuluu kaikille hallinnonaloille ja -tasoille. Tutkimus- ja innovaatiopolitiikka on kytkettävä tiiviisti muihin politiikkasektoreihin ja yhteiskunnalliseen kehittämiseen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää eri toimijoiden – hallinnonalojen, elinkeinoelämän, julkisten tutkimusorganisaatioiden ja muiden TKI-toimijoiden – yhteisen näkemyksen muodostamista ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtäviä vahvistamalla ja täydentämällä, sen toimintaa monipuolistamalla sekä rakenteita ja resurssointia vahvistamalla se voi vastata tässä mainittuihin tarpeisiin.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vahvistetaan tutkimus- ja innovaationeuvoston roolia tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtamisessa ja koordinoinnissa. Uudistetaan neuvoston rakenteita ja toimintamuotoja sekä osoitetaan sille päätoiminen sihteeristö. Vahvistetaan ministeriöiden välisen TKI-tehtäviä hoitavien virkamiesten verkoston asemaa. Tehostetaan viestintää TKI-politiikasta. Tutkimus- ja innovaationeuvoston tehtäviä vahvistamalla ja täydentämällä, sen toiminta monipuolistamalla sekä rakenteita ja resurssointia vahvistamalla se voi vastata TKI-politiikan johtamisen ja koordinaation muuttuneisiin tarpeisiin.

4) Keinot perusteluineen

Parlamentaarisen TKI-työryhmän 2022 –raportin linjausten pohjalta

1. Vahvistetaan neuvoston tehtäviä;
2. Valmistellaan neuvoston kokoonpano;
3. Uudistetaan neuvoston toimintaa, laaja-alaistetaan sen valmistelua ja perustetaan alarakenteita kuten kansainvälisistä asiantuntijoista koostuva paneeli.
4. Tutkimus- ja innovaationeuvoston toimintaan osoitetaan riittävät voimavarat ja perustetaan päätoiminen sihteeristö.

5. Uudistetaan TKI-politiikan koordinaatioverkosto tukemaan tutkimus- ja innovaationeuvoston valmistelua.
6. Tehostetaan TKI-politiikkatoimista viestimistä ja valmistellaan osaamisen ja TKI-toiminnan maaku- vatyö.
7. Järjestetään TKI-toiminnan parlamentaarinen seuranta tutkimus- ja innovaationeuvoston yhtey- teen.

TKI-toiminnan edistäminen kuuluu kaikille hallinnonaloille ja -tasolle. Tutkimus- ja innovaatiopolitiikka on kytkettävä tiiviisti muihin politiikkasektoreihin ja yhteiskunnalliseen kehittämiseen sekä kansainvälisen yh- teistyön tavoitteisiin. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää eri toimijoiden – hallinnonalojen, elinkeinoelä- män, julkisten tutkimusorganisaatioiden ja muiden TKI-toimijoiden – yhteisen näkemyksen muodostamista ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin.

5) Vaikutukset

Vahvistettu korkean tason tutkimus- ja innovaatiopolitiikan johtaminen ja koordinaatio mahdollistaa TKI- järjestelmän kokonaisvaltaisen kehittämisen. Korkeatasoinen osaaminen ja TKI-toiminta ovat Suomen kil- pailukyvyyn, tuottavuuden ja hyvinvoinnin pohja. Tavoitteena on, että Suomen TKI-toimintaympäristö on kansainvälisesti kärkitasolla/OECD-maiden kärkeä ja tukee entistä paremmin tuottavuuden kasvua, kestä- vää talouskasvua sekä yhteiskunnan hyvinvointia. Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä talous- kasvu vahvistaa myös julkista taloutta ja mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan toimintojen rahoittamisen. Uuden tiedon ja innovaatioiden hyödyntäminen ratkaisuisissa yhteiskunnallisiin haasteisiin, kuten ilmaston- muutos, luontokato ja sosiaaliset ongelmat, lisää yhteiskunnan hyvinvointia.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (1000 euroa)

	2024	2025	2026	2027
Päätoiminen sih- teeristö	440	440	440	440
Kansainvälinen asi- antuntijapaneeli	50	50	50	50
Selvitys- ja muut asiantuntijapalve- lut	300	300	300	300
	790	790	790	790

HUOM! TIN:n toimintavarat tulisi jaetuksi usealle eri pääluokalle (VNK, OKM, ja TEM).

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Parlamentaarisen TKI-työryhmän loppuraportti (VNK, TEM, VM)

Tutkijan, tutkimuksen ja tutkimusorganisaatioiden vastuullinen arviointi ja sitä tukevan regulaatioympäristön uudistaminen

1) Tiivistelmä

Tutkimusjärjestelmän välttämätöntä uudistumista tukevaa vastuullista arviointia tulee edistää kaikilla tasoilla. Uudistumisen tukena lainsäädäntö tulee nykyaikaistaa huomioimaan digitalisoitunut toimintaympäristö. Näillä toimenpiteillä tehostetaan TKI-järjestelmää, tuetaan jatkuvaa oppimista, tehdään Suomesta houkutteleva maa tutkijoille ja opiskelijoille ja vastataan tehokkaimmalla mahdollisella tavalla kasvaviin osaamistarpeisiin.

2) Johdanto ja tausta

Tutkijoita, tutkimusta ja tutkimusorganisaatioita arvioidaan tällä hetkellä erittäin vahvasti perustuen julkaisumääriin ja siihen, missä tiedejulkaisuissa artikkeleita julkaistaan. Julkaiseminen ei kuitenkaan ole ainoa laadukkaan tutkimuksen kriteeri ja tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi on ylläpidettävä ja kehitettävä tutkimuksen arvioinnin järjestelmää, joka riittävällä tavalla palkitsee monimuotoisia tutkimustuloksia ja tukee avointa julkaisemista. Muuttamalla arviointia luomme uudenlaista tutkimusyhteisöä. Nykyinen arviointiympäristö ei tue laadukkaan, avoimen, yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen tutkimusympäristön toimintaa. Syitä on monia, lähtien korkeakoulujen rahoitusmallista ja fokuoitumisesta liikaa vain julkaisumetriikkaan.

Vastuullisen arvioinnin julkilausumia ja deklaraatioita on jo monia (Leidenin ja Hong Kongin manifestit, Dora-julistus, Metric tide yms.) Myös suomalainen tiedeyhteisö kirjoitti 2020 vastuullisen tutkijanarvioinnin kansallisen suosituksen ja Euroopan komission tukema CoARA-konsortio lanseerasi 2022 sopimuksen tutkimuksen arvioinnin uudistuksesta (Agreement on Reforming Research Assessment). Vastuullisen arvioinnin edistäminen eurooppalaisella tasolla on myös yksi eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) kehittämisen painopisteistä ja yksi niistä ERA-toimista, joissa Suomi on sitoutunut toimimaan mukana. Sama muutosprosessi tapahtuu globaalisti ja on välttämätöntä olla muutoksessa mukana.

Vastuullinen arviointi johtaa moneen positiiviseen kehitykseen. Kun tutkimustuotoksia arvioidaan niiden sisällön ja vaikuttavuuden perusteella, syntyy paremmat kannustimet julkaista avoimesti laadukkaita tutkimustuotoksia, myös muita tuotoksia kuin julkaisuja. Etenkin datalla on yhä merkittävämpi rooli tuotoksena. Vastuullinen arviointi mahdollistaa tutkijoiden muun toiminnan, kuten opetustoiminnan ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen, huomioimisen urakehityksessä. Vastuullinen arviointi korostaa kielten moninaisuutta sekä tasa-arvoa, moninaisuutta ja yhdenvertaisuutta tutkimusyhteisössä. Tutkimuksen monikielisyydellä on tärkeä rooli tiedeviestinnässä yhteiskunnan kanssa, erityisesti kansallisella ja alueellisella tasolla. Tutkijan ja tutkimuksen vastuullisen arvioinnin jalkautumisen myötä tutkimuksen alkuperäisen julkaisukielen merkitys vähenee, sillä saman tutkimuksen eri kieliversiot lisäävät vaikuttavuutta.

Vastuullinen arviointi kannustaa tutkimustulosten ja aineistojen laajaan avoimuuteen, joka lisää tehokkuutta koulutuksen ja jatkuvan oppimisen, uuden tutkimuksen, yhteiskunnallisen hyötykäytön ja kaupallistamisen alueilla. Nykyinen regulatorinen ympäristö ei parhaalla mahdollisella tavalla tue tutkimuksen ja opetuksen avoimuutta. Tilanne on kallis ja tehoton ja muodostaa sivistyksen vaalijoiden eturintamalle, eli tutkijoille ja opetushenkilökunnalle, puutteellisen oikeusturvan.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vastuullinen arviointi on merkittävä ja kaivattu uudistus tutkimuskentällä. Sen toteutuminen on varmistettava joka tasolla. Suomen profiloituminen vastuullisen arvioinnin kärkimaana tuo suhteellisen edun tavoiteltaessa lisää tutkijoita ja opiskelijoita, houkuttelevuus syntyy tasa-arvoisesta, yhdenvertaisesta, avoimesta ja laadukkaasta tutkimus- ja opetusympäristöstä jonka keskeinen elementti vastuullinen arviointi on.

4) Keinot perusteluineen

Tiedeyhteisön itse määrittelemän, mutta julkisen sektorin tukeman, vastuullisen arvioinnin aktiivinen edistäminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Kansallisesti onnistuminen vaatii kustannusneutraaleja muutoksia muun muassa korkeakoulujen rahoitusmalliin ja lainsäädäntöön. Korkeakoulujen ohjaus- ja rahoituskäytännöistä on tulossa selvitys kesällä 2023.

5) Vaikutukset

Vastuullisen arvioinnin läpäisy takaa TKI-panostusten tehokkaan ja vaikuttavan käytön. Toimilla tehostetaan TKI-järjestelmää, tuetaan jatkuvaa oppimista sekä tehdään Suomesta houkutteleva maa tutkijoille ja opiskelijoille.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kustannusneutraali.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Korkeakoulut, Tieteellisten seurain valtuuskunta TSV, Suomen Akatemia

KTPO – kori 2

Koulutus- ja osaamistason tason nosto. Vuoteen 2035 mennessä 25 – 34 -vuotiaista vähintään puolet suorittaa korkeakoulututkinnon. Edellyttää 10 000 uuden aloittajan lisäystä vuosittain vuoden 2019 tasoon nähden. Nuorten koulutustason noston ohella vahvistetaan korkeakoulujen roolia jatkuvassa oppimisessa.

Koulutustason nosto

1) Tiivistelmä

Nuorten aikuisten (25-34-vuotiaat) koulutustaso on kansainvälisesti vertaillen ja työelämän tarpeeseen nähden alhainen. Koulutuspoliittisessa selonteossa tavoitteeksi on asetettu, että puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon.

Tavoitteen saavuttamiseksi aloituspaikkoja tulee lisätä ja tutkintoon johtavan koulutuksen paikkoja tulee suunnata ilman tutkintoa oleville nuorille. Korkeakoulutuksen aloittajamäärää tulee lisätä vuositasolla yli 10 000:lla korkeakoulutuksen ensi kertaa aloittavalla suhteessa vuoden 2019 tasoon.

Aloituspaikkojen lisääminen edellyttää lisärahoitusta. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää myös, että koulutuksen läpäisy ei heikkene. Opiskelijamäärän lisääminen ei saa johtaa oppimistulosten laadun heikkemiseen. Lisättävän korkeakoulutuksen tarkoituksenmukainen kohdentaminen on myönteisten yksilöllisten ja yhteiskunnallisten vaikutusten kannalta olennaista. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonnalla tulee lisätä väestön korkeakoulutasoista osaamista ja tarjota osaamisen täydentämisen ja uudelleensuuntaamisen mahdollisuuksia jo tutkinnon suorittaneille.

2) Johdanto ja tausta

Korkea-asteen koulutettujen osuus 25–34-vuotiaista on OECD-maissa noussut parikymmentä prosenttiyksikköä kahden viime vuosikymmenen aikana ja on nyt 47 %. Suomi on kansainvälisessä vertailussa poikkeus noin 40 %:n tasolle jääneellä nuorten korkeakoulutusasteellaan. Suomessa korkeakoulutuksen opiskelijaa kohti tehdyt panostukset ovat vähentyneet, kun ne useimmissa kehittyneissä maissa ovat kasvaneet.

Koulutuspoliittisessa selonteossa tavoitteeksi on asetettu, että puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mukaan ennakoitietojen perusteella tavoitteen tulisi vuonna 2040 olla jopa 70 %. Koulutustason nousu edellyttää, että entistä suurempi osa nuorista aloittaa korkeakoulutuksen ja suorittaa tutkinnon. Tämä tarkoittaa myös, että korkeakouluissa opiskelee paitsi nykyistä suurempi myös monimuotoisempi ja vaihtelevampi opiskelijajoukko. Korkeakoulutuksen on uudistuttava myös toimintatavoiltaan.

Suomen sijoittumisella kansainvälisissä koulutustasovertailuissa on oma arvonsa. Koulutustason noston perimmäisenä tarkoituksena on kuitenkin vastaava osaamistason nousu yhteiskunnan uudistumisen, hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Suomessa on OECD-maiden suurimpiin kuuluva työvoimapula korkeakoulutetuissa ammattiryhmissä. Pula osaavasta työvoimasta on jo muodostunut kriittiseksi tekijäksi, joka estää kestävä kasvun aikaansaamista ja ylläpitämistä. Jotta koulutustason nousu tarkoittaisi myös tosiasiallista osaamistason nousua on huolehdittava koulutuksen ja oppimistulosten laadusta.

Ylikoulutus (tai koulutuksen alihyödyntäminen) on Suomessa kansainvälisesti vertaillen vähäistä. Ylikoulutuksella on epäsuotuisia vaikutuksia, ja sen välttämiseksi on tarpeen ennakoiteihin perustaen tarkoin harikita mille koulutusaloille korkeakoulutuksen laajentaminen kohdennetaan.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

- suomalaisten koulutustaso nousee kansainvälisissä vertailuissa
- julkisten koulutusinvestointien tuotto paranee
- puute korkeakoulutetusta työvoimasta helpottaa, työelämä saa sen uudistumiseksi ja kehittymiseksi tarpeellisia osaajia
- luodaan perusta lisääntyvän T&K-toiminnan edellyttämän henkilöstön saannille
- koulutustason nousu tuottaa sosiaalisia hyvinvointivaikutuksia

4) Keinot perusteluineen

Koulutustason nostamisen keinot voidaan karkeasti jakaa teknisluonteisiin ja sisällöllisemmin koulutuksen toteutukseen liittyviin. Ensin mainittuja ovat ainakin korkeakoulutettavien lisääminen ja tämän edellyttämä rahoitus sekä korkeakoulutuksen suuntaaminen vailla opiskelupaikkaa tai aiempaa tutkintoa oleville. Viimeksi mainitun osalta vaihtoehtoisia keinoja ovat toisen saman tasoisen tutkinnon tarveharkinta, ns. aito yhden paikan sääntö, ensikertalaisikiintiöiden korottaminen tai uudet rahoitusmallit.

Kun rajataan moninkertaista tutkintokoulutusta, on uudistettava korkeakoulujen jatkuvaa oppimista (oma kortti) niin, että tutkinnon jo suorittaneilla on muita mahdollisuuksia työelämän muutosten edellyttämään osaamisen täydentämiseen tai ammattiuran suunnan vaihtamiseen (upskilling, reskilling).

Sisällöllisesti koulutuksen tuottavuuteen voidaan vaikuttaa uusilla toimintatavoilla, joustavuutta lisäämällä ja digitalisuutta hyödyntämällä. Merkittävästi laajeneva korkeakoulutus edellyttää myös, että korkeakoulut rekrytoivat lisää opetushenkilöstöä. Koulutuslaajennusten seurauksena aiempaa heterogeenisempi opiskelijajoukko edellyttää opiskelijoiden hyvinvointiin ja opiskelunvalmiuksien vahvistamiseen panostamista uusilla tavoilla ja entistä laajemmin. Korkeakoulujen on uudistettava toimintatapojaan, mukaan lukien opetus.

Maahanmuuttajataustaisille suunnatulla valmentavalla koulutuksella vahvistettaisiin opiskelunvalmiuksia jo ennen varsinaisia opintoja ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Valmentava koulutus edellyttää säädosmuutoksia.

Teknisluonteisina keinoina koulutustason nostamiseksi voidaan nähdä myös korkeakoulutuksen rakenteita (koulutusohjelmat, tutkinnot, OPS-yhteistyö) koskevat ratkaisut. Tällaiset on otettava harkintaan viimeistään, jos tavoitteena on, että 65-70 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon.

Tavoitellun 50 % korkeakoulutetun tason saavuttamiseksi 25-34 –vuotiaiden ikäryhmässä pitää korkeakoulujen sisäänoton nousta arviolta 10 000 aloittajalla suhteessa vuoden 2019 tasoon. Vuoden 2019 sisäänoton taso on valittu laskennan pohjaluvuksi, koska korkeakoulujen sisäänotto pysyi suhteellisen tasaisella tasolla 2010-luvun jälkipuoliskolla. Mikäli sisäänotto olisi pysynyt/pysyisi vuoden 2019 tasolla pysyisi myös korkeakoulutettujen osuus tuoreimpien tilastovuosien tasolla. Jotta 50 % tavoite saavutettaisiin 25-34 –vuotiaiden ikäryhmässä Suomen kansalaisten osalta, pitäisi ko. ikäryhmässä olla noin 70 000 korkeakoulututkinnon suorittanutta enemmän. Korkeakouluille lisätyt aloituspaikat eivät suoraan muunnu uusiksi tutkinnoiksi nuoriin ikäluokkiin johtuen mm. aloituspaikkojen menemisestä jo opiskelupaikan omaaville, koulutuksen keskeyttämisestä ja tutkinnon suorittamisesta yli 34-vuotiaana. Tästä syystä aloituspaikkoja 70 000 tutkinnon suorittamiseen tarvitaan noin 100 000. Jos 50 % tavoitteen määrävuodeksi asetetaan vuosi 2035, niin aloituspaikat pitää olla lisättyinä vuoteen 2031 mennessä (oletuksena tutkinnon suoritus neljässä vuodessa). Aikaa em. aloituspaikkamäärälisäykseen on vuodesta 2019 siis 11 vuotta. Tasaisesti jaettuna aloituspaikkali-

säyksiä tarvittaisiin siis 9100 per vuosi. Vuosina 2020-2022 korkeakoulujen sisäänottoa on lisätty keskimäärin 8000 paikalla suhteessa vuoteen 2019. Jotta em. vuosien vaje saataisiin kurottua umpeen, pitää vuosina 2024-2031 korkeakoulujen sisäänottoa lisätä 10 000 paikalla per vuosi. Tämä taso tarkoittaisi, että nuori-soikäluokista 60-65 % aloittaisi korkeakoulutuksen. Tällä hetkellä 25-vuotiaista 50 % on aloittanut korkeakoulutuksen.

Laskelmat on tehty Suomen kansalaisilla koska ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän lisäämisestä ja Suomeen jäämisasteen kasvattamisesta on omat tavoitteensa. Ulkomaalaisten opiskelijoiden lisäämisen vaikutus Suomen väestön koulutusrakenteeseen riippuu heidän Suomeen jäämisen asteesta. Mikäli ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä kasvaa tavoitteiden mukaisesti ja heistä työllistyy Suomeen tavoitellut 75 %, tulee tämä nostamaan koko väestön koulutusastetta.

5) Vaikutukset

Väestön koulutustaso nousee selvästi nykyistä korkeammaksi, yhteiskunnan uudistumisen ja hyvinvoinnin edellyttämälle tasolle.

Riskejä: korkeakoulutuksen läpäisy heikkenee, korkeakoulutettujen oppimistulokset heikkenevät, ylikoulutus/koulutuksen alihyödyntäminen.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Pysyvän aloituspaikan lisäyksen (10 000) jakautumisessa on lähdetty yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektorien välillä 40:60 suhteessa. Lisäyksen kustannuksia on mallinnettu laskentaolettamalla, että koulutus on yliopistoissa 5-vuotista ja ammattikorkeakouluissa 3,5-vuotista. Tämä tarkoittaisi täydessä laajuudessa korkeakoulujen opiskelijamäärään noin 41 000 kokovuotisen opiskelijan lisäystä. Keskimääräisenä opiskelijan vuosihintana on pidetty 8 000 euroa/vuosi. Lisärahoitustarve korkeakouluille nousi asteittain vuoteen 2029 mennessä 328 milj. euroon vuodessa. Tämän lisäksi lisämäärärahoitarpeita tulisi vielä opintososiaalisiin etuuksiin. siirtymistä. Tässä mallinnuksessa ei ole otettu kantaa siihen, miten lisäresurssit kohdennettaisiin korkeakouluille. Ohjaus- ja rahoitusmallin uudistamista valmisteleva työryhmä on asetettu ja sen määräaika on 15.12.2023.

Koulutuslaajennuksesta aiheutuvat lisäkustannukset korkeakouluille vuodesta 2024 alkaen, euroa

	2024	2025	2026	2027	2028	2029->
Yliopistot	16 000 000	48 000 000	80 000 000	112 000 000	144 000 000	160 000 000
Ammattikorkeakoulut	24 000 000	72 000 000	120 000 000	168 000 000	168 000 000	168 000 000
Yhteensä	40 000 000	120 000 000	200 000 000	280 000 000	312 000 000	328 000 000

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Rakennetaan korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä osaamistason nostamiseksi, osaajapulaan vastaamiseksi sekä mahdollistamaan välttämätön työelämän uudistuminen tutkintokoulutusta nopeammin

1) Tiivistelmä

Työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin ja uudistumiseksi tarvitaan välttämättä nyt ja tulevaisuudessa entistä enemmän ja laajemmin juuri sitä osaamista, jota korkeakoulut ovat parhaita tarjoamaan. Tällaisen osaamisen tarjontaa on pystyttävä menestyksekkäästi tarjoamaan myös niille yksilöille ja työyhteisöille, jotka nyt vähän sitä hyödyntävät.

Tällä hetkellä korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonta näyttäytyy jossain määrin hajanaisena, eikä se tavoita kaikkia väestöryhmiä ja työpaikkoja. Se ei myöskään aina vastaa ja reagoi riittävästi työelämän muuttuviin tarpeisiin, ja nykyinen rahoituspohja on riittämätön jatkuvan oppimisen tarjonnan merkittävään laajentamiseen.

Tarvitaan dynaaminen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä, jonka kautta toteutuvat houkuttelevat asiantuntijana kehittymisen polut, saavutettavuus ja TKI-toimintaan kytkeytyvä työyhteisöjen uudistuminen. Osana järjestelmää digitaalinen palveluympäristö on välttämätön kohtaamispaikka, jossa korkeakoulujen tarjonta on yksilö- ja organisaatioasiakkaiden saatavilla ja hankittavissa. Järjestelmä rakennetaan niin, että julkisen rahoituksen tehokkaan käytön lisäksi se tukee ja kannustaa korkeakouluja laajentamaan jatkuvan oppimisen rahoituspohjaa.

2) Johdanto ja tausta

Työ- ja elinkeinoelämän tarve korkeakoulujen tuottamalle osaamiselle on merkittävä. Työmarkkinoilla on osaajapulaa ja vaativissa tehtävissä toimivilla tarvetta päivittää ja uudistaa osaamista. Kasvavaa tarvetta on mm. osaamiskokonaisuuksille, joiden avulla osaamista voidaan kehittää joustavasti ja osuvasti, myös työn ohessa tai työhön ja työyhteisöön suoraan kytkeytyen. Tällaiset työmarkkinoilla arvostetut, luotettavasti osaamisen osoittavat kokonaisuudet toimisivat koulutustarjonnan tunnistettavuutta ja työelämälähtöisyyttä edistävänä tekijänä.

OKM:n, korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyönä laadittiin vuonna 2022 kansallinen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia. Sen perustaksi luotiin 3+1 toimenpidekokonaisuutta. Näiden toimeenpanolla luodaan järjestelmä, jossa yhdistyvät asiantuntijana kehittymisen polut, saavutettavuus ja TKI-toimintaan kytkeytyvä työyhteisöjen uudistuminen. Digitaalinen palveluympäristö on välttämätön kohtaamispaikka, jossa autonomisten korkeakoulujen tarjonta on yhdenmukaisesti, tunnistettavasti ja ymmärrettävästi yksilö- ja organisaatioasiakkaiden saatavilla ja hankittavissa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä vastaa systemaattisesti ja saavutettavasti osaamisen ja työelämän uudistumisen tarpeisiin. Tarjonta on digitaalisella palvelualustalla helposti löydettävissä ja hankittavissa, joustavasti hyödynnettävissä yhden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteistyön kautta ja vastaa tämän hetkiseen ja ennakoituun osaajapulaan tutkintokoulutusta nopeammin.

Tavoitteena oleva tarjonta tuottaa valtakunnallisesti ja alueellisesti työelämälle sen tarvitsemaa osaamista ja edistää elinkeinoelämän uudistumista ja kilpailukykyä. Korkeakoulujen jatkuva oppiminen vähentää kysyntää moninkertaiselle tutkintokoulutukselle, mikä tukee osaltaan nuorisoikäluokkien koulutustason nostotavoitetta, sekä edistää EU:n ja kansallista tavoitetta, että 60% aikuisista osallistuu vuosittain koulutukseen.

Laadukas ja saavutettava koulutustarjonta luo kysyntää, ja kysyntä tarjontaa. Selkeän ja ymmärrettävän järjestelmän kontekstissa työelämä on mahdollista kommunikoida osaajatarpeensa ja korkeakouluilla on valmius niihin vastaamiseen. Arvioidulla ja laatuvarmistetulla osaamiskokonaisuudella ja siitä saatavalla digitaalisella todenteella oppijan osaaminen tulee näkyväksi yksilön osaamisprofiiliin ja osaksi kansallista osaamisen tietovarantoa.

4) Keinot perusteluineen

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmä ja toimintamalli luodaan muun muassa seuraavilla koordinoitusti toteutettavilla toimilla:

- osaamiskokonaisuuksien määrittely, kokeilu ja käyttöönotto
- erikoistumiskoulutusten joustavoittaminen ja laajentaminen
- maahanmuuttajien valmentavan koulutuksen valmistelu
- koulutus- tai työperusteisesti maahan muuttaneiden neuvonta, valmennus ja kouluttautumisen tai pätevoitymisen palvelupolku
- avoimen korkeakouluopetuksen monipuolistaminen
- ns. avoimen väylän/reitin nykytilan selvitys ja yhtenäisempien käytäntöjen kehittäminen
- TKI-toiminnan ja jatkuvan oppimisen kytkennän edistäminen, mm. TK-rahoittajiin vaikuttaminen pitkäjänteisen TKI-suunnitelman kautta

Rakennettava jatkuvan oppimisen digitaalinen palveluympäristö kokoaa yhteen sekä julkisten että yksityisten toimijoiden koulutustarjontaa josta yksilö, organisaatio tai julkinen toimija voi sitä hankkia. Koulutuksen rahoitus tulee julkisilta toimijoilta, työnantajilta tai yksilöiltä. Korkeakouluille luodaan kannustimet uudelleen tarjonnan kehittämiseen ja tarjoamiseen (osaamiskokonaisuudet). Selvitetään notifioidun tukiohjelman tarvetta ja sopivuutta.

5) Vaikutukset

Väestön osaaminen paranee dynaamisella toimintamallilla, työpaikkojen osaamispuutteet ja rekrytointiongelmat vähenevät, työllisyys ja tuottavuus kasvavat. Työelämä uudistuu, innovaatioiden luominen ja käyttöönotto kehittyvät korkeakoulujen TKI-toimintaan perustuvalla jatkuvalla oppimisella. Muu kuin tutkin-

toon johtavan koulutuksen tuottama osaaminen saadaan näkyväksi ja ymmärrettäväksi, hyödyttäen työmarkkinoiden toimintaa ja kansallista osaamisen tietovarannon luomista. Moninkertainen samantasoisten tutkintojen suorittaminen vähenee, jolloin resursseja suuntautuu ensikertalaisten opintoihin enemmän.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Tällä hetkellä rahoitus tapahtuu Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoituksen kautta. Koulutuksia rahoittavat myös opiskelijat itse, työnantajat sekä niihin kohdistetaan rahoitusta myös korkeakoulujen rahoitusmallin kautta.

Tavoitteena on osaltaan korkeakoulujen rahoituspohjan laajentaminen tuomalla yksityistä rahoitusta koulutusmarkkinaan. Lisärahoitusta tarvitaan korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmän ja tarjonnan kehittämistyöhön 60 M€, erityisesti kohdistuen osaaajapulaan. Digitaalisen jatkuvan oppimisen järjestelmän rakentamiseen tarvitaan lisärahoitusta 20M€ (muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen rekisteri ja tietovarannot sekä tietosisällöt sekä yhteentoimivuus).

	2024	2025	2026	2027
Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen järjestelmän ja tarjonnan toteuttaminen	20 M€	20 M€	15 M€	5 M€
Digitaalisen jatkuvan oppimisen järjestelmän rakentaminen	10 M€	5 M€	5 M€	

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Säänneltyihin ammatteihin ulkomailla pätevöityneiden laillistusprosessia/tutkinnon tunnustamisprosessia tukevien koulutusten vakinaistaminen ja resursointi

1) Tiivistelmä

Kestävä ja eettinen työhön johtava maahanmuutto edistää työllistymistä Suomeen. Tätä varten sujuvoiteetaan ulkomailla säänneltyihin ammatteihin pätevöityneiden laillistus-/tutkintojen tunnustamisprosesseja sekä selkeytetään ja vakiinnutetaan laillistusprosessia/tutkinnon tunnustamisprosessia tukevan koulutuksen tarjonta turvaamalla niiden resursointi.

2) Johdanto ja tausta

Suomen työikäisten määrä vähenee ja väestönlisäys tapahtuu maahanmuuton kautta. Ilman riittävää maahanmuuttoa työvoiman tarjonta ja pidemmällä aikavälillä työllisyys laskevat olennaisesti, millä on vaikutus talouteen, huoltosuhteeseen, työllisyysasteeseen ja kestävyysvajeeseen. Elokuussa 2021 järjestetyssä kansainvälisen rekrytoinnin kehittämistä sosiaali- ja terveysalalla käsitelleessä pyöreän pöydän keskustelussa useat alan asiantuntijat arvioivat tarpeen olevan noin 10 % alan kokonaistarpeesta. Kokonaistarpeen vuoteen 2030 mennessä ollessa 200 000 uutta työntekijää, kansainvälisen rekrytoinnin määrällinen tarve on noin 20 000 henkilöä. Vuoteen 2030 mennessä tämä tarkoittaa keskimäärin 2 500 työntekijää vuodessa. Tämä pelkäänsä sote-alalla. Lisäksi työvoimaa tarvitaan myös esimerkiksi kasvatusalan tehtäviin. Osaan työvoimatarpeesta voidaan vastata työ- ja koulutusperäisellä maahanmuutolla.

Ulkomailla säänneltyyn tehtävään pätevöitynyt tarvitsee toimivaltaisen viranomaisen (esimerkiksi Valvira, OPH) antaman ammatinharjoittamisoikeutta / tutkinnon tunnustamista koskevan päätöksen harjoittaakseen Suomessa säänneltyä sosiaali- tai terveydenhuollon /varhaiskasvatuksen ja opetusalan ammattia. Henkilön tulee olla lähtömaassa pätevöitynyt siihen tehtävään, johon hän hakee päätöstä. EU/ETA-alueen ulkopuolella hankitun koulutuksen (nk. kolmasmaalaisten) tunnustamisprosessia ei ole yhdenmukaistettu, mutta myös EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa tulee lähtökohdaksi olla, että henkilö voi osaamistaan täydentämällä saada Suomessa ammatinharjoittamisoikeuden siihen tehtävään, johon hän on pätevöitynyt kotimaassaan. Uuden tutkinnon suorittamisen sijaan henkilö täydentää osaamistaan siten, että ulkomailla hankittu pätevyys vastaa Suomessa ammatinharjoittamiseksi vaadittua koulutusta.

Tarvittaviin osaamista täydentävien koulutusten koulutusmääriin vaikuttavat erilaiset rekrytointikampanjat, Suomen vetovoima ulkomailla koulutettujen näkökulmasta sekä Euroopan ja muiden maanosien talous-työllisyys- ja turvallisuustilanne. Tällä hetkellä koulutusta järjestetään hanke pohjaisesti erilaisilla rahoitusratkaisuilla. Hanke pohjaisuus aiheuttaa ongelmia jatkuvuuteen, saavutettavuuteen ja mahdollisesti myös tarjonnan löydettävyyteen. Selkeiden koulutuspolkujen puute vähentää laillistamista/tutkintojen tunnustamista ja estää sitä kautta ulkomailla kouluttautuneiden pääsyn työelämään.

Toimivaltaisen viranomaisen prosessien sujuvoittaminen (ml. tunnustamislainsäädäntö) ja toiminnan varmistaminen sekä laillistusprosessia/tutkinnon tunnustamisprosessia tukevien koulutusten vakinaistaminen ja pysyvä resursointi ovat lähtökohdaksi, että ulkomailla pätevöityneet saadaan sujuvasti työelämän käyttöön.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Sujuvoittamalla ja vakinaistamalla laillistus-/tutkintojen tunnustamisprosesseja nopeutetaan ulkomailla pätevyityneiden pääsy työelämään Suomessa. Työllisyys paranee, minkä lisäksi kestävä ja eettinen työhön johtava maahanmuutto tukee Suomen asemaa globaalissa kilpailussa.

4) Keinot perusteluineen

Luodaan selkeät ja pysyvät osaamisen täydentämisen koulutuspolut säänneltyihin ammatteihin (sosiaali- ja terveysala, varhaiskasvatus- ja opetusala). Tavoitteena on, että osaamista täydentävän koulutuksen järjestäminen organisoidaan ja resursoidaan pysyvästi niin, että jatkossa koulutuksia on tarjolla riittävästi ja koulutuksiin osallistuminen on vaivatonta. Tämä edellyttää, että prosessien sujuvoittamiseen ja koulutuksien koordinointiin ja tarjoamiseen liittyvistä vastuista ja rahoituksesta sovitaan kansallisesti (ml. työnantajien rooli ja vastuut laillistuksen/tutkinnon tunnustamisen edellytyksenä olevan osaamisen täydentämisen (eettinen rekrytointi) kustannuksista, esim. Valviran maksut, laillistusta tukeva koulutus, harjoittelu). Tässä yhteydessä varmistetaan, että koulutukseen osallistuminen on taloudellisesti mahdollista yksilöille ilman työsuhdetta. Julkista rahoitusta tulee osoittaa niihin toimiin, joissa sen vaikuttavuus on kokonaisuuden kannalta merkittävintä, kuten maassa jo olevien pätevyitysmispolkujen sujuvoittaminen työmarkkinoille pääsemiseksi. (Sote-alan osalta pätevyitysmispolkujen sujuvoittaminen toteutetaan osana STM:n asettamaa sosiaali- ja terveysalan kansainvälisen rekrytointin laillistamisprosessin ja sitä tukevan koulutuksen asiantuntijaryhmän työskentelyä. Tässä yhteydessä tulee tarkastella myös rahoitusvastuita.)

Muutetaan ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annettua lakia (1385/2015), nk. *ulkomaanopintolaki* siten, että Opetushallituksen tutkintojen tunnustamisprosessi sujuvoituu (mm. lisäämällä osaamisen täydentämisen tapoja, mahdollistamalla kolmansissa maissa suoritettujen alle korkeakoulutasoisten tutkintojen rinnastaminen (koskee erityisesti varhaiskasvatuksen lastenhoitajia)), jolloin ulkomailla ammattiin pätevyityneen työelämään pääsy sujuvoituu. Samassa yhteydessä selvitetään mahdollisuus luopua nk. *tasopäätöksistä* (ulkomailla suoritettujen korkeakoulututkinnon tason rinnastaminen Suomessa suoritettavaan tietyn tasoiseen korkeakoulututkintoon). Näissä tilanteissa OPH:n päätöksenteko ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja opintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta rajattaisiin vain tilanteisiin, joissa henkilö tavoittelee kelpoisuutta tehtävään, joihin on säädöspohjaisena kelpoisuusvaatimuksena tietty, nimeltä mainittu korkeakoulututkinto tai korkeakoulun opintosuoritus (ns. säännellyt ammatit). Muissa tilanteissa työnantaja arvioisi ulkomaisen tutkinnon vastaavuuden. Tasopäätöksistä luopuminen edellyttää, että Opetushallitus kehittää ja ylläpitää uusia palvelumuotoja (kuten esim. vertaileva tietokanta/verkkosivusto, josta olisi selvitettävissä tietyn ulkomaisen korkeakoulututkinnon asema lähtömaan tutkintojärjestelmässä) työnantajien ja oppilaitosten ja korkeakoulujen tueksi tutkintojen vastaavuuden arviointiin.

5) Vaikutukset

Esitetyillä toimenpiteillä sujuvoitetaan ja vakinaistetaan laillistus-/tutkintojen tunnustamisprosesseja, jolloin ulkomailla säänneltyihin ammatteihin pätevyityneiden mahdollisuudet osaamisen täydentämiseen paranevat ja pääsy työelämään nopeutuu. OPH:n antamista tasopäätöksistä luopuminen lisää tehokkuutta ja

nopeuttaa työelämään siirtymistä, kun työnantaja arvioi ulkomaisen tutkinnon vastaavuuden tehtävään tilanteissa, joissa kyseessä ei ole säännelty ammatti.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Rahoitusesitys on laadittu siten, että pätevyöitymisprosessien sujuvoittamisen kustannukset* tulisivat kokonaisuudessaan valtio maksettaviksi. Rahoitusvastuiden jakautuminen on kuitenkin vielä ratkaisematta, ml. julkisella rahoituksen kustannettavat toimet ja työntajien vastuu pätevyöitymiskustannuksista. Esityksessä rahoitusta ei sidota OKM:n talousarvioon.

*) Esitykset sisältävät koulutuksen koordinointiin ja tarjontaan liittyvät kustannukset, eikä niihin ole sisällytetty laillistus-/tutkintojen tunnustamishakemusten kustannuksia (Valviran ja OPH:n tekemät päätökset).

Ammattiryhmät*	2024	2025	2026	2027
Sairaanhoitajat				
- Koulutuksen järjestäminen ja toiminnan koordinoiminen sekä pysyvän koulutuksen kustannukset (4000€/pätevyöityjä; kokonaisen tutkinnon hinta n. 25 000€)	1,8 milj.€	1,8 milj.€	1,8 milj.€	1,8 milj.€
Lääkärit ja hammaslääkärit				
- koulutuksen järjestäminen ja toiminnan koordinoiminen sekä pysyvän koulutuksen kustannukset (28 000€/pätevyöityjä; kokonaisen tutkinnon hinta n. 74 000€)	1,2 milj.€	1,2 milj.€	1,2 milj.€	1,2 milj.€
Varhaiskasvatuksen opettajat ja opettajat				
- koulutuksen järjestäminen ja toiminnan koordinoiminen sekä pysyvän koulutuksen kustannukset (3000€/pätevyöityjä; tutkinnon hinta 6 500€ per vuosi)	1 milj.€	1 milj.€	1 milj.€	1 milj.€

*) Sote-alan (sairaanhoitajat, hammaslääkärit ja lääkärit) kansainvälisten osaajien määrällinen tarve on laskettu käyttäen pohjana [Kevan kuntasektorin työvoimaennusteen](#) vuoden 2022 työvoimavajetta, josta kansainvälisten sote-alan rekrytoitavien määrälliseksi osuudeksi on laskettu aiemmin arvioitu 10 % kokonaistarpeesta. Koulutusmäärät on laskettu tämän hetkisten arvioiden perusteella. Määrät voivat tulevaisuudessa kasvaa sen seurauksena, että tietoisuus ja koulutusten tarjonta lisääntyvät.

Varhaiskasvatuksen opettajien ja opettajien määrällinen tarve on laskettu käyttäen pohjana Opetushallituksen vuonna 2022 tekemiä tunnustamispäätöksiä (n. 200), joihin on laskettu 20% lisäys.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Sote-ammattien laillistamisprosessien sujuvoittaminen edellyttää kiinteää yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston Valvira ja työ- ja elinkeinoministeriön sekä korkeakoulujen kesken. Varhaiskasvatus- ja opetusalan tunnustamisprosessien sujuvoittaminen edellyttää yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, korkeakoulujen ja työ- ja elinkeinoministeriön kesken.

Opiskelijahyvinvoinnin parantaminen opiskelukykyä, ohjausta ja tukea vahvistamalla

1) Tiivistelmä

Tavoite: Koulutustason nosto, opiskelijoiden valmistuminen työelämään osaavina, sivistyneinä ja toimintakykyisinä. Vuoteen 2035 mennessä 25–34 -vuotiaista vähintään puolet suorittaa korkeakoulututkinnon. Tämä edellyttää opiskelijoiden opiskelukykyä, ohjauksen ja tuen vahvistamista, jotta opiskelijoiden hyvinvointi paranee, jolloin heidän on mahdollista edetä opinnoissaan, valmistua tavoiteajassa ja siirtyä työelämään osaavina ja toimintakykyisinä.

2) Johdanto ja tausta

Korkeakouluopiskelijoiden kokema kuormitus lisääntyi koronan myötä. THL:n vuonna 2021 toteuttaman [Korkeakouluopiskelijoiden terveys- ja hyvinvointitutkimuksen](#) (KOTT) mukaan koronapandemia ja sen rajoitustoimet vaikuttivat korkeakouluopiskelijoihin voimakkaasti. Tutkimuksen mukaan poikkeusolot vaikuttivat erityisesti yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskeleviin naisiin, joista 40 prosenttia kertoi ahdistuksen ja masennuksen oireista. Poikkeustila lisäsi tuen tarvetta erityisesti oppijoilla, joilla oli jo muutenkin haasteita oppimisessa ja opintojen etenemisessä. Koronapandemian aiheuttama oppimisvaje näyttäytyy myös korkeakouluopinnot aloittavien opiskelijoiden heikentyneinä valmiuksina.

Myös korkea-asteen opiskelijoiden määrän kasvu johtaa sosioekonomisen ja koulutustaustan moninaistumiseen. Heidän tarpeisiinsa vastaaminen edellyttää myös korkeakoulutuksen monipuolistumista. Korkea-asteen koulutusmallit, jotka toimivat, kun vain pieni osa ikäluokasta valitaan korkeakoulutukseen – usein hyväosaisista taustoista – eivät enää riitä, kun tavoitteena on, että yli puolet nuorista aikuisista suorittaa korkea-asteen tutkinnon (OECD 2022). Korkeakoulutuksen on muututtava myös toimintatavoiltaan.

Korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia voidaan tukea vahvistamalla opiskelijoiden opiskelukykyä. Tähän liittyy olennaisesti opiskelijoiden tuen ja ohjauksen parantaminen sekä opiskelutaitojen tukeminen. Riittävässä ja oikea-aikaisella tuella ja ohjauksella voidaan merkittävästi tukea korkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemistä sekä ehkäistä mahdollisia myöhempiä ongelmia ja haasteita. Myös yhteisöllisyyttä vahvistamalla parannetaan hyvinvointia. YTHS vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluista, ml. yhteisöllinen opiskelijahuolto (YTHS).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Koulutustason nosto, opiskelijoiden valmistuminen työelämään osaavina ja toimintakykyisinä. Vuoteen 2035 mennessä 25–34 -vuotiaista vähintään puolet suorittaa korkeakoulututkinnon. Vahvistamalla opiskelijoiden opiskelukykyä, oppimisen tukea ja ohjausta sekä korkeakoulujen yhteisöllisyyttä parannetaan korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja edistetään opinnoissa etenemistä ja valmistumista osaaviksi ja aktiivisiksi kansalaisiksi.

4) Keinot perusteluineen

Lisätään opiskelijoille korkeakouluissa annettavaa ohjausta ja tukea sekä parannetaan ohjauksen ja tuen laatua.

Laaditaan korkeakouluopiskelijoiden oppimisen tuen, laadukkaan ja saavutettavan ohjauksen ja hyvinvoinnin kansallinen strategia/viitekehys, jossa määriteltyjä tavoitteita edistetään tavoitteellisesti ja seurataan säännöllisesti. Strategia/viitekehys laaditaan OKM:n, korkeakoulujen, sidosryhmien ja asiantuntijoiden yhteistyönä niin, että korkeakoulut ja muut olennaiset tahot sitoutuvat siihen. Sen tulee antaa selkeä kuvaus tavoitteista, seurattavista osa-alueista ja tekijöistä, hälyttävistä merkeistä ja suuntaviivat toimenpiteiksi, joilla oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

5) Vaikutukset

Esitetyllä toimenpiteellä lisätään korkeakouluopiskelijoiden saamaa ohjausta ja tukea sekä parannetaan niiden laatua, jolloin korkeakouluopiskelijoiden opiskelukyky ja hyvinvointi paranevat ja opiskelijat etenevät opinnoissaan ja valmistuvat tavoiteajassa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

	2024	2025	2026	2027
Strategian/viitekehysten vaatima asiantuntijatyö, selvitykset ja kokeilut	1,6 milj.€			
Korkeakouluopiskelijoiden tuen ja ohjauksen lisääminen sekä ohjauksen ja tuen laadun parantaminen*	5,1 milj.€	5,1 milj.€	5,1 milj.€	5,1 milj.€

*) Lisäykset esitetään tehtäväksi korkeakoulujen perusrahoitukseen, jotta korkeakouluopiskelijoiden ohjausta ja tukea voidaan lisätä määrällisesti osana tutkintoon johtavaa koulutusta. Laskennallisena perusteena on käytetty FTE-opiskelijalukumäärää (yhteensä n.255 000) ja ohjauksen ja tuen kustannusperusteena yksi tuki-/ohjaustunti (á 100 €)/opiskelija/lukuvuosi. Ohjausta ja tukea ei ole välttämätöntä toteuttaa henkilökohtaisena toimenpiteenä, vaan se voidaan toteuttaa yhteisöllisyyttä hyödyntäen, jolloin myös opiskelijakohtaiset kustannukset pienenevät. Tästä syystä laskelmassa on kustannusperusteena käytetty tuki-/ohjaustunti on jaettu viidelle.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä korkeakoulujen kanssa. Opiskelijahuoltoon (YTHS) liittyvät suunnitelmat ja toimet (kuten yhteisöllinen opiskelijahuolto) vaativat yhteistyötä YTHS:n lisäksi myös sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, jonka momentilta YHTS:n toimintamenoja rahoitetaan.

Opettajatarpeet, opettajatieto ja opettajankoulutusten tutkimusperustainen kehittäminen korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyössä (ks. mm. virkanäkemys s. 27, 41 ja koulutuspoliittinen selonteko)

Opettajatarpeet, opettajatieto ja opettajankoulutusten tutkimusperustainen kehittäminen korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyössä

1) Tiivistelmä

Vastataan osaamis- ja koulutustason nostotarpeisiin sekä parannetaan hyvinvointia koulutussektorilla kehittämällä opettajankoulutuksia ja opettajien osaamista tutkimusperustaisesti sekä vastaamalla opettajatarpeisiin koulutusmäärien osalta. Lisäksi tarvitaan toimia korkeakouluopettajien saatavuuden varmistamiseksi. Tutkimukseen ja tietoon perustuvaan koulutuspoliittiseen päätöksentekoon tarvitaan ajantasaista opettajatietoa.

Opettajien osaamistarpeisiin kohdistuvat vaateet edellyttävät opettajankoulutusten ja niiden rakenteidenkin rohkeaa uudelleen tarkastelua.

Koulutustason ohella korkeakoulutuksen ja opettajankoulutuksen laatu on keskeinen kysymys Suomen kilpailukyvyn kannalta, kun tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa. Opettajankoulutusten laadun takaamiseksi tarvitaan jatkossakin korkeakoulujen yhteistyötä tukemaan verkosto tai foorumi.

2) Johdanto ja tausta

Suomalainen opettajankoulutus on koulutusjärjestelmämme perusta varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Opettajien osaamisella on vaikutusta koko yhteiskunnan toimintaan ja kehitykseen. Kasvaneet oppimiserot eri koulutusasteilla sekä osaamistason lasku huolestuttavat ja vaativat kehittämään tähän saakka huippulaadukkaana pidettyä suomalaista koulutusjärjestelmää ja opetusta. Opettajien rooli on tavoitteiden saavuttamisessa avainasemassa, koska opettajat kouluttavat kaikkien alojen tulevaisuuden osaajat ja vastaavat osaltaan opetuksen laadusta sekä osallistuvat opetussuunnitelmien laadintaan ja toteutukseen.

Opettajien osaamiseen sekä opettajankoulutusten sisältöihin ja toteutukseen kohdistuu eri tahoilta jatkuvasti paljon vaateita ja kehittämispaineita. Tämä osoittaa opettajien työn merkityksen. Opettajankoulutuksen on reagoitava yhteiskunnan ja koulutuskontekstin suuriin muutoksiin (mm. väestökehityksen ja muuttoliikkeen seuraukset koulutussektorilla). Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön maaliskuun 2023 alussa julkaisemassa LUMA(TE)-strategiassa ja -toimenpidesuunnitelmassa korostetaan opettajien LUMATE-osaamisen merkitystä, kun taas Valtioneuvoston selonteossa digikompassiksi painotetaan opettajien digitaitoja ja -osaamista. Opettajien erityispedagogisen osaamisen osalta ks. myös VAPOSin HO 23: Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus.

Opettajankoulutuksia on kehitetty vuodesta 2016 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman Opettajankoulutusfoorumin johdolla. Foorumin nykyinen toimikausi päättyy vuoden 2023 lopussa.

Yhteiskunnassa tapahtuvien suurten muutosten vuoksi ajankohtaisen opettajatiedon saanti on entistäkin tärkeämpää. Opettajiin liittyvää tietoa on kerätty aiemmin muun muassa Tilastokeskuksen noin kolmen vuoden välein toteuttaman valtakunnallisen opettajatiedonkeruun avulla, viimeksi vuonna 2019. Vastausprosentit ovat viime vuosina kuitenkin laskeneet selvästi, mikä vaikeuttaa osaltaan opettajatarpeiden ennakointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2021 tilaamassa opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevassa selvityksessä esitettiin opettajarekisterin perustamista. Ministeriössä ryhdyttiin selvityksen jälkeä valmistelemaan opettajarekisterille asetettavien tavoitteiden tarkempaa määrittelyä ja sen mukaista

arkkitehtuuriarviointia. Opettajarekisterin valmistelutyötä on tehty yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Opetushallituksen loppuraportti valmistelutyön tuloksista valmistui 28.2.2023. Lopullisen päätöksen opettajarekisterin perustamisesta tekee seuraava hallitus.

Opettajapula on suuri ongelma ympäri maailmaa. Suomessa on ennakoitava ja tarkasteltava mahdollisuuksia ja tarpeita opettajankoulutuksen vetovoiman ylläpitämiseksi, riittävän hakijamäärän varmistamiseksi. Kuntasektorin työvoimaennusteen mukaan (Keva/Aula Research 2023) varhaiskasvatuksen opettajien työvoimavajeluku (2022) on -6 012, erityisopettajien -2479 ja luokanopettajien -1711. Varhaiskasvatuksen opettajien ennakoitu työvoimatasapaino 2032 on -29,6%, erityisopettajien -27,5% ja luokanopettajien -14%. (Erityisopettajatarpeen osalta ks. myös VAPOSin HO 23: Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on opettajatarpeisiin vastaaminen (riittävät koulutusmäärät suhteessa työvoimatarpeisiin), opettajatiedon saatavuuden parantaminen ja opettajankoulutusten tutkimusperustainen kehittäminen korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyössä. Opettajankoulutusta tulee kehittää tutkimusperustaisesti, systemaattisesti ja kestävästi yli hallituskausien, jotta opettajien ammatillinen osaaminen säilyy tulevaisuudessakin vahvana ja uudistuu. Opettajankoulutusten kehittämisen resursoinnin tulee olla riittävä. Opettajankoulutus, siinä annettavat pedagogiset valmiudet ja myös korkeakoulupedagogiikan kehittäminen ovat olennaisia koulutuksen laadun, oppimistulosten parantamisen ja koulutustason noston keinoja. Opettajien osaamisella on vaikutusta myös maahanmuuttajien kotoutumiseen ja osaamistasoon.

Opettajankoulutusten laadun takaamiseksi tarvitaan jatkossakin autonomisten korkeakoulujen yhteistyötä tukemaan Opettajankoulutusfoorumien tyyppinen verkosto tai foorumi. Tavoitteena on myös edistää Opettajankoulutusfoorumien laatiman Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimenpiteitä. Opettajankoulutusfoorumi uudisti Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman ja se julkaistiin toukokuussa 2022.

Koulutustason noston, jatkuvan oppimisen, kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijankoulutuksen tavoitteet edellyttävät laadukasta korkeakoulutusta yhä monipuolisemmalle opiskelijajoukolle mikä asettaa uudenlaisia haasteita opettamiselle sekä myös opettajien satavuudelle.

4) Keinot perusteluineen

1. Opettajankoulutusfoorumien toiminnan jatkuminen ja pysyvämpi jatkorahoitus tai laajemman kasvatust- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumien perustaminen. Foorumia tarvitaan autonomisten korkeakoulujen yhteistyön tueksi ja varmistamaan opettajankoulutusten riittävä yhtenäisyys tärkeiden osaamistarpeiden takaamiseksi.
2. Opettajankoulutusfoorumien toukokuussa 2022 julkaistun Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman tavoitteiden edistäminen ja toimeenpano mukaan lukien mm. myös johtamisosaamisen kehittäminen, kielitietoisuusosaamisen vahvistaminen, opettajien ja korkeakouluopettajien ohjausosaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen. Kehitystyö vaatii opettajankoulutusten rohkeaa uudelleen arviointia sekä ops-yhteistyön tukemista riittävän erityispedagogisen ja eriyttämisen osaamisen, S2-, kielitietoisuus- ja digiosaamisen jne. varmistamiseksi opettajien peruskoulutuksessa ja toisaalta korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonnassa (opettajien erityispedagogisen osaamisen osalta ks. myös VAPOSin HO 23: Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus: Kehitetään ja

vahvistetaan kaikkien opettajien osalta eriyttämiseen ja tukeen liittyvää osaamista sekä yhteisopettajuutta valtakunnallisella lainsäädännön uudistamiseksi ja toimeenpanemiseksi välttämättömällä täydennyskoulutusohjelmalla; kustannukset 10 000 000€). Kehittämishojelman toimeenpanoon kytkeytyen korkeakoulujen yhteisen opettajankoulutusten tutkimuksen kehittämishojelman laatimisen tukeminen tavoitteena opettajankoulutusten tutkimusperustainen kehittäminen ja laadun varmistaminen. Opettajankoulutusten tutkimusta tukevan tutkimusohjelman/tiekartan rakentaminen korkeakoulujen yhteistyönä, tutkimusaineistojen/tietovarannon kerääminen ja tutkimustulosten jalkauttaminen jne. Tarkoituksena on koota yhteen kaikki osaaminen, jota opettajankoulutuksen tutkimukseen liittyen on jo olemassa selkeän tutkimusrakenteen luomiseksi.

3. Opettaja koskevan tiedonsaannin parantaminen → opettajarekisteri tai opettajatiedonkeruun kehittäminen ja toteuttaminen säännöllisin väliajoin. Kustannukset ovat osastojen yhteisiä; ei ole kyse pelkästään KTPO:n kustannuksista.
4. Kelpoisten opettajien saatavuuden parantaminen koulutusmääriä lisäämällä: erityisesti varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, S2-opettajat, opinto-ohjaajat sekä ruotsin-, saamen- ja romani-kielisten opettajien saatavuuden parantaminen. Varhaiskasvatustieteen toteuttaminen edellyttää, että varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoistavan kasvatustieteen kandidaattikoulutuksen määrää lisätään tarvetta vastaavasti. On myös arvioitava luokan- ja aineenopettajien sekä ammatillisten opettajien tilanne. Tarvitaan myös opettajankoulutusten vetovoimaa edistäviä toimia.

Opettajakelpoisuuksien mahdollisten muutosten johdosta tarvittavien muutosten toteuttaminen opettajankoulutuksiin (koulutusmäärien lisäykset jne.) sekä jatkuvan oppimisen tarjontaan. Tämä koskettaa erityisesti oman äidinkielen ja valmistavan opetuksen opettajia, S2-opettajia sekä rehtoreiden ja johtajien koulutusta. Erityisopettajien ja opettajien erityispedagogisen osaamisen osalta ks. myös VAPOSin HO 23: Perusopetuksen oppimisen tuen uudistus.

5. Vahvistetaan luonnontieteiden ja matematiikan osaamista edistämällä LUMA(TE)-strategian ja -toimenpideohjelman toimeenpanoa opettajien osaamisen ja opettajankoulutusten kehittämisen osalta yhteistyössä korkeakoulujen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ja sidosryhmien kanssa.
6. Korkeakouluopettajien saatavuuden parantaminen, laadukas korkeakouluopetus ja kestävät ja houkuttelevat akateemiset urapolut: Varmistettava riittävä korkeakoulupedagogiikan koulutustarjonta ja muunlaiset pedagogisen osaamisen kehittämismahdollisuudet, lisättävä toimia opettamisen arvostuksen ja houkuttelevuuden parantamiseksi (esim. Opettajien akatemia -toiminnan laajentaminen) sekä panostettava pedagogisen johtamisen kehittämiseen. VN-TEAS-hankkeen ”Yliopiston muutos ja akateemisen työn tasa-arvot. Opetus- ja tutkimustyön tekemisen ehdot ja mahdollisuudet yliopistossa” -raportin suosituksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö selkeyttää kestäviä ja houkuttelevia akateemisia urapolkuja sekä toteuttaa yliopistojen urarakenteen kokonaisvaltaisen arvioinnin. Urarakenteen arvioinnin yhteydessä arvioidaan keinoja nostaa opetuksen arvostusta ja meritoitua opetuksessa.

5) Vaikutukset

Osaamis- ja koulutustason nostoon tarvitaan osaavia ja kelpoisuusehdot täyttäviä opettajia (huomioiden myös korkea-asteen opettajatarpeet).

Ajantasainen saatavilla oleva opettajatieto mahdollistaa tutkimukseen ja tietoon perustuvan koulutuspoliittisen päätöksenteon.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

	2024	2025	2026	2027
Opettajankoulutusfoorumin jatko ja mahdollinen laajentaminen kasvatus- ja opetusalan koulutusten kehittämisfoorumiksi (jonka alla opettajankoulutusfoorumi)	150 000	150 000	100 000	100 000
Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman edistäminen, koulutusten rakenteiden arviointi ja ops-yhteistyö, opettajankoulutusten tutkimussuunnitelman/-tiekartan rakentaminen korkeakoulujen yhteistyönä sekä opettajien digiosaamisen ja korkeakouluopettajien ohjausosaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen sekä korkeakoulujen tarjoaman opettajien jatkuvan oppimisen tarjontakokonaisuuden systematisointi.	5 000 000	4 000 000	2 000 000	
Opettajarekisteri - kustannukset osastojen yhteisiä - lisäksi mahdollisia merkittäviä kustannuksia koulutuksen järjestäjille korvattavaksi. - Kustannukset 2024–2028 yhteensä 3 485 000€ + mahdolliset korvaukset koulutuksen järjestäjille - Vuodesta 2028 eteenpäin perusylläpito jatkuvana palveluna 590 000€/vuosi	120 000€ perustamiskustannukset ensimmäinen vaihe + 110 000€ ensimmäisen vaiheen jatkuva palvelu Yht. 230 000€	110 000€ ensimmäisen vaiheen jatkuva palvelu	860 000€ perustamiskustannukset toinen vaihe + 110 000€ ensimmäisen vaiheen jatkuva palvelu Yht. 970 000€ + Mahdolliset korvaukset koulutuksen järjestäjille	860 000€ perustamiskustannukset toinen vaihe + 160 000€ käyttöönotto + 295 000€ jatkuva palvelu ½ vuotta + 110 000€ ensimmäisen vaiheen jatkuva palvelu Yht. 1 425 000€ + Mahdolliset korvaukset koulutuksen järjestäjille
Koulutusmäärien lisäykset: varhaiskasvatuksen opettajat (tutkintotavoite yli 1000 opisk./vuosi) ja erityisopettajat sekä muut opettajaryhmät ennakoitietojen pohjalta, johtajien ja rehtoreiden koulutus	Erityisopettajat 10 milj. euroa: n. 200 lisäaloitustaikaa viiden vuoden erityis-	Osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia	Osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia	Osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia

	luokanopettajankoulutukseen ja loput kohdennetaan erillisten erityisopettajan opintojen lisätarjontaan.			
LUMA(TE)-strategian ja -toimenpideohjelman toimeenpanon edistäminen opettajankoulutusten ja opettajien osaamisen kehittämisen osalta (opettajankoulutusten rakenteellinen tarkastelu sekä matemaattisluonnontieteellisten aineiden ja tekniikan alojen opettajankoulutuksen ja opettajankouluttajien osaamisen kehittäminen tutkimus- ja tarveperustaisesti)	500 000	1 000 000		
Korkeakouluopettajien saatavuuden parantaminen, laadukas korkeakouluopetus, kestävät ja houkuttelevat akateemiset urapolut jne.		osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia	osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia	osana koulutustason nostoa ja osana korkeakoulujen tulossopimuksia

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Erja Vitikka, opetusneuvos, +358 295 330 058, erja.vitikka@gov.fi

Merja Mannerkoski, erityisasiantuntija, +358 295 330 325, merja.mannerkoski@gov.fi

LUMA(TE)-strategian ja -toimenpideohjelman toteutus

1) Tiivistelmä

Vahvistetaan LUMATE-osaajia ja -osaamista edistämällä LUMA(TE)-strategian ja -toimenpideohjelman toteutusta yhteistyössä korkeakoulujen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien ja sidosryhmien kanssa.

2) Johdanto ja tausta

LUMATE-aineisiin ja -aloihin kuuluvat luonnontieteet ja matematiikka sekä tekniikka ja teknologiat.

LUMATE-alojen riittävä osaamisen taso ja osaajien määrä on yhteiskunnallisesti elintärkeää tasa-arvon ja hyvinvoinnin kehittymiselle sekä Suomen menestykselle ja kilpailukyvyille maailmassa. Muun muassa tutkimustoiminnassa, elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla tarvitaan kykyä kriittiseen tulosten tarkasteluun, omien ideoiden testaamiseen, ongelmanratkaisuun ja riskien arviointiin. Monialainen LUMATE-osaaminen edistää myös luovuutta ja innovaatiokykyä.

Kansallisessa ennakkointityössä usean toimialan keskeisiksi tulevaisuuden osaamistarpeiksi määritellään luonnontieteet ja matematiikka. Ne ovat toimialojen perusosaamista, jonka päälle rakennetaan muita osaamisia, kuten teknologiaosaaminen, innovaatiotoiminta, kestävä kehitys, kierrätys ja vastuullisuus. Luonnontieteet ja matematiikka ovat myös alasta riippumatta keskeistä osaamista yhteiskunnassa ja kansalaisena toimimisessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi LUMA-strategian marraskuussa 2021. Strategian jatkotoimenpiteenä valmisteltava toimenpidesuunnitelma kytkettiin osaksi kansallisen TKI-tiekartan päivitystä. Toimenpidesuunnitelma valmistui vuoden 2022 lopussa ja julkaistaan maaliskuussa 2023.

Keskeinen näkökulma strategiassa on osaajien puutteeseen tarttuminen ja LUMA-osaamisen kehittäminen vastaamaan monenlaisia yhteiskunnan ja työelämän tarpeita. Halutaan varmistaa, että suomalainen LUMATE-osaaminen edistää hyvinvointia sekä sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. LUMATE-osaaminen vahvistuu vain tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden ja sektoreiden kesken.

LUMA-strategia on tiivis esitys LUMATE-osaamisesta ja -toiminnasta sekä haasteista, joita niihin kansallisesti liittyy. Strategia piirtää vision, jossa sekä yksilö että yhteiskunta hyötyvät LUMATE-taitojen ja -osaamisen kasvamisesta hyvinvoinnin lisääntymisenä ja kestävä kehityksenä. LUMA-strategia visio: Vuonna 2030 LUMA-taitoja voi tuetusti kasvattaa jatkuvana oppimisena läpi elämän, ja suomalaisessa yhteiskunnassa on riittävästi LUMA-osaajia. Kansalaisilla on yhteiskunnassa toimimiseen tarvittava tiedon lukutaito. Nämä edistävät osallisuutta sekä hyvinvointia ja kestävä kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa ja voi luoda edellytyksiä ja kannusteita LUMATE-opetuksen ja osaamisen lisäämiseen yhteiskunnassa, mutta on myös oleellisen tärkeää, että monet eri toimijat ja tahot ottavat vastuuta laaja-alaisista LUMATE-toimien edistämisestä strategian tavoitteiden saavuttamiseksi. LUMATE-osaaminen vahvistuu vain tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden ja sektoreiden kesken.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena tiedekasvatuksen, LUMA-aineiden opetuksen ja LUMATE-alojen koulutuksen edistäminen. Yhteiskunnallisena tavoitteena nykyiseen ja tulevaan työvoimatarpeeseen vastaaminen sekä kansalaisten osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen.

4) Keinot perusteluineen

LUMATE-toimenpidesuunnitelman pohjalta (opettajien osaamiseen ja opettajankoulutukseen liittyvät toimenpiteet huomioitu opettaja-kortissa):

- Opetuksen ja koulutuksen kehittämisen toimenpiteet, mm.
  - o Painotetaan ennakointityöhön perustuen matemaattis-luonnontieteellisen ja tekniikan alan koulutuksia koulutusmääriä koskevassa päätöksenteossa: ammatillisen koulutuksen määristä päätettäessä, korkeakoulutuksen opiskelijamäärien lisäämisessä kansallisen korkeakoulutettujen nuorten aikuisten 50 %:n tavoitteen saavuttamiseksi ja korkeakoulujen uusien ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvattamisessa kohti 15 000 opiskelijaa.
  - o Luonnontieteissä ja matematiikassa osaamisen taso nostetaan 2000-luvun alun tasolle lisäämällä opetuksen ja tuen resursseja niin, että ainakin perustaitojen hallinta varmistetaan kaikille.
  - o Edistetään lukioiden ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä luodaan kannustimia matemaattis-luonnontieteellisten ja teknisten aineiden opiskeluun samalla tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen.
  - o Lisätään mahdollisuuksia opettajien kansainväliseen yhteistyöhön LUMA-teemoihin liittyen.
  - o Panostetaan korkeakoulutuksessa pedagogiseen kehittämiseen LUMA-aloilla ja tiivistetään yhteistyötä LUMA-aineiden opetuksen osalta.
- Seurannan, selvitysten ja yleisen kehittämisen toimenpiteet, mm.
  - o Tuetaan ja resursoidaan LUMA-keskus Suomi -verkoston koordinaatiota ja toimintaa.
  - o Selvitetään, antaako varhaiskasvatus, esiopetus ja alkuopetus riittävän pohjan LUMA-osaamisen kehittymiselle elinikäiseen tarpeeseen. Selvitetään LUMA-aineiden opetuksen tuen tilanne perusopetuksessa. Vahvistetaan osaamisen edellytysten varmistamista lisäresursseinneilla.
- LUMATE-viestinnän ja -kiinnostavuuden edistämisen toimenpiteet, mm.
  - o Tuetaan tiedekasvatuksen ja tiedeosaamisen edistämistä muun muassa tiedekeskuksissa ja mediassa hyödyntäen verkostoja. Lisätään yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä eri koulutusasteiden, elinkeinoelämän, järjestöjen, museoiden, tiedekeskusten ja verkostojen kesken esimerkiksi yhteisillä hankkeilla.

5) Vaikutukset

LUMATE-osaajien ja -osaamisen määrä lisääntyy ja vastaa paremmin yhteiskunnan tarpeita.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Toimenpidesuunnitelman toimiin liittyvät kustannukset eivät ole vain KTPO:n kustannuksia vaan myös muiden OKM:n osastojen. Tähän poimittu erityisesti KTPO:n vastuulla olevia.

	2024	2025	2026	2027
Koulutusmäärät ja koulutustason nosto: Painotetaan ennakointityöhön perustuen matemaattisluonnontieteellisen ja tekniikan alan koulutuksia koulutusmääriä koskevassa päätöksenteossa		Osana korkeakoulujen perusrahoitusta	Osana korkeakoulujen perusrahoitusta	Osana korkeakoulujen perusrahoitusta
Tuetaan ja resursoidaan LUMA-keskus Suomi -verkoston koordinaatiota ja toimintaa.	1 Meur	1 Meur	1 Meur	1 Meur
Panostetaan korkeakoulutuksessa pedagogiseen kehittämiseen matemaattisluonnontieteellisillä ja tekniikan aloilla ja tiivistetään yhteistyötä niiden opetuksen osalta.	Kehittämishanke yhteistyössä yliopistojen kanssa (noin 100 000 euroa/v)	Kehittämishanke yhteistyössä yliopistojen kanssa (noin 100 000 euroa/v)	Kehittämishanke yhteistyössä yliopistojen kanssa (noin 100 000 euroa/v)	Kehittämishanke yhteistyössä yliopistojen kanssa (noin 100 000 euroa/v)
Tuetaan tiedekasvatuksen ja tiedeosaimisen edistämistä muun muassa tiedekeskuksissa ja mediassa hyödyntäen verkostoja.	3,5 Meur	3,5 Meur	3,5 Meur	3,5 Meur

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

KTPO – kori 3

Kansainvälisten opiskelijoiden määrän nostaminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä ja Suomeen työllistyvien opiskelijoiden määrän nostaminen 75 prosenttiin. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrän kasvattaminen ja lukuvuosimaksujen muuttaminen täyskatteelliseksi. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden tutkintoja ei sisällytetä rahoitusmalliin.

Lukuvuosimaksujen muuttaminen lainsäädännöllä täyskateelliseksi kolmansien maiden kansalaisille

1) Tiivistelmä

Tavoitteina: Kansainvälisten opiskelijoiden määrän nostaminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä ja Suomeen työllistyvien valmistuneiden opiskelijoiden määrän nostaminen 75 prosenttiin. Vuoteen 2035 mennessä vähintään puolet kaikista Suomessa asuvista 25 – 34 -vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrän kasvattaminen ja lukuvuosimaksujen muuttaminen täyskateelliseksi. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden tutkintoja ei sisällytetä rahoitusmalliin.

2) Johdanto ja tausta

Tällä hetkellä lukuvuosimaksu kolmansien maiden kansalaisille on vähintään 1500 euroa lukuvuodessa vieraskielisessä tutkintokoulutuksessa. Korkeakoulut käyttävät apurahajärjestelmiä maksulliseen tutkintokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden tukemiseen. Korkeakoulut päättävät lukuvuosimaksujen ja apurahojen suuruudesta itsenäisesti. Lukuvuosimaksu kattaa vain osan koulutuksen kustannuksista ja huomattava osa lukuvuosimaksuista palautuu opiskelijoille apurahoina. Hajautettu käytäntö on joustava, mutta sitä ei toisaalta ole helppo markkinoida. Korkeakoulukohtaiset apurahajärjestelmät eivät muodosta houkuttelevaa kansallista kokonaisuutta. Esimerkiksi Ruotsissa osa kansallisista apurahoista on suunnattu erityisesti kehitysmaista tuleville opiskelijoille.

Kansainvälisten opiskelijoiden suorittamat tutkinnot ja opintosuoritukset ovat mukana korkeakoulujen nykyisessä rahoitusmallissa. Kansainvälisistä tutkinto-opiskelijoista työllistyy Suomeen noin 50 %. Nuorten aikuisten koulutustason nosto 50 prosenttiin ja kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden määrän lisääminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä edellyttäisivät nykyisessä rahoitusmallissa huomattavaa kansallista lisärahoitusta. Enimmillään 15 000 opiskelijan vuosikustannus on 120 000 miljoonaa euroa (8000e/v./opiskelija).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Muutetaan lukuvuosimaksullisuutta koskevaa lainsäädäntöä velvoittamalla nykyiset lukuvuosimaksuvelvolliset opiskelijat kattamaan vähintään koulutuksensa aiheuttamat kustannukset. Kyseisiä tutkintoja ei sisällytetä korkeakoulujen rahoitusmalliin. Suomen tai ruotsin kieliseen tutkintoon johtavat (esim. toiminnallisesti kaksikieliset) tutkinnot säilyisivät jatkossakin maksuttomina EU/ETA-maiden ulkopuolisille tutkinto-opiskelijoille. Tehtävä muutos vapauttaa korkeakoulutuksen kansallisia resursseja koulutustason nostamiseksi, koska täyskateelliset vieraskieliset tutkinnot eivät jatkossa sisälly rahoitusmalliin. Tutkinnon suorittaneiden lukuvuosimaksuvelvollisten Suomeen työllistymistä edistetään luomalla työllistyville taloudelliset kannustimet. Myös kielen oppimiseen sidottu taloudellinen kannustin voisi kannustaa suomen tai ruotsin kielen oppimiseen ja edistää valmistuneen työllistymistä. (Kts. kannustimista alla).

4) Keinot perusteluineen

Toteutetaan lainsäädäntömuutos, jolla yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin asetetaan velvollisuus korkeakouluille periä kolmansien maiden kansalaisilta heidän tutkintojensa järjestämisestä aiheutuvat kulut kokonaisuudessaan. Yhteishaun lisäksi korkeakoulut saisivat käyttää erillisiä opiskelijavalinnan ryhmiä ja joustavia hakuaikoja lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden valitsemiseksi. Apurahoihin käytettävien varojen pitäisi myös tulla valtion perusrahoituksen ulkopuolelta, joko muiden kyseisessä mallissa opiskelevien lukuvuosimaksutuloista tai korkeakoulun muista tuloista.

Vaihtoehtoina kannustimiksi Suomeen työllistyvälle valmistuneelle on esimerkiksi määräaikainen taloudellinen tuki, lukuvuosimaksujen osittainen hyvittämisosoikeus tai määräaikainen opiskelukustannusten verovähennysoikeus Suomesta ansaittuun tuloon. Myös korkeakoulututkinnon suorittaneen vieraskielisen opiskelijan opintojen aikana hankittu riittävä (B1.1) suomen/ruotsin kielitaitotaso voisi oikeuttaa taloudelliseen hyvitykseen. Lisäksi tulisi harkita kansallisten apurahaohjelmien kehittämistä esimerkiksi kehitysmaista tuleville opiskelijoille.

5) Vaikutukset

Esitys voi lyhyellä aikavälillä vähentää Suomen houkuttelevuutta ja lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden määrää Suomessa, mutta kokonaisuudessaan esitys edesauttaa sitä, että korkeakoulutukseen käytettäviä resursseja käytetään ensisijaisesti niihin henkilöihin, jotka todennäköisimmin työllistyvät Suomeen. Lukuvuosimaksujen muuttaminen täyskatteellisiksi tarkoittaisi sitä, että opiskelijalta perittävät lukuvuosimaksut nousisivat. Tutkinnon hinta on nyt keskimäärin noin 30 000 – 80 000 euroa, riippuen alasta. Täyskatteellisuus tarkoittaisi todennäköisesti sitä, että korkeakoulut sisällyttäisivät opiskelijalta perittävään maksuun muita koulutuksen ohjauksen ja palveluiden kustannuksia eli lukuvuosimaksu olisi todennäköisesti tutkinnon hintaa suurempi. Mallin toteutuminen voi johtaa siihen, että maksun välttämiseksi opiskelijat hakeutuvat enenevässä määrin esimerkiksi työperäisen maassaoloperusteen piiriin, mikä vapauttaa heidän lukuvuosimaksuvelvollisuudesta ja vaikeuttaa korkeakoulujen lukuvuosimaksutulojen ennakoitua. Tästä syystä tulisi selvittää mahdollisuus rajoittaa oleskelulupaperusteen vaihtaminen lukuvuosimaksun kiertämisen vuoksi. Täyskatteellisuus voisi ohjata opiskelijoita hakeutumaan kansallisen kielen taitoon johtavaan maksuttomaan ja rahoitusmalliin sisältyvään tutkintokoulutukseen. Tätä vaikutusta lisäisi se, että näitä koulutusohjelmia lisättäisiin tulevilla hallituskaudella korkeakouluille suunnatuilla kannustimilla.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Esitys kohdentaisi valtion rahoituksen koulutukseen, joka nostaa koulutustasoa ja lisää kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille. Samalla resursseja vapautuisi täyskatteellisten tutkintojen kautta. Opiskelijoiden jakautuminen edellä mainittujen tutkintomallien piiriin ja siten siitä koituvat kansalliset kustannukset voisi toteutua esimerkiksi seuraavan skenaarion mukaisesti:

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisätään ja heidän työllistymistään Suomeen parannetaan

1) Tiivistelmä

Tavoitteina: Kansainvälisten opiskelijoiden määrän nostaminen 15 000 opiskelijaan vuoteen 2030 mennessä ja Suomeen työllistyvien valmistuneiden opiskelijoiden määrän nostaminen 75 prosenttiin. Vuoteen 2035 mennessä vähintään puolet kaikista Suomessa asuvista 25 – 34 -vuotiaista suorittaa korkeakoulututkinnon. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden määrän kasvattaminen ja lukuvuosimaksujen muuttaminen täyskatteelliseksi. Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden tutkintoja ei sisällytetä rahoitusmalliin.

Korkeakoulujen kansainvälinen opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuus toimii avaimena korkeakoulujen kansainvälisyyteen ja tukee osaltaan koulutusperusteista maahanmuuttoa. Samalla liikkuvuuden aikana hankittu kansainvälisyysosaaminen parantaa Suomen osaamistasoa globaalissa maailmassa.

2) Johdanto ja tausta

Koronapandemia romahdutti Suomesta ulkomaille suuntautuvan korkeakoulujen opiskelijavaihdon, mutta luvut kääntyivät laskuun jo selvästi ennen pandemiaa. Opiskelijavaihtoon lähtevien suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden määrä on laskenut yhtäjaksoisesti vuodesta 2017 alkaen. Tätä ennen aina 90-luvun alusta ja Suomen liittymisestä Euroopan unionin Erasmus-ohjelmaan kasvoi ulkomaille lähtevien suomalaisopiskelijoiden määrä vuosittain. Vuonna 2019 ammattikorkeakouluissa tutkinnon suorittaneita 23% ja yliopistoissa 25% tutkinnon suorittaneista on osallistunut vaihtojaksolle. Vuosina 2016-2019 korkeakoulujen Suomesta ulkomaille suuntautuva opiskelijaliikkuvuus laski kokonaisuutena 25 %. Tämä lasku on tapahtunut erityisesti ammattikorkeakouluissa (-33 %), joskin on myös yksittäisiä ammattikorkeakouluja, joissa laskutrendi on ollut huomattavasti keskimääräistä tasaisempi. Opiskelijaliikkuvuuden laskussa ei ole kyse yleiseurooppalaisesta trendistä: Suomi on yksi harvoista Euroopan maista, joissa kehitys on jo ennen pandemiaa ollut selvästi negatiivista.

Syitä laskeviin liikkuvuuslukuihin selvitetty eri tahoilla. Eurostudent VII- opiskelijatutkimuksessa liikkuvuuden suurimmiksi esteiksi nousivat ylimääräiset taloudelliset kustannukset, erossa olo perheestä, vähäinen hyöty opinnoille ja motivaation puute.

Opetushallitus on jo ennen pandemiaa ja nyt uudelleen 2022 selvittänyt syitä laskevan liikkuvuuden suhteen. Korkeakouluista annetaan yhteneväisiä arvioita siitä, mitkä syyt selittävät laskevia liikkuvuuslukuja eivätkä arviot pandemiaa edeltävän ja nykyisen tilanteen osalta juurikaan poikkea toisistaan. Seuraavia tekijöitä on tunnistettu: korkeakouluopiskelijat kokevat painetta valmistua nopeasti, tutkintorakenteet näyttävät liian joustamattomina ja kansainväliset opinnot on harvoin suunniteltu niiden osaksi. Opiskelijan käytössä olevien opintotukikuukausien rajallisuus ja muut taloudelliset tekijät, kuten työssäkäynti ja viime aikoina yleinen hintatason nousu, ovat korkeakoulujen mukaan laskeneet osallistujien määrää. Etenkin ammattikorkeakoulujen esiin nostamia seikkoja ovat maailmantilanteeseen liittyvä epävarmuus ja opiskelijoiden moninaisuus: yhä suurempi osa opiskelijoista on perheellisiä tai työssä käyviä aikuisopiskelijoita, joiden elämäntilanteeseen liittyvät tekijät voivat vaikuttaa mahdollisuuksiin lähteä opiskelijavaihtoon. Tutkijakoulutettavien liikkuvuuden vahvistamisessa vaikuttavat samat trendit kuin aikuisopiskelijoilla. Osaajakilpailussa menestyminen edellyttää myös opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon sujuvoittamista.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Korkeakouluopiskelijoiden ja korkeakoulujen kansainvälistyminen lähtevän ja saapuvan opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuuden myötä, korkeakouluuusiikkuvuusjaksojen toimiminen näyteikkunoina myöhempää Suomeen tutkinto-opiskelua ja työllistymistä varten. Kansainvälinen liikkuvuus vahvistaa opiskelijoiden työelämätaitoja ja verkostoja sekä kehittää valmiuksia toimia globaaleilla työmarkkinoilla. Sillä että suomalaiset opiskelijat saavat osana tutkintoa kv osaamista osallistumalla kansainväliseen opiskelu- tai harjoittelujaksoon on tärkeä merkitys sinänsä, opiskelijoiden osaaminen ja työelämävalmiudet vahvistuvat tavalla, jota yksinomaan Suomessa suoritettussa tutkinnossa ei saada aikaiseksi. Lisäksi vaihto-opiskelujakso Suomessa vahvistaa ulkomaisen opiskelijan halukkuutta hakeutua tutkinto-opiskelupolulle ja tukee työllistymistä Suomeen. Suomeen saapuvaa ja Suomesta lähtevää opiskelijavaihtoa on edistettävä kokonaisuutena: jotta voidaan lisätä Suomeen saapuvien vaihto-opiskelijoiden määrää, on myös vaihtoon lähtevien opiskelijoiden määrää lisättävä.

4) Keinot perusteluineen

Asetetaan kansallinen tavoite; 40 % korkeakouluopiskelijoista on tutkinnon aikana osallistunut opiskelija- tai harjoittelujaksolle vuoteen 2030 mennessä.

Liikkuvuuden lisäämistä tuetaan Opetushallituksen virkatyönä. Liikkuvuuteen kannustavaa viestintää monipuolistetaan huomioiden moninaistuva korkeakoulujen opiskelijaprofiili ja liikkuvuusjaksojen saavutettavuus.

Erasmus+- ohjelmasta saatu E+ eurooppalaisen liikkuvuuden budjetti vuonna 2022 oli 18,8 M €. Jos ennakoidaan, että se kasvaa 40 % ohjelmakauden loppuun mennessä, vuoden 2027 budjetti olisi 26,3 M €. Jos tästä käytetään 75 % opiskelijaliikkuvuuden rahoitukseen, voitaisiin nykyisillä apurahasummilla vuonna 2027 rahoittaa 8300 vaihtojaksoa (opiskelut ja harjoittelu, sis. Erasmus+ globaali liikkuvuus). 40% tavoitetta ei kuitenkaan kateta yksin Erasmus+- rahoituksen kasvulla.

5) Vaikutukset

Lisääntynyt liikkuvuus tukee Suomen kansainvälistymistä, lisää opiskelijoiden ja korkeakoulujen kansainvälistä osaamista ja opiskelijoiden työelämävalmiuksia.

Suomi saa tehokkaasti kotiutettua tarjolla olevaa EU-rahoitusta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Lisääntyvät liikkuvuusjaksot rahoitetaan etupäässä liikkuvuusohjelmien kasvavien budjettien myötä (erityisesti Erasmus+), Opetushallituksen toimintaa resursoidaan riittävästi turvaten riittävä liikkuvuusjaksojen toimeenpano. Kuitenkaan kasvua ei voida rahoittaa vain ohjelmärahoituksen kasvulla, vaan tarvitaan myös kansallista resursointia.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Opetushallitus

KTPO - poikittaisteemat

Korkeakoulujärjestelmän rakenteellinen kehittäminen

1) Tiivistelmä

Selvitetään korkeakoulujärjestelmän kokonaisuudistuksen toteuttamisvaihtoehdot, joilla voidaan vastata 2030 –luvun merkittäviin toimintaympäristön muutoksiin sekä koulutustason nostamisen ja TKI-toiminnan intensiteetin ja kunnianhimon lisäämisen tavoitteisiin.

2) Johdanto ja tausta

Toimintaympäristön muutokset edellyttävät tulevina vuosina korkeakoulujen toimintamallien ja rakenteiden uudelleen arviointia ja kehittämistä. Suomessa korkeakoulutukseen ja tutkimukseen panostetaan kansainvälisesti vertailtuna merkittävästi julkisia varoja. Koulutuspoliittisessa selonteossa linjattiin, että tavoitteena on taata tehokkaat, taloudelliset ja tasa-arvoa edistävät toimintarakenteet ja -mallit korkeakouluille tilanteessa, jossa digitalisaatio, kansainvälisyys, väestökehitys, työn muutos sekä tieteen ja tutkimuksen kehitys muuttavat voimakkaasti korkeakoulujen toimintaympäristöä ja yhteiskunnan odotuksia. Tämä edellyttää systeemistä muutosta korkeakoulujen toimintatavoissa sekä sitä, että lainsäädäntö ja valtion muu ohjaus mahdollistaa tehokkaat, taloudelliset ja alueellisesti parhaat tavat järjestää toiminta.

Nykyistä korkeakoulujärjestelmää on syytä tarkastella erityisesti

- väestökehityksen
- digitaalisuuden tarjoamien mahdollisuuksien
- oppijakeskeisyyden lisääntymisen sekä
- kansainvälistymisen

rakenteille ja toimintatavoille aiheuttamien muutospainoiden näkökulmasta. Korkeakoulurakenteiden tulee tukea monipuolisen osaamisen muodostumista yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin. Samalla tulee edistää suomalaisten korkeakoulujen kansainvälisiä toimintaedellytyksiä.

Korkeakoulujärjestelmän tulee mahdollistaa profiloituminen korkealaatuiseen, uutta tietoa tuottavaan sekä alueellisia ja elinkeinoelämää palvelevaan **tutkimukseen** tavalla, joka vastaa TKI-toiminnan kehittämisen parlamentaarisessa TKI-työn prosessissa sovittuja periaatteita ja 4 % -tavoitteen liittyviä tavoitteita. Järjestelmän tulee myös mahdollistaa **työelämän tarvitsemat**, uudella tavalla rakentuvat **tutkinnot**, joissa yhdistyy sekä tutkimuspohjaisuus että työelämälähtöisyys. Organisaatorajojen ei pitäisi rajoittaa yhteiskunnan osaamistarpeisiin vastaamista. Nykyinen korkeakoulujärjestelmä jakautuu yliopisto- ja ammattikorkeakoulusektoreihin perustuen pitkälti työelämäläheisiin ja tieteelliseen orientaation pohjautuviin tutkintoihin ja niistä johdettuihin erilaisiin profiileihin. Nyky rakenne ei välttämättä ole paras tapa tuottaa monimuotoista osaamista muuttuvan työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin.

Suomen korkeakoulujärjestelmän verrattain uusi piirre ovat **korkeakoulukonsernit**, joissa ammattikorkeakoulun pääomistajana on yliopisto. Konsernirakenteiden taustalla on useita toiminnan ja talouden tekijöitä. Keskeistä on pyrkimys tiiviimpään yhteistyöhön ja yhteistyömahdollisuuksien parempaan hyödyntämiseen. Korkeakouluilla on myös muita kuin konsernirakenteissa tapahtuvia yhteistyön syventämisen muotoja. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välille on alueellisesti kehittynyt useanlaisia alueellisia malleja, ratkaisuja ja sopimuksia, joiden vaikutuksia ei ole tarkasteltu koko korkeakoulujärjestelmän toimivuuden tasolla.

Ikäluokkien pienentyessä ja väestön keskittyessä kasvukeskuksiin **opiskelijoiden rekrytointipohja** useilla alueilla **ohenee**, mikä on johtanut entistä kovempaan kilpailuun opiskelijoista. 2030-luvulle tultaessa ilmiö tulee voimistumaan merkittävästi. Myös nopeasti etenevä **digitalisaatio** tulee muuttamaan korkeakoulujen toimintaa perustavanlaatuisella tavalla. Yliopistojen kilpailu opiskelijoista tarkoittaa enenevässä määrin am-

mattikorkeakouluista valmistuneiden opiskelijoiden rekrytointia yliopistojen maisteritason opintoihin. Seurausena on opintopolkujen pitkittyminen, kun 3,5-4 -vuotisen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet jatkavat opintojaan 2 -vuotiseen maisteritutkintoon. Käyttäytymistä tähän suuntaa ohjaa myös kahden vuoden työkokemusvaatimus ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen ennen YAMK-tutkintoon johtaviin opintoihin hakeutumista. Noin 5 % sekä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon että yliopiston ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista suorittaa toisen ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistossa. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista 7,5 % suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon yliopistossa, osa näistä myös yliopiston alemman korkeakoulututkinnon.

Koulutusaikojen pitkittyminen em. syistä **kasvattaa kustannuksia, pitkittää työmarkkinoille siirtymistä ja lyhentää työuria**. Kyse on kansantaloudellisesti merkittävästä asiasta. Sitä korostaa työmarkkinoiden pahe-neva pula korkeakoulututkinnon suorittaneista asiantuntijoista. Tämä näkyy tällä hetkellä erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, varhaiskasvatuksessa ja opetussektorilla, joissa pula korkeakoulutetuista kelpoisista ammattihenkilöistä uhkaa julkisten palvelujen järjestämistä. Erityisesti sosiaali- ja terveysalalla on muita aloja yleisempää suorittaa päällekkäistä koulutusta eli saman alan ja saman tason korkeakoulututkintoja.

Suomen haaste viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut se, että tuottavuus ei ole kasvanut verrokki-maiden tasoisesti. Koulutustason nosto on merkittävä tuottavuutta nostava tekijä. Resurssien kohdentami-nen siten, että niitä ei suuntaudu tarpeettomaan moninkertaiseen koulutukseen ja koulutusaikojen pitkitty-miseen edellyttää korkeakoulujärjestelmän toimivuuden tarkastelua.

Korkeakoulujärjestelmää on tarpeen uudistaa tavalla, joka **lisää tutkimuksen ja koulutuksen laatua, tehokkuutta ja kansainvälisyyttä**. Järjestelmän **monimuotoisuus** tulee uudistuksessa turvata mahdollistamalla eri tavoin profiloituneiden korkeakoulujen toimintaedellytykset.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Uudistuksen tavoitteena on tuottaa pitkällä aikavälillä huomattavaa hyötyä korkeakouluille laadun vahvis-tumisen, toiminnan tehostumisen/resurssien säästymisen ja kansainvälisten toimintaedellytysten parantu-misen kautta. Muutos edistää koulutustason nostamisen ja TKI-toiminnan intensiteetin ja kunnianhimon lisäämisen tavoitteita.

4) Keinot perusteluineen

Selvitetään korkeakoulujärjestelmän kokonaisuudistuksen toteuttamisvaihtoehdot, joilla voidaan vastata 2030 –luvun merkittäviin toimintaympäristön muutoksiin sekä koulutustason nostamisen ja TKI-toiminnan intensiteetin ja kunnianhimon lisäämisen tavoitteisiin. Selvityksen yhteydessä ratkaistaan muutostarpeisiin liittyvät kysymykset lainsäädäntöön, rahoitukseen ja omistajapolitiikkaan liittyen.

5) Vaikutukset

Uudistus lisää tutkimuksen ja koulutuksen laatua, tehokkuutta ja kansainvälisyyttä. Korkeakoulujärjestel-män uudistamisessa huomioidaan väestökehityksen, digitaalisuuden tarjoamien mahdollisuuksien, oppija-keskeisyyden ja kansainvälistymisen muutostarpeet.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Korkeakoulujärjestelmän uudistaminen tuottaa pitkällä aikavälillä huomattavia kustannushyötyjä.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

Jatketaan digitaalista muutosta korkeakouluissa laadukkaana koulutuksen ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamiseksi kaikille oppijoille

1) Tiivistelmä

Jatketaan Digivisio3030-työtä korkeakoulujen yhteisen oppimisen ekosysteemin luomiseksi vuoteen 2030 mennessä, jotta korkeakoulut voivat vastata työelämän ja yhteiskunnan tiedon ja osaamisen tarpeisiin.

Käynnistetään erillinen tekoälyn ja datan hyödyntämisen kehittämisohjelma korkeakoulutuksessa opetuksen, oppimisen ja oppimistulosten laadun varmistamiseksi kestävästi.

2) Johdanto ja tausta

Digitalisaatio muovaa korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rakenteita ja tapaa tutkia ja opettaa. Sijainnin merkitys vähenee. Oppimisesta tulee jatkuvaa ja rajatonta. Korkeakoulujen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutuksen tarve kasvaa. Korkeakoulutus ei vain sopeudu muutokseen, vaan on keskeisessä roolissa edelläkävijyyden ja kilpailukyvyen luomisessa. Korkeakoulut tuovat tietoa ja asiantuntemusta, jota yhteiskunnan kansalaiset, yritykset ja julkinen sektori tarvitsevat menestyäkseen digivihreässä muutoksessa. Osaamisesta on pidettävä huolta myös, jotta pystytään varautumaan ja ratkaisemaan tulevia kriisejä.

Yhä useammat ihmiset kokevat tarpeen kehittää ja päivittää ymmärrystänsä ja osaamista nopeasti muuttuvassa maailmassa. Korkeakoulutuksen on kehitettävä tarjontaa, joka tarjoaa koulutusmahdollisuuksia sekä ensimmäistä kertaa korkea-asteen koulutukseen tuleville, että niille, jotka palaavat täydentämään tai uudelleen kouluttautumaan. Vuonna 2021 käynnistynyt korkeakoulujen yhteisen Digivisio2030-hankkeen tarkoituksena on vastata tähän tarkoitukseen luomalla sen ensimmäisessä vaiheessa jatkuvan ja joustavan oppimisen tarjotin. Hankkeen laajempaan päämääräänä on luoda korkeakoulujen yhteisen oppimisen ekosysteemi vuoteen 2030 mennessä. Digivisiotyötä on rahoitettu yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen strategiarahoituksella, ministeriön erityisavustuksella ja Suomen kestävän ohjelman kautta yhteensä noin 50 miljoonalla eurolla.

Digitaalinen muutoksen keskiössä on digitaalinen tieto, data, sen saatavuus ja mahdolliset käyttötavat. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opetus perustuu tutkimukseen. Teknologinen kehitys ja digitaalisen tiedon lisääntyminen tukee paitsi aivan uudenlaisen tutkimuskysymysten asettamista, myös tutkimustulosten ja tiedon helpompaa saatavuutta ja hyödyntämistä koulutuksessa, opetuksessa ja oppimisessa. Samalla digitaalinen teknologia muuttaa tapaamme luoda ja käyttää tietoa ja kehittää näin korkeakoulutusta eteenpäin. Tekoäly ja sen sovellukset, kuten ChatGPT, haastavat nykyisiä koulutuksen sisältöjä, toteutuksia, arviointikäytänteitä ja samalla myös itse opetusta ja opettajia.

Teknologinen kehitys ja syntyneen datan hyödyntäminen tarjoavat myös mahdollisuuden aivan uusien oppijälähtöisten palveluiden kehittämiseksi. Tässä tiedon jakaminen eri toimijoiden ja koulutusasteiden kesken voi auttaa parhaimmillaan tarjoamaan parempia palveluita aina tutkintokoulutukseen hakeutumisesta opiskelijan hyvinvointiin. Samalla on pidettävä kuitenkin huolta datan hyödyntämiseen liittyvistä eettisistä ja lainsäädännöllisistä kysymyksistä. Digitaalinen muutos korkeakouluissa vaatiikin vahvaa johtamista ja kulttuurista muutosta onnistukseen.

Digitalisaatio tuo muutoksia opiskelu- ja oppimistottumuksiin, jotka korkeakoulujen on kohdattava pysyäkseen relevantteina suurten teknologiajätien rinnalla kansainvälisessä kilpailussa. Tulevaisuuden koulutuksessa tulee yhdistää fyysinen läsnäolo ja digitaalinen tarjonta tavalla, joka edistää joustavuutta ja oppimista mutta huomioi samalla hyvinvoinnin. Samalla digitaalinen tarjonta mahdollistaa uudenlaiset toimintatavat

ja yhteistyön koulutuksessa strategisten kumppaneiden kanssa Euroopassa ja maailmalla, mutta myös kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden rekrytoinnissa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on jatkaa ja lujittaa korkeakoulutuksen digitaalista muutosta niin, että korkeakoulutus pystyy paremmin vastaamaan yhteiskunnan tiedon ja osaamisen tarpeisiin. Vuonna 2030 korkeakoulut ovat tiedolla johdettu avoin, joustava ja verkostomainen yhteisö. Korkeakouluilla on yhteinen kansallinen ja kansainvälisesti avoin digitaalinen toimintaympäristö. Tässä ympäristössä yksittäiset korkeakoulut toimivat yhteistyössä ja profiloituvat vahvuusalueilleen. Korkeakoulujen yhteinen työ palvelee koko oppimisen järjestelmää, sillä dataan ja oppijoihin liittyvät tarpeet ja vaatimukset ovat samanlaisia koko koulutusjärjestelmässä ja työelämässä. Digitaalisen teknologian ja datan hyödyntäminen opetuksessa ja oppimisessa on johdonmukaista ja tukee korkeakouluja laadukkaana korkeakoulutuksen, jatkuvan oppimisen ja sivistyksen edistämiseksi. Suomalaiset korkeakoulut ovat etulinjassa tekoälyn ja muiden teknologisten ratkaisujen vastuullisessa ja kestävässä soveltamisessa korkeakoulutuksessa. Suomalainen korkeakoulutus on houkuttelevaa ja saavutettavaa ja erilaiset oppimisympäristöt tukevat oppimista. Digitaalinen muutos ei ole vain teknologiaa, vaan muutos myös toimintatavoissa ja prosesseissa.

4) Keinot perusteluineen

Lujitetaan korkeakoulujen digitaalista muutosta arvioimalla ensin tarvittavat kehittämistoimet vuoden 2030 tavoitetiltaan pääsemiseksi käynnissä olevan ensimmäisen vaiheen tuloksiin perustuen. Laaditaan tämän pohjalta kehittämissuunnitelma vuosille 2024-2027 ja käynnistetään Digivisio2030-työn toinen vaihe.

Lisäksi käynnistetään kehittämishanke datan ja tekoälyn hyödyntämiseksi oppimisessa ja opetuksessa kestävästi suomalaisen korkeakoulutuksen laadun kehittämiseksi.

5) Vaikutukset

Teknologiaa ratkaisuja, dataa ja uusia toimintamallia kehittämällä suomalaiset korkeakoulutukset ovat edelläkävijöitä korkeakoulutuksen digitaalisessa muutoksessa. Koulutustarjonta on helposti löydettävissä ja erilaiset koulutuksen toteutustavat tukevat opetukseen osallistumista. Korkeakoulut pystyvät vastaamaan paremmin korkeakoulutuksen, jatkuvan oppimisen ja sivistyksen tarpeisiin tutkittuun tietoon perustuen. Yhteistyö korkeakoulujen välillä tukee myös korkeakoulujen omia profiileja.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Digivision työn jatko ja korkeakoulujen yhdessä asettamien tavoitteiden toteutuminen edellyttää vuosina 2024- 2027 yhteensä noin 30 miljoonan euron lisärahoitusta.

Datan ja tekoälyn kehittämissuunnitelma opetuksessa ja oppimisessa edellyttää 8 miljoonan euron rahoitusta.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen kannalta keskeiset digitalisaatiokysymykset liittyvät alan osaamisen edistämiseen, digitaalisten infrastruktuurien vahvistamiseen sekä korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rakenteelliseen kehittämiseen digitalisaation avulla. Tulevaisuuden korkeakoulutuksessa oppija on keskiössä.

Tutkimuksen digitalisaatio: investoinnit tutkimusinfrastruktuuriympäristön päivittämiseen ja ylläpitoon kansainvälisen yhteistoiminnan ja kaiken tutkimuksen turvaksi

1) Tiivistelmä

Sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kasvu pohjautuu tuottavuuden kasvulle. Sen osatekijöihin kuuluvat tutkimus ja innovaatiotoiminta sekä osaavat ihmiset.

Datanhallinnan, laskennan ja tekoälyn kehittyminen merkitsevät suurta murrosta tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan tekemisen tavoissa. Tämä kehitys vaikuttaa laajasti yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten toimintaan sekä myös tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa tekeviin yrityksiin.

Turvataan Suomen kansainvälinen asema tutkimus- ja innovaatiotoiminnan murroksessa investoimalla datanhallinnan ja laskennan eurooppalaiseen tutkimusympäristöön Suomessa.

2) Johdanto ja tausta

Tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan tekemisen tavat digitalisoituvat nopeasti teknologisen kehityksen myötä. Tekoälyn nopea kehitys sekä datan ja laskennan roolin kasvu merkitsevät suuria muutoksia kaikilla tieteenaloilla ja koko innovaatiotoiminnassa. Tämä tutkimuksen digitalisaatioksi kutsuttu muutos etenee nopeasti.

Teknologinen murros vaikuttaa jo nyt vahvasti korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten toimintaan. Tutkimusmenetelmät monipuolistuvat, ja uudenlaisten tutkimuskysymysten ratkaiseminen on mahdollista tutkimuksen digitalisoitumisen myötä. Tutkimuksen tukipalvelut monipuolistuvat erityisesti datojen hallinnan ja esikäsittelyn tehtävien vahvistumisen myötä. Kaikki tämä vaikuttaa myös tutkijakoulutuksen ja muun opetuksen sisältöihin ja toteutukseen sekä osaavien ihmisten kasvavaan tarpeeseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Turvataan Suomen kansainvälinen asema tutkimus- ja innovaatiotoiminnan murroksessa kehittämällä tekoälyn, datanhallinnan ja laskennan infrastruktuureja, palveluja ja osaamista.

Kaikki tutkimus-, tieteen- ja toimialat kaikissa tutkimusta tekevissä organisaatioissa hyötyvät keskitettyyn tutkimusinfrastruktuuriin tehdyistä panostuksista.

Suomi pystyy säilyttämään kokoaan merkittävästi vahvemman aseman eurooppalaisessa datanhallinnan ja laskennan tutkimusinfrastruktuuri-toiminnassa ja käyttämään tutkimusinfrastruktuuriympäristöä kansainvälisen yhteistyön välineenä.

4) Keinot perusteluineen

Tehdään kehysvaraus eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuuriympäristön päivittämiseksi Suomessa.

5) Vaikutukset

Suomi on kiinnostava kumppani maailman parhaille tutkimusmaille rohkeiden T&K-rahoituksen tulevaisuutta koskevien päätösten ja tutkimuksen digitalisaation takia.

Kansallinen ja eurooppalainen datanhallinnan ja laskennan tutkimusinfrastruktuuriympäristö muodostaa saumattoman kokonaisuuden, joka on kiinnostava myös maailman parhaiden tutkimusmaiden tutkijayhteisöille ja tutkimusrahoittajille.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Tämänhetkinen arvio eurooppalaisesta seuraavan sukupolven teknologian datanhallinnan ja laskennan tutkimusympäristön hinnasta on noin 500 miljoonaa euroa laitteiston elinkaaren huippukaudelta (5-6 vuotta). Hankinnassa pyritäisiin jatkamaan nykyisen konsortion yhteistyötä (Suomi ja 10 muuta eurooppalaista maata), joka isännöi eurooppalaista LUMI-supertietokonetta. Suomen osuus investoinnista kehyskaudella 2024-2027 olisi 50 miljoonaa, 50 miljoonaa, 150 miljoonaa ja 150 miljoonaa euroa.

Investoinnista kansallisen datahallinnan ja laskennan tutkimusympäristön päivittämiseen ja ylläpitoon on tehty päätökset aiemmin.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Globaalin osaamisen vahvistaminen toimintaympäristön muutoksessa

1) Tiivistelmä

Yhteiskunnan toimintakyky ja riskienhallinta muuttuvassa ympäristössä vaatii Suomelta uudenlaista osaamista ja ymmärrystä. Suomi vahvistaa globaalia osaamistaan kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, niin korkeakoulutuksessa, tutkimuksessa, julkisessa hallinnossa kuin elinkeinoelämässä. Globaali osaaminen on kytkettävä muihin politiikkasektoreihin ja yhteiskunnalliseen kehittämiseen.

2) Johdanto ja tausta

Osaamisen vahvistaminen tapahtuu strategisista panostuksista kriittisiin osaamisaloihin, ml. kielitaidon lisäämiseen, yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen ymmärrykseen. Geopolitiikan muutokset vaativat uudenlaisia lähestymistapoja kansainväliseen yhteistyöhön niin korkeakoulu- ja tiedepolitiikassa kuin ulkopolitiikassa, on osattava toimia samanmielisten maiden kanssa, mutta myös niiden kanssa, joiden asemoituminen globaaliin vastakkaisasetteluun liittyy niille merkitykselliseen yhteistyöhön. Kansainvälisessä kontekstissa hyödynnetään osaamis- ja tiedediplomatiaa, joka voi olla strategisesti valittuja kärkiteemoja (kuten ruoka, terveys, vihreä siirtymä, ilmasto) tai kapasiteetin vahvistamista.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on kyky toimia muuttuneessa globaalissa toimintaympäristössä kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Suomi hyötyy ulkopolitiikkaa ja koulutus- tiede- ja innovaatiopolitiikkoja yhdistävistä toimista erityisesti globaalien etelän kanssa tehtävässä yhteistyössä. Nämä hyötyjä ovat mm. Suomen tavoitteiden edistäminen monikansallisissa organisaatioissa.

4) Keinot perusteluineen

Gloaalissa kontekstissa on yhä tärkeämpää huomioida kansallisten rajojen ulkopuolelta tulevaa vaikuttamispyrkimyksiä. Suomalaistoimijoiden kykyä huomioida ulkopuolisia vaikuttamispyrkimykset tulee vahvistaa.

Kiina on edelleen tärkeä kauppakumppani Suomelle, mutta erityisesti se on globaalien teknologiakilvan osapuoli ja osaamisen suurvalta. Kiinan kanssa tehtävä julkinen ja yksityinen yhteistyö ja liiketoiminta ovat mahdollisia vain, mikäli kaikilla sektoreilla on ymmärrystä Kiinan yhteiskunnasta, kulttuurista mutta myös kiinankielen osaamista. Korkeakoulut lisäävät erityisesti Kiina-opetustaan ja tutkimustaan kansallisen Kiina-osaamisen vahvistamiseksi. Osaamisen vahvistaminen pätee myös muihin autoritäärisiin maihin ja niiden kieliin ja kulttuureihin. Suomen Kiina-osaaminen on suppeampaa kuin vertaismailla. Suomessa oli 2021-22 kolme professuuria (HTV), viisi ulkopuolisella rahoituksella työskentelevää tutkijaa ja 1-2 lehtoria Kiina-tutkimukseen ja 2-3 professuuria, joiden tutkimus tavalla tai toisella sivuaa Kiinaa. Vertaismaista Ruotsissa vastaavat luvut ovat 35 (viisi professoria, 3 apulaisprofessoria ja 25 lehtoria) sekä 29-35 ulkopuolisella rahoituksella toimivaa tutkijaa ja 18 tutkijaa, joiden työ sivuaa Kiinaa. Norjassa tilanne on hyvin samankaltainen kuin Ruotsissa. Tanskassa tilanne on Suomen ja Ruotsin välimaastossa.

Suomi vahvistaa tiedediplomatiaosaamistaan kyetäkseen toimimaan myös autoritääristen maiden tai niihin tukeutuvien maiden kanssa. Tiedediplomatia on määritelty mm. suoraksi tai epäsuoraksi tavaksi hyödyntää tiedettä tai tieteellistä tietoa diplomaattisten tavoitteiden saavuttamiseksi (International Science Council). Tiedediplomatia voidaan nähdä kokonaisuutena, joka tukee suomalaisen osaamisen voimin kansallisia tavoitteita niin ulkosuhteissa, kauppapolitiikassa, kehityspolitiikassa jne. niin tutkittuun tietoon perustuvassa päätöksenteossa kuin delegaatiomatkoilla. Osaamis- ja tiedediplomatialla voidaan nostaa esiin suomalaista osaamisen ekosysteemiä (koulutus, tutkimus ja innovaatio) ja näin luoda uutta tulokulmaa ulkopoliittain työkaluvalikoimaan luoden mahdollisuuksia myös osaamisen viennin kasvuun. Sillä voidaan myös vaikuttaa niiden maiden toimintaan, joiden kanssa muuten ei ole keskusteluyhteyttä. Osaamis- ja tiedediplomatiaohjelman rahoitus esitetään osaksi Suomen Akatemian (tai STN) rahoitusta tukemaan globaalin etelän kanssa tehtävää yhteistyötä.

5) Vaikutukset

Globaali osaaminen vahvistaa niin julkisen kuin yksityisen sektorin kykyä toimia muuttuneessa toimintaympäristössä. Se vahvistaa kansallista resilienssiä. Tämä tarkoittaa kykyä tarttua vaikuttamispyrkimyksiin sekä luo mahdollisuuksia strategiseen yhteistyöhön ja viennin edistämiseen myös niiden maiden kanssa, joiden arvot ja periaatteet eivät ole samat kuin Suomen.

Osaamis- ja tiedediplomatia luo Suomelle mahdollisuuden olla kokoaan suurempi globaaleihin haasteisiin vastaamisessa yhdessä kumppanimaiden kanssa ja osallistua multilateraaliin yhteistyöhön kriisien ratkaisemisessa. Tiedediplomatian kautta voidaan saavuttaa myös kansallisesti tärkeitä tavoitteita luomalla yhteistyön kautta luottamusta suomalaistoimijoihin.

Osaamisen viennin edistäminen tuottaa tutkimuksesta ja koulutuksesta menestyksellistä liiketoimintaa, joka lisää korkeakoulujen resursseja, sekä vahvistaa Suomen roolia maailman oppimisen kriisin ratkaisussa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Lisäykset esitetään tehtäväksi korkeakoulujen perusrahoitukseen, jotta strategiset panostukset kriittisiin osaamisaloihin, ml. kielitaidon lisäämiseen ja kulttuurisen ymmärryksen voidaan huomioida koko yhteiskunnassa. Osaamis- ja tiedediplomatiaohjelman rahoitus esitetään osaksi Suomen Akatemian rahoitusta tukemaan globaalin etelän kanssa tehtävää yhteistyötä.

	2024	2025	2026	2027
Kiina-osaaminen, kieli, kulttuuri ja yhteiskunta*	2,5 milj.€	2,5 milj.€	2,5 milj.€	2,5 milj.€
Osaamis- ja tiedediplomatiaohjelma**	2 milj.€	2 milj. €	2 milj. €	2 milj. €

*) Laskennallisena perusteena Kiina-osaamisen vahvistamisessa on käytetty vertaismaiden Kiina-tutkimuksen ja opetuksen resursseja

**) Laskennallisena perusteena on käytetty vertaismaiden tiedediplomatia-ohjelmien tietoja (mm. Alankomaat NWO, Norjan RCN:n rahoitus The Norway-EU Science Diplomacy Network), EU:n tiedediplomatiaohjelmien tavoitteita sekä UM:n edustustojen (erityisesti Abu Dhabi) julkisuus- ja tiedediplomatia-pilotointiraportointia.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kiina-osaaminen UM/TEM/UPI/korkeakoulut, tiedediplomatia UM/TEM/Suomen Akatemia/Suomalainen tiedeakatemia

Kansallisarkiston toimipaikat, massadigitoinnin rahoitus sekä kansalliset tietovarannot – hanke

1) Tiivistelmä

Hallitusohjelmakortissa käsitellään kolme isoa, erillistä hallitusohjelmakokonaisuutta: Kansallisarkiston toimipaikat, massadigitoinnin perusrahoitus sekä kansalliset tietovarannot -hanke.

Kansallisarkiston toimipaikat: Kansallisarkiston toimipaikoista ja niiden sijoittamisesta määrätään tulevaisuudessa Kansallisarkiston työjärjestyksessä. Toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisin ratkaisu on analogisten aineistojen säilytyksen keskittäminen ja resurssien suuntaaminen digitaalisten palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen.

Massadigitoinnin perusrahoituksen turvaaminen: Valtioneuvoston vuoden 2017 periaatepäätöksen tavoitteena on koko valtionhallinnon arkistoitavan aineiston digitointi (massadigitointi) vuoteen 2030 mennessä. Massadigitoinnin kehysrahoitus päättyy vuoden 2023 lopussa. Massadigitoinnin kyky on rakennettu Kansallisarkiston Mikkelin toimipisteeseen. Massadigitoinnin jatkuvuus edellyttää säännöllistä 1,5 MEUR perusrahoitusta. Aineistojen keskitetty digitointi tuottaa säästöjä valtionhallinnon organisaatioille sitä mukaan, kun analogiset aineistot digitoidaan. Keskitetty digitointi on kokonaistaloudellinen ratkaisu.

Kansalliset tietovarannot –hanke: Kansalliset tietovarannot –hankkeen tarkoituksena on siirtää keskitettyihin tietovarantoihin sisältyvät arkistoitavat tiedot keskitetysti Kansallisarkiston sähköiseen asiointipalveluun. Hankkeen tavoitteena on poistaa päällekkäinen tiedonhallinta ja kaksinkertainen aineistojen säilyttäminen kuntasektorilta.

2) Johdanto ja tausta

Kansallisarkiston toimipaikat:

Kansallisarkiston asiakkaista 99 prosenttia käyttää Kansallisarkiston digitaalisia palveluita (suomeksi ja ruotsiksi). Fyysiset asiakaskäynnit ovat vähentyneet viimeisten 20 vuoden aikana yli 80 prosenttia ja tutkijasaleihin tehtävien asiakirjatilausten määrä yli 50 prosenttia. Kansallisarkiston kiinteistökustannukset ovat kuitenkin 40 prosenttia Kansallisarkiston toimintamäärärahoista. Kiinteistökustannusten osuus on kasvussa yleisen kustannuskehityksen ja Kansallisarkiston kiinteistöihin kohdistuvien peruskorjaustarpeiden takia. Toimipaikkaverkoston tiivistäminen tervehdyttäisi Kansallisarkiston taloutta huomattavasti.

Massadigitoinnin perusrahoituksen turvaaminen:

Massadigitoinnin 1,5 miljoonan euron vuosittainen kehysrahoitus turvaa massadigitoinnin toiminnan jatkuvuuden eli nykyisen tuotantoympäristön ylläpidon ja nykyisen osaamisen säilymisen. Kehysrahoitus luo vakaan pohjan toiminnan kehittämiseksi ja ulkopuolisen rahoituksen hakemiseen kehittämishankkeille sekä laajemmalle toiminnalle. Valtion viranomaiset siirtävät arkistoitavat aineistonsa Kansallisarkistolle sähköisesti. Kansallisarkiston massadigitointikyvyn tarkoituksena on tehdä aineistojen digitointi viranomaisten puolesta sen sijaan, että viranomaiset itse rakentaisivat digitointikykyä. Digitointi tuottaa viranomaiskohtaisia säästöjä digitoinnin edetessä.

Kansalliset tietovarannot –hanke:

Valtiolla on useita kansallisia tietovarantoja (OKM: Koski ja Varda), jotka sisältävät suurimman osan kuntien arkistoitavia aineistoja. Samaan aikaan kunnat säilyttävät samat asiakirjat eli syntyy kaksoissäilytyksen tilanne. OKM on asettanut poikkihallinnollisen työryhmän ajalle 1.1.-31.5.2023 selvittämään, miten kansallisissa tietovarannoissa säilytettävä aineisto voitaisiin siirtää Kansallisarkiston keskitettyyn palveluun. Työryhmä tuottaa keväällä 2023 esiselvityksen ja tiekartan jatkotyön pohjaksi seuraavalle hallituskaudelle.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kansallisarkiston toimipaikat: Kansallisarkiston toimitila- ja palveluverkoston kehittäminen ja tiivistäminen keskittämällä analogisen aineiston säilyttämistä ja fyysistä asiakaspalvelua enintään viidelle paikkakunnalle. Kansallisarkiston palveluiden käyttö on ajasta ja paikasta riippumatonta. Toimitilaverkoston tiivistämisellä saadaan tervehdytettyä Kansallisarkiston talous.

Massadigitoinnin perusrahoituksen turvaaminen:

Massadigitoinnin rahoitus kehiksestä turvataan vuosittain 1,5 MEUR tasolle. Rahoituksen turvaaminen takaa Mikkelin digitointiympäristön jatkuvuuden ja kehittämisen OKM:n hallinnon sisällä sekä lisää valtiotalon tuottavuutta ja tehokkuutta. Viranomaisten asiakirjojen asianmukainen digitaalinen arkistointi turvataan. Digitointiasteen kasvaessa vastaavia säästöjä saavutetaan eri viranomaisissa analogisen aineiston poistuessa. Kehysrahoitus mahdollistaa myös erillisten tuottavuushankkeiden käynnistämisen, mikä nopeuttaa hyötyjen ja säästöjen realisoitumista.

Kansalliset tietovarannot –hanke:

Kansalliset tietovarannot –työryhmän esiselvityksen ja tiekartan pohjalta käynnistetään pilotointivaihe, joka sisältää useita poikkihallinnollisia toimia (ks. kohta 3 alla). Saavutettavat hyödyt ovat julkisen hallinnon tiedonhallinnan ja arkistoinnin tehostaminen, tietovarantojen arkistoitavan tietosisällön turvaaminen ja tutkimuksen tekemisen edellytysten parantaminen, kun tietovarantoihin sisältyvä massiivinen aineisto on tutkijoiden käytettävissä yhden luukun periaatteella. Samalla kaksoissäilytystilanteen ja päällekkäisen tiedonhallinnan päättymisestä kuntasektorille tulee merkittäviä säästöjä.

4) Keinot perusteluineen

Kansallisarkiston toimipaikat: Kansallisarkistosta annettua lakia muutetaan osana arkistolainsäädännön kokonaisuudistusta siten, että Kansallisarkiston toimipaikoista päätetään Kansallisarkiston työjärjestyksessä.

Perustelut: Kansallisarkiston asiakkaista 99 % käyttää digitaalisia palveluita. Toimipaikkaan sidottujen palveluiden tarve on huomattavan pieni. Digitaalisuus on julkishallinnon ja tutkimuksen vallitseva kehityssuunta, jota tuetaan Kansallisarkiston massadigitoinnilla ja takautuvalla digitoinnilla. Digitoinnin tarkoituksena on käytetyimpien aineistojen saattaminen digitaaliseksi dataksi, joka on saavutettavissa yhden luukun periaatteella. Massadigitoinnin hyödyt tulevat koko valtioneuvoston hyväksi. Toimitilaverkoston tiivistämisellä saavutetaan merkittäviä säästöjä, joiden ansiosta Kansallisarkiston talous voidaan tervehdyttää. Kiinteistömenoihin kuuluu tällä hetkellä 40 % vuotuisista toimintamäärärahoista. Tavoitteena on kiinteistömenojen alentaminen 20-25 %:iin.

Massadigitoinnin perusrahoituksen turvaaminen: massadigitoinnin rahoitus otetaan kehikseen 2024 – 2027 1,5 MEUR eränä.

Perustelut: Massadigitoinnilla nopeutetaan valtionhallinnon virastojen siirtymistä täysin sähköiseen toimintaympäristöön ja säästetään arkistotilakustannuksissa. Massadigitoinnilla edistetään virastoissa tiedonhallinnan prosessien ja menetelmien uudistamista. Lisäksi mahdollistetaan arkistoidun tiedon parempi saataavuus ja käytettävyys viranomaisille ja tutkimukselle.

Keskitetty digitointi on kustannustehokkain tapa toteuttaa valtionhallinnon aineistojen digitointi. Sen avulla on mahdollista ohjata digitointijärjestystä siten, että ensimmäiseksi digitoidaan aineistot, joilla saavutetaan suurimmat hyödyt ja viimeiseksi aineistot, joiden digitointi vaatii kaikkein eniten kustannuksia.

Massadigitointi on ollut erittäin tuloksellista. Vuosittain digitoinnissa syntyy noin 30 miljoonaa digitoitua kuvatiehostoa, joka on kansainvälisessä vertailussa poikkeuksellisen suuri digitointimäärä. Massadigitoinnissa kehitetään jatkuvasti koneoppimiseen perustuvia laadunhallinnan menetelmiä sekä sisällöntunnistuksen menetelmiä, jotka mahdollistavat toiminnan automatisoinnin ja parantavat aineiston käytettävyttä sekä siten digitaalisen tutkimusprosessin tarpeita.

Kansalliset tietovarannot –hanke:

Tulevalla hallituskaudella toteutetaan kolme keskeistä pilottia kansallisista tietovarannoista avattavan rajapinnan rakentamiseksi Kansallisarkiston keskitettyyn arkistoinnin palveluun (OKM, YM ja STM hallinnonaloilla), toteutetaan tarvittavat lainsäädäntömuutokset, laaditaan kaikkia kansallisia tietovarantoja koskevien rajapintaratkaisujen edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia koskeva tiekartta sekä yleinen rajapintakuvaus, millä edellytyksillä aineistojen siirto eri tietovarannoista Kansallisarkistoon mahdollistuu.

Perustelut:

Kansallisarkiston digitaalinen arkistoinnin palvelu on osa datataloutta sekä yhteiskunnan tiedonhallinnan perusratkaisuja. Sitä on tarkasteltava osana kyberturvallisuuden edistämistä, tiedon yhteentoimivuutta, datan avaamista ja tietosuojaan tulkintoja. Keskitetyn arkistoinnin toteuttaminen tukee datatalouden kehittämistä rationaalisesti, kun tiedon muotoon ja saatavuuteen voi luottaa ja päällekkäisyyksiä on poistettu.

5) Vaikutukset

Kansallisarkiston toimipaikat:

Lainsäädäntömuutoksen ansiosta Kansallisarkisto kykenee toteuttamaan toimitilastrategiansa osana organisaatiouudistusta tavalla, joka tukee digitaalisen palveluiden täysimittaista toteuttamista, talouden tervehdyttämistä ja pitkäjänteisen toiminnan turvaamista valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti (37:2022).

Massadigitoinnin perusrahoitus:

Massadigitoinnin 1,5 miljoonan euron vuosittainen kehysrahoitus turvaa massadigitoinnin toiminnan jatkuvuuden eli nykyisen tuotantoympäristön ylläpidon ja nykyisen osaamisen säilymisen. Kehysrahoitus luo vakaan pohjan toiminnan kehittämiseksi ja ulkopuolisen rahoituksen hakemiseen kehittämishankkeille sekä laajemmalle toiminnalle. Massadigitoinnin vaikutukset koskevat koko valtionhallintoa. Analoginen aineisto hävitetään digitoinnin jälkeen ja digitaalinen kappale aineistosta jää pysyväksi säilytysmuodoksi. Tämä tukee julkisen tiedon entistä laajempaa ja tehokkaampaa hyödyntämistä koko yhteiskunnassa (datatalous) sekä edistää digikompassissa määriteltyjä digitalisaation tavoitteita.

Kansalliset tietovarannot –hanke:

Hanke edistää ja tukee kansallisten tietovarantojen sisältämien tietojen keskitettyä arkistointia ja saata-
vuutta, datataloutta, kuntatalouden kestävyttä sekä tiedon yhteentoimivuutta. Tietovarantojen tietojen
keskitetty arkistointi ja saatavuus paranee huomattavasti keskitetyn arkistointiratkaisun avulla. Kansallisar-
kiston arkistointiratkaisu on osa datataloutta ja yhteiskunnan tiedonhallinnan perusratkaisuja. Arkistoinnin
kustannukset kasvavat, mikäli valtakunnallinen linjaava ratkaisu tai yhteiset tietorakenteet puuttuvat. Tie-
don käyttäjän kustannuksiin merkittävimmin vaikuttava on digitaalisen tiedon määrämuotoisuus ja standar-
dit tietomuodot. Mitä yhdenmukaisempaa rakenteet ja tietomuodot ovat, sen paremmin tiedon varaan voi
rakentaa palveluja tai hakuja ja sitä vähemmän tarvitaan manuaalista työstöä. Sähköinen arkistointi vaatii
kapasiteettia ja osaamista, jota ei ole tarkoituksenmukaista ratkaista joka kunnassa erikseen. Ylläpitovastui-
den ja kustannusten lisäksi kunnilta poistuu arkistointivelvoite, kun kuntien aineistot voidaan arkistointivai-
heessa siirtää kansallisista tietovarannoista Kansallisarkistoon.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kansallisarkiston toimipaikat: Lainsäädäntömuutoksesta ei seuraa välittömiä kustannusvaikutuksia. Kansal-
lisarkisto tuottaa kustannus-hyötylaskelmat alkuvuodesta 2023 selvityksen toimitilaverkoston supistami-
sesta ja uudelleenjärjestelyistä.

Massadigitoinnin perusrahoitus: 1,5 MEUR vuodesta 2024 alkaen.

Kansalliset tietovarannot –hanke: yhteensä 1,2 MEUR vuosina 2024 - 2027

Kansallisarkiston osuus 300 000 EUR/vuosi

Pilotoitavia tietovarantoja koskevat Kansallisarkiston kustannukset sisältää yhteentoimivat tietorakenteet,
hallintamallin pilottialoille, DVVn koordinaation sekä rajapintaintegraation.

Pilotoitavia tietovarantoja koskevat kustannukset tuodaan TAE 2024 täydentävänä esityksenä (OKM). STM
on budjetoinut KANTA-tietovarannon osalta JTS-esityksenä 0,5 MEUR rajapinnan tekemiseen Kansallisarkis-
ton keskitettyyn palveluun. Muut hallinnonalat tuovat omat pilotoitavat esityksensä TAE 2024 täydentävään
omina esityksinään. Pilottihankeet tunnistetaan kansalliset tietovarannot –työryhmän työn perusteella työ-
ryhmän päättäessä työnsä 31.5.2023.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Atte Jääskeläinen, p. +358 295 330 309, atte.jaaskelainen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Ympäristöministeriö Rakennetun ympäristön osasto
ylijohtaja Teppo Lehtinen
neuvotteleva virkamies Minna Perähuhta

Opintotuki

Opintotuen kehittäminen osaamistason nousun edistäjänä

(Opintotuki 29.70, Mom. 29.70.52 Opintolainojen valtioneuvoston päätös ja Mom. 2970.55 Opintoraha ja asumislisä)

1) Tiivistelmä

Opintotukea esitetään kehitettäväksi nykyjärjestelmän pohjalta parantamalla tuen riittävyyttä ja kohdentuvuutta erityisesti tukea eniten tarvitseville pienituloisista perheistä tuleville opintotuen saajille toisella asteella sekä pienituloisille opintovelallisille. Päätoimisen opiskelun edistämiseksi ja opiskeluajan toimeentulon parantamiseksi tulisi korottaa joko opintorahaa, lainatakautta tai molempia, tukeen vaikuttavia vanhempien tulorajoja ja korkoavustuksen tulorajoja sekä lisätä korkeakouluopintojen tukikuukausien määrää.

2) Johdanto ja tausta

Elinkustannusten nousu edellyttää opintorahan, lainatakautta tai molempien tason korottamista tuen riittävyyden turvaamiseksi päätoimiseen opiskeluun. Opintolainan käytön kasvu ja korkotason nousu edellyttävät lisäksi opintolainaan liittyvien riskien ehkäisyä korkoavustuksen ehtoja parantamalla. Opintotuen käyttökelpoisuutta ensisijaisena opiskelun tukimuotona voidaan parantaa korkeakouluopintoihin tarkoitettujen tukikuukausien määrää korottamalla.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Opintotukijärjestelmää on tarpeen uudistaa, jotta järjestelmän turvaisi jatkossakin päätoimisille opiskelijoille opiskeluajan toimeentulon, sujuvan opiskelun sekä mielekkään opintopolun edistämisen samalla osaamistason nostamisen tavoitetta. Päätoimisen opiskelun edellytysten paraneminen tehostaa opiskelua ja pidentää työuria. Opintotuen tason ja käyttökelpoisuuden paranemisen myötä muiden etuuksien tarve vähenee.

4) Keinot perusteluineen

Opintotukea korotetaan päätoimisen opiskelun edellytysten parantamiseksi ja opintotuen ostovoiman turvaamiseksi. Tasokorotus opintorahan ja lainatakautta enimmäismäärään on yhteensä vähintään 150 e/kk. Elinkustannusten kehitys huomioidaan jatkossa sitomalla vanhempien luona asuvien opiskelijoiden vanhempien tulorajat indeksiin ja samalla tulorajoihin tehdään 20 prosentin tasokorotus. Tuki kohdentuisi edelleen pienituloisten perheiden opiskelijoille. Korkoavustuksen tulorajoihin tehdään tasokorotus valtion takaajana maksettavaksi tulevien lainojen määrän kasvun ehkäisemiseksi ja korkoavustuksen kohdentamiseksi sellaisiin tuloluokkiin, jotka ovat riskiryhmässä opintolainan takaisinmaksuvaiheessa. Korkeakouluopintojen tukikuukausien määrä korotetaan 10 tukikuukaudella tukiajan riittävyyden parantamiseksi.

5) Vaikutukset

Opintorahan korottaminen parantaa noin 315 000 opintorahaa saavan opiskelijan taloudellista asemaa. Opintolainan valtioneuvoston päätöksen korottaminen hyödyntäisi puolestaan noin 175 000 opintorahan saajaa. Opintotuen enimmäismäärä nousisi noin 16 prosentilla, jos opintorahan ja opintolainan valtioneuvoston päätöksen määrä nousisi yhteensä 150 e/kk. Vanhempien tulorajojen korotus 20 prosentilla parantaisi noin

30 000 toisen asteen opiskelijan opintotukea kohdentuen pienituloisten perheiden opiskelijoille, joiden opintorahaan vanhempien tulot vaikuttavat vähentävästi tai korottavasti vanhempien pienituloisuuden perusteella. Korkoavustuksen tuloajan tasokorotus esimerkiksi 500 eurolla parantaisi arviolta noin 10 000 pienituloisen opintovelallisen tilannetta ja ehkäisten pitemmällä aikavälillä valtion takaajan maksettavaksi tulevien lainojen määrän kasvua. Tukikuukausien määrän lisäys parantaa arviolta 6 000 opiskelijan edellytyksiä korkeakouluopintojen suorittamiseen opintotuella vähentäen samalla mm. toimeentulotukimenoja ja muita etuusmenoja.

6) Opintotuki 29.70, kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain, milj. e)

Mom. 29.70.55 Opintoraha ja asumislisä	2024	2025	2026	2027	2028
1 a. Opintorahan tasoa korotetaan 100/50 e/kk täysi-ikäisillä itsenäisesti asuvilla opiskelijoilla TAI		90/45	180/90	180/90	180/90
1 b. Opintorahan perusmääriä korotetaan kaikilla vähintään 10 prosentilla.		30	54	54	54
2. Opintolainan valtiontakauksen määrää korotetaan 50/100/130 tai 150 e/kk.					
3. Vanhempien tulorajoja korotetaan 20 prosentilla.			3	3	3
4. Korkeakouluopintojen tukikuukausien määrää lisätään 10 kk.			1	4	6
Mom. 29.70.52 Opintolainojen valtiontakaus	2024	2025	2026	2027	2028
Korkeavustuksen tuloajaa korotetaan 500 e/kk.			3	3	3
Yhteensä milj. e		30-90	61-187	64-190	66-192

Fiskaalisia vaikutuksia täsmennetään jatkovalmistelussa arvioimalla opintorahan, lainatakauksen tai molempien korottamisen vaikutuksia eri vaihtoehtoissa esimerkiksi asumistukeen, toimeentulotukeen sekä valtion taustavastuunoihin. Kohdat 1 a ja b ja 2 opintorahan, lainatakauksen tai molempien tason korotusvaihtoehdot ovat: tasokorotus täysi-ikäisille itsenäisesti asuvilla 100/50 e/kk sekä valtiontakauksen korotus 50/100 e/kk= yhteensä 150 e/kk tai 10 %:n opintorahan korotus kaikille sekä valtiontakauksen korotus 130 e/kk= 150 e/kk tai pelkästään valtiontakauksen korotus 150 e/kk.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto p. 0295 330115 (esko.ranto@gov.fi)

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

OKM: Neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen, p. 0405786991 (virpi.hiltunen@gov.fi) ja hallitusneuvos Antti Randell, (antti.randell@gov.fi), Kansaneläkelaitos: Matemaatikko Joonas Havukainen (kustannusarviot) (joonas.havukainen@kela.fi).

Kulttuuri- ja taidepolitikka

Kulttuuribudjetin nostaminen yhteen prosenttiin valtion talousarvion menoista

1) Tiivistelmä

Kulttuurin määrärahat valtion talousarvion luvussa 29.80. tulee nostaa yhteen prosenttiin valtion talousarvion kaikista menoista (ottaen huomioon budjettirakenteen muutokset). Näin ala saadaan elvytettyä koronapandemian aiheuttamista vaurioista ja saadaan kulttuuriala ja laajemmin luovat alat kehittymään yhtä merkittäväksi toimialaksi kuin se on eräissä muissa maissa.

2) Johdanto ja tausta

Kulttuurin alalla on esitetty pitkään tarve nostaa sitä koskevan budjettiluvun 29.80. määrärahat valtion talousarviossa yhteen prosenttiin valtion talousarvion kaikista menoista. Määrärahat ovat olleet pitkään 0,8-0,9 prosentin välillä, mikä ei vastaa kulttuurin merkityksen jatkuvaa kasvua ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa. Kulttuuri on keskeinen elämälle merkityksellisyyttä ja sisältöä sekä hyvinvointia tuottava asia, ja se on myös merkittävä elinkeinoelämän osa-alue ja taloudellisen hyödyn lähde. Kulttuuri tuottaa itse innovaatioita ja luo pohjaa muiden alojen innovaatioille. Kulttuuri paitsi kasvattaa yhteiskunnan luovuus- ja innovaatioresursseja myös toteuttaa moniäänisyyttä sekä turvaa sananvapautta ja demokratiaa ja henkistä kriisinkestävyttä. Kulttuuriala työllistää noin 130 000 henkilöä Suomessa. Alan työntekijöiden yhteenlaskettu palkkasumma on noin 5,3 miljardia euroa vuodessa ja yhteiskunta kerää vero- ja maksutuloja alalta lähes 3,4 miljardia euroa vuodessa.

Koronapandemia kohteli lukuisine ja pitkine toimintoja koskevine rajoituksineen kohteli kulttuurialaa erittäin kielteisesti. Ala oli yksi eniten pandemiasta kärsineistä aloista, mikä rapautti alan elinvoimaa ja kehittämisen edellytyksiä. Tämä korostaa entisestään yhden prosentin tavoitteen toteuttamisen tarvetta.

Määrärahatarvetta laskettaessa tulee ottaa huomioon määrärahojen vertailukelpoisuus. Yhden prosentin tavoite on esitetty ennen kuin taiteen perusopetuksen määrärahat siirrettiin vuonna 2021 lukuun 29.80., joten yksi prosentti tulee laskea ilman näitä menoja. Myös hyvinvointialueita koskevan rahoituksen siirto valtion talousarvioon tulee rahoitustasoa laskettaessa ottaa huomioon.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kulttuurin rahoitustason nostamisella saadaan elvytettyä kulttuuriala koronapandemian sille aiheuttamista vaurioista. Lisäksi voidaan vauhdittaa kulttuurialan ja laajemmin luovan alan kehittymistä alan potentiaalin mukaisesti niin, että luovasta alasta voi tulla yhtä suuri ala kuin se on monissa muissa maissa.

4) Keinot perusteluineen

- Toteutetaan kulttuuripolitiikan kehittämistoimia opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiesnäkemyksessä esitettyjen linjausten mukaisesti. Näin voidaan vastata akuutteihin alan kehittämisen tarpeisiin (vrt. muut kulttuurialaa koskevat kortit).

- Valtioneuvosto antaa alkavalla hallituskaudella eduskunnalle kulttuuripoliittisen selonteon kulttuurialan tulevaisuutta selvittäneen työryhmän ehdotuksen mukaisesti. Selonteossa otetaan huomioon laajasti luovia aloja koskevat asiat ja niihin liittyvät toiminta- ja rahoitusvastuut. Näin saadaan karotettua uudet alaa koskevat kehittämistarpeet ja -toimet myös laajemmin eri hallinnonaloja koskien.
- Kootaan luovien alojen edistämiseen liittyviä tehtäviä nykyistä laajemmin opetus- ja kulttuuriministeriöön.
- Perustetaan kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministeriryhmä. Perustetaan vaikutusvaltainen neuvotteleva, aloitteita, linjauksia ja seuranta tekevä elin, jossa on edustajat kulttuurin ja luovien alojen kannalta keskeisistä ministeriöistä sekä toimijoista.
- Vahvistetaan kulttuuripoliitiikan suunnittelua ja päätöksentekoa tukevaa kulttuurialan tilasto- ja tietoperustaa sekä alan vaikuttavuuteen liittyvää monialaista tutkimusta.

5) Vaikutukset

Kulttuuriala vahvistuu ja sen sekä laajemmin luovan alan kehityspotentiaali saadaan täysimääräisesti ihmisten ja yhteiskunnan hyödyksi. Taiteen ja kulttuurin puutteelliseksi koettu arvostus yhteiskunnassa paranee ja arvostuksen ja osin myös ymmärryksen puutteesta johtuva kitkaa alan kehittämisestä osana yhteiskuntapolitiikkaa saadaan vähennettyä.

Valtion osoittaessa sekä arvostusta että konkreettista tukea kulttuuria kohtaan rahoitustasoa nostamalla myös muut toimijat saadaan paremmin tukemaan kulttuurialan kehitystä. Valtio, kunnat säätiöt, maakunnat ja kehitysyritykset voivat myös lisätä yhteisesti sovittua rahoitusta kulttuurialan ja luovien alojen kehittämiseen.

Yksityisiä henkilöitä koskeva yksityisten lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentaminen tieteestä taiteeseen lisää myös kulttuurialan kehittymisen edellytyksiä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskauden aikana määrärahatason nostaminen yhteensä 120 milj. euroa seuraavasti:

Tasokorotus kulttuurin ja taiteen määrärahoihin vaiheittain: 30 milj. euron lisäys vuosittain ja neljän vuoden aikana hallituksen talousarvioesityksen lukuun 29.80. vuosina 2024-2027 (30, 60, 90, 120 milj. euroa).

Pysyvästi. **Yhteensä 120 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

[Kulttuurialan tulevaisuustyöryhmä](#) nosti v. 2021 esiin keskeisiä alan kehittämistarpeita ja -toimia sekä mm. kohdassa 4 esitettyjä keinoja tavoitteen toteuttamisen tueksi. Se myös esitti määrärahojen nostamista

edellä kuvatulla tavalla. Toimiala oli edustettuna työryhmässä. Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti marraskuussa 2022 toimialan toimijoille keskustelutilaisuuden seuraavaa hallituskautta koskevista ehdotuksista. Ehdotukset saivat laajan kannatuksen.

Taiteilijoiden aseman vahvistaminen

1) Tiivistelmä

Taiteilijoiden työskentelyedellytysten ja sosiaalisten oikeuksien turvaamiseksi tulee valtion kulttuuripoliittisilla linjauksilla taata riittävä tukitaso jo olemassa olevien avustusinstrumenttien ja säädösten puitteissa. Lisäksi tarvitaan myös uusia avauksia: lailla turvatus apurahajärjestelmän rinnalle tulisi selvittää taiteilijapalkkamallia.

Taiteen ja kulttuurin vahvistamiseksi myös Taiteen edistämiskeskuksen toimintaa tulee kehittää. Erityisesti Taiteen edistämiskeskuksen yhteydessä toimivan taidetoimikuntalaitoksen toimintaa tulee tehostaa siten, että moninainen asiantuntijuus, päätöksenteon avoimuus, esteettömyys ja kansainvälisyys toteutuvat.

2) Johdanto ja tausta

Korkeasti koulutetut taiteilijat ja muut luovien alojen osaajat työskentelevät usein itsensä työllistäjinä ja freelancereina monenlaisissa työ- ja sopimussuhteissa vailla vakituista palkkatyötä. Tuloja on vaikea ennakoita ja ne ovat epäsäännöllisiä. Yhteiskunnan rakenteet eivät tunnista taiteilijoille tyypillistä itsensä työllistämisen tapaa, mikä aiheuttaa heille monenlaisia sosiaaliturva- ja toimeentulo-ongelmia. Nämä ongelmat on saatava ratkaistuksi. Ongelmia ei voida ratkaista yksinomaan kulttuuripoliittisin toimin, tarvitaan laajempia yhteiskuntapoliittisia ratkaisuja. Kulttuuripoliittisin toimin voidaan vaikuttaa taiteilijatuikiin ja järjestyihin, joilla turvataan taiteellisen työn tekemisen mahdollisuuksia.

Parlamentaarinen sosiaaliturvakomitean 30.1.2023 hyväksymässä välimietinnössä tehdään ehdotuksia sosiaaliturvajärjestelmää koskevista uudistuksista, joita seuraava hallitus voi ottaa ohjelmaansa. Yhtenä ehdotuksena on selvittää etuuksien perusteena olevien palkkakäsitteiden eroavuuksia ja kuvata mahdollisen yhtenäistämisen vaikutuksia. Komitea on myös keskustellut luovien alojen tekijöiden työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä. Kuten muidenkin yrittäjien ja omassa työssä työllistyvien kohdalla, luovien alojen tekijöiden ja urheilijoiden oikeuteen saada työttömyysetuutta vaikuttaa se, onko työllistyminen päätoimista. Ammattitaidon ylläpitäminen ei vaikuta oikeuteen saada työttömyysetuutta. Työttömyysturva-oikeuteen vaikuttaa paitsi työvoimapolitiittinen arviointi, myös se, ettei ansiopäivärahan suuruuden laskennassa ole toistaiseksi mahdollista yhdistää näitä eri tulonlähteitä päivärahan perusteeksi. Toiminta, jolla ei voida katsoa olevan varsinaista ansaintatarkoitusta (omassa työssä työllistyminen), vaikuttaa joissain tilanteissa oikeuteen saada työttömyysetuutta. Tällaista toimintaa on esimerkiksi apurahalla työskentely. Komitea ehdottaa, että yritystoiminnan ja omassa työssä työllistymisen pää- ja sivutoimisuuden arviointiin liittyviä ongelmakohtia ja kehittämistarpeita selvitetään. Selvitystyössä tulee kiinnittää huomiota rinnakkaiseen työllistymiseen sekä palkkatyössä että yrittäjänä, kausiluonteiseen yritystoimintaan, taiteilijoihin, urheilijoihin, alustatalouden tapoihin organisoida työtä sekä toimeksiantosopimuksella tehtävään työhön. Tavoitteena on tehdä järjestelmästä työnhakijan kannalta aiempaa ennustettavampi ja läpinäkyvämpi sekä työhön kannustava.

Taiteilija-apurahat ovat monelle taiteilijalle pääasiallinen toimeentulon perusta. Apurahojen määrä 545 apurahavuotta on kirjattu lakiin taiteilija-apurahoista eikä apurahojen määrää ole lisätty, vaikka ammattitaiteilijoiden määrä on vuosien saatossa kasvanut. Jotta myönnettävien apurahojen määrä saataisiin lähemmäs apurahan hakijoiden määrää, on vuosittain myönnettävien apurahojen määrää lisättävä.

Taiteilija-apurahan rinnalle on herännyt keskustelua taiteilijapalkasta ja on esitetty kokeilun tekemistä siitä nykyisen apurahajärjestelmän rinnalla toimivana mallina niin, että se ei vähennä taiteilijoille vuosittain myönnettävien työskentelyapurahojen määrää eikä rajoita taiteellista vapautta.

Vuonna 2022 alkaneita ylimääräisiä taiteilijaeläkkeitä haki 600 hakijaa, joista alle 10 prosenttia sai myönteisen päätöksen. Myönteisistä päätöksistä kolmannes koski osaeläkettä ja kaksi kolmasosaa täyttä eläkettä. Eläkettä eivät voi saada taiteilijat, joiden eläke- ja muut tulot ylittävät tietyn tulorajan. Mikäli taiteilijaeläkkeiden määrä säilyisi nykytasolla, eläkettä saavien taiteilijoiden suhteellinen osuus laskisi eläkeikään yltävien taiteilijoiden määrän kasvun johdosta. Merkittävä osuus eläkeikään saavuttavista taiteilijoista on työskennellyt pääosin ilman eläketurvaa kerryttänyttä työsuhdetta. Taiteilijaeläkettä hakevien muu eläketurva on hyvin alhainen.

Taiteen edistämiskeskuksen toiminnasta vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin mukaan Taiteen edistämiskeskuksen toiminta alueilla koetaan jossakin määrin näkymättömäksi ja riittämättömäksi. Arviointi kertoo, että laajempi taiteen ja kulttuurin edistäminen ei ole toteutunut toivotulla tavalla. Alueellisessa toiminnassa tulisi keskittyä taiteen alueellisen rahoituksen lisäksi myös aktiivisesti alueellisen taide- ja kulttuuriekosysteemin kehittämiseen sekä maakuntaohjelmatyöhön. Nykyisin osalla toimipisteistä ei ole juurikaan aktiivista yhteistyötä taiteen alueellisten ekosysteemien kanssa. Kokonaisuudessaan alueellisten toimipisteiden ongelma vaikuttaisi olevan niiden toiminnan puutteellinen ohjaus ja koordinaatio. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että alueellisia toimipisteitä (11) on nykyisellä toimintamallilla ja henkilöstömäärällä liikaa. Osa toimipisteistä on selkeästi aliresursoituja. Joissakin toimipisteissä on esimerkiksi vain yksi suunnittelijatasoinen virkamies. Myös läänintaiteilijoiden toimenkuvaan ja nimikkeisiin liittyy epäselvyyttä.

Myös viraston yhteydessä olevan luottamuselimen ja taidetoimikuntalaitoksen toiminnasta tehty arviointi osoitti, että luottamuselimen toimintaa pidetään osittain tehottomana. Ongelmana on suuri asiantuntija- ja työmäärä sekä esteellisyys. Työmäärä myös jakaantuu epätasaisesti taidetoimikuntien kesken. Taidetoimikuntalaitoksen keskeisin tehtävä on päättää apurahoista ja palkinnoista yksityishenkilöille ja niistä muodostuville työryhmille. Toimikuntalaitos työllistää noin 200 asiantuntijaa. Toimikuntien (7 valtion taidetoimikuntaa ja 13 alueellista toimikuntaa) ja käsiteltävien hakemusten määrä (n.14 000/v.) on suuri. Toimikunnissa tehtävästä asiantuntijatyöstä maksettavaa korvausta pidetään liian pienenä ja se ei kohdennu jäsenille tehdyn työmäärän esim. käsiteltyjen hakemusten määrän mukaan. Taiteen autonomian kannalta keskeinen vertaisarviointi tulisi kuitenkin säilyttää, mutta se tulisi jatkossa toteuttaa tehokkaammalla tavalla.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Taidepoliittisena tavoitteena on, että taiteellinen ja luova työ tunnustetaan työksi ja elinkeinoksi ja sitä kohdellaan eri järjestelmissä ja menettelyissä sen mukaisesti.

Taiteen edistämiskeskuksen alueellista toimintaa ja palveluiden saatavuutta vahvistetaan ja vaikuttavuutta kehitetään. Otetaan huomioon valtion palvelu- ja toimitilahankkeen mahdollistama työntekijöiden työskentely alueella paikkariippumattomasti hyödyntäen etätömahdollisuuksia ja digitaalisia alustoja vaikuttaa tulevaisuudessa siihen, miten palvelut alueella organisoidaan ja miten toiminta alueilla näkyy. Selkeytetään lisäksi läänintaiteilijoiden toimenkuvaa ja nimikettä. Uudistetaan viraston yhteydessä olevan taidetoimikuntalaitoksen toimintaa sen tehokkuuden parantamiseksi. Varmistetaan toimikuntalaitokseen liittyvä "Arm's length" –periaate taiteen ja sen tukimekanismien itsenäisyyden ja riippumattomuuden takaimiseksi.

4) Keinot perusteluineen

- a. **Lisätään taiteilija-apurahojen määrää nykyisestä 545:stä 600:aan.** Lisäämällä apurahojen määrää parannetaan freelancereiden työskentelyolosuhteita ja toimeentulon edellytyksiä.
- b. **Lisätään ylimääräisten taiteilijaeläkkeiden määrää nykyisestä 51 täydestä eläkkeestä 100:aan.** Taiteilijaeläkkeiden hakemusmäärät ovat aikavälillä 2017-2022 kasvaneet 28%. Mikäli taiteilijaeläkkeiden määrä säilyisi nykytasolla, eläkettä saavien taiteilijoiden suhteellinen osuus laskisi eläkeikään yltävien taiteilijoiden määrän kasvun johdosta.
- c. **Selvitetään taiteilijapalkkakokeilua.** Jotta taiteilijapalkkakokeilu olisi mahdollisimman kustannustehokas ja kaikki taiteenalat huomioiva, on ennen varsinaista kokeilua syytä tehdä selvitys taiteilijapalkkamallin mahdollisuuksista ja vaikutuksista eri taiteenaloilla.
- d. **Käynnistetään selvitystyö** Taiteen edistämiskeskuksen alueellisen toiminnan vahvistamisesta. Selvityksessä tulisi ottaa alueellisen toiminnan kehittämisen lisäksi huomioon alueellisten toimipisteiden määrä, niiden sijoittuminen ja henkilöstön sijoittuminen toimipisteisiin. Esimerkiksi valtion palvelu- ja toimitilahankeen mahdollistama työntekijöiden työskentely alueella paikkariippumattomasti hyödyntäen etätömahdollisuuksia ja digitaalisia alustoja edellyttää vaikuttavuusarviointia Taiteen edistämiskeskuksen alueellisen toiminnan näkökulmasta. Asiaan liittyy myös laki valtion palveluiden saatavuuden sekä yksiköiden ja toimintojen sijoittamisen perusteista (728/2021). Toimenpide ehdotuksineen ajoittuu tulevalle hallituskaudelle. Selvityksessä tulisi ottaa huomioon vuonna 2020 tehdyn arvioinnin ehdotukset ja niistä saatu palaute.
- e. **Selvitetään toimikuntalaitoksen uudistamista** lähtökohtana säilyttää toimikuntalaitos jossakin muodossaan taiteen ja sen tukimekanismien itsenäisyyden ja riippumattomuuden tukemiseksi ("Arm's length" – periaate). Selvityksessä tulisi tarkastella sitä, miten toimikuntalaitosta olisi mahdollista kehittää lähtökohtana vertaisarvioijien moninainen asiantuntijuus, päätöksenteon avoimuus, esteettömyys ja kansainvälisyys. Selvitys tulisi käynnistää 2023 aikana. Selvityksessä tulisi ottaa huomioon vuonna 2020 tehdyn arvioinnin ehdotukset ja niistä saatu palaute.

5) Vaikutukset

Yhteiskunta ja työelämä ovat jo muuttuneet ja tulevat muuttumaan yhtä enemmän suuntaan, jossa vakinaiset työsuhteet ja kiinnitykset eivät ole enää tavanomaisin tapa työllistyä. Freelancereiden ja itsensä työllistäjien työskentelyolosuhteiden parantamiseksi tarvitaan sekä laajempia uudistuksia että olemassa olevien rakenteiden kehittämistä riittävän toimeentulon takaamiseksi. Näin taataan myös taiteilijoille perustuslain 19 §:ssä turvatut sosiaaliset oikeudet.

Kehittämällä ja uudistamalla Taiteen edistämiskeskuksen ja valtion taidetoimikuntalaitoksen toimintaa myös taiteen ja kulttuurin edistäminen koko maassa vahvistuu. Tämä parantaa taiteilijoiden mahdollisuuksia työskennellä ja kulttuuritarjontaa kasvaa. Hyvinvointi ja sivistyksen perusta vahvistuvat.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 10,89 milj. euroa seuraavasti:

- Taiteilija-apurahat: tasokorotus 1,4 milj. vuodesta 2024 alkaen. **Yhteensä 5,6 milj. euroa.**
- Taiteilijaeläke: tasokorotus 1 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. **Yhteensä 4 milj. euroa.**

- Taiteilijapalkkaselvitys: 40 000 euroa vuonna 2024. Mahdolliseen taiteilijapalkkakokeiluun tarvittava lisämääräraha tarkentuu selvityksen valmistuttua. **Yhteensä 40 000 euroa.**
- Taiteen edistämiskeskuksen ja valtion taidetoimikuntalaitoksen kehittäminen: Selvitykset ja uudistuksen toimeenpano **yhteensä 250 000 euroa** vuodesta 2023 alkaen. **Yhteensä 1,25 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Taidealojen kehittäminen (visuaaliset taiteet ja kirjallisuus)

1) Tiivistelmä

Taiteen ja kulttuurin edistämisen ja tukemisen rakenteita on kehitettävä strategisesti huomioiden taiteenalojen, toimijakentän ja toimintaympäristön muutokset. Rahoitus- ja tukijärjestelmän tulee tunnistaa ja turvata eri taiteenalojen tarpeet, mutta olla myös joustavia ja mahdollistaa eri tavoin tuotetun taiteen tukemisen taiteenalasta riippumatta.

2) Johdanto ja tausta

Visuaaliset taiteet:

Visuaalisten taiteenalojen perusrahoituksella tuetaan yhteisöjen toimintaa, hankkeita ja yksittäisten taiteilijoiden työskentelyä sekä nykytaiteen vientiä. Vaikka visuaaliset taiteet ovat ns. yksilötaiteita, tarvitaan yhteisiä toimintarakenteita mm. vaikuttavuuden ja työllisyysmahdollisuuksien lisäämiseksi. Visuaaliset taiteet ja alan tekijät jakautuvat laajasti eri puolille Suomea. Alan taustarakenteet ovat kuitenkin maantieteellisesti epätasaisia ja työskentelyedellytysten luonne erilainen. Tällä hetkellä alueellinen rakenne perustuu liian pitkälle yhdistystoimintaan, pieniin hallinnollisiin resursseihin ja vapaaehtoistyöhön.

Suomessa on otettu käyttöön kansainvälisten mallien mukainen näyttelypalkkiojärjestelmä, jossa näyttelyä valmistava taiteilija saa työstään kohtuullisen korvauksen. Tällä hetkellä rahoitus riittää järjestelmän perustason toimintaan ammatillisten taidemuseoiden osalta. Palkkiomallia tulisi levittää koskemaan myös muuta voittoa tavoittelematonta näyttelytoimintaa. Toiminnan laajentaminen vastaa v. 2021 valmistuneen näyttelypalkkiotyöryhmän suosituksia sekä valtiovainvaliokunnan (mietintö VaVM 37/2022 vp) lausuntoa järjestelmän kehittämisestä.

Kirjallisuus:

Kirjallisuus, jolle koko lukeva ja oppiva yhteiskuntamme ja kieleemme on rakennettu, elää suurta murroskautta. Uudet digitaaliset välineet ja alustat tarjoavat uusia kulttuurin tarjoamisen, käytön ja kuluttamisen mahdollisuuksia. Alan sisältöjen, tuotteiden ja palvelujen kysyntä kasvaa osin miltei räjähdysmäisesti. Lukutaidon ja lukemiskulttuurin ylläpitäminen ovat tulleet haasteiksi, vaikka ne ovat olleet perinteisesti suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan vahvuuksia. Lukemisen väheneminen ja oppimistulokset huolestuttavat. Toisaalta myös painettujen kirjojen myynnin lasku ja äänikirjojen nousu vaikuttavat suoraan myös kirjailijoiden työstään saamiin tuloihin. Kirjailijat eivät työskentele työsuhteissa, mikä tekee kentästä haavoittuvan. Kirjamyynnin lasku kaventaa julkaistavien teosten valikoimaa. Toimialan murros keskeisellä taidealallamme on niin suuri, että siihen on reagoitava ja laadittava Suomen ensimmäinen kirjallisuuspoliittinen ohjelma, jolla vaikutamme siihen, millainen kirjallisuuden kenttä meillä tulevaisuudessa on. Siinä fokuksessa on paitsi kirjailijan ja kääntäjän asema ja tulonmuodostus (työskentelyedellytykset, lainauskorvaukset), kirjastojen asema, lukemisen kulttuurin edistäminen ja vienti-investoinnit.

Kirjankustannustoiminnan digitalisoitumisen seurauksena myös kirjallisten teosten kirjastokäytössä on siirtynyt yhä enemmän fyysisten aineistojen – painettujen teoskappaleiden ja äänikirjojen – lainaamisesta digitaalisessa muodossa olevien kirjojen ja äänikirjojen verkon välityksellä tapahtuvaan asiakaskäyttöön. E-aineistojen käyttökerrat kirjastoissa ovat viime vuosina olleet voimakkaassa kasvussa ja myös tulevaisuudessa e-aineistojen käyttömäärien voidaan arvioida kasvavan. Viime vuosina kehitystyön kohteena on ollut kuntien yhteinen e-kirjasto, joka tarjoaisi kirjastojen e-aineistot käyttäjille nykyistä helpommin ja yhdenvertaisemmin. Kirjastoaineiston asiakaskäytössä tapahtuneella muutoksella on selviä seurauksia tekijöille, sillä

kirjojen lainaamisesta tekijöille maksettava lainauskorvaus ei koske kirjastojen välittämien e-aineistojen käyttöä.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Visuaaliset taiteet ovat kansainvälisesti iso taiteenala, jonka kehittymisen edellytyksiä Suomessa tulee edistää laatimalla yhteistyössä toimijoiden kanssa alan kasvua edistävä ohjelma. Pohdittavaksi tulee muun muassa, hyötyisikö ala rakenteesta, jossa Suomeen muodostuisi vahvoja alueellisia visuaalisen taiteen keskittyviä, jotka voisivat toimia yhteistyössä alueellisten vastuumuseoiden verkostojen kanssa.

Kirjallisuuspoliittisen ohjelman tavoitteena on, että Suomen kirjallisuus voi hyvin ja että kirjallisuus Suomessa voi hyvin: että meillä on elinvoimainen ja monipuolinen kirjallinen kenttä, joka luo uutta ja elää ajassa. Kirjallisuus linkittyy laajasti eri alueisiin, kuten kirjastoihin, lukemiseen, koulutukseen, kieleen ja identiteettiin, joten sen merkitys on suuri.

4) Keinot perusteluineen

Visuaaliset taiteet:

- a) Rakenteiden vahvistaminen ja perusrahoituksen nosto, jotta ala kehittyisi ja työllistyisi aiempaa paremmin.
- b) Näyttelypalkkiojärjestelmän vahvistaminen lisäksi kuvataiteilijoiden toimeentulomahdollisuuksia.

Kirjallisuus:

Kirjallisuuspoliittinen ohjelma tukee murroksessa olevan alan toimintojen kehittämistä. Ohjelma käsittää esimerkiksi kirjailijoiden ja kääntäjien toimeentuloon, yleisiin kirjastoihin, kansalliskieliin sekä monikielisyysteen ja kouluihin sekä lukemisen edistämiseen liittyviä kysymyksiä.

Kirjallisuuspoliittinen ohjelma sisältää toimenpideohjelman, jolla vastataan ohjelmatyössä havaittuihin konkreettisiin haasteisiin.

Lainauskorvaus: Tekijöiden ja kääntäjien oikeus lainauskorvaukseen tulee ulottaa koskemaan kirjastoissa tapahtuvaa e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainausta. Lainauskorvauksen taso tulee nostaa pohjoismaiselle tasolle. E-lainauskorvaus edellyttää tekijänoikeuslain muuttamista, johon valmistaudutaan v. 2022 tehdyn selvityksen (<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-793-2>) pohjalta. Lainauskorvauksen taso on pysynyt nykyisenä (15 648 000) vuodesta 2017 lähtien.

Asia sisältyy myös vuoden 2022 talousarvioesitystä koskevaan eduskunnan lausumaan (lausuma 3): ”Eduskunta edellyttää, että lainauskorvausmäärärahan tasoa korotetaan vastaamaan pohjoismaista korvaustasoa ja että e-kirjojen ja e-äänikirjojen lainaaminen saatetaan mahdollisimman pian lainauskorvauksen piiriin e-aineistojen kaupallisen markkinan toimintaa vaarantamatta.” (Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 talousarvioesityksen (HE 146/2021 vp) täydentämisestä, HE 216/2021 vp – EK 48/2021 vp)

Julkaisutuki vähälevikkiselle laatukirjallisuudelle: käännösteosten julkaiseminen pienellä kielialueella on kallista, mikä yhdistettynä kirjamyynnin laskuun vaikuttaa köyhdyttävästi julkaistun kirjallisuuden valikoimaan. Ruotsissa käytössä oleva vähälevikkisen laatukirjallisuuden julkaisutuki kustantamoille mahdollistaa moniäänisemmän kirjallisuuden julkaisemisen pienentäessään julkaisun kaupallista riskiä.

5) Vaikutukset

Visuaalisten alojen (kuvataide, media- ja sarjakuvataide, taidekäsityö, valokuvataide, kuvanveisto) määrärahoja nostamalla vahvistetaan visuaalisten taiteiden taiteilijoiden asemaa tukevien yhteisten toiminta-alojen ja yhteisö rakenteen toimintaedellytyksiä. Samalla edistetään visuaalisten taiteiden saavutettavuutta sekä alan työllisyysvaikutuksia.

Tekijät ja kääntäjät saavat korvauksen myös e-käytössä olevista kirjastoaineistoista. Tämä osaltaan parantaa kirja-alan murroksessa tekijöiden tulonmuodostusta. Kirjallisuuspoliittinen ohjelma sisältää toimenpite-ehdotuksia, joilla voidaan vaikuttaa murrosvaihetta elävään alaan: kirjailijoiden tulonmuodostukseen, lukemiseen, vientiin, kustantamiseen, kääntämiseen. Julkaisutuki kustantamoille mahdollistaa moniäänisemmän ja -puolisemman kirjallisuuden julkaisemisen Suomessa ja tällä tavalla vahvistaa kirjallisuutta ja kirja-alaa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 25,24 milj. euroa seuraavasti:

- Visuaalisen taiteiden rakenteiden vahvistaminen ja perusrahoituksen nosto 3 miljoonaa euroa vuodesta 2024 alkaen. **Yhteensä 12 milj. euroa.**
* Näyttelypalkkiojärjestelmän laajentaminen 0,5 miljoonaa euroa. **Yhteensä 2 milj. euroa.**
- Lainauskorvaus (e-laina) 1 milj. euroa vuodessa ja , tason nosto 1,5 milj. eurolla vuodessa siten, 2,5 milj. euroa vuodessa. **Yhteensä 10 milj. euroa.**
- Kirjallisuuspoliittisen ohjelman laatiminen 2024 kertaluontoinen 40 000 euroa. **Yhteensä 40 000 euroa.**
- Julkaisutuki pysyvä 300 000 euroa vuodessa. **Yhteensä 1,2 miljoonaa euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

Elokuva- ja av-kulttuurin kehittäminen ja rahoitus

1) Tiivistelmä

Nostetaan elokuva- ja av-kulttuurin valtionrahoitus kohti pohjoismaista tasoa ja laajennetaan kotimaisten av-tuotantojen rahoituspohjaa ottamalla käyttöön AVMS-direktiivin mahdollistama mediapalvelun tarjoajia koskeva velvoite osallistua Suomessa tuotettavan eurooppalaisen sisällön rahoittamiseen.

Laventamalla av-tuotannon rahoituspohjaa sekä nostamalla elokuvatuotannon ja -jakelun määrärahoja kohti pohjoismaista tasoa vahvistetaan kotimaisen av-alan kansainvälistä kilpailukykyä, kasvatetaan osaamista ja lisätään työllisyyttä.

2) Johdanto ja tausta

Elokuva ja tv-draama taltioi kulttuuria jälkipolville, heijastaa yhteiskuntaa ja sivistää katsojia. Elokuva on matalan kynnyksen kulttuuria, ja se saavutti lähes 6 miljoonaa katsojaa vuonna 2022 (n. 30% vähemmän verrattuna vuoteen 2019). Kotimaisen elokuvan katsojaosuus oli lähes 27%. Elokuvat ja sarjat leviävät helposti ja kustannustehokkaasti myös kansainvälisesti edistäen Suomen maakuvaa ja pohjoismaista yhteiskuntamallia ja sen arvoja.

Julkinen tuki kotimaiselle elokuvalle ja tv-draamalle on jäänyt selvästi jälkeen naapurimaista. Suomen elokuväsäätön tukivarat ovat vuodessa noin 25 miljoonaa euroa (Ruotsissa 38 miljoonaa, Norjassa 52 miljoonaa ja Tanskassa 73 miljoonaa euroa). Suomen elokuväsäätön tuen lisäksi Business Finland myöntää vuosittain noin 10 miljoonaa euroa av-tuotantokannustintukea Suomessa toteutettaville av-tuotannoille. Käytännössä tästä summasta noin puolet on kanavoitunut lähinnä kotimaisten, kansainvälistä potentiaalia omaavien tv-sarjojen tuotantoon. Loput on kohdentunut täysin ulkomaisiin tuotantoihin.

Kotimaisten elokuvien ja tv-sarjojen suuri kansainvälinen kiinnostus tuo alalle juuri tällä hetkellä merkittävän kasvupotentiaalin. Nyt on poikkeuksellisen hyvä tilaisuus kasvattaa av-alan tuomat vientitulot aivan uudelle tasolle. Viimeisen kahden vuoden aikana kotimaisten tuotantojen kansainvälinen myynti on moninkertaistunut ja suomalaiset sisällöt ovat saavuttaneet ennennäkemätöntä kansainvälistä menestystä niin festivaalientällä kuin kaupallisessa jakelussa. Riittävällä julkisella tuella, toimialan kehittämistoimilla ja laaventamalla rahoituspohjaa sääntelyn keinoin on mahdollista varmistaa tuotantojen laadukkuus ja kilpailukykyisyys sekä taloudellisesti hyödynnettävien tekijänoikeuksien säilymisen kotimaassa.

Suomalaiset elokuvantekijät ovat ammattitaitoisia ja ympäristötietoisia. Ekologisten ja sosiaalisesti kestävien toimintatapojen ottaminen osaksi tuotanto- ja jakeluprosessia on olennainen osa kilpailukykyämme. Sitä varten tarvitaan koulutusta ja resursointia. Kansainvälisessä toimintaympäristössä toimiminen ja olemassa olevan kiinnostuksen hyödyntäminen täysmääräisesti vaatii myös osaamisen kasvattamista.

Elokuvia on **esitetty elokuvateattereissa digitaalisesti** jo yli vuosikymmenen ajan. Digitalisoinnin myötä ensi-iltaelokuvia pääsee nykyään katsomaan tuoreeltaan koko Suomessa, teatterin sijainnista tai koosta riippumatta. Digitekniikka mahdollistaa entistä monipuolisemman elokuvaohjelmiston lisäksi myös oopperan, baletin, teatterin ja muiden taidemuotojen esittämisen teatterikankailla kautta maan.

Kokonaan digitaaliseen esitystekniikkaan siirryttiin Suomessa ensimmäisten maiden joukossa Euroopassa jo vuonna 2013 ja tämän ensimmäisen digitaalisen tekniikan on jo vanhentunut. Elokuvateattereiden kilpailukykyyn säilyttäminen vaatii vanhentuneen esitystekniikan päivitystä korkeatasoisempiin projekteihin sekä

äänitekniikkaan. Elokvateatterit ovat edelleen elokuvakulttuurin kivijalka. Jos digilaitteistoja ei saada päivitettyä, sulkeutuu synkimmässä ennusteessa vuosittain jopa 30 elokuvasalia ympäri Suomea.

Julkisen tuen lisäämisen lisäksi av-alan rahoituspohjaa on mahdollista laajentaa **velvoittamalla mediapalvelun tarjoajat investoimaan** kotimaiseen sisällöntuotantoon. OKM:n työryhmän selvityksen [Tilausohjelma-palveluiden investointivelvoitteet Suomessa – mahdolliset toteuttamismallit ja niiden vaikutukset](#) mukaan AVMS-direktiivin 13 artiklan mukaisen velvoitteen toimeenpano tuottaa toteuttamismallista riippuen arviolta 5-14 miljoonaa euroa vuodessa kotimaisen av-tuotannon hyväksi. Noin puolet EU:n jäsenvaltioista on jo asettanut erilaisia velvoitteita mediapalvelun tarjoajille eurooppalaisen av-tuotannon edistämiseksi. On tärkeää, että tulevalla hallituskaudella Suomi liittyy näiden maiden joukkoon ja turvaa siten kotimaisen av-sisältöjen kansainvälisen kilpailukyvyn niin Euroopan sisällä kuin globaalistikin.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Lisäämällä julkista tukea elokuvatuotantoon, ekologisesti kestävien käytäntöjen toimeenpanoon, koulutukseen ja sosiaalisesti kestävään toimintaan voidaan kasvattaa ja vahvistaa kotimaista av-alaa siten, että ala kasvaa ja työllistää ihmisiä nykyistä enemmän. Kotimaisten sisältöjen saatavuuden turvaaminen eri jakelukanavissa on tärkeää ei ainoastaan elokuva- ja av-sektorin, mutta myös kulttuurisen moninaisuuden ja kotimaisten kuluttajien näkökulmasta. On tärkeää, että suomalaiset kulttuurin ja av-sisältöjen kuluttajat saavat nähtäväkseen ja kuultavakseen monipuolisia sisältöjä myös omalla äidinkielellään. Elokvateattereiden esityslaitteistojen päivittäminen turvaa elokuvien ja muiden kulttuurisisältöjen saatavuuden ympäri maata, myös pienemmillä paikkakunnilla.

Ottamalla käyttöön AVMS-direktiivin mediapalveluiden tarjoajille kohdentuva investointivelvoite voidaan laajentaa kotimaisen av-sisällöntuotannon rahoituspohjaa ja kasvattaa siten tuotantobudjetteja, lisätä kilpailukykyä sekä edistää kohdennetusti suomalaisen av-alan monimuotoisuutta, osaamista ja immateriaali-oikeuksien pysymistä kotimaassa.

4) Keinot perusteluineen

- Kasvatetaan elokuvien tuotantobudjetteja ja vahvistetaan suomalaisen elokuvakulttuurin ekologista ja sosiaalista vastuullisuutta. Tuetaan ekologista tuotantoa ja jakelua ja huolehditaan alan ammattilaisten yhdenvertaisuudesta ja työhyvinvoinnista sekä kehitetään alan ammattiosaamista suuntaamalla lisätukea mm. kansainvälisiin yhteistuotantoihin ja täydennyskoulutukseen
- Tuetaan pienten ja keskisuurten elokvateattereiden digitaalisten esityslaitteistojen päivittämistä, jotta teattereiden mahdollisuudet esittää elokuvaa säilyvät.
- Elokvateattereiden digitalisoitumisen myötä elokuvasta on tullut maantieteellisesti entistä tasavertaisempi kulttuuripalvelu. Edistetään eri katsojaryhmiä kiinnostavien sisältöjen saatavuutta mahdollisimman laajasti ja saavutettavasti ympäri maata.
- Otetaan käyttöön AVMS-direktiivin mahdollistama mediapalvelun tarjoajia koskeva velvoite osallistua Suomessa tuotettavan eurooppalaisen sisällön rahoittamiseen joko suoran investointivelvoitteen, maksuvelvoitteen tai näiden yhdistelmän muodossa.

- Toteutetaan av-alan kasvua edistäviä, julkisen sektorin ja yritysten yhteistyöhön perustuvia toimia keväällä 2023 valmistuvan suunnitelman pohjalta mm. perustamalla neuvottelukunta ja sille sihteeristö av-kasvusopimuksen edistämiseksi.

5) Vaikutukset

Av-alan liikevaihto, osaaminen ja kansainvälistyminen lisääntyy ja työllistyneiden määrä kasvaa, immateriaalioikeuksien nykyistä parempi hyödyntäminen kotimaisten toimijoiden osalta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 24 milj. euroa seuraavasti:

- Kasvatetaan elokuvien tuotantobudjetteja ja vahvistetaan suomalaisen elokuvakulttuurin ekologista ja sosiaalista vastuullisuutta: 2 milj. euroa vuonna 2024, 4 milj. euroa vuonna 2025, 6 milj. euroa vuonna 2026 ja 8 milj. euroa vuonna 2027. **Yhteensä 20 milj. euroa.**
- Elokvateattereiden digitalisointiin: 2 milj. euroa vuodessa vuosina 2024 ja 2025. **Yhteensä 4 milj. euroa**
- AVMS-direktiivin 13.2. artiklan toimeenpano ei aiheuta lisämenoja vaan **tuottaa toteuttamismallista riippuen arviolta 5-14 milj. euroa** vuodessa kotimaisen av-tuotannon hyväksi toimeenpanon alettua.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

LVM, SES, Traficom; lisäksi AV-alaa on kuultu laajasti

Luovien alojen sisältöjen ja kasvun ja kulttuuriviennin kehittäminen sekä tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittäminen

1) Tiivistelmä

Kulttuurin toimiala on Suomen kansantaloudessa keskisuuri toimiala. Toimiala on kuitenkin pienempi kuin verrokkimaissa ja työllisyys on heikentynyt vuodesta 2012 lähtien. Alan ammattilaiset ja yritykset eivät kykene muuttamaan sisältöjen tekemiseen kohdistettavia investointejaan riittävästi taloudelliseksi arvoksi. Yksi syy tähän on toiminnan painottuminen rajallisille kotimarkkinoille ja kulttuuriviennin vähäisyys - muutamista menetystarinoista huolimatta. Ilman riittäviä investointeja luovat alat eivät myöskään kykene ottamaan käyttöön uusia teknologioita ja hyödyntämään niiden koko potentiaalia. Uusin haaste on tekoälysovellusten ja metaversumien nopea kehitys ja mm. tekstin- ja tiedonlouhintaa koskeva oikeuksien pidättämisen mahdollistavan tietoinfrastruktuurin kehittäminen. Suomen kulttuurista maakuva tulee uudistaa ja vahvistaa.

2) Johdanto ja tausta

Kulttuurin toimialan koko tuotos oli suurimmillaan vuonna 2016, jolloin se oli 14,3 miljardia euroa, joka muodosti 3,6% koko talouden arvonlisäyksestä. Alan työllisyys on heikentynyt ja osuus kaikista työllisistä on laskenut vuoden 2011 4,1 prosentista vuoden 2020 2,9 prosenttiin. Jos tarkastellaan tekijänoikeustoimialoja, eli aloja, jotka ovat riippuvaisia tekijänoikeuksista, ne ovat kasvattaneet tasaisesti osuuttaan sekä BKT:stä että työllisten määrästä koko 2000-luvun. Tekijänoikeustoimialojen osuus BKT:sta nousi 5,44 prosentista 5,69 prosenttiin vuodesta 2016 vuoteen 2020.

Luovien alojen palvelurakennetta ja rahoitusta on tarpeen uudistaa niin, että luovan talouden kasvu ja työllisyys vahvistuvat ja sisältöjen tuottamisen ja jakelun edellytykset paranevat. Kulttuuri tuottaa itse innovaatioita ja luo pohjaa muiden alojen innovaatioille. Kiihtyvä digitaalinen kehitys vaikuttaa voimakkaasti luovaa työtä tekevien tekijänoikeuksiin. Monipuolinen osaamiseen, luovuuteen ja oikeuksiin perustuvan innovaatiotoiminnan ja tuotannon vahvistaminen edellyttää uudenlaisia toimintamalleja, rahoitusinstrumentteja ja tukijärjestelmiä kulttuuri- ja elinkeinopolitiikassa.

Kulttuuri- ja luovien alojen yritykset ovat pääsääntöisesti sisällön tuotantoon keskittyviä mikroyrityksiä, joiden on vaikea saada kasvun edellyttämää rahoitusta. Tämä koskee myös vakavaraisia ja hyvää kassavirtaa tuottavia yrityksiä. Jakelu on keskittynyt suurempien ja usein kansainvälisten yritysten haltuun. Digitalisaatio ja alustatalous ovat edelleen kiihdyttäneet tätä kehitystä, joka vaikeuttaa sisällöntuottajien tekijänoikeuteen perustuvien sisältöjen hyödyntämistä ja kaupallistamista tuottajille taloudellisesti kannattavalla tavalla. Joskus sisällöntuottajat ovat käytännössä jakelijoiden alihankkijoita, jolloin ne eivät hyödy skaalautuvan sisällön kasvupotentiaalista. Toisaalta tekijänoikeustiedot eivät ole kattavia, eivätkä ne liiku tai päivity digitaalisessa ympäristössä läpi julkaisu- ja arvoverkon. Tämän vuoksi korvaukset eivät ohjaudu oikeille tekijöille ja tekijät menettävät työtilaisuuksia. Myös huhtikuussa 2023 voimaantulevan uuden tekijänoikeutta digitaalisilla sisämarkkinoilla säätelevän lainsäädännön toimivuus edellyttää, että tekijänoikeusinfrastruktuuria kehitetään.

Suomalaisiin sisältöihin kohdistuu kuitenkin aiempaa selvästi suurempaa kansainvälistä kiinnostusta. Tämä kiinnostus yhdessä taiteellisesti ja kulttuurisesti korkeatasoisen osaamisen kanssa luo edellytykset kulttuuri- ja luovien alojen kasvulle ja kansainvälistymiselle.

Suomen maakuvasta on mahdollista tehdä vahvempi ja kiinnostavampi taide- ja kulttuurisisältöjen avulla.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kansantalouden tasolla tavoitteena on lisätä kulttuuri- ja luovien alojen tuotosta ja työllisyyttä. Kulttuuripolitiikan ja elinkeinopolitiikan tasolla tavoitteena toisaalta varmistaa toimenpiteiden välinen synergia ja toisaalta kehittää toimenpiteitä siten, että ne vastaavat paremmin kulttuuri- ja luovien alojen innovaatiotoiminnan, tuotannon- ja jakelun tarpeisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään kulttuuriviennin edellytysten parantamiseen panostamalla markkinoille pääsyyn (markkinaselvitykset, arvolupauksen määrittely, kilpailija-analyysi, brändäys, verkostoituminen, IP-osaaminen).

Tavoitteiden saavuttaminen tuo arvoa yrityksille ja muille alan toimijoille sekä kansantaloudelle. Investoimalla tekijänoikeusinfrastruktuuriin valtio pyrkii tarjoamaan kaikille luovien alojen toimijoille yhtäläiset mahdollisuudet ottaa käyttöön uusia teknologioita ja osallistua toimialarajat ylittävään yhteisiin periaatteisiin perustuvaan ekosysteemikehitykseen. Kun teosten käyttäjät saavat tiedon tekijöistä, korvaukset ohjautuvat oikeille tekijöille ja tekijöiden työnsaantimahdollisuudet kasvavat.

Laadukkaan tekijänoikeustiedon saatavuus on edellytys myös uuden tekijänoikeuslainsäädännön toimivuudelle. Sivistysvaliokunta (SiVM 22/2022 vp, s. 17 ja 22) edellyttää kahdenlaisia toimia tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseksi: 1) on varmistettava, että tieto tekijän kuolinvuodesta on avoimesti saatavilla sen arvioimiseksi, onko teos suojan piirissä vai ei, 2) sääntelyn tulkinta- ja soveltamiskäytäntöä seurataan tarkasti erityisesti perusoikeuksien tasapainottamisen kannalta (laillisen käytön tunnistaminen metadatatassa). Tämä edellyttää investointeja tekijänoikeusinfrastruktuuriin.

Kulttuuri- ja luovat alat tuottavat taloudellisen arvon lisäksi laajempaa yhteiskunnallista arvoa hyvinvoinnin, osallisuuden ja resilienssin muodossa.

4) Keinot perusteluineen

- Kootaan luovien alojen edistämiseen liittyviä tehtäviä nykyistä laajemmin opetus- ja kulttuuriministeriöön. Perustetaan kulttuuri- ja luovia aloja käsittelevä ministeriryhmä sekä kulttuurin ja luovien alojen yhteistyöelin (ks. tarkemmin esitys liittyen kulttuurimäärärahojen nostaminen).
- Palautetaan luovien alojen ja digitaalisten sisältöjen tuotekehityksen ja palveluinnovaatioiden rahoitus (DigiDemo, CreaDemo ja CreMA) vuoden 2020 tasolle.
- Edistetään luovan alan toimijoiden kansainvälisyyttä ja vahvistetaan kulttuuriviennin edellytyksiä luomalla kehittämissuunnitelma, joka lisää Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien ja taiteen tiedotuskeskusten vienninedistämisen kapasiteettia sekä mitoitetaan kulttuuriviennin edistämisen määräraha niin, että se kykenee vastaamaan nykyistä paremmin kansainvälistymisessä ja viennissä pidemmällä olevien yritysten ja toimijoiden tarpeisiin.
- Varmistetaan uudet investoinnit tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen. Kansallisen aineettomien oikeuksien (IP) strategian 2030 mukaiset toimenpiteet koskevat tekijänoikeustiedon koulutusohjelmia ja laadukkaan tekijänoikeustiedon jakamisen mahdollistavien ohjelmointisovellusrajapintojen (API) rakentamista. Lisäksi tarvitaan kansallista vastinerahoitusta EU-rahoitusohjelmien (Digital ja Horizon) hyödyntämiseksi.
- Uudistetaan ja vahvistetaan Suomen kulttuurin maakuva

5) Vaikutukset

Kulttuuri- ja luovien alojen ammattilaisten, yritysten ja muiden toimijoiden kyky investoida sisältöihin ja tuottaa investoinneilla taloudellista arvoa lisääntyy, joka ilmenee liikevaihdon, kannattavuuden, tuotoksen ja työllisyyden kasvuna.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 14 milj. euroa seuraavasti:

- Luovien alojen sisältöjen ja kasvun ja kulttuuriviennin kehittäminen, 3 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 12 milj. euroa.**
- Tekijänoikeusinfrastrukturi, 0,5 M€ pysyvä, 2024 alkaen. **Yhteensä 2 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Yhdenvertaisuuden edistäminen kulttuurialalla

1) Tiivistelmä

Turvataan yhdenvertaisuuden toteutuminen kulttuuri- ja kirjastopalveluissa ja ehkäistään näin myös eri alueiden ja sosiaaliryhmien eriytymistä. Yhdenvertaisuutta turvaava toiminta koskee kaikkia ikäryhmiä, sosiaaliryhmiä, eri kieli- ja kulttuuritaustaisia ryhmiä, alueita ja asuinpaikkoja. Tavoitteen toteutuminen koskee sekä valtiota, kuntia että hyvinvointialueita. Se edellyttää mm. yhdenvertaisuusrahoituksen käyttöönottoa uutena kuntien kulttuuritoimintaa turvaavana rahoitusmuotona, kirjastoautojen rahoituksen palauttamista, kulttuurihyvinvointitoiminnan juurruttamista kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatoimintaan ja kulttuurisen moninaisuuden edistämisen ohjelmallisesti kulttuuripolitiikassa.

2) Johdanto ja tausta

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin lisää ihmisten terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja osallistumista ja vähentää sosiaalista segregatiota. Kulttuuripolitiikan pitkäaikaisiin tavoitteisiin on kuulunut sosiaalinen ja alueellinen tasa-arvo kulttuuripalveluissa. Se on onnistunut pääpiirteissään hyvin, kun yleisiä kirjastoja on ollut kaikissa kunnissa ja kirjastojen palvelut ovat olleet maksuttomia. Kunnat ovat järjestäneet myös kulttuuripalveluja. Kunnat ja valtio yhdessä ovat vastanneet valtiosuusjärjestelmän kautta em. palveluista, valtio osana peruspalvelubudjettia. Valtiosuutta saavia taidelaitoksia (teatteri- ja orkesterit) on kuitenkin vain suuremmissa kaupungeissa. Kuntien kulttuuritoimintalain mukaisen toiminnan järjestäminen koskee kaikkia kuntia, mutta erot kuntien välillä ja niiden sisällä kulttuuripalveluiden saatavuudessa ovat kasvaneet suuriksi, kun kuntien taloudelliset ja muut resurssit järjestää toimintaa ja palveluja vaihtelevat. Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoiminnan sekä museo-, teatteri- ja orkesteritoiminnan nettokustannukset vaihtelivat Manner-Suomen kunnissa vuonna 2020 välillä 0–180 euroa/asukas.

Osalla kunnista alkaa olla vaikeuksia selviytyä myös lakisääteisistä yleisten kirjastojen tehtävistä. Kirjojen ja muiden aineistojen lainaustoiminnan lisäksi kirjastotiloilla on suuri merkitys julkisina ja kaikkien käytettävissä olevina kulttuuritiloina. Digitaalisen aineiston jakelu ja käyttö vaikuttavat kirjastopalveluiden kehittämistarpeisiin. Digitaalisessa muodossa olevien kirjojen käyttökerrat yleisissä kirjastoissa lähes nelinkertaisuivat vuosina 2016-2020 ja e-kirjojen käyttömäärät kasvavat edelleen.

Kulttuurihyvinvointitoiminta on kulttuuritoiminnan muoto, jossa edistetään erityisesti kulttuurin terveys- ja hyvinvointivaikutuksia. WHO on kehottanut valtioita kehittämään ja tukemaan tutkimusnäyttöön perustuvien toimenpiteiden käyttöönottoa sekä vahvistamaan kulttuuri-, sosiaali- ja terveysalojen yhteistyörakenteita ja -mekanismeja.

Suomessa asuvien ulkomailla syntyneiden henkilöiden määrän lisääntyä on tärkeää, että myös kulttuuripoliittiset toimet edistävät maahan muuttaneiden kotoutumista ja aktiivista kansalaisuutta. Tarvitaan tehokkaita keinoja sekä toimintamalleja eriarvoistavien rakenteiden ja osallistumisen esteiden purkamiseksi.

Yhdenvertaisuuden ja eettisen toiminnan edistäminen kaikissa kulttuurialan toiminnoissa on tärkeää. Alalle on valmistunut eettinen ohjeisto, mutta se tarvitsee tuekseen käytännön toimia.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Valtion ja kuntien tulee yhdessä turvata kulttuuri- ja kirjastopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja saavutettavuus kunnissa myös yhteiskuntakehityksen eriytyessä aiempaa voimakkaammin. Hyvinvointialueilla on tärkeä rooli kulttuurihyvinvointitoiminnan edistäjänä yhdessä kuntien kanssa. SOTE-uudistuksen myötä kuntien kulttuuritoimintalain 7§ muuttui 1.1.2023 alkaen niin, että kuntien tulee lain mukaisia tehtäviä toteuttaessaan tehdä yhteistyötä hyvinvointialueiden kanssa. Jotta yhteistyö olisi tuloksellista, myös hyvinvointialueiden tulee sisällyttää kulttuurihyvinvointi strategioihinsa, nimetä sen edistämistä ja kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä varten vastuuhenkilö tai luoda muu rakenne yhteistyöhön sekä toteuttaa käytännön toimia kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi. Ulkomaalaistaustaisten taiteen ja kulttuurin tekijöiden ja yleisöjen yhdenvertaisuuden turvaamiseksi kulttuurinen moninaisuus ja yhdenvertaisuus tulee saattaa kiinteäksi osaksi kulttuurialan toimijoiden perustoimintaa. Kulttuurialan eettisen ohjeiston toteutumista tuetaan käytännön toimilla.

Kun kaikki toimivat samaan suuntaan samojen tavoitteiden hyväksi ja koordinoivat toimintaansa, saadaan parhaat hyödyt kulttuuritoiminnan myönteisistä vaikutuksista ihmisille, yhteisöille ja koko yhteiskunnalle.

4) Keinot perusteluineen

- Valtionrahoitus yleisille kirjastoille ja kuntien kulttuuritoimintaan tulee pääosin korvamerkitsemätömänä valtiovarainministeriön peruspalvelubudjetista. Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittaa kuntien kulttuuritoimintaa tukevia valtakunnallisia ja alueellisia kehittämistehtäviä (n. 1,3 miljonnalla eurolla vuosittain). Kuntien järjestämien kulttuuripalvelujen yhdenvertaisuuden parantamiseksi ja alueellisen eriytymiskehityksen ehkäisemiseksi tarvitaan nyt myös kohdennettua tarveperusteista valtionavustusrahoitusta koulutuksen tasa-arvorahoituksen tapaan. Vakiinnutetaan Taiteen edistämiskeskuksen kuntien kulttuuritoiminnan asiantuntijapalvelut.
- Palautetaan tuki kirjastoautojen hankintaan. Kirjastoautoilla on tärkeä rooli sekä haja-asutusalueiden että uusien, kasvavien taajamien lukemisen ja lukutaidon edistäjänä ja aineistojen ja kulttuuripalveluiden yhdenvertaisen saatavuuden lisääjänä.
- Vahvistetaan yhteiskunnan demokratiarakenteita toimeenpanemalla Kansallisen lukutaitostrategia 2030:n yleisiä kirjastoja koskevat linjaukset.
- Tuetaan monikielisten lasten ja perheiden lukemista ja lukutaitoa lisäämällä monikielisen kirjaston toimintaan suunnattua määrärahaa. Vakiinnutetaan Lukulahja lapselle -hankkeen rahoitus, jonka avulla jaetaan perheille ympäri Suomen neuvolassa kirjakassi.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella on kehitetty kuntien yhteistä e-kirjastoa, joka tarjoaa kirjastojen e-aineistot käyttäjille nykyistä helpommin ja yhdenvertaisemmin. E-aineistojen yhdenvertainen saatavuus turvataan kuntien yhteisen e-kirjaston toimeenpanossa.
- Lisätään ja vakiinnutetaan taiteen ja kulttuurin tarjontaa ja käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Vahvistetaan hallinnonalojen yhteistyötä kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi. OKM:n ja STM:n hallinnonalojen yhteistyötä varten perustetaan neuvottelukunta. Taiteen edistämiskeskukseen perustetaan pysyvästä kulttuurihyvinvoinnin asiantuntija-, koordinaatio- ja yhteyspistetoiminto. Tuetaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatoimintaa. Toteutetaan kulttuurihyvinvointitoimintaan liittyviä kokeiluja osana hyvinvointitalousajattelun toimeenpanoa, tarvittaessa myös yhteistyössä muiden alojen kanssa.
- Ulkomaalaistaustaisten kulttuurin tekijöiden, toimijoiden ja yleisöjen yhdenvertaisuuden takaimiseksi sekä kulttuurien välisen vuoropuhelun edistämiseksi toteutetaan vuonna 2023 valmistuvaa toimintaohjelmaa. Se koskee sekä valtiota, kuntia että kolmannen sektorin toimijoita.

- Mahdollistetaan kulttuurialan osallistuminen Väestöliiton Et ole yksin -tukipalveluun, joka tarjoaa matalan kynnyksen neuvontapalvelua sekä välineitä epäasiallisen kohtelun estämiseen ja siihen puuttumiseen.

5) Vaikutukset

Yhdenvertaisuuden toteuttaminen kulttuuri- ja kirjastopalveluissa edistää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa. Palvelut ja toiminnot ovat lähellä arkea. Kun kulttuuri- ja kirjastopalvelut ovat kaikkien saatavilla ja saavutettavissa, ihmiset saavat niistä hyvinvointi-, terveys- ja muita hyötyjä. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut vahvistavat ihmisten osallistumisen kokemusta ja yhteiskunnan demokratiakehitystä. Monipuolisilla ja eri väestöryhmien tarpeet huomioivilla kulttuuripalveluilla vahvistetaan myös paikallista elinvoimaa ja ehkäistään alueiden eriytymiskehitystä – sekä maan eri alueiden kesken että alueiden sisällä. Kehitettäessä kulttuuri- ja sosiaali- ja terveysalojen välisiä yhteistyörakenteita saadaan hyvinvointia ja terveyttä tuotavaa kulttuuritoimintaa juurrutettua nykyistä tehokkaammin myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Ulkomaalaistaustaisten integroiminen kulttuurielämään vahvistaa osaltaan yhteiskunnan koheesiota.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä **42,14 milj. euroa** seuraavasti:

- Kuntien kulttuuritoiminnan yhdenvertaisuusrahoitus tukemaan kulttuuri- ja taidetarjonnan ja palvelusaatavuuden erojen tasaamista, 7,5 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 30 milj. euroa.**
- Kirjastoautojen hankinnan tukeminen kunnissa. 1 milj. euroa vuodessa vuosina 2026 ja 2027. **Yhteensä 2 milj. euroa.**
- Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen valtakunnallisesti, hyvinvointialueilla ja kunnissa. 1,5 milj. euroa vuodessa vuosina 2025 ja 2026. **Yhteensä 3 milj. euroa.**
- Monikielisen kirjaston toimintaa parantamaan monikielisten lasten ja perheiden lukutaitoa. 0,25 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 1 milj. euroa.**
- Lukulahja lapselle -hankkeen vakiinnuttaminen. 0,35 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 1,4 milj. euroa.**
- Toimintaohjelma vahvistamaan kulttuurien välistä vuoropuhelua ja ulkomaalaistaustaisten osallisuutta kulttuurin tekijöinä ja käyttäjinä. 1,5 milj. euroa vuodessa vuodesta 2025 lähtien. **Yhteensä 4,5 milj. euroa.**
- Väestöliiton Et ole yksin-palveluun osallistumisen maksuosuus 60 000 euroa vuodessa vuodesta 2024 alkaen. **Yhteensä 240 000 euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kulttuurihyvinvointitoimintaa on edistetty opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisessä työryhmässä, ja siinä on ollut esillä myös tätä teemaa koskevat hallitusohjelmaesitykset. Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistämisen työryhmään, jonka esitysten pohjalta kulttuurisen moninaisuuden toimintaohjelma on laadittu, osallistui opetus- ja kulttuuriministeriön lisäksi oikeusministeriö, Suomen Kuntaliitto, Kansallisgalleria ja kolmannen sektorin kulttuuritoimijoita

Lastenkulttuurin vahvistaminen ja taiteen perusopetuksen kokonaisuudistus

1) Tiivistelmä

Lisätään lasten ja nuorten mahdollisuuksia osallistua taide- ja kulttuuritoimintaan sekä taiteen perusopetukseen koko maassa. Käynnistetään taiteen perusopetuksen kokonaisuudistus, uudistetaan sen lainsäädäntö ja rahoitusjärjestelmä. Tuetaan lasten ja nuorten taide- ja kulttuuriosallistumista lisääviä valtakunnallisia toimia ja jatketaan alueellisia hyviä käytäntöjä. Vahvistetaan lasten ja nuorten kulttuurikompetenssia.

2) Johdanto ja tausta

Taiteen ja kulttuurin ymmärtäminen alkaa lapsuudessa ja nuoruudessa. Silloin rakentuu myös perusta henkilökohtaiselle taide- ja kulttuurisuhteelle. Lasten ja nuorten tulee saada taide- ja kulttuurikasvatuksen myötä kokemuksia ja päästä harrastamaan esimerkiksi Harrastamisen Suomen mallin parissa. Mahdollisuuksia taiteen eri alojen pitkäjänteiseen opiskeluun ja taitojen syventämiseen taiteen perusopetuksessa tulee olla tarjolla yhdenvertaisesti kaikille. Taide- ja kulttuurikasvatus vaalii luovuutta, tukee lapsen ja nuoren omaa identiteettiä ja laaja-alaista sivistystä. Taiteen perusopetus rikastuttaa suomalaista koulutusjärjestelmää ja tukee samalla taiteen eri alojen pitkäjänteistä harrastamista ja luo pohjaa myös taiteen eri alojen ammattilaisuudelle.

Taiteen perusopetuksen yhdeksän eri taiteenalan opetusta järjestetään kahden eri oppimäärän mukaisesti ja opetukseen osallistuu lähes 130 000 oppilasta vuosittain. Opetusta on tarjolla yli 85 prosentissa Suomen kuntia ja sitä järjestetään yhteensä noin 430 oppilaitoksessa, joista osa on vapaan sivistystyön oppilaitoksia. V. 2023 137 oppilaitosta on taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden piirissä ja valtio rahoittaa taiteen perusopetusta noin 95 miljoonalla eurolla (mom. 29.80.34). Mahdollisuuksien tarjoaminen kulttuurin ja taiteen muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen on säädetty yhdeksi kuntien tehtäväksi kuntien kulttuuritoimintalaissa (166/2019) ja kuntien taiteen perusopetukselle kohdentama määräraha vastaa kokoluokaltaan taiteen perusopetuksen opetustuntikohtaisen valtionosuuden määrää. Taiteen perusopetuksen keskiössä on opetussuunnitelmaperusteinen, tavoitteellinen eri taiteenalojen oppiminen ja oppilaan oman osaamisen kehittäminen ammattitaitoisten opettajien ohjauksessa.

Taiteen perusopetusta ohjaa oma lainsäädäntönsä, jonka perusta on pääosin 1990-luvulta ja valtion rahoitusjärjestelmä on luotu pitkälti samoihin aikoihin. Taiteen perusopetuksen kehittämistarve on kirjattu koulutuspoliittiseen selontekoon. Kehittämistarpeet liittyvät lainsäädäntöön, tietopohjaan, rahoitukseen, hallintoon ja rakenteisiin sekä laajalti yhdenvertaisen saatavuuden ja saavutettavuuden haasteisiin, jotka koskevat alueellisia eroja, eri taiteenalojen ja eri väestöryhmien osallistumismahdollisuuksien välisiä eroja.

Taiteen perusopetuksen tietopohjaa on viime vuosina ministeriön toimesta ajantasaistettu erillisselvityksin ja liittämällä koulutusmuoto useisiin tiedonkeruisiin, tietovarantoihin ja rekistereihin. Tavoiteltavia tulevaisuuden suuntia on määritelty opetus- ja kulttuuriministeriössä yhdessä toimialan kanssa mm. kuvaamalla taiteen perusopetuksen viitearkkitehtuuri sekä määrittelemällä taiteen perusopetuksessa tavoiteltavaa laatua sekä laadun mittaamisen tavat ja ne keskeiset indikaattorit, joiden avulla strategisten laatutavoitteiden toteutumista voidaan seurata. Taiteen perusopetuksen kokonaisuudistuksen käynnistämiseksi tarvittava ajantasainen tietopohja on olemassa.

Nykyinen lastenkulttuurin valtionrahoitus (2,3 miljoonaa euroa) riittää ylläpitämään alan rakenteita: lastenkulttuurikeskusten koko maan kattavaa verkostoa, lasten ja nuorten taide- ja kulttuuritapahtumia sekä Suomen lastenkulttuurikeskusten liittoa ja Suomen taide- ja kulttuurikasvatuksen observatoriota. Lisärahoitusta tarvitaan taide- ja kulttuurikasvatushankkeisiin, jotka tavoittavat kaikki lapset ja nuoret (esim. Taide-testaajat ja kulttuurikasvatussuunnitelmatyö). Ne perustuvat taide- ja kulttuuritoimijoiden ja laitosten laajaan yhteistyöhön. Lastenkulttuuriala muuttuu lasten toiveiden ja maailman haasteiden mukana. Hankerahoituksella voidaan näihin haasteisiin vastata.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on, että lapsilla ja nuorilla on asuinpaikasta riippumatta yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua taiteen ja kulttuurin tekemiseen, kokemiseen ja harrastamiseen ja että lastenkulttuurikeskukset kattavat palveluillaan koko maan.

Taiteen perusopetuksen osalta tavoitteena on strategisten tavoitteiden toteutuminen:

- taiteen perusopetuksen saatavuus ja saavutettavuus toteutuvat yhdenvertaisesti
- taiteen perusopetuksen lainsäädäntö on tarkoituksenmukainen ja ajantasainen
- taiteen perusopetuksen rahoitusjärjestelmä tukee taiteen perusopetuksen laatua ja uudistumista
- taiteen perusopetuksen rakenteet vastaavat joustavasti yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin
- taiteen perusopetus on pedagogisesti laadukasta
- taiteen perusopetuksen tietopohja vahvistuu ja tietoa hyödynnetään laaja-alaisesti

Laadukas eri taiteenalojen taiteen perusopetus luo vahvan perustan taiteen ja kulttuurin ammattilaisten osaamiselle sekä taiteen ja kulttuurin kuluttajien kasvattamiselle. Taide- ja kulttuurikasvatus ja harrastaminen edistävät luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja ja vahvistavat yksilön oman identiteetin rakentamista ja itseilmaisua. Nämä ovat keskeisiä taitoja laajasti tulevaisuuden työelämässä.

4) Keinot perusteluineen

Käynnistetään taiteen perusopetuksen kokonaisuudistus, jonka osana uudistetaan lainsäädäntö ja rahoitusjärjestelmä. Kokonaisuudistus edellyttää tasokorotusta valtion talousarvioon (mom. 29.80.34) taiteen perusopetuksen saavutettavuuden ja saatavuuden edistämiseen 5 milj. euroa vuodesta 2026 lukien.

Lastenkulttuurin valtakunnallisiin hankkeisiin varataan vuosittain 2 miljoonaa euroa.

5) Vaikutukset

- jokaisen lapsen oikeus taiteisiin ja kulttuurielämään osallistumiseen toteutuu aiempaa paremmin
- lapset ja nuoret pääsevät kokemaan ja harrastamaan taidetta ja kulttuuria aiempaa tasavertaisemmin asuinpaikasta riippumatta
- lastenkulttuurin palvelut ja tarjonta kattavat koko maan
- taide- ja kulttuurikasvatuksen alueellisia volyymieroja on saatu tasattua hankerahoituksella
- taiteen perusopetuksen saatavuus ja saavutettavuus on parantunut alueellisesti, eri taiteenalojen välillä ja eri väestöryhmille

- taiteen perusopetuksen tavoitteet, rahoitusjärjestelmä, lainsäädäntö ja rakenteet ovat linjassa keskenään, vastaavat yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin ja ovat samansuuntaisia taidekasvatusta ja -koulutusta koskevan tutkimustiedon kanssa

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 18 milj. euroa seuraavasti:

- Taiteen perusopetuksen määrärahan tasokorotus, 5 milj. euroa vuodessa vuodesta 2026 lähtien. **Yhteensä 10 milj. euroa.**
- Lastenkulttuurin valtakunnallisiin hankkeisiin 2 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 8 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Digitaalisen sivistyksen, medialukutaidon ja mediakasvatuksen edistäminen

1) Tiivistelmä

Yhteiskunnan nopea digitalisoituminen ja median merkityksen kasvu tuovat uusia haasteita kansalaisille ja organisaatioille. Medialukutaidon ylläpitäminen on tärkeää kaikille ikäryhmille. Digitalisoituvan yhteiskunnan ymmärtäminen, kehittäminen ja siinä toimiminen edellyttää digitaalisen sivistyksen vahvistamista, mistä seuraa tarpeita myös kulttuuriorganisaatioiden osaamisen ja palveluiden kehittämiseksi.

2) Johdanto ja tausta

Median merkitys ihmisten elämässä on ollut jo pitkään suuri ja se jatkaa edelleen kasvuaan. Oppiminen, työ, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, itseilmaisu, identiteetin rakentuminen, palveluiden käyttäminen ja yhteydenpito ihmisten välillä tapahtuvat jatkuvasti ja enenevässä määrin arjessamme medioiden välityksellä. Hyvin- ja pahoinvointi niin yksityisten ihmisten kuin yhteiskuntienkin tasolla on yhä useammin kytköksissä mediaan ja tulee näkyväksi median kautta. Medialukutaidosta on tullut kaikille tärkeä kansalaistaito, joka osaltaan edistää ihmisten ja yhteisöjen mahdollisuuksia elää merkityksellistä, hyvää elämää. Tarvittavia kykyjä ovat mm. tietolähteiden arviointi, erilaisten tarkoituserien ja mis- ja disinformaation tunnistaminen sekä turvallinen toiminta verkossa sekä kyberturvallisuus. Mediakasvatukselliset toimenpiteet koskevat kaikkia ikäryhmiä. Lasten kohdalla siihen liittyy myös tarve suojella heitä haitallisilta mediasisällöiltä, mihin voidaan vaikuttaa kuvaohjelmalain säännöksillä.

Kuvaohjelmalain toimintaympäristö on muuttunut johtuen erityisesti ylikansallisten suoratoistopalveluiden ja videonjakoalustapalveluiden tarjonnan kasvusta, digitaalisten pelien ja pelaamisen lisääntymisestä ja monimuotoistumisesta sekä medialaitteiden henkilökohtaisen käytön yleistymisestä. Keväällä 2020 valmistuneen selvityksen mukaan 10 vuotta voimassa olleen kuvaohjelmalain uudistaminen on tarpeen median toimintaympäristön muutosten takia. Työryhmä valmisteli uudistusta 20.9.2021–31.12.2022, tavoitteena mm. selkeyttää lain soveltamisalaa ja ilmoitusvelvollisuutta, luokittelusta vapauttamisen ja maksujen perusteita sekä ikärajoitusten käytäntöjä. Uudistuksen yhteydessä tarkastellaan mm. digitaalisia pelejä, elokuvien esityslupia, täysi-ikäisille suunnattujen tilaisuuksien merkintöjä, vauvakäytösten sääntelyä, valvontamaksuja ja ulkomailta tarjottavien tilausohjelmajärjestelmien tiedottamisvelvollisuutta.

Digitaaliset välineet ja alustat tarjoavat uusia kulttuurin tarjoamisen, käytön ja kuluttamisen mahdollisuuksia. Digitalisaatioon liittyy väestökehityksen ja moninaistuvan väestörakenteen takia myös paljon saatuutta ja saavutettavuutta koskevia haasteita. Digitaalisten toimintaympäristöjen täysimittaiseksi hyödyntämiseksi kulttuurialan organisaatiot tarvitsevat sekä digiosaamisen että palveluinfrastruktuurien kehittämistä.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Vahvistetaan mediakasvatusta ja medialukutaitoa suomalaisen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla ja kaikenikäisten keskuudessa. Tällä tavalla edistetään aktiivista kansalaisuutta ja parannetaan mm. kykyä tunnistaa mis- ja disinformaatio. Toteutetaan kuvaohjelmalain uudistus toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset huomioon ottaen.

Parannetaan kulttuuriorganisaatioiden digitaalisen osaamisen valmiuksia ja tuetaan digitaalisten palveluiden kehittämistä.

4) Keinot perusteluineen

- Arvioidaan nykyiset v. 2019 julkaistut mediakasvatuksen kansalliset linjaukset ja niiden toteutuminen. Eduskunta on kiinnittänyt erityistä huomiota mediakasvatuksen viranomaistoiminnasta vastaavan Kansallisen Audiovisuaalisen instituutin toiminnan resursointiin (VaVM 36/2020 vp ja VaVM 33/2021).
- Viimeistellään hallituksen esitys uudistetuksi kuvaohjelmalaiksi työryhmän ehdotusten pohjalta.

5) Vaikutukset

Medialukutaidon merkitys kasvaa digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Kattava, laadukas ja systemaattinen mediakasvatus on ollut kulmakiviä. Tämän avulla voimme edistää aktiivista kansalaisuutta. Uusi kuvaohjelmalaki omalta osaltaan vahvistaa mediakasvatuksen pyrkimyksiä mm. suojella lapsia haitallisilta mediasisäilöiltä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 4,4 milj. euroa seuraavasti:

- Mediakasvatus: tasokorotus mediakasvatuksen ja medialukutaidon edistämiseen Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenoja lisäämällä, 0,3 milj. Euroa / vuosi pysyvästi. **Yhteensä 1,2 miljoonaa euroa.**
- Kulttuuriorganisaatioiden digitaalisen osaamisen ja palveluiden kehittäminen, 0,8 milj. euroa vuodessa pysyvästi. **Yhteensä 3,2 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kulttuuriperintöpolitiikkaan liittyvien toimien toteuttaminen

1) Tiivistelmä

Keskeisiä kulttuuriperintöpolitiikkaan liittyviä toimia hallituskaudella on valtioneuvoston kulttuuriperintöstrategian toimeenpano, muinaismuistolain uudistuksen toteuttaminen, digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden, saavutettavuuden, käytettävyyden ja säilymisen kehittäminen sekä henkisen kriisinkestävyuden vahvistaminen edistämällä kulttuuriomaisuuden suojelua. Lisäksi kehitetään Unescon maailmanperintökohteiden ja aineettoman kulttuuriperinnön kohteiden ylläpitoa ja vaikuttavuutta sekä saamelaisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämistä.

2) Johdanto ja tausta

Kulttuuriperintö on voimavara, jota tulee vaalia, kehittää ja hyödyntää yhteiskunnan eri osa-alueilla ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta linjaa keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet vuoteen 2030.

Unescon yleissopimukset maailman kulttuuri- ja luonnonperinnöstä sekä aineettoman kulttuuriperinnön suojelusta velvoittavat jäsenmaita suojelemaan luetteloihin nimettyjä kohteita. Museot ja kulttuuriperintökohteet ovat myös merkittäviä vierailu- ja matkailukohteita alueilla.

Kulttuuriperintö ja kulttuuriomaisuuden suojeleminen ovat keskeinen osa henkisen kriisinkestävyuden ylläpitämistä, sillä ne muodostavat pohjaa yksilöiden ja yhteisöjen identiteetille ja yhteenkuuluvuuden tunteelle. Aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön säilyminen myös poikkeusoloissa tulee turvata. Suomi on sitoutunut suojelemaan edistämiseen Haagin 1954 sopimuksen ja sen pöytäkirjojen mukaisesti.

Saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämistä on tuettu valtioneuvostuksella saamelaiskäräjille rahapeliteoiminnan tuotoista taiteen ja kulttuurin edistämiseen. Osan saamelaiskäräjät käyttää elokuvakeskus Skábmán, lastenkulttuurikeskus Mánnun ja Saamelaismusiikkikeskuksen toimintaan ja osa myönnetään saamelaiskäräjille eteenpäin jaettavaksi saamenkielisen kulttuurin tukemiseen. Huomattava osa saamelaisalueen asukkaista jää nykyisin kulttuurikeskusten toiminnan ulkopuolelle. Lapsiasianvaltuutetun toimiston vuonna 2022 toteuttamassa selvityksessä yksi toimenpide-ehdotus on, että saamenkielistä vapaa-ajantoimintaa ja saamen kielten käyttömahdollisuuksia kehitettäisiin etenkin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaislasten saamelaisen identiteetin vahvistamiseksi.

Digitalisoituvan yhteiskunnan ymmärtäminen, kehittäminen ja siinä toimiminen edellyttää digitaalisen sivistyksen vahvistamista, mistä seuraa tarpeita kehittää digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuutta, saavutettavuutta, käytettävyyttä ja säilymistä yhteiskunnan voimavarana.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Keskeisenä tavoitteena on kulttuuriperinnön tunnistaminen voimavarana kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Tavoitteena on myös vahvistaa ihmisten ja yhteisöjen vastuuta ja osallistumismahdollisuuksia, osaamista ja oppimista kulttuuriperinnöstä. Kulttuuriperinnön taloudellinen potentiaali tulee tunnistaa ja

kulttuuriperintöä vaalia, kehittää ja hyödyntää kestävästi. Kulttuuriperinnön avulla on mahdollista vahvistaa yhteiskunnan resilienssiä ja kriisinkestävyyttä.

Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa saamelaiskulttuuria, millä turvataan saamelaiskulttuurin säilymistä, edistetään saamelaisten kulttuuripalveluiden saavutettavuutta saamelaisten kotiseutualueella ja sen ulkopuolella sekä tuetaan saamelaisnuorten kulttuuri-identiteetin vahvistumista.

4) Keinot perusteluineen

- Toimeenpannaan valtioneuvoston kulttuuriperintöstrategia. Kulttuuriperintöstrategiassa määritellään kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2030. Laaditaan yhteistyössä keskeisten ministeriöiden ja sidosryhmien kanssa strategian toimeenpanosuunnitelma, jossa esitetään toimenpiteiden toteutustavat, vastuutahot, aikataulut, kustannusvaikutukset ja niiden seuranta.
- Uudistetaan 60 vuotta vanha muinaismuistolaki antamalla hallituksen esitys laiksi arkeologisen kulttuuriperinnön suojelusta. Työryhmän määräaika päättyy kesäkuussa 2023 ja lakiesitys on tarkoitus antaa uudelle eduskunnalle. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojelu ja siihen liittyvät menettelyt, uudistuvat kokonaisuudessaan ja saamelaisyhteisön päätöksentekorooli vahvistuu.
- Vahvistetaan Suomessa sijaitsevien Unescon maailmanperintökohteiden ja aineettoman kulttuuriperinnön kohteiden suojelua nostamalla kohteille osoitettua määrärahaa. Unescon nimeämillä kohteilla on merkittävä taloudellinen potentiaali alueellisesti ja valtakunnallisesti.
- Henkisen kriisinkestävyyden vahvistamiseksi valmistellaan esitys, jolla vahvistetaan Haagin vuoden 1954 yleissopimuksen mukainen suomalaista kulttuuriomaisuutta koskeva luettelo ja toteutetaan siihen liittyvät varautumistoimenpiteet. Näin tehostetaan kulttuuriperintökohteiden suojelua jo rauhan aikana.
- Tuetaan saamelaiskulttuurin säilymistä ja kehittymistä vahvistamalla saamelaisen taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoitusta ja vakiinnuttamalla uusia toimintamuotoja, kuten Duodji-akatemian saamelaiskäräjien yhteyteen sekä saamelaismatkailukeskus.
- Kehitetään digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuutta, saavutettavuutta, käytettävyyttä ja säilymistä yhteiskunnan voimavarana.

5) Vaikutukset

Kulttuuriperintöstrategian lähtökohtana on, että kulttuuriperintö on yhteistä pääomaamme, jonka arvon säilymisestä tulee huolehtia. Kulttuuriperintöä hoidetaan ja ylläpidetään sekä julkisen että yksityisen sektorin voimin. Kulttuuriperintöä hyödyntämällä on mahdollista lisätä ihmisten hyvinvointia sekä edistää alueiden vetovoimaisuutta. Kulttuuriperintö on myös keskeinen osa henkistä kriisinkestävyyttä. Valtion kokonaisyhdyn kannalta on perusteltua, että kulttuuriperintöstrategian toteuttamiseen osoitetaan riittävät määrärahat. Yhdenvertaisuuden, kielellisen tasa-arvon ja hyvinvoinnin lisääntyminen saamelaiskulttuurin elinvoimaisuuden kautta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä **38,4 milj. euroa** seuraavasti:

- Kulttuuriperintöstrategian toimeenpano. 7 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 28 milj. euroa.**
- Kv. kulttuuriperintösopimusten toimeenpano. 0,2 milj. euroa vuodessa vuonna 2024 ja 2025 sekä 0,3 milj. euroa vuonna 2026. **Yhteensä 0,7 milj. euroa.**
- Saamelaiskulttuurin säilyminen ja kehittäminen. 1 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 4 milj. euroa.**
- Muinaismuistolain uudistuksesta aiheutuva lisäys. 1,5 milj. euroa vuodessa vuodesta 2025 lähtien ja tietojärjestelmiin tehtävä investointi 1 milj. euroa vuonna 2025. **Yhteensä 5,5 milj. euroa.**
- Haagin sopimuksen toimeenpano 0,2 milj. euroa vuonna 2024. **Yhteensä 0,2 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kulttuuriperintöstrategian valmisteluun osallistuneet ministeriöt: MMM, TEM, YM

Muinaismuistolain uudistamiseen osallistuneet ministeriöt: MMM, OM, VM, YM

Vihreän siirtymän edistäminen kulttuurialalla

1) Tiivistelmä

Kulttuurialan toimilla voidaan edistää kestävästä kehityksestä ja vihreää siirtymää. Kulttuurin sisällöissä käsitellään usein arvoja ja eettisiä kysymyksenasetteluja sekä elämäntapavalintoja, mikä edesauttaa kestävyysmurroksesta käytävää keskustelua. Kulttuurin merkitystä vihreän siirtymän vauhdittamisessa voidaan vahvistaa tukemalla alan kehittämistyötä ja osoittamalla resursseja eri kulttuurialojen vahvistamiseen myös osana muihin toimialoihin liittyvää ohjausta.

2) Johdanto ja tausta

Tietoisuus kulttuurin merkityksestä kestävästä kehityksestä tavoitteiden saavuttamisessa ja vihreän siirtymän vauhdittamisessa lisääntynyt. Vuoden 2022 Unescon Mondiacult-konferenssin loppujulistuksessa 150 maata esittää kulttuurin nivomista tiiviiksi osaksi kestävästä kehityksestä toimia. EU:ssa jäsenvaltioiden asiantuntijoista koostunut työryhmä painottaa kulttuurin asenteisiin vaikuttavan merkityksen sekä kulttuurin ja luonnon yhteenliittymien tunnistamista kestävyystoimissa. Suomessa Kestävyyspaneeli on painottanut ajattelutavan muutoksen tarvetta kestävyysmurroksessa.

Vihreää siirtymää on edistetty myös kulttuurialan omissa toimissa mm. erilaisia tietopankkeja kehittämällä. Kulttuurin merkitys on otettu huomioon mm. arkkitehtuuria ja rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa. Kulttuurimatkailua osana kestävästä matkailun kehittämistä on vahvistettu.

Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022-2035 ehdottaa keinoja, joilla arkkitehtuurin ja elinympäristöjen kestävyttä vahvistetaan kokonaisvaltaisesti. Tärkeitä painopisteitä ovat ekologinen kestävyys ja kiertotalous, osallisuus, kansainvälistyminen, kulttuuri ja kulttuuriperintö sekä koulutus ja tutkimus. Ohjelma toteuttaa osaltaan Suomen vuonna 2021 hyväksymää Davosin julistusta.

Davosin julistuksen mukaisen korkealaatuisen rakennuskulttuurin edistämiseksi tarvitaan lisäpanoksia kulttuuri- ja taidealojen sekä rakentamisen välisen yhteyden tiivistämiseksi sekä rakennettuun ympäristöön liittyvästä kulttuuriperinnöstä huolehtimiseen. Konkreettinen esimerkki yhteydestä on nk. rakentamisen prosenttiperiaate, jonka tarkoituksena on, että vähintään yksi prosentti rakennuskustannuksista käytetään taidehankintoihin. Rakentamiseen kytketyillä taidehankinnoilla on merkitystä sekä yhteiskunnallisesti että taiteilijoiden ansainnan kannalta. Julkisen rahoituksen siemenrahoituksen malli tulisi vakiinnuttaa prosenttiperiaatteen kautta. Oleellista on se, että valtiolla on kannustinrahaa, jolla rakennuttajat pystyvät itse sitoutumaan omaan rahoitukseen ja omiin käytäntöihin mitkä liittyvät taiteeseen osana rakentamista. Tavoite vastaa myös arkkitehtuuripoliittisen ohjelman kirjauksia.

Kulttuurimatkailu on kasvanut 2010-luvun lopulla vuositasolla hieman nopeammin kuin kansainvälinen matkailu yleisesti. Nykyisellään Euroopan matkailusta jopa 40 prosenttia on kulttuurimatkailua. Kasvava kiinnostus kestävästä matkailusta voi entisestään lisätä kulttuurimatkailun kysyntää. Kulttuurimatkailun kehittämistä koskevia toimenpiteitä on koottu kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekarttaan, joka tarkentaa Suomen matkailustrategiaan 2022-2028 sisältyviä kulttuurimatkailutoimia.

Toimivien yhteistyömallien vakiinnuttaminen, yhteistyön vahvistaminen ja kulttuurin kansainvälisen tunnettuuden lisääminen osana Suomen maakuvatyötä on tunnistettu avaintoimiksi kulttuurimatkailun vahvistamisessa. Kulttuuri on nykyisin heikoimmin tunnettuja osa-alueita Suomen maakuvassa. Kansainvälisyyteen

liittyvien panosten lisäksi kulttuurimatkailun kehittämisessä on painotettu alueellisia vahvuuksia, missä tärkeitä ovat mm. kulttuuritapahtumat.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

- Vahvistaa kulttuurialan ekologista kestävyyttä ja hyödyntää kulttuurin vaikutukset vihreässä siirtymässä
- Edistää korkealaatuista rakennuskulttuuria, millä on myönteisiä vaikutuksia elämänlaatuun ja liiketoimintaan
- Vahvistaa kulttuurimatkailua ja näin lisätä kulttuuri- ja matkailualojen ansainta- ja liiketoimintamahdollisuuksia eri puolilla Suomea
- Edistää kulttuurialojen kansainvälistymistä matkailuviennin kautta ja vahvistaa Suomen maakuva, mikä voi osaltaan tukea myös työperäistä maahanmuuttoa

4) Keinot perusteluineen

- **Luodaan tukimuotoja vihreän siirtymän edistämiseksi kulttuurialalla ja tuotetaan tutkimustietoa alan vaikutuksista kestävyysmurroksen tuottajina.** Hyvien jo olemassa olevien työkalujen käyttöön ottamiseksi ja uusien innovatiivisten toimintamuotojen kehittämiseksi tarvitaan tukea osaamisen kehittämiseen sekä monialaisten verkostojen ja yhteistyön vahvistamiseen.
- **Toteutetaan arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa.** Ohjelman mukaisilla toimilla, mm. vakiinnuttamalla rakennushankkeita koskeva prosenttiperiaate, tukemalla arkkitehtuurinäyttely- ja tapahtumakulttuuria sekä selvittämällä taloudellisten kannustimien luomista olemassa olevasta rakennuskannasta ja rakennusperinnöstä huolehtimiseen lisätään taiteilijoiden ansaintamahdollisuuksia, vahvistetaan arkkitehtuurin tunnettuutta ja merkitystä elinympäristöä koskevassa keskustelussa sekä vahvistetaan rakennetun ympäristön kestävyyttä.
- **Toimeenpannaan kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekarttaa.** Panokset toimeenpanoon ja siihen liittyvään kehittämistyöhön mm. Suomen maakuvaan kulttuurisisällön osalta vahvistetaan osaltaan myös kulttuuriviennin edellytyksiä ja luovia aloja laajemmin.
- **Vahvistetaan kulttuuritapahtumatoimintaa osana tapahtuma-alan vihreän siirtymän mukaista kehittämistä.** Huolehditaan yleishyödyllisten, voittoa tavoittelemattomien festivaalien kehittämisedellytyksistä muuttuneessa toimintaympäristössä, jolloin alan ekosysteemi vahvistuu kokonaisuutena.

5) Vaikutukset

Kulttuurialan ja luovien alojen osuus BKT:sta kasvaa ja kansainvälinen tunnettuus lisääntyy, millä on myönteisiä vaikutuksia Suomen maakuvaan. Vihreä siirtymä edistyy kulttuurialalla ja kulttuurialan vaikutuksesta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 13,6 milj. euroa seuraavasti:

- Vihreän siirtymän edistämiseen 1,5 milj. v. 2024 alkaen, pysyvä. **Yhteensä 6 milj. euroa.**

- Kulttuurimatkailun tiekartan toimeenpanoon 1,5 milj. v. 2024, kertaluontoinen. **Yhteensä 1,5 milj. euroa.**
- Kulttuuritapahtumatoiminnan kehittäminen 0,5 milj. euroa v. 2024 alkaen, pysyvä. **Yhteensä 2 milj. euroa.**
- Arkkitehtuurinäyttely- ja tapahtumakulttuurin vahvistamiseen 0,5 milj. euroa v. 2024 alkaen, pysyvä. **Yhteensä 2 milj. euroa.**
- Taloudellisten kannustimien kehittämiseen 0,1 milj. euroa v. 2025. **Yhteensä 0,1 milj. euroa.**
- Taiteen prosenttiperiaatteen rahoitus korotus 0,5 miljoonaa euroa v. 2024 alkaen. **Yhteensä 2 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

YM, TEM

Henkisen kriisinkestävyysvahvistaminen ja Ukraina-toimintaohjelma kulttuurialalla

1) Tiivistelmä

Henkinen kriisinkestävyys on yhteiskunnan toimivuuden ja yhteiskunnan kokonaisresilienssin kannalta elintärkeää ja sitä on ylläpidettävä kaikissa tilanteissa. Taiteen, kulttuurin, kulttuuriperinnön ja hengellisten yhteisöjen merkitys henkisessä kriisinkestävydessä kasvaa, mutta näiden alojen osaamista ja toiminnan merkitystä henkisessä kriisinkestävydessä ei riittävästi tunneta eikä toimintaa siten ole riittävästi edistetty. Tarvitaan kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen hallinnonaloja läpikäyvä toimintaohjelma, jossa kulttuuri, taide ja hengelliset yhteisöt ovat mukana.

2) Johdanto ja tausta

Henkinen kriisinkestävyys on tahtoa toimia valtiollisen itsenäisyyden, väestön elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Edellytykset henkiseen kriisinkestävyyteen luodaan kulttuurin avulla. Kansakunnan yhteiset arvot rakentuvat kulttuuri-identiteettien, arvojen ja kulttuuriperinnön pohjalta. Kulttuuri ja kulttuuriperintö ylläpitävät henkistä kriisinkestävyyttä vahvistaen yhteiskuntaan kuulumista ja elämän merkityksellisyyttä. Taiteessa käsitellään erilaisia vaikeita tilanteita ja haastavia tunteita, mikä antaa tulevaisuususkoa myös epävarmuuden olosuhteissa. Kansallisesti merkittävä kulttuuriomaisuus pitää sisällään merkittäviä kulttuuriperintöarvoja, jotka on turvattava kaikissa turvallisuustilanteissa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Henkistä kriisinkestävyyttä tarvitaan erityisesti nyt yhteiskunnan monihäiriötilanteen takia. Taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön (ml. kulttuuriomaisuuden suojelu) sekä uskonnollisten yhteisöjen toimien kytkeminen henkisen kriisinkestävyyden edistämiseen vahvistaa kriisinkestävyyttä koko yhteiskunnassa. Henkisen kriisinkestävyyden vahvistuessa vahvistuu myös tulevaisuususkon yhteiskunnassa.

4) Keinot perusteluineen

- Laaditaan hallinnonalojen yhteinen kokonaisvaltainen henkisen kriisinkestävyyden toimintaohjelma, jossa kulttuurin ja taiteen toimijoilla sekä hengellisillä yhteisöillä on keskeinen rooli.
- Suomi on sitoutunut kansainvälisissä sopimuksissa kulttuuriomaisuuden suojelun edistämiseen erilaisissa kriisi- ja uhkatilanteissa ja niihin varautumisessa. Hallituskauden aikana on tarkoitus vahvistaa Haagin 1954 sopimuksen mukainen suojeltavan kulttuuriomaisuuden luettelo valtioneuvostossa.
- Laaditaan Ukrainan-sodan seuraukset huomioon ottava kulttuurin Ukraina-toimintaohjelma yhteistyössä kulttuurin toimijakentän kanssa. Toimintaohjelmaa voidaan toteuttaa myös osana laajempaa valtioneuvoston yhteistä Ukrainan jälleenrakennusohjelmaa. Toimintaohjelmalla vahvistetaan kansainvälisten asiantuntijajärjestöjen yhteistyötä Ukrainan kriisissä avustamisessa.

5) Vaikutukset

Henkinen kriisinkestävyys vahvistaa luottamusta viranomaisiin, poliittisiin päättäjiin ja kansalaisten luottamusta toisiinsa. Eriarvoisuuden vähentäminen ja yhteiskunnan sosiaalisen pääoman kasvattaminen ovat edellytyksinä henkiselle kriisinkestävyydelle. Kulttuurin ja hengellisten yhteisöjen osaamisella ja toimilla henkistä kriisinkestävyyttä voidaan vahvistaa yhteiskunnassamme aiempaa kokonaisvaltaisemmin ja kestävämminkin.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 4 milj. euroa seuraavasti:

- Toimintaohjelman rahoitus tarkentuu hallinnonalojen tarkastelussa.
- Ukraina-toimintaohjelmaan, 1 milj. euroa vuodessa vuodesta 2024 lähtien. **Yhteensä 4 milj. euroa.**

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Valmistelua on tehty mm. osana Turvallisuuskomitean johtamaa Yhteiskunnan turvallisuusstrategian uudistamista.

Uskonnollisuuden ja henkisyyden uudet muodot

1) Tiivistelmä

Julkisella vallalla on velvollisuus kohdella tasapuolisesti kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia ja maailmankatsomuksellisia suuntauksia. Selvitetään valtionavustustoiminnan kehittämistarpeet uskonnon ja omantunnon vapauden alaan liittyvien toimijoiden yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

2) Johdanto ja tausta

Perustuslaki turvaa jokaiselle uskonnon ja omantunnon vapauden. Perustuslaki sisältää myös syrjinnän kiellon sekä julkiselle vallalle asetetun velvollisuuden turvata perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Yhteiskunnalliset ratkaisut edellyttävät erilaisiin uskontoihin ja elämäkatsomuksiin liittyvien ilmiöiden tunnistamista ja huomioon ottamista aiempaa laajemmin.

Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien jäsenmäärä ja uskontokuntiin kuulumattomien määrä on vuosi vuodelta lisääntynyt. Rekisteröityjen uskonnollisten yhdyskuntien määrän kasvun taustalla ovat pääasiallisesti maahanmuuttoon liittyvät syyt ja alaryhmien muodostuminen Suomessa jo aiemmin toimineiden uskonnollisten yhteisöjen piiriin. Nuorempien sukupolvien uskonnollisuus on tutkimusten mukaan vähentynyt. Yhä useampi nuori mieltää itsensä henkiseksi, mutta ei hengelliseksi. Näiden kehityssuuntausten johdosta uskontoon ja katsomuksiin liittyvät yhteiskunnalliset kysymykset ovat tulevaisuudessa yhä moninaisempia.

Valtio edistää uskonnon ja omantunnon vapauden toteutumista myöntämällä alan toimijoille valtionavustuksia. Rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia ja uskonnottomia maailmankatsomuksellisia yhteisöjä kohdellaan tällä hetkellä valtionavustusten myöntämisessä eri tavoin. Valtion talousarvion momentin 29.01.51 (avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan) käyttösuunnitelmaan on vuodesta 2008 alkaen sisällytetty määräraha avustusten myöntämiseksi rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille. Määrärahan tarkoituksena on edistää uskonnon ja omantunnon vapauden toteutumista. Vuodesta 2017 alkaen määräraha on ollut 524 000 euroa. Myös Vapaa-ajattelijain liitolle on myönnetty valtionavustuksia jo vuosikymmenten ajan. Avustuksen maksaminen lopetettiin vuonna 2019, kunnes vuodesta 2020 alkaen eduskunta on lisännyt valtion talousarvion momentille 29.01.50 (Eräät avustukset) määrärahan Vapaa-ajattelijain liitto ry:n toimintaan uskonnon ja vakaumuksen vapauden edistämiseksi (30 000 euroa v. 2020 ja 2021 sekä 50 000 euroa v. 2022 ja 2023). Rekisteröimättömille uskonnollisille yhteisöille tai muille vakaumuksen vapautta edistäville toimijoille kuin Vapaa-ajattelijain liitolle ei ole osoitettu talousarviossa määrärahoja uskonnon ja omantunnon vapauden edistämiseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta uskonnon ja omantunnon vapauden alan toimijoiden kesken. Toimijoiden yhdenvertaisella kohtelulla edistetään yhteiskunnan moniarvoisuutta ja suvaitsevaisuutta sekä vahvistetaan yhteiskunnan henkistä kriisinkestävyttä.

4) Keinot perusteluineen

Laaditaan selvitys siitä, miten uskonnollisten ja elämäkatsomuksellisten yhteisöjen yhdenvertaisuutta olisi mahdollista edistää valtionavustusten myöntämisessä. Selvityksestä tulisi ilmetä tiedot avustusten myöntämisen tämän hetkisestä tilanteesta ja siihen liittyvistä haasteista sekä ehdotus mallista, joka edistäisi nykyistä paremmin uskonnon ja omantunnon vapauden alan toimijoiden yhdenvertaisuutta. Selvitys ei koskisi valtion rahoitusta evankelis-luterilaiselle kirkolle sen yhteiskunnallisiin tehtäviin.

5) Vaikutukset

Uskonnon ja omantunnon vapauden alan toimijoiden yhdenvertainen kohtelu edistäisi yhteiskunnan moniarvoisuutta ja suvaitsevaisuutta sekä vahvistaisi yhteiskunnan henkistä kriisinkestävyyttä. Toimijoiden yhdenvertainen kohtelu edistäisi yhdenvertaisuutta ja yhteiskuntarauhaa.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Hallituskaudella yhteensä 10 000 euroa. Selvityksen laatimisesta aiheutuisi noin 10 000 euron suuruinen kertaluonteinen kustannus, jolla katettaisiin selvityshenkilölle maksettava palkkio. Asialla ei olisi välittömiä vaikutuksia rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille tai muille tahoille valtion talousarviossa kohdistettuihin määrärahoihin.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Riitta Kaivosoja, p. +358 295 330 129; riitta.kaivosoja@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

-

Nuoriso- ja liikuntapolitiikka

Etsivä nuorisotyö

1) Tiivistelmä

Heikommin pärjäävät nuoret tarvitsevat palveluja, apua ja tukea kasvuunsa, arjenhallintaansa ja itsenäistymiselleen ja kaipaavat merkityksellisyyttä elämälleen, perustaa osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle. Osa nuorista tarvitsee toimivia palveluita, erityisesti mielenterveyspalveluita, koko nuoruutensa ajan. Etsivä nuorisotyö on sekä ennalta ehkäisevää että korjaavaa matalan kynnyksen aikuisen tukea ja läsnäoloa nuorille. Etsivällä nuorisotyöllä lisätään yhteisöllisyyttä ja vahvistetaan nuorten mielenhyvinvointia ja tuetaan mielenterveyspalveluihin ohjautumista. Laadukas ja resursoitu etsivä nuorisotyö vahvistaa matalan kynnyksen tukea, yhteisöllisyyttä ja nuorten osallisuutta.

2) Johdanto ja tausta

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuunsa, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Etsivä nuorisotyö perustuu nuoren vapaaehtoisuuteen ja nuoren kanssa tehtävään yhteistyöhön. Etsivä nuorisotyö aloitetaan ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivä nuorisotyö voidaan aloittaa myös muiden viranomaisten luovuttamien tietojen perusteella. Etsivää nuorisotyötä järjestetään lähes kaikissa Manner-Suomen kunnissa, joko kunnan omana työnä ja sopimus pohjaisesti.

Etsivä nuorisotyö toteuttaa Aikalisä-toimintaa osana perustyötään, suuremmissa kaupungeissa yhdessä Ohjaamojen kanssa. Aikalisätoiminnan tavoitteena on edistää nuoren siirtymistä kutsunnoista varusmies- tai siviilipalvelukseen sekä tarvittaessa tukea nuorta palvelukseen pääsemisessä, palveluksen suorittamisessa ja siirtymisessä palveluksesta koulutukseen, työhön tai muuhun nuoren tarvitsemaan palveluun. Aikalisätoiminta tarjoaa nuorelle tukea palveluksen keskeytyessä. Kutsuntatilaisuuksien muutokset ja laajentaminen merkitsevät lisäystä etsivän nuorisotyön tarpeeseen.

Vuonna 2022 etsivään nuorisotyöhön saapui 30 000 yhteydenottopyyntöä. Etsivä nuorisotyö tavoitti 20 450 nuorta. Kontakteja nuoriin tehtiin 6 000 (kontakti riittävä asian selvittämiseen).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Etsivään nuorisotyötä on saatavilla koko Suomessa. Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää, että etsivää nuorisotyötä tehdään kaikilla Suomessa. Etsivän nuorisotyön tuki työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten arjessa ja koulutus- ja työpolun nivelvaiheissa on tärkeää.

Etsivää nuorisotyötä on tarjolla kutsuntatilaisuuksissa. Etsivä nuorisotyö osallistuu kutsuntoihin ja valintatilaisuuksiin tarjoamalla nuorelle mahdollisuuden keskustella häntä askarruttavista asioista, jotka liittyvät asevelvollisuuden tai vapaaehtoisen palveluksen suorittamiseen sekä aikaan ennen sitä tai kun palvelus päättyy tai keskeytyy.

Yhä useampi avun ja tuentarpeessa oleva nuori pääsee koulutukseen, työhön tai tarvitsemaan muuhun palveluun. Syrjäytyminen vähenee.

4) Keinot perusteluineen

Etsivän nuorisotyön henkilöstön osaamista päivitetään, lisätään ja vahvistetaan koulutuksilla ja monipuolisella verkostotyöllä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Lisätään digitaalisten välineiden käytön osaamista sekä mediaosaamista ja turvataitoja. Tuetaan etsivän nuorisotyöntekijöiden työhyvinvointia ja työnohjaukseen pääsyä. Etsivän nuorisotyön työntekijöiden vaihtuvuus on suurta ja työ vaativaa.

5) Vaikutukset

Yhä useampi avun ja tuentarpeessa oleva nuori pääsee koulutukseen, työhön tai tarvitsemaan muuhun palveluun. Syrjäytyminen vähenee.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Vuosi	Rahoitus,	johon sisältyy HO-lisäysehdotus	Selitys
2024	15,5 milj. euroa	2,5 milj. euroa	Etsivän nuorisotyön valtakunnallinen järjestäminen 500 htv, 30 000 €/htv + alueellinen koordinaatiotyö
2025	15,5 milj. euroa	2,5 milj. euroa	Etsivän nuorisotyön valtakunnallinen järjestäminen 500 htv, 30 000 €/htv + alueellinen koordinaatiotyö
2026	15,5 milj. euroa	2,5 milj. euroa	Etsivän nuorisotyön valtakunnallinen järjestäminen 500 htv, 30 000 €/htv + alueellinen koordinaatiotyö
2027	15,5 milj. euroa	2,5 milj. euroa	Etsivän nuorisotyön valtakunnallinen järjestäminen 500 htv, 30 000 €/htv + alueellinen koordinaatiotyö

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Harrastamisen Suomen malli

1) Tiivistelmä

Harrastamisen Suomen mallin päätavoitteena on lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisääminen. Tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle peruskouluikäiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sitä.

Mallin toteuttamista jatketaan kunnissa valtionavustuksen tukemana. Mallin toteuttamiseen on varattu 14,5 milj. euroa vuosittain. Lisäresursoinnilla malli pystyisi paremmin vastaamaan sille asetettuihin vakiintuneisiin ja uusiin tavoitteisiin. Rahoitustason tulisi olla 17,5 milj. euroa vuodessa.

Seuraavalla hallituskaudella jatketaan mallin toteuttamista ja kehittämistä. Lisäksi aloitetaan selvitystyö mallin laajentamisesta toisella asteelle.

2) Johdanto ja tausta

Tutkimusten perusteella harrastamisella on monia myönteisiä vaikutuksia lapsen ja nuoren kehitykselle. Harrastuksissa lapsi ja nuori voi oppia uusia taitoja, saada ystäviä, onnistua ja epäonnistua turvallisesti. Harrastamisen Suomen malli tuo harrastusmahdollisuuden koulupäivän yhteyteen, jolloin ystäville, perhe-elämälle, muille harrastuksille ja koulutehtäville jää enemmän aikaa siirtymien vähentyessä. Harrastamisen Suomen mallin harrastukset perustuvat lasten ja nuorten toiveisiin. Niitä on selvitetty koulukohtaisesti joka toinen vuosi järjestettävällä Koululaiskyselyllä. Kunta voi kuulla lapsia ja nuoria myös muilla tavoilla.

Lasten ja nuorten harrastustoiveiden pohjalta kunta tekee harrastussuunnitelman osana valtionavustushakemusta. Valtionavustus pohjautuu harrastustoiminnan laatuun ja laajuuteen. Vastuu Harrastamisen Suomen mallin toteutuksesta on kunnalla ja paikallinen malli perustuu aina kunkin kunnan tarpeeseen, verkostoihin ja tilannekuvaan. Malli voi siis toimia hyvinkin eri tavalla eri puolilla Suomea, koska kunnat ovat hyvin eri kokoisia ja erilaisia keskenään.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen harrastustoiminta säädettiin osaksi muutettua nuorisolakia, joka tuli voimaan 1.1.2023. Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen jaetaan valtionavustuksia 14,5 miljoonaa euroa vuodessa. Malli tuo pääsääntöisesti yhden tunnin mieluisa ja maksutonta harrastustoimintaa lapsen tai nuoren viikkoon. On siis selvää, ettei Harrastamisen Suomen mallin tarkoitus ole korvata muuta harrastustoimintaa tai vähentää sitä. Mallin kautta lapselle ja nuorelle tarjoutuu mahdollisuus aloittaa uusi harrastus, harrastaa monipuolisesti ja ohjaajan avustuksella löytää lisää harrastusmahdollisuuksia.

Harrastamisen Suomen mallia johdetaan, kehitetään ja ohjataan opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Aluehallintovirastot myöntävät valtionavustukset kunnille harrastustoiminnan järjestämiseen ja kunnat toteuttavat lasten ja nuorten toiveiden mukaiset harrastukset yhteistyössä valitsemissä harrastusten järjestäjien kanssa. Harrastusten järjestäjien valinnassa tulee painottaa harrastuksen järjestäjän ammattitaitoa ja ohjaustoiminnan laatua. Kunnan tulee tiedottaa harrastusten järjestämisen mahdollisuuksista ja painottaa toimijoiden valinnassa avoimuutta. Opetushallituksen yhteydessä toimiva Harrastamisen Suomen mallin yhteyspiste tukee kuntia ja harrastusten järjestäjiä mallin toteuttamisessa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Harrastamisen Suomen mallin mukaisia harrastuksia on jokaisessa Suomen kunnassa. Toteutukseen osallistuvat laajasti liikunnan, taiteen ja kulttuurin, tieteen sekä nuorisoalan toimijat, jotka järjestävät harrastustoimintaa lapsille ja nuorille.

Harrastustoiminta on laadukasta. Nuorten omatoiminen ryhmässä harrastaminen on lisääntynyt. Omatoiminen harrastaminen tukee yhteisöllisyyttä ja osallisuutta sekä lisää mielekästä tekemistä nuorille.

Harrastamisen Suomen malliin on luotu yhteydet intensiiviseen harrastamiseen yhteistyöllä järjestö- ja seuratoimijoiden sekä taiteen perusopetuksen kanssa.

Mallin soveltuvuus toiselle asteella on selvitetty ja saatu luotua lisää harrastusmahdollisuuksia myös toisen asteen opiskelijoille.

4) Keinot perusteluineen

Valtionavustukset, selvityksen teettäminen, kehittämistyön jatkaminen

5) Vaikutukset

Myönteiset vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvoinnille laadukkaan harrastamisen lisääntyessä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Vuosi	valtion rahoitus,	johon sisältyy HO-lisäysehdotus	selitys
2024	18,5 milj. euroa	4 milj. euroa	HSM toteuttaminen perusopetuksen oppilaille 17,5 milj. euroa, kehittämishankkeet 1 milj. euroa
2025	18,5 milj. euroa	4 milj. euroa	HSM toteuttaminen perusopetuksen oppilaille 17,5 milj. euroa, kehittämishankkeet 1 milj. euroa
2026	24,5 milj. euroa	10 milj. euroa	HSM toteuttaminen perusopetuksen oppilaille 17,5 milj. euroa, kehittämishankkeet 1 milj. euroa, toisen asteen pilottihankkeet 6 milj. euroa
2027	24,5 milj. euroa	10 milj. euroa	HSM toteuttaminen perusopetuksen oppilaille 17,5 milj. euroa, kehittämishankkeet 1 milj. euroa, toisen asteen pilottihankkeet 6 milj. euroa

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö

1) Tiivistelmä

Tulevien vuosien aikana jatketaan kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön valtakunnallista kehittämistä sekä vakinaistetaan sen kuntiin kohdentuva valtionrahoitus (tarve: 7 milj. euroa/vuosi).

2) Johdanto ja tausta

Nuorisotyö, jota tehdään kouluissa ja oppilaitoksissa on yksi kunnallisen nuorisotyön työmuodoista. Sitä on tehty ja kehitetty kunnissa viimeisen 20 vuoden ajan, kuntien omista lähtökohdista ja resursseista käsin. Se on asteittain laajentunut, eniten perusasteella, mutta myös toisella asteella, ja tällä hetkellä sitä tehdään valtaosassa kuntia.

Työmuodon valtakunnallinen kehittäminen käynnistyi vuosien 2020-2023 Valtakunnallisen nuorisotyön ja –politiikan kehittämisohjelman (VANUPO) myötä. Ohjelma sisältää painopisteet nuorisoalan osaamiskeskuskille, jotka ohjelmakauden ajan kehittävät nuorisoalan osaamista, asiantuntijuutta ja tiedonkulkua. VANUPO 2020-2023 määritteli kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön yhdeksi valtakunnallisten nuorisoalan osaamiskeskusten painopisteeksi. Nykyisen VANUPO-kauden aikana työmuodon valtakunnallisesta kehittämisestä on vastannut Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun koordinoima nuorisoalan osaamiskeskus Nuoska – nuorisotyö kouluissa ja oppilaitoksissa. Valtakunnallisen kehittämistyön tavoitteena on koota, tehdä tunnetuksi ja levittää opetus- ja nuorisotoimen yhteistyön hyviä käytänteitä sekä mallintaa ja kehittää kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön eri muotoja ja osa-alueita. Tulosodotuksena on työmuodon yleistyminen ja se, että se on laadukasta ja arviointeihin perustuvaa. Osaamiskeskus Nuoska on tähänastisessa koulutus- ja verkostoyhteistyötoiminnassaan tavoittanut n. 15 000 opetus- ja nuorisotoimen edustajaa.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön valtionrahoitus ei ole vakiintunut. Työmuodon vahvistamista on vuosina 2020 ja 2022 rahoitettu kertaluonteisista lisätalousarvio-määrärahoista, joita on kohennettu valtionavustuksina kuntien hankkeisiin (yhteensä 13,5 milj. euroa 266 hankkeeseen).

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Nuorisotyössä nuori kohdataan yksilönä ja osana yhteisöä, kokonaisvaltaisesti, ilman arvioivaa tai sanktioivaa roolia. Nuorisotyö on nuorelle vapaaehtoista, eikä perustu määrättyyn asiakuuteen. Nuorisotyön kautta tuetaan nuoren osallisuutta, toimijuutta ja elämänhallintaa ja ennaltaehkäistään syrjäytymistä. Joustavan ja ketterän toimintatapansa kautta nuorisotyö on siellä missä nuoretkin, esim. kaduilla, kauppakeskuksissa, digitaalisissa ympäristöissä, ei ainoastaan avoimissa nuorisotiloissa. Jalkautuminen kouluihin ja oppilaitoksiin lisää nuorisotyön saavutettavuutta. Koulut ja oppilaitokset hyötyvät nuorisotyöstä, sillä sen kautta vahvistetaan yhteisöllisyyttä, lisätään viihtyvyyttä ja ehkäistään kiusaamista sekä tarjotaan yksittäiselle nuorelle matalan kynnyksen tukea.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö on yleensä määritelty kuntien hyvinvointikertomuksissa ja kuntien nuorisotoimien asiakirjoissa. Sen tavoitteet tulisi useammin asettaa eri alojen välisessä yhteistyössä ja ne tulisi kuvata selkeästi ja riittävän laajasti myös koulujen ja oppilaitosten asiakirjoissa.

Koulu- ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön kehittämisen painotukset tulevien vuosien aikana:

- 1) Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön valtakunnallisen kehittämisen jatkaminen, tavoitteena
  - a. työmuodon riittävän yhdenmukainen ja laadukas, mutta paikalliset tarpeet huomioiva malli. Osaamiskeskus Nuoskan puitteissa kehitetyt arviointikriteerit ja vaikuttavuuden arviointimalli pohjustavat tämän mallin kehitystyötä.
  - b. eri alojen (nuorisotoimi, opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi) yhteistyön vahvistaminen kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön riittävän yhdenmukaisen mallin pohjalta, ja nuorisotyön näkyvyyden lisääminen koulujen ja oppilaitosten opetussuunnitelmissa ja oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelmissa.
  - c. kuntien kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön rahoitusmallivaihtoehtojen kartoitus, ml. mahdollisten säädösmuutostarpeiden selvittäminen.

- 2) Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistaminen ja valtionrahoituksen vakiinnuttaminen. Lisätalousarviomäärärahoilla avustetut hankkeet ovat tähänastisen tiedon perusteella osoittaneet tarpeelliseksi ei pelkästään koronaelvytyksen, vaan myös laajemmin nuorten hyvinvoinnin ja resilienssin vahvistamisen näkökulmasta. Kuntien nuorisotoimen valtionosuusrahoitus on riittämätön tähän tarkoitukseen.

4) Keinot perusteluineen

Valtakunnallinen kehittäminen voidaan tehdä osittain virkatyönä ja osittain olemassa olevien määrärahojen puitteissa.

Kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamisen keinoja ovat joko valtionavustukset kunnille, vrt. etsivä nuorisotyö, jossa valtionavustuksella subventoidaan etsivän nuorisotyöntekijän palkkauskustannuksia. Tällöin OKM:n ohjaus säilyisi vahvana. Myös harkinnanvaraisen valtionosuusrahoituksen mahdollisuuksia tulisi selvittää, ottaen huomioon VM:n valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihankkeen kuntajaoston raportin suositukset.

5) Vaikutukset

Yhteinen käsitys riittävästi resursoidun nuorisotyön roolista koulu- ja oppilaitoksissa sekä sujuva yhteistyö eri alojen (nuorisotoimi, opetustoimi, sosiaali- ja terveystoimi) välillä vahvistaa koulujen ja oppilaitosten yhteisöllisyyttä ja sitä kautta nuorten hyvinvointia, ennaltaehkäisten nuorten häiriökäyttäytymistä ja syrjäytymistä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Vuosi	Rahoitus,	johon sisältyy HO-lisäysehdotus	Selitys
2024	7 milj. euroa	4 milj. euroa	Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön vakiinaistamiseen kunnissa.
2025	7 milj. euroa	4 milj. euroa	Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön vakiinaistamiseen kunnissa.

2026 7 milj. euroa 4 milj. euroa

2027 7 milj. euroa 4 milj. euroa

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön vaki-
naistamiseen kunnissa.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön vaki-
naistamiseen kunnissa.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Nuorten hyvinvoinnin ja nuorisopoliittisen koordinaation vahvistaminen

1) Tiivistelmä

Suurin osa nuorista voi hyvin ja on elämäänsä tyytyväisiä. Nuorten pahoinvointi on kuitenkin monien mittarien mukaan lisääntynyt ja esimerkiksi nuorten koettu mielenterveys huonontunut. Myös eriarvoisuus ja pahoinvoinnin kasaantuminen on lisääntynyt.

Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen vaatii monialaisia ja poikkihallinnollisia toimia sekä valtakunnallisesti, hyvinvointialueilla että kunnissa.

Nuorten hyvinvoinnin parantaminen vaatii laadukkaita, matalan kynnyksen palveluita sekä kunnissa että hyvinvointialueilla. Lisäksi tarvitaan lisää yhteisöllisyyttä ja turvallisia kohtaamisia aikuisten kanssa. Tämä vaatii myös nuorisopoliittikan yhteensovittamista hallinnon kaikilla tasoilla.

2) Johdanto ja tausta

Suurin osa nuorista voi hyvin ja on elämäänsä tyytyväisiä. Toisaalta viime vuosina nuorten hyvinvoinnin tila on heikentynyt monin eri mittarein. Erityisesti nuorten koettu mielenterveys vaikuttaa heikentyneen. Koronarajoitukset vaikeuttivat opintoja, työelämään siirtymistä ja läheis- ja perhesuhteiden ylläpitämistä. Lisäksi pääsy avun piiriin ja yhteiskunnan palveluihin hankaloitui. Koronakriisi näyttää lisänneen nuorten hyvinvoinnin eriytymistä.

Nuorten kesken on vahvaa polarisaatiota. Esimerkiksi ulkomaalaistaustaiset, toimintarajoitteita omaavat sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret voivat monilla mittareilla keskiarvonuorta huonommin. Sosioekonomisella taustalla ja kodin tilanteella on iso merkitys siihen, millaisia mahdollisuuksia nuorella on kouluttautua, tehdä työtä ja pitää yllä terveyttään.

Nuorten hyvinvointi ja esimerkiksi oppimistulokset ovat eriytyneet niin kaupunkien sisällä kuin maan eri alueiden välillä. Mahdollisuudet harrastaa, osallistua yhteisöihin ja viettää vapaa-aikaa vaihtelevat alueittain.

Nuorten hyvinvointiin liittyvät tehtävät koskettavat montaa eri ministeriötä ja hallinnon tasoa. Valtakunnallisesti nuorisopoliittisia asioita on monen ministeriön vastuulla. Nuorten kasvu- ja elinolojen edistämiseksi tehdään keskeisiä päätöksiä mm. koulutuspolitiikassa, työllisyyspolitiikassa ja sosiaali- ja terveystalouden palveluista päätettäessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisopoliitikasta, mutta sen parempaan johtamiseen ja koordinaatioon tarvitaan enemmän resursseja ja uusia keinoja. Moni nuoren elämään vaikuttava palvelu on jatkossa hyvinvointialueen vastuulla, toisaalta esim. koulutus-, liikunta- ja nuorisotyön palvelut jäävät kuntiin. Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön on oltava sujuvaa ja saumatonta.

Nuorisopoliittinen ajattelu ei tällä hetkellä ole läpileikkaavaa valtionhallinnossa. Valtavirtaistuu valtionhallinnossa. Nuorten kasvu- ja elinoloihin liittyvissä päätöksissä ei aina oteta huomioon päätösten vaikutusta nuoriin. Tämä johtuu mm. nuorisopoliittisten vastuiden hajaantumisesta eri ministeriöihin ja monen ministerin vastuulle. Nuorisopoliittikan johtamista valtioneuvostotasolla tulisi vahvistaa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on, että nuorilla on yhtäläiset mahdollisuudet hyvään nuoruuteen. Nuorilla voivat vaikuttaa sekä yhteiskuntaan että omassa arjessaan tarvitsemiinsa palveluihin. Nuoria tuetaan tavoittelemaan päämääriään taustastaan riippumatta.

Nuorten hyvinvoinnin tukeminen vähentää korjaavien palveluiden käyttöä ja parantaa nuorten arjenhallintaa. Hyvinvoivilla nuorilla on paremmat lähtökohdat menestyä opinnoissa ja työelämässä.

Ikäluokkien pienentyessä Suomella ei ole varaa menettää nuoria syrjäytymiselle, työkyvyttömyyseläkkeille tai muulle pahoinvoinnille. Se, että Suomessa nuoret voivat hyvin on edellytys esim. talouskasvulle, inhimillisen pääoman kasvulle sekä työllisyystavoitteiden saavuttamiselle.

4) Keinot perusteluineen

Nuorten palvelut eri hallinnon tasoilla on saatava toimimaan saumattomasti. Tähän tarvitaan valtakunnatason informaatio-ohjausta sekä hyvää yhteistyötä kunta – hyvinvointialueyhdyshyönteissä. Nuorisolain mukaiset monialaiset ohjaus- ja palveluverkostot ja niiden edelleen vahvistaminen on tässä yksi hyvä työkalu.

Nuoret tarvitsevat lisää kohtaamisia turvallisten aikuisten kanssa, yhteisöllisyyttä sekä mielekästä tekemistä vapaa-ajalla. Nuorisotyön eri muodot ja erilaiset harrastusmahdollisuudet (nuorisoi-, kulttuuri- ja liikunta-sektoreilla) ovat tässä tärkeässä roolissa.

Jokaisen nuorten parissa työskentelevän aikuisen (opettajan, nuorisotyöntekijän, valmentajan, harrastusohjaajan jne) on osattava vahvistaa nuorten mielenhyvinvointia ja tukea nuorten kasvua.

Nuorten hyvinvointia parannetaan järjestelmällisesti monen eri hallinnonalan ja –tason toimin. Tähän tarvitaan myös koordinoitua, resursoitua ja yhteistyötä. Lisäksi pitäisi harkita nuorisopolitiikan keskiössä olevien asioiden keskittämistä opetus- ja kulttuuriministeriöön ja lisätä nuorisoiasioista vastaavan ministerin poikkivaltuutusta ja vastuuta.

5) Vaikutukset

Nuorten hyvinvointi lisääntyy. Työllisyys- ja koulutuspolitiisiin tavoitteisiin päästään.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Kustannuksia mahdoton koota yhteen. Alla nuorisopolitiikan koordinaation vahvistaminen.

Vuosi	HO-rahoitusehdotus	Selitys
2024	0,1 milj. euroa	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaation vahvistamiseen
2025	0,1 milj. euroa	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaation vahvistamiseen
2026	0,1 milj. euroa	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaation vahvistamiseen
2027	0,1 milj. euroa	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaation vahvistamiseen

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Nuorten työpajatoiminta

1) Tiivistelmä

Nuorten työpajatoiminnan tehtävistä, tarkoituksesta ja rahoituksesta säädetään nuorisolaissa. Ns. aikuisten työpajatoiminnasta ei ole säädetty. Työpajatoiminnasta säätäminen helpottaisi työpajojen toimintaa. **Työpajatoiminnanjärjestämisestä ja rahoituksesta pitäisi säätää monialaisena palveluna**, jonka järjestäjätahona voi olla kunta, kuntayhtymä, järjestö tai osakeyhtiö. Työpajatoiminnan toisena toimintaedellytyksenä on työpajatoimintaan nuoria ja aikuisia ohjaavan tahon toimenpide; **työkokeilun ja palkkatuen rinnalle tarvitaan työpajatoimintaan nuoria ohjaavien tahojen toimenpiteitä**, jotta voitaisiin paremmin vastata pitkään työttömänä olleiden ja/tai monialaista tukea tarvitsevien nuorten ohjauksen ja tuen tarpeisiin. Työpajatoimennpide olisi valmennusta, jonka tarkoitus olisi sosiaalinen vahvistaminen eli itsetuntemuksen, arjenhallinnan, sosiaalisten taitojen, elämänhallinnan sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksien vahvistaminen; ja tavoite olisi parantaa osallistujan valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun.

Työpajatoimintaa pitäisi **kehittää opinnollistamisen avulla**, niin että työpajalla olisi tunnistetut oppimisympäristöt, työpajalla valmentautuvalle kertyvä osaaminen voitaisiin tunnistaa ja valmentujan osaaminen voitaisiin osoittaa näytöin. **Työpajatoiminnan rahoituksen monikanavaisuutta tulisi kehitetään**, niin että työpajan on mahdollista saada korvaus tekemästään valmennustyöstä. Lisäksi osana sosiaaliturvan kokonaisuudistusta pitäisi selvittää työpajavalmennusta palveluna ja etuutena.

2) Johdanto ja tausta

Nuorten työpajatoimintaa on toteutettu omana toimintanaan tai osana kunnan, kuntayhtymän, järjestön tai osakeyhtiön järjestämää työpajatoimintaa. Työpajatoimintaa on toteutettu monialaisena tukipalveluna kunnan, kuntayhtymien ja työhallinnon sosiaali-, työllisyys- ja koulutuspalveluille. Työpajatoiminnalla tarkoitetaan yleensä valmennuspalvelua, jolla vahvistetaan ohjauksen, avun ja tuen tarpeessa olevien ihmisten koulutus- ja työelämävalmiuksia, parannetaan heidän edellytyksiään työllistyä ja kouluttautua ja tuetaan heidän pääsyään koulutukseen ja työhön. Työpajatoiminnan rahoitus on ollut monikanavaista. Se on muodostunut kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista sekä työpajatoiminnan tuote- ja valmennuspalvelujen myyntituloista.

Vain nuorten työpajatoiminnasta on säädetty. Työpajatoiminnan toteuttamisen jatkon turvaisi se, että työpajavalmennuksesta luotaisiin lakeihin perustuvia, useampia toimenpiteitä työpajajaksolle.

Vuonna 2022 työpajatoimintaan osallistui lähes 12 000. Nuoret ohjattiin työpajalle oppilaitosten (1 500 nuorta), työllisyyspalvelujen (4 000 nuorta), kuntien sosiaali-, terveys- ja sivistyspalvelujen (2 800) ja muiden julkisten tahojen (esim. RISE, KELA) ja muualta (3 700 nuorta). 5 000 nuorella oli vain perusasteen tutkinto.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Kehitetään työpajatoimijoiden mahdollisuuksia tuottaa monialaisia valmennuspalvelujaan pitkään työttömänä oleilleiden nuorten ja aikuisten ohjauksen, avun ja tuen tarpeisiin. Kirkastetaan työpajatoiminnan

edellytyksiä ja selkiytetään sen rahoitusta. Helpotetaan viranomaisten mahdollisuuksia ohjata nuoria työpa-joille. Yhä useampi avun ja tuentarpeessa oleva nuori pääsee koulutukseen, työhön tai tarvitsemaan muu- hun palveluun ja syrjäytyminen vähenee.

4) Keinot perusteluineen

Säädetään työpajatoiminnasta monialaisena tukipalveluna ja luodaan valmennuksellinen toimenpide työpajatoimintaa varten. Säästösten puuttuminen vaikeuttaa toiminnan rahoitusta ja toimenpiteen puuttuminen viranomaisten mahdollisuuksia ohjata työpajatoimintaan. Pitkään työttömänä olleet, ohjauksen, avun ja tuen tarpeessa olevat nuoret tarvitsevat erilaisia, monipuolisia tukimuotoja ja toimenpiteitä päästäkseen koulutukseen ja työhön. Työpajatoiminnalla luodaan merkityksellisen elämän perustaa, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Kehitetään työpajatoimintaa opinnollistamisen toimenpiteillä. Työpajatoimintaan osallistuvan valmentautu- jan kyvyt ja mahdollisuudet aloittaa, jatkaa ja päättää koulutus paranevat ja lisääntyvät ja mahdollisuudet työllistyä kasvavat.

Työpajojen valmentavan henkilöstön valmennusosaamista päivitetään, lisätään ja vahvistetaan koulutuk- silla ja monipuolisella verkostotyöllä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Lisätään työpajalla val- mentajien ja valmentautujien digitaalisten välineiden käytön osaamista sekä mediaosaamista ja turvatai- toja.

5) Vaikutukset

Vastataan paremmin työpajoilla valmentautuvien, pitkään työttöminä olleiden ja monialaista tukea tarvit- sevien nuorten ohjauksen ja tuen tarpeisiin. Nuoret hyötyvät enemmän työpajajaksosta. Yhä useampi avun ja tuentarpeessa oleva nuori pääsee koulutukseen, työhön tai tarvitsemaan muuhun palveluun. Syrjäyty- minen vähenee.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Vuosi	Rahoitus,	johon sisältyy HO-lisäysehdotus	Selitys
2024	16,3 milj. euroa	2,3 milj. euroa	Nuorten työpajatoiminnan valtionavus- tamisen kustannukset.
2025	16,3 milj. euroa	2,3 milj. euroa	Nuorten työpajatoiminnan valtionavus- tamisen kustannukset.
2026	16,3 milj. euroa	2,3 milj. euroa	Nuorten työpajatoiminnan valtionavus- tamisen kustannukset.
2027	16,3 milj. euroa	2,3 milj. euroa	Nuorten työpajatoiminnan valtionavus- tamisen kustannukset.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

TEM, STM, Intor

Nuorten hyvinvointi keskiöön – kohti vaikuttavaa valtakunnallista nuorisotyön ja politiikan ohjelmaa (VANUPO) 2024-2027

1) Tiivistelmä

Lakisääteinen valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma valmistellaan vuoden 2023 aikana. Tavoitteeksi asetetaan vahvasti poikkihallinnollinen ohjelma, jolla hallitus ohjaa tehokkaasti nuorisotyötä ja –politiikkaa nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ohjelman valmistelua ja toteutuksen koordinoitua vahvistetaan.

2) Johdanto ja tausta

Valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPO on nuorisolakiin perustuva, valtioneuvoston nelivuotiskausittain hyväksymä poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. Ohjelmassa hallitus määrittelee nuorisopoliittiset tavoitteensa ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Lisäksi ohjelma linjaa nuorisotyön ja -toiminnan tukemisesta, mukaan lukien nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten painopisteet sekä kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle.

Nuorisolain mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisopolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta, kehittämisestä ja yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Nuorisopolitiikka on nuorten kasvuun ja elinoloihin vaikuttavien politiikkatoimien tekemistä niin, että nuorten hyvinvoinnin edistäminen otetaan huomioon päätöksiä tehdessä. Nuorisopolitiikkaa toteutetaan, kun tehdään nuoria koskevia päätöksiä esimerkiksi koulutukseen, työllisyyteen, turvallisuuteen, osallistumiseen sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyen.

VANUPO sovittaa yhteen nuorten kasvu- ja elinolojen kannalta keskeisten ministeriöiden toimenpiteet, joilla ne toimialallaan edistävät nuorisolain tavoitteiden toteuttamista ohjelmakaudella. VANUPO:n avulla voidaan tehostaa nuorten hyvinvoinnin parantamiseen eri hallinnonaloilla käytettävien voimavarojen tuloksellista käyttöä yhteisten tavoitteiden määrittelyn ja koordinaation kautta. Ensimmäinen VANUPO-ohjelma tehtiin vuosiksi 2017-2019, nykyinen ohjelma on voimassa vuosina 2020-2023 ja kolmas ohjelma laaditaan vuosille 2024-2027.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteeksi asetetaan, että tulevilla hallituskaudella käynnistetään kunnianhimoinen, hyvin resursoitu valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma, jonka keskiössä on nuori ja nuoren hyvinvoinnin vahvistaminen. Ohjelma tukee eri hallinnonalojen rajat ylittävää, yhdyspinnat tunnistavaa poikkihallinnollista otetta hallituksen nuorisopoliittisessa ohjauksessa. Ohjelma laaditaan vuosiksi 2024-2027.

Ohjelma korostaa yhteistyötä vaativia nuorisopoliittisia ilmiöitä ja valtionhallinnon toimenpiteitä näiden ratkaisemiseksi. Tässä yhteydessä tarkastellaan erityisesti yhteistyötä ja työnjakoa opetus- ja kulttuuriministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä oikeusministeriön kesken. Yhteistyön teemoja ovat nuorten pääsy koulutukseen ja työhön, nuoren mielen hyvinvointi sekä nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen.

Lisäksi valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa vahvistetaan nuorisotyöhön liittyvää osuutta mm. määrittelemällä nuorisotyön laatusuositukset.

4) Keinot perusteluineen

Hallinnonalat ylittävää toimintaa VANUPO:n valmistelussa tehostetaan. Ohjelmassa määritellään selkeästi laadulliset ja määrälliset tavoitteet, joihin nuorten kasvu- ja elinolojen edistämiseksi pyritään sekä mittarit, joiden avulla onnistumista mitataan. Ohjelman valmistelun ja toimeenpanon johtamiseen, viestintään ja hallinnonalojen välisen yhteistoiminnan vahvistamiseen osoitetaan enemmän voimavaroja.

5) Vaikutukset

Tavoitteena on vaikuttavampi ja nuorisopolitiikkaa ohjaavampi VANUPO. Nuorisopolitiikan johdonmukaisuus lisääntyy ja nuorisopoliittinen ajattelu hallinnossa ja eri politiikoissa vahvistuu. Nuorisopoliittinen ajattelu tarkoittaa sitä, että eri yhteiskuntapolitiikan lohkoja ja niihin liittyviä valintoja tarkastellaan nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskipitkällä aikavälillä nuorten hyvinvointi lisääntyy ja työhön käytetyt yhteiskunnalliset voimavarat ovat parhaassa mahdollisessa käytössä.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain) ks. kortti Nuorten hyvinvoinnin ja nuorisopoliittisen koordinaation vahvistaminen

Vuosi	Rahoitus	Selitys
2024	(0,1 milj. euroa)	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaatioon
2025	(0,1 milj. euroa)	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaatioon
2026	(0,1 milj. euroa)	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaatioon
2027	(0,1 milj. euroa)	Lisä-htv nuorisopolitiikan koordinaatioon

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh: 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

LIKKUVAT-kokonaisuus väestön liikkumisen lisäämiseksi

1) Tiivistelmä

Liikkuvat-kokonaisuuden avulla edistetään koko väestön liikkumista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia eri ikä- ja väestöryhmissä. Liikkuvat-kokonaisuuteen kuuluu Liikkuva perhe-, Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva aikuinen- ja ikäihmisten Ikiliikkuja-toiminta. Liikkuvat on valtiolle ja koko suomalaiselle yhteiskunnalle strategisesti tärkeä kokonaisuus, joka on herättänyt myös merkittävää kansainvälistä kiinnostusta. Liikkuvia on kehitetty määrätietoisesti vuodesta 2010 lähtien, useiden hallitusten yhteisenä toimenpiteenä.

2) Johdanto ja tausta

Liikkuvat-kokonaisuuden rakentaminen alkoi vuonna 2010 Liikkuvasta koulusta, jonka jälkeen sitä on laajennettu eri ikäryhmät kattavaksi toiminnaksi. Vuodesta 2020 lähtien Liikkuvat on ollut yhteisesti johdettu ja koordinoitu kokonaisuus, jossa on määrätietoisesti kehitetty yhteistä toimintarakennetta ja -tapoja, hyödynnetty synergiaetuja, jaettu hyviä käytäntöjä sekä kehitetty seurantaa ja arviointia toiminnan vaikutavuuden parantamiseksi ja sen yhä selvemmin osoittamiseksi. Liikkuvat-toiminta on viety konkreettiseksi työksi liikunnallisen ja fyysisesti aktiivisen toimintakulttuurin rakentamiseksi niin varhaiskasvatuksessa, kouluissa, oppilaitoksissa, työpaikoilla kuin ikäihmisten toimintaympäristöissä. Jotta nämä ansiokkaat aikaansaannokset eivät valu hukkaan, tarvitaan jatkossakin resursseja valtakunnallisen ja alueellisen tason työhön kuin myös paikalliseen toimeenpanoon.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteet

- Lisätä perheiden, lasten ja nuorten, työikäisen väestön sekä ikäihmisten fyysistä aktiivisuutta ja liikuntaa
- Rakentaa fyysisesti aktiivinen ja liikunnallinen toimintakulttuuri varhaiskasvatukseen, koulu- ja opiskelupäivään, työelämään sekä perheiden ja ikäihmisten toimintaympäristöihin
- Parantaa perheiden, lasten ja nuorten, aikuisten sekä ikäihmisten mielenterveyttä ja kokonaisvaltaista fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja hyvinvointia liikkumisen keinoin
- Parantaa lasten ja nuorten opiskelukykyä sekä koulu- ja opiskelumotivaatiota ja -viihtyvyyttä liikkumisen keinoin
- Parantaa työikäisen väestön työkykyä ja työssä jaksamista liikkumisen keinoin
- Tukea ikäihmisten toimintakykyä, terveempiä elinvuosia ja kotona asumista sekä ehkäistä ikäihmisten kaatumisia ja muita tapaturmia liikkumisen keinoin

Hyödyt

Liikunnalla ja fyysisellä aktiivisuudella on keskeinen merkitys ihmisten kokonaisvaltaiselle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Tästä huolimatta merkittävä yhteiskunnallinen haasteemme on, että väestömme liikkuu edelleen tämän päivänä suosituksiin nähden riittämättömästi kaikissa ikäryhmissä. Liikkumattomuuden aiheuttamat kustannukset kansantaloudellemme ovat valtaiset – niiden on arvioitu olevan yli 3 miljardia euroa. Esimerkiksi vuoden 2021 varusmiesten kestävyyskunto oli mittaushistorian toiseksi huonoin ja palveluksen aloittavien nuorten miesten fyysinen toimintakyky oli jatkanut laskuaan COVID19-

aikana. Kestävyyskunto on hyvä indikaattori ennakoimaan väestön terveyttä, koska sen ja terveyden väliset yhteydet näyttävät jopa voimakkaammilta kuin fyysisen aktiivisuuden ja terveyden väliset yhteydet.

Liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävästä vaikutuksesta on vankka tutkimusnäyttö. Liikunta on tärkeää yksilön kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä terveelliselle ja turvalliselle kasvulle ja kehitykselle. Liikunnan avulla voidaan parantaa tuki- ja liikuntaelimistön kuntoa sekä hengitys- ja verenkiertoelimistön terveyttä, vähentää lihavuutta ja sen rooli sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa on merkittävä. Liikunnan merkitykset mielenterveydelle, yhteisöllisyydelle ja elämänlaadulle ovat huomattavat.

Työkäisillä liikunta paitsi vähentää ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä myös lisää työntekijän työkykyä terveyttä, jaksamista ja hyvinvointia, kasvattaa työn tuottavuutta, hidastaa terveydenhuoltokulujen kasvua, vähentää poissaoloja sekä pienentää työntekijöiden vaihtuvuutta. Liikunnalla ja erityisesti hyvällä kestävyyskunnolla on löydetty olevan myönteisiä yhteyksiä aivojen toimintaan, kuten muistiin, vireystilaan ja keskittymiskykyyn, luovuuteen, oppimiseen ja motivaatioon. Liikkuminen on siis erittäin tärkeää myös kouluikäisten ja opiskelijoiden opiskelukykyille.

4) Keinot perusteluineen

Keinot

- Kehitetään Liikkuvat -toiminnan kokonaiskoordinaatiota ja johtamista valtakunnallisella tasolla ja osana kuntien toimintaa
- Tuetaan valtionavustuksin valtakunnallista, alueellista ja paikallista Liikkuvat-työtä
- Tuotetaan erilaisia materiaaleja toiminnan tueksi
- Kannustetaan myös suoraan väestöä liikkeelle esimerkiksi erilaisin kampanjoin ja viestinnällisin toimin
- Toteutetaan tehokasta, vaikuttavaa ja oikea-aikaista viestintää sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille, niin suoraan väestölle kuin yhteiskunnallisille päättäjille ja itse Liikkuvat-toimijoille.
- Kehitetään edelleen kokonaisuuden seuranta- ja arviointia toiminnan vaikuttavuuden yhä paremmaksi ja täsmällisemmäksi osoittamiseksi
- Kehitetään aktiivista toimintakulttuuria varhaiskasvatuksessa, kouluissa, oppilaitoksissa, työpaikoilla sekä ikäihmisten ja perhepalveluissa vaikuttamalla henkilöstön, lasten ja nuorten sekä aikuisten että ikäihmisten asenteisiin, toimintaan ja osaamiseen sekä yksiköiden/koulujen/oppilaitosten olosuhteisiin (sisä- ja ulkotiloissa), rakenteisiin, toimintatapoihin
- Kirjataan toiminta kuntien strategiaan, hyvinvointisuunnitelmiin ja opiskeluhoitosuunnitelmiin
  - Kunnat ottavat käyttöön hyvinvointikertomuksissaan suositusten mukaiset liikuntaneuvonnan toteutumisen seurantamittarit
- Lisätään liikunta- ja hyvinvointiosaamista sekä yhteisöllisyyttä esimerkiksi koulutusten, seminaarien, yhteistyön ja verkostotapaamisten avulla
- Edistetään toiminnassa yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, saavutettavuutta ja esteettömyyttä
- Toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa ovat osallisina lapset, nuoret, aikuiset, perheet ja työpaikkojen henkilöstö
- Vahvistetaan Liikkuvat kokonaisuuden roolia kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintatyöskentelyssä osana HYTE -toimintaa ja kuntien rakenteellista muutosta

- Huomioidaan liikunta ja hyvinvoinnin edistäminen osana TE-uudistuksen lainsäädäntöä/toimeenpanoa -> Esimerkiksi ammattialakohtaiset työkykyvaatimukset

Perustelut

Liikkuvat-kokonaisuus on poikkihallinnollinen ja -sektorinen kokonaisuus, mutta poikkihallinnollisuudessa ja -sektorisuudessa on vielä runsaasti käyttämätöntä potentiaalia laajentamiseen ja syventämiseen. Koko väestön kohdistuvan Liikkuvat-kokonaisuuden tavoitteiden toteutuminen vaatii laaja-alaisesti erilaisia toimenpiteitä, kuten verkostojen johtamista ja koordinoitua sekä osaamisen kehittämistä. Kokonaisuudessa tarvitaan niin välillisiä toimenpiteitä toimijatasolle (liikkumisen edistäjät, käytännön toimeenpanotyötä tekevät) kuin myös välittömiä toimenpiteitä väestötasolle.

5) Vaikutukset

- Väestön fyysisen aktiivisuuden lisääntyminen ja toiminta- ja työkyvyn parantuminen
- Myönteinen vaikutus väestön kokonaisvaltaiseen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin
- Myönteinen vaikutus liikkumattomuuden aiheuttamiin kansantaloudellisiin kustannuksiin

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

15 miljoonaa euroa / vuosi, yhteensä 60 miljoonaa vuosina 2024-2027

- valtakunnallinen ja alueellinen johtaminen ja koordinointi
- valtakunnallinen ja alueellinen toimeenpano ja tukitoimet
- paikallinen toimeenpano

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh. 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (LIPOKO) jatkamaan valtioneuvoston yhteistä liikumisen edistämistyötä

1) Tiivistelmä

Hallituskaudella 2023-2026 jatketaan ja kehitetään ministeriöiden yhteistä työtä väestön liikumisen edistämiseksi Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen (LIPOKO) työnä. Liian vähäinen liikkuminen, liikkumattomuus ja liiallinen paikallaanolo aiheuttavat yhteiskunnalle mittavia kustannuksia ja vaikuttavat haitallisesti kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja terveyteen niin yksilöiden, yhteisöjen kuin yhteiskunnan tasoilla.

Hallituskaudella 2019-2023 LIPOKO edisti väestön liikunnallista aktiivisuutta eri ministeriöiden toimesta yhteensä 126 toimenpiteellä.

2) Johdanto ja tausta

LIPOKO koordinoi ja edistää valtioneuvostotasolla eri ministeriöiden toimia liikunnallisen aktiivisuuden nostamiseksi kaikissa ikäryhmissä.

Liikkumattomuus eli suosituksia vähäisempi reippaan ja rasittavan liikumisen määrä aiheuttaa Suomessa vuosittain yli 3 miljardin euron kustannukset yhteiskunnalle. Liikkumattomuus lisää riskiä eri sairauksille, kuten tyyppin 2 diabetekselle ja sydän- ja verisuonisairauksille. Kustannuksia syntyy myös sairauspoissaoloista ja työkyvyttömyyseläkkeistä. Liikkuminen lisää laajasti hyvinvointia, mielenterveyttä ja edistää oppimista.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Liikkumisen lisääminen on koko valtionhallinnon asia. Liikkumisen edistämiseen tarvitaan kaikkien ministeriöiden hallinnonalojen toimia ja yhteisiä tavoitteita. Yhteisten tavoitteiden ja toimenpiteiden koordinoimisella edistetään parhaiten fyysisten aktiivisuuden ja arkiliikkumisen lisäämistä, kun eri toimenpiteitä sovitaan yhteen ja eri hallinnonalojen toimet tukevat toisiaan.

Hyödyt

Liikunnalla ja fyysisellä aktiivisuudella on keskeinen merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille. Tästä huolimatta merkittävä yhteiskunnallinen haasteemme on, että väestömme liikkuu edelleen tämän päivänä suosituksiin nähden riittämättömästi kaikissa ikäryhmissä. Liikkumattomuuden aiheuttamat kustannukset kansantaloudellemme ovat valtaiset – niiden on arvioitu olevan yli 3 miljardia euroa. Esimerkiksi vuoden 2021 varusmiesten kestävyyskunto oli mittaushistorian toiseksi huonoin ja palveluksen aloittavien nuorten miesten fyysinen toimintakyky oli jatkanut laskuaan COVID19-aikana. Kestävyyskunto on hyvä indikaattori ennakoimaan väestön terveyttä, koska sen ja terveyden väliset yhteydet näyttävät jopa voimakkaammilta kuin fyysisen aktiivisuuden ja terveyden väliset yhteydet.

Väestön liikumisen lisääminen on tärkeää myös eri hallinnonalojen omien tavoitteiden kannalta. Liikumisella on myönteisiä vaikutuksia niin väestön terveydelle ja hyvinvoinnille, kestäväälle kehitykselle, maanpuolustuskyvyille, oppimiselle kuin syrjäytymisen ehkäisylle ja kotoutumisellekin.

Liikunnan terveyttä ja hyvinvointia edistävästä vaikutuksista on vankka tutkimusnäyttö. Liikunta on tärkeää yksilön kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille sekä terveelliselle ja turvalliselle kasvulle ja kehitykselle. Liikunnan avulla voidaan parantaa tuki- ja liikuntaelimestön kuntoa sekä hengitys- ja verenkiertoelimestön terveyttä,

vähentää lihavuutta ja sen rooli sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa on merkittävä. Liikunnan merkitykset mielenterveydelle, yhteisöllisyydelle ja elämänlaadulle ovat huomattavat.

Työkäisillä liikunta paitsi vähentää ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä, myös lisää työntekijän työ- ja toimintakykyä, terveyttä, jaksamista ja hyvinvointia, kasvattaa työn tuottavuutta, hidastaa terveydenhuoltokulujen kasvua, vähentää poissaoloja sekä pienentää työntekijöiden vaihtuvuutta. Liikunnalla ja erityisesti hyvällä kestävyyskunnolla on löydetty olevan myönteisiä yhteyksiä aivojen toimintaan, kuten muistiin, viireystilaan ja keskittymiskykyyn, luovuuteen, oppimiseen ja motivaatioon. Liikkuminen on siis erittäin tärkeää myös koululaisten ja opiskelijoiden opiskelukyvyille.

4) Keinot perusteluineen

LIPOKO-työskentelylle on olemassa nykyiseltä hallituskaudelta toimiva rakenne ja työtapa, mutta sitä tulee edelleen kehittää. Keskeisimpien kehittämiskohteiden joukossa on yhteistyön, ministeriökohtaisen työn sekä viestinnällisten toimenpiteiden syventäminen.

Konkreettinen työskentely:

- LIPOKO:n säännölliset kokoukset 3-8 krt/vuodessa
- LIPOKO:n yhteiset työpajat 1-2 krt/vuosi
- Jokaisessa ministeriössä omat liikkumisen edistämisen koordinaatioryhmät
- LIPOKO:n valmistelemat visio, missio, tavoitteet ja toimenpiteet (toimintasuunnitelma)
- LIPOKO:n yhteinen ja ministeriökohtainen viestintä

5) Vaikutukset

Välittömät

- Liikkumisen edistäminen on yhteinen työ valtioneuvostotasolla
- Ministeriöiden välinen yhteistyö on koordinoitua ja se syvenee: synergiaedut eri ministeriöiden (hallinnonaloineen) toimien välillä sekä LIPOKON yhteiset toimet

Välilliset

- Väestön fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan lisääntyminen
- Myönteinen vaikutus väestön kokonaisvaltaiseen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin
- Myönteinen vaikutus eri hallinnonalojen tavoitteisiin (kuten terveys, maanpuolustuskyky, kotoutuminen, oppiminen)
- Myönteinen vaikutus liikkumattomuuden aiheuttamiin kansantaloudellisiin kustannuksiin

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Yhteensä hallituskaudella 8 miljoonaa jakaantuen kolmeen kohteeseen:

- koordinointiin 1 htv: koko nelivuotiskaudeksi 2023-2027
- toimintasuunnitelman toteutus: LIPOKON toimintasuunnitelman 2023-2027 VN-tasoiset toimenpiteet
- viestintä / kampanjointi: vuosittaiset kampanjat, nettisivut, somekanavat

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh. 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

LIPOKOn jäsenet (kaikki ministeriöt, pl. UM)

Vastuullinen, kestävä ja turvallinen liikunta ja urheilu - kokonaisuus

1) Tiivistelmä

Hallituskaudella 2023-2026 toteutetaan liikunnan yhteiskuntavastuun / kestävä kehityksen edistämisen kokonaisuus. Tavoitteena on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen, terveellinen ja turvallinen ja eettinen liikunta- ja urheilu ympäristö, jolla turvataan yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet ja edistetään sosiaalista koheesiota.

2) Johdanto ja tausta

Liikuntalain tavoitteena on edistää ja tukea eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa. Tavoitteen toteuttamisessa lähtökohtina ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, monikulttuurisuus, terveet elämäntavat, turvallinen toimintaympäristö mukaan lukien rakennetun ympäristön ja liikuntavälineiden turvallisuus sekä ympäristön kunnioittaminen ja kestävä kehitys.

Tavoitteen toteutumiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on kehittänyt liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustuksen kriteeristöä ja tukenut erityisavustuksilla hankkeita, kuten Väestöliiton ja urheilujärjestöjen Et ole yksin –tukipalvelua häirintää, kiusaamista ja epäasiallisten käytöstä kokeneille liikunnan harrastajille ja urheilijoille.

Tutkimukset, selvitykset ja käytäntö osoittavat, että liikunnassa ja urheilussa on edelleen haasteita niin sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa, terveellisen ja turvallisen toimintaympäristön luomisessa, ympäristövastuussa, hyvässä hallinnossa kuin urheilun integriteetin suojelussa. Tarvitaan ennistä vaikuttavampia toimia liikunnan ja urheilun toimintakulttuurin, asenteiden ja rakenteiden parantamiseksi.

Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksessa todetaan, että koulutuksen, kulttuurin ja liikunnan eriarvoisuus ja ylisukupolvinen periytyvyys johtavat kykyjen hukkaamiseen, luottamuksen ja tulevaisuususkon heikkenemiseen sekä osallisuuden puutteeseen.

Tulevaisuuskatsauksen mukaan sivistyshallinnossa tuetaan koulutus-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimijoiden kykyä turvata turvallinen toimintaympäristö, jossa kiusaamista, väkivaltaa, häirintää, vihapuhetta, rasismia ja muuta syrjintää ennaltaehkäistään aktiivisesti.

Virkamiespuheenvuorossa todetaan, että laadukkaat ja saavutettavissa olevat liikunta- ja kulttuuripalvelut edistävät uuteen kotimaahan kiinnittymistä ja siellä viihtymistä. Maahanmuuttajaväestölle liikuntajärjestössä toiminen on myös väline kielen ja yhteiskunnan toimintatapojen oppimiseen.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoite:

- Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen, terveellinen ja turvallinen ja eettinen liikunta- ja urheilu ympäristö, jolla turvataan yhdenvertaiset harrastusmahdollisuudet ja edistetään sosiaalista koheesiota.
- Osallisuuden ja luottamuksen lisääminen yhdenvertaisen ja vastuullisen liikunnan ja urheilun avulla.

Hyödyt:

- Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä sosiaalisen koheesion lisääntyminen niin liikunnassa ja urheilussa kuin muussa yhteiskunnassa liikunnan avulla.
- Turvallisempi ja terveempi liikunta- ja urheiluympäristö, jolla lisätään liikunnan houkuttelevuutta harrastuksena ja vapaa-ajan vieton tapana ja edistetään näin väestön hyvinvointia.
- Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen liikunnassa ja urheilussa ja niiden avulla.

4) Keinot perusteluineen

- Kehitetään liikunnan ja urheilun vastuullisuustyötä yhdessä Olympiakomitean ja muiden urheilun toimijoiden kanssa. Päivitetään ja tarkennetaan liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustusten, liikunnan koulutuskeskusten ja urheilun suur tapahtumien avustusten vastuullisuuskriteereitä ja luodaan arviointityökalu. Tuetaan liikuntaa edistävien organisaatioiden kestävän ja vastuullisen toiminnan hankkeita (ruohonjuuritason/matalan kynnyksen toiminnan kehittämiseksi) erityisavustuksin.
  - o Perustelu: OKM:n 2021 käynnistämän järjestöjen yleisavustusten vastuullisuuskriteeristön kehittäminen ja jalkauttaminen vaativat lisätoimia sekä arviointimenetelmien kehittämistä. Vastuullisuustyö on tarpeen laajentaa myös tapahtumiin ja liikunnan koulutuskeskuksiin. Järjestöillä on vaihtelevat resurssit kehittää vastuullisuustyötä, työn edistyminen ja havaittujen puutteiden korjaaminen edellyttää erillishankkeita.
- Kehitetään yhdessä kuntien kanssa kuntien kestävää ja vastuullista liikuntatoimintaa ja tuetaan piilottikuntien kehittämishankkeita
  - o Perustelu: Kunnat ovat keskeisiä liikuntatoiminnan järjestäjiä järjestöjen lisäksi. Toistaiseksi kuntasektorin välineet niin vastuullisen liikuntatoiminnan edistämiseksi kuin liikunnan hyödyntämisessä kotoutumisen tukemisessa, syrjäytymisen ehkäisyssä ja mielenterveyden ja sosiaalisen koheesion lisäämisessä ovat olleet varsin rajalliset.
- Tuetaan työkalujen kehittämistä kiusaamisen, epäasiallisen käytöksen ja häirinnän ehkäisemiseksi liikunnassa ja urheilussa. Vakiinnutetaan Et ole yksin palvelu ja laajennetaan se kulttuuri- ja nuorisosektorille.
  - o Perustelu: Vuosien 2021-2022 aikana on paljastunut useita vakavia epäasiallisen käytöksen, kiusaamisen ja häirinnän tapauksia liikunta- ja urheilusektorilla. Viimeaikaiset selvitykset osoittavat ongelman olevan varsin laaja. Myös kulttuurisektorilla tehdyt selvitykset paljastavat epäasiallisen käytöksen ja häirinnän olevan runsasta ja tukipalvelulle on alalla tarvetta. Nuorisosektorin toimijat ovat niin ikään ilmaisseet tarpeen tukitoimenpiteille. Jo olemassa olevan, hyvin toimivan palvelun laajentaminen nähdään kustannustehokkaana.
- Tehostetaan urheilun kansainvälisten yleissopimusten toimeenpanoa
  - o Perustelu:
    - Hallituskauden aikana aktualisoituu Euroopan neuvoston urheilukilpailujen manipulaation vastaisen yleissopimuksen ratifiointi, jonka toimeenpanon tehokkaasta käynnistämisestä tulee huolehtia.
    - Mikäli Euroopan neuvoston turvallisuutta, turvatoimia ja palveluja koskevasta yhdenmennyksestä lähestymistavasta jalkapallo-otteluissa ja muissa urheilutilaisuuksissa

koskevan yleissopimuksen (SM) toimeenpanossa päädytään nk. porttikieltojärjestelmän luomiseen, edellyttäen se lisäresursointia myös urheilusektorille.

- Dopingin vastaisten yleissopimusten toimeenpanoon liittyvät vaatimukset erityisesti antidopingorganisaatioille ja dopinglaboratorioille lisääntyvät hallituskaudella Maailman antidopingsäännösten ja standardien uudistuessa (2025) ja niiden toimeenpano tulee vaatimaan lisäresursointia.

5) Vaikutukset

Vastuullisuustyötä tarvitaan liikunnan ja urheilun toimintakulttuurin, asenteiden ja rakenteiden syventämiseksi entisestään. Vastuullisempi ja kestävämpi liikuntatoiminta houkuttelee väestöä mukaan liikunnan ja urheilun pariin sekä pitää mukana toiminnan piirissä jo olevat (drop-outin ehkäisy).

Toimilla tuetaan kestävämmän liikuntatoiminnan lisäksi hallituksen toimia kotoutumisen, mielenterveyden sekä koko väestön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Koko hallituskaudelle 10 miljoonaa euroa jakautuen tasaisesti neljälle vuodelle (2,5 meur/v).

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh. 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Huippu-urheilujärjestelmän kehittäminen

1) Tiivistelmä

Huippu-urheilua tukevaa järjestelmää uudistetaan.

Hallituskaudella lisäresursseja tulee kohdentaa erityisesti lahjakkaiden nuorten urheilijoiden tukemiseen (kaksoisura, urheilija-apurahat, kansainväliset nuorten suur tapahtumat), paralympiaurheiluun sekä huippu-urheilututkimukseen.

Huippu-urheilujärjestelmää uudistetaan siten, että johtaminen, toimintakulttuuri ja resurssit tukevat ja vahvistavat verkostomaista, vastuullista ja eettisesti kestävää toimintaa.

2) Johdanto ja tausta

Liikuntalain tavoitteena on edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita sekä eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tilaaman, vuonna 2022 valmistuneen huippu-urheilun ulkoisen arvioinnin keskeinen havainto oli, että Suomessa on edelleen paljon hyviä elementtejä kansainvälisen huippu-urheilumenestyksen saavuttamiseksi. Näiden elementtien hyödyntäminen ja yhdistely toimivaksi kokonaisuudeksi vaatii lisää luottamusta, huippu-urheilun toimintakulttuurin muutosta ja verkostomaista toimintaa, jolla vahvistetaan toimijoiden keskinäistä luottamusta ja järjestelmän läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Suomalainen huippu-urheilu ei ole erillinen saareke, vaan osa globaalia huippu-urheilua. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu tarvitsee jatkuvaa, aktiivista ja ennakoivaa arviointia. Huippu-urheilun arvoja ja eettistä perustaa on arvioitava ja tarvittaessa päivitettävä urheilun omien arvojen ja reunaehtojen lisäksi yleisten yhteiskunnallisten arvojen ja päämäärien pohjalta. Näihin arvoihin sisältyvät yhä tärkeämmiksi noussevat yhteiskunnalliset arvot kuten vastuullisuus, sekä ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys.

Valmennuksen toimintakulttuurin muutos urheilijalähtöisemmäksi ja urheilijan kokonaisvaltaisen kehittymisen huomioivaksi on välttämätöntä liikunnan ja urheilun kiinnostavuuden ja menestysmahdollisuuksien säilyttämiseksi myös nuorten sukupolvien keskuudessa. Muutos edellyttää urheilun johtamisen ja valmennuksen koulutusjärjestelmien kokonaisvaltaista uudistamista.

Ministeriön suora tuki huippu-urheilulle kohdentuu ensisijaisesti Suomen Olympiakomitealle ja sen koordinoimalle huippu-urheiluverkostolle. Suomen Olympiakomitea ja sen huippu-urheiluyksikkö toimivat tällä hetkellä merkittävältä osin valtion rahoituksen varassa.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tavoitteena on mahdollistaa mahdollisimman monelle nuorelle urheilijalle kansainvälisesti menestyksenkäs urheilu-ura, joka on kiinnostava, houkutteleva ja turvallinen, ensimmäinen uravaihtoehto. Nuorten huippu-

urheilijoiden ammattimaiset harjoittelu- ja kilpailumahdollisuudet paranevat. Huippu-urheilun tutkimus-kehitys- ja innovaatio toimintaa vahvistamalla mahdollistetaan aiempaa systemaattisempi kehitys.

4) Keinot perusteluineen

Lisätään nuorten urheilijoiden apurahojen määrää ammattimaisemman valmentautumisen mahdollistamiseksi. Parannetaan apuraha-urheilijoiden sosiaali- ja eläketurvaa vastaamaan tieteen ja taiteen apurahan saajien asemaa, lisäämällä myönnettäviin apurahoihin eläkevakuutusmaksujen osuus.

Luodaan edellytykset asiantuntijapalveluiden ja valmennuksen kehittämiseen urheiluakatemoissa.

Tuetaan painotetusti Suomessa toteutettavien nuorten arvokisatapahtumien hakemista.

Parannetaan vammaisurheilijoiden asemaa mm. tukemalla harjoitus- ja kilpailumahdollisuuksia. Paralympiaurheilun aiheuttamat suuret kustannukset rajoittavat sen kehittämistä lajiliitoissa. Vammaisurheilijoiden yhdenvertainen osallistuminen ja menestyminen kansainvälisessä huippu-urheilussa edellyttävät kohdennetun ja lajikohtaisen panostuksen lisäämistä harjoitusolosuhteisiin, valmennuksen ja tarvittavien avustajien kuluihin, sekä kansainvälisiin leireihin ja kilpailuihin.

5) Vaikutukset

Edellytykset valita Suomessa huippu-urheilijan ura parantuvat. Suomalaisessa yhteiskunnassa urheilemisen ja opiskelun yhdistäminen koetaan tärkeänä arvona, jolla myös mahdollistetaan joustava siirtyminen siviiliuralle urheilu-uran päättyessä. Tällä on suuri merkitys huippu-urheilun yhteiskunnalliselle arvostukselle.

Kansainvälisten huippu-urheilutapahtumien kautta mahdollistetaan nuorille urheilijoille kansainvälinen kisakokemus ja samalla urheilijoiden kotimainen näkyvyys ja tunnettuus lisääntyy. Vammaisurheilun kehittäminen ja integraatio lajiliittojen toimintaan vauhdittuu merkittävästi.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Koko hallituskaudelle 20 miljoonaa euroa jakautuen tasaisesti neljälle vuodelle (5 meur/v).

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

Ylijohtaja Esko Ranto, puh. 0295 330 115, esko.ranto@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Ministeriön tai hallinnonalojen yhteiset

Valtion aluehallinnon virastorakenteen uudistaminen VN ja alueet -yhteistyössä

1) Tiivistelmä

Valtion aluehallintoa uudistetaan lähtökohtina monialaisuus, yhtenäinen lainsäädännön soveltaminen ja alueellinen yhteistyö. Aluehallinto kootaan yhdeksi virastokokonaisuudeksi, jossa on noin kuusi alueellisen toimivallan virastoa sekä valtakunnallisen toimivallan tehtäviä. Valtion aluehallinnon ja keskushallinnon tehtävienjakoa selkeytetään, ja tehtäviä kootaan keskusvirastotasolle.

2) Johdanto ja tausta

Valtion aluehallinnon [selvitystyö](#) pj avs Nerg ja parlamentaarinen [selvitystyö](#) pj Lindén.

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Valtion aluehallinnon rakennetta kehitetään tukemaan julkisen hallinnon tehtävien hoidon asiakaslähtöisyyttä, tuloksellisuutta, vaikuttavuutta ja tehokkuutta, ja ohjattavuutta.

4) Keinot perusteluineen

Valtion aluehallinnon virastorakennetta yksinkertaistetaan ja tiivistetään tehtäväjakoa selkeyttäen.

- Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten tehtävät kootaan yhteen virastokokonaisuuteen, joka vastaa kaikista valtion aluehallinnon tehtävistä. Tehtäviä kootaan myös keskusvirastotasolle olemassa oleviin keskusvirastoihin kuten Väylävirasto/Traficom/Valvira, tai perustellusta syystä uuteen keskusvirastoon.
- Tehtäväjakoa selkeytetään nykyisten keskusvirastojen ja valtion aluehallinnon välillä tuloksellisuus ja asiakaslähtöisyys huomioon ottaen. Työnjakoa kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa selkeytetään.
- Uuden virastokokonaisuuden alueellisen toimivallan virastoja on esimerkiksi kuusi, viimeisimmän läänien määrän mukaan. Virastokokonaisuudessa tehtävät hoidetaan joko jokaisessa alueellisen toimivallan virastossa tai keskitettynä valtakunnallisesti yhteen virastoon. Virastokokonaisuuden hallintopalvelut hoidetaan valtakunnallisena toimintona.
- Tarkoituksenmukainen toimipaikkaverkosto säilytetään ja toimintaa kehitetään monipaikkaisuutta ja digitaalisuutta hyödyntäen. Uudistuksen vaatimat säädösmuutokset saatetaan voimaan ripeästi. Uudistus toimeenpannaan poikkihallinnollisena hankkeena, johon osallistuvat kaikki ohjaavat ministeriöt.

5) Vaikutukset

Uudistuksella tavoitellaan hallinnon tehokkuutta ja hyötyjä kansantaloudelle.

- Yhden virastokokonaisuuden rakenne on asiakkaan ja sidosryhmien näkökulmasta selkeä, ja se edistää lainsäädännön yhtenäistä soveltamista. Suuri monialainen virastokokonaisuus antaa mahdollisuuden kattavaan toimipaikkaverkoston toiminnan tarpeiden mukaisesti.
- Edellytykset priorisoitujen tehtävien ja työjonojen hoitamiseen paranevat, kun virastoista muodostuu niiden määrän vähetessä nykyistä suurempia. Uudistus purkaa valtion aluehallinnon nykyisen vaikeaselkoisen organisoinnin, jossa tehtäviä hoidetaan kahden virastokokonaisuuden sisällä hyvin vaihtelevilla aluejaoilla.
- Viraston ohjaus- ja johtamisjärjestelmä virtaviivaistuu ja selkeytyy, ja hallinnon sisäinen byrokratia vähenee. Uudistuksesta ei välittömästi aiheudu merkittäviä muutuskustannuksia kuten palkkausjärjestelmien tai ICT:n uudistamistarvetta.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Määrittäyty VN-yhteistyössä

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

OKM: kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, puh. 0295 330 182, anita.lehikoinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

VM:n johdolla tehdyn VN-valmistelun ministeriöt

Vahvistettavat sivistyssektorin rakenteet ja toimintamallit kunta-hyvinvointialue -yhteistyössä ja yhdyspinnoilla

1) Tiivistelmä

Hyvinvointialueiden toiminnan alettua tarvitaan toimivat yhteistyön rakenteet ja toimintamallit, jotta kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut ja palveluketjut toimivat toimialalla. Sivistyssektorin rakenteissa on tarve tehostaa yhteistyötä erityisesti seuraavien toimintojen osalta: 1) oppilas- ja opiskelijahuolto, 2) sivistyssektorin yhteistyö lastensuojelun ja vammaispalveluiden sekä Osaamis- ja tukikeskusten (OT-keskukset) kanssa 3) sote-alan osaamistarpeiden ja koulutusmäärien ennakointi, täydennyskoulutuksen järjestäminen, ja koulutuksen rakenteiden ja sisällön kehittäminen 4) tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, 5) nuorten palvelut ja nuorten osallisuus, 6) kulttuuripalvelut erityisesti terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osalta sekä 7) liikuntaneuvonta. Hyvinvointialueiden ja kuntien välillä on eroja palvelurakenteessa, kustannuksissa ja toiminnan tuloksissa. Sivistyssektorin rakenteiden ja toimintamallien muodostamiseen yhdyspinnoilla tarvitaan pilotteja alueellisella tasolla. Tarkoituksena on myös hyödyntää mahdollisia yhteistyön kannustimia, jotta palveluketjut rakentuvat strategisesti, vaikuttavasti ja kestävästi. Pilottien avulla voidaan tukea toimivan yhteistyörakenteen muotoutumista sekä varmistaa sivistyssektorin rakenteille valtakunnallinen ohjaus. Hyvinvointialuetaso on kuitenkin erityisesti korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteistyölle liian pieni taso ja yhteistyötä tulisi rakentaa yhteistyöaluetasolla.

2) Johdanto ja tausta

Sivistyksen ja hyvinvoinnin eri elämänvaiheisiin liittyvät palvelut tuotetaan verkostomaisesti monialaisessa yhteistyössä. Moniammatillinen toimintaympäristö haastaa perinteiset työskentelytavat. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten, nuorisotyön, kulttuurin ja liikunnan hyvinvointitoiminnan sekä kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö on varmistettava niin, että tästä muodostuu toimiva ja ehyt kokonaisuus sivistyssektorilla.

Sivistys- ja sote-palveluiden osalta tarvitaan strategisen tason kokonaistarkastelua hyvinvointialueiden ja kuntien toimijoiden yhteistyössä ja toimivien yhteistyörakenteiden luomisessa. On tarve lisätä tietoa ja ymmärrystä yhdyspintatyön kehittämisen tarpeesta, sekä edistää vaikuttavien yhteistyömallien valmistelua piloteilla ja hyödyntää sivistyssektorin TEAS-hankkeen toimintaehdotuksia: <https://tietokayttoon.fi/-/hyvinsivi-maakuntauudistus-ja-vahvistuvat-yhteistyörakenteet-hyvinvoinnissa-ja-sivistyksessa>

3) Tavoitteet ja saavutettavat hyödyt

Tarvitaan yhteinen strateginen suunta ja palveluntuottajien yhteistyö, jotta asiakas saa edellä todetut sivistyssektorin palvelut sujuvasti sivistys- ja sosiaali- ja terveystieteiden yhdyspinnoilla kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä edistäen. Palvelujen sujuvuus edellyttää vaikuttavien yhteistyörakenteiden muodostamista, kokonaisuusien johtamista, palveluntuottajien muutoskykyä, eri alojen ammattilaisten välisten raja-aitojen purkamista ja uudentyypistä työnjakoa.

4) Keinot perusteluineen

Alueellisen tason pilotointia tarvitaan sivistyssektorilla kuntien ja hyvinvointialueiden sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön rakenteiden ja toimintamallien muodostamiseksi. Pilotointien avulla pystytään muodostamaan hallinnollisia rakenteita tukemaan yhteistä kehittämistä ja toimien etenemistä käytännön toimintamalleiksi.

Hyvinvoinnin, terveyden edistämisen ja sivistyksen palveluissa tehdään jo nyt paljon yhteistyötä, mutta yhteistyön rakenteissa on parantamisen varaa. Alueellisella tasolla löydetään usein luovia käytännön yhteistyöratkaisuja.

Hallinnonalarajat ylittävän toiminnan merkitys korostuu monilla sivistyshallinnon osa-alueilla. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus korostaa kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön merkitystä, myös valtionhallinnossa on syytä vahvistaa edelleen eri hallinnalojen yhteistyötä. Nuorten osalta on tärkeää kehittää kuntien monialaisia ohjaus- ja palveluverkostoja, joissa jäsenenä tulee olla myös hyvinvointialueiden työntekijöitä. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä esimerkiksi Osaamis- ja tukikeskukset (OT-keskukset) ovat yhdyspintatyössä olennaisia toimijoita.

5) Vaikutukset

Asiakkaan näkökulmasta päällekkäinen työ, palveluaukot, epäselvyydet siitä, mille hallinnonalalle rahoitus ja palvelujen kehittäminen kuuluvat sekä niukat taloudelliset resurssit kannustavat kehittämään uusia rakenteita, toimintamalleja sekä monialaista yhteistyötä ja tiedonvaihdon sujuvuutta. Hallinnalojen välisiä raja-aitoja halutaan purkaa sekä myös vahvistaa vastuunjakoja ja sovittaa palveluja yhteen. Hankkeen tuloksia hyödynnetään yhteistyön toimintamallien muotoilussa ja asiakaslähtöisten ja vaikuttavien palvelukonaisuuksien kehittämisessä.

Järkevä organisointi, sujuvat prosessit ja kustannusten säästöt toimivat hankkeen merkittävänä taloudellisina vaikutuksina.

6) Kokonaiskustannukset, valtion rahoitus (hallituskauden aikana ja vuosittain)

Yhteensä 3 M€ (koko hallituskausi), muodostuen projektipäällikön palkkauksesta, aluetason pilottien muodostamisesta, selvitystyöstä (ml. yhteistyön kannustimet), ohjauksesta, arvioinnista ja juurruttamisesta rakenteisiin.

7) Yhteyshenkilöt ja yhteystiedot (puhelin, sp-osoite)

OKM: kansliapäällikkö Anita Lehikoinen, puh. , 0295 330 182, anita.lehikoinen@gov.fi

8) Muut valmisteluun osallistuneet ministeriöt ja tahot

Yhdyspintatyössä STM, Kuntaliitto (Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnat -hanke jatkuu vuoden 2023 loppuun saakka) ja VM. Aluekehittämisen osalta yhteistyökumppanina olisi TEM.